~~C 8077~~
Uc 9294
Biblioteka Jagiellońska
stdr0015456
Uc 9294

VICTOR & VICTUS VINCENTIUS CORVINUS GOSIEWSKI.

Supremus M. D. L. Thesaurarius & Campi Marschalcus, Wielisiensis, Puniensis, Marcoviensis, Łozdźiciensis Capitaneus: Oeconomiarũ Mohiloviensis, Graudētensis, & Olitensis Administrator, repræsentatus,

A.

SAMUELE WĘSŁAWSKI

IOANNIS CASIMIRI Poloniæ & Sveciæ Regis Notario M. D. L. & Cubiculario. Tribuno Upitensi *1664.*

atq;

Inter suas revolutiones

VICTRICIA & VICTA Regna POLONIÆ, LITUANIÆ, MOSCHOVIÆ

Nunc primùm in lucem producũtur.

A.

MICHAELE WĘSŁAWSKI

Tribunida Upitensi Academico Vilnensi, An: 1691.

Nulla me res delectat diu, quam mihi uni sciturus sum. Seneca.

Ex Biblioth. Regia Berolinensi

Illustrissimo & Excellentissimo D. Domino

IOSEPHO BOGVSLAO

SŁVSZKA

Castellano Vilnensi & Campi Marschalco M.D.L. Pienianensi, Iezierzyscensi, Puniensi Capitaneo. Nec non eiusdem lectissimæ Consorti,

Illustrissimæ & Excellentissimæ Dominæ

THERESSIÆ GOSIEWSKA

Paterni Sãgvinis, Magnanimitatis, Opũ, Hæredi: Coniugalis Thalami, & Honorum Sociæ.

REdivivum VINCENTIVM CORVINVM GOSIEWSKI, Supremum Thesaurarium & Campi Marschalcum Parentem Vestrum veneremini Illustrissimi & Excellentissimi Domini. Prodit ille in lucem, non tumuli squalore deformis, (nam hunc vos omnem filiali obsequio amo-

 vistis

viſtis, quando dignum eius æternitate, dignum Veſtrâ liberalitate perennaturi amoris monumentum ære perennius, in marmoreo tumulo excitâſtis; ſed illâ ætate, illâ Martij vultûs Majeſtate, oculatis ſeræ poſteritatis deſiderijs ſe obijciens, quâ florentiſſimam VLADISLAI IV Aulam, ipſe Aulæ decor, ætate, moribus, opibus florentiſſimus, Dapifer M. D. L. incoluit.

Videre videmur Lituanum Achillem noſtrum, fatis indomitum, Clypeo gladioq; potentem, hoſtilibus jugulis etiamnum incumbere, & per infenſas Patriæ acies, per ignes & mille volantia tela ad Łoiow, Irpien, Dimir, Pinſk, Mozyr, primùm Colonellum, deinde Generalem Artileriæ volitare. Dum Kiovios arcus, pharetraſq; rebelles captivas tradit Dux RADIVILE Tibi.

Excubat etiamnum pro Patriæ integritate, immortali pervigil famâ, illâq; prudentiâ, quâ decem millium Exercitum, omni fortunâ ſibi fidum, proprio ære conſcripſit: illâ fortitudine, quâ Victor ad Proſtki, in Pruſſia, Lituania, Ruſſia, Livonia, contra Moſchos, Suecos, Brandeburgicos, Theſaurarius & Campi-Dux decertavit.

Mirabuntur ſerò ventura ſecula, infractam illam Ducalis animi fortitudinem, quâ tot calamitates in Moſchico carcere, grandi illo ſcilicet GORVINIANÆ magnanimitatis theatro, ſuſtinuit. Adorabunt flexanimam inter arma & lituos, Imperatorii oris facundiam, vibratis in ferale Patriæ excidium enſibus imperantem, perſuaſiſq; Moſchis, Brandeburgico, Tartaris, & Kozacis, ad Białocerkwiam fœderibus, immanem illam belli tempeſtatem (quæ univerſæ Poloniæ ſupremum naufragium minabatur) avertentem. Sed quia magnæ Fortunæ, magna cognata eſt mutatio, & feliciſſimæ proſperitatis curſus, palmari plerũq; infortunio terminatur *(nam Alexânder, Germanicus, Annibal, veneno; Cyrus, Cæſar, Pompejus, coede; Marius, Bellizarius egeſtate; Camillus & Africanus, ille Gallis devictis, hic triumphatâ Carthagine, Civium oppreſſi odijs, negaturi ſuos cineres ingratæ Patriæ, voluntarium ſibi indixerunt exilium) hic quoq; Victor, eandem victorum ſubijt ſortem, cùm legatio jure gentium ſancta, eum libertate & Patriâ exuiſſet, receptum in Patriam ſeditio militaris, vitâ; cui ſedandæ ſeſe devoverat, illâ oppreſſus perijt tempeſtate.*

VICTORIS & VICTI, par gloria, par in

in Patriam studium; nam quemadmodum Victori propugnatæ Patriæ, sic victo præcautionum missarum in Patriam, restincti militaris incendij, compositiq; Civilis belli, debetur palma: ut Victor & Victus, liber & Captivus, paribus encomijs, à sera celebretur posteritate.

Hisce in Patriam meritis augustus, tot Civicis, Muralib9, Obsidionalib9 coronis redimit9, hac gloriâ sublimis Illustrissim9 Pater Vester, etiamnū post fata superstes, Orbis universi aspectibus à Genitore meo, Illustrissimis Vestris Nominibus devinctissimo, proponitur. Tibi tamen imprimis præsentatur, Lituanè Mavors, Magne Castellane, & Campi Marschalcè gloriosissime, qui filialis obsequij gloriam cum hæreditate, & magistratu militari, in Te transcripsisti; Decora GOSIEVIANÆ Domûs Tuis, Tua GOSIEVIANIS conjungens. Communi plausu (Patrum memoria) uterq; Avus Vester, hinc ALEXANDER SLVSZKA Palatinus Trocensis, inde ALEXANDER CORVINVS GOSIEWSKI, Palatinus Smolenscensis, Prorex Moschoviæ: uterq; Vester Patruelis, hinc SIGISMVNDVS SLVSZKA, Supremus M. D. L. Vexillifer & Colonellus, inde CHRISTOPHORVS GOSIEWSKI Palatinus Smolenscensis, in Galliam Legatus, pro eliberando CASIMIRO Polon: Principe: hinc Parentes Vestri BOGVSLAVS SLVSZKA Curiæ Thesaurarius, inde VINCENTIVS CORVINVS GOSIEWSKI, Supremus Thesaurarius: hinc DOMINICVS SLVSZKA Palatinus Polocensis, inde VINCENTIVS CAROLVS GOSIEWSKI posthumus, Fratres vestri, utriq; Domui gratulantur, Vos sociali junxisse foedere dextras, inq; commune decus, utriusq; Domûs ornamenta contulisse.

Damnaretur profectò non immeritò Parens meus ingrati silentij à memori CORVINIANÆ virtutis posteritate, si hæc, quæ Moscuæ triennio, & omnis fortunæ comes, in Regia, in Castris Polonicis, Lituanicis, Moscoviticis, Kozaticis, Tartaricis; demum Regum Poloniæ IOANNIS CASIMIRI & IOANNIS III, ad Magnum Moschoviæ Principem ALEXIVM MICHAYLOWICZ, quinquies Ablegatus; in Vkrainam quoq;, & ad Tartarorum Principes ipse vidit, & quorum pars magna fuit, immemori tumulâsset oblivione. Paucis enim natus est, qui populum suæ ætatis cogitat.

Ego

Ego alieni Operis Minister, dum Victorem & Victum in lucem produco, Tuoq; Nomini inscribo, Tu Parentem Tuum optimum venerare; Victori applaude, Victi invictum animum mirare: eâq; humanitate, quâ Nomen & merita CORVINI prosequeris, posthumum in lucem prodeuntem foveas. Authorem quoq; & me Oratorem, Tuâ benevolentiâ prosequere. At meo, quidquid studijs nunc excolitur, & deinceps

Crescet in ingenio, serviet omne Tibi.

Illustrissimarum Excellentiarum Vestrarum

Humillimus Servus
MICHAEL WĘSŁAWSKI.
Tribunides Vpitensis
Academicus Vilnensis.

Epigramma

In opusculum SAMVELIS WĘSŁAWSKI Tribuni Vpitensis

Invictus Patriæ obsequijs, senioq; laborem
Scribendi, multos vincis & historicos.
Victorem Victum scribis, vitamq; redonas,
Seraq; victurum vincere sæcla iubes.
Iam dele Victi probrum, bona causa triumphat:
Invictus calamo cœpit hic esse Tuo.

STEPHANVS IOANNES SLIZIEN
Notarius Terrestris Oszmianen:
Sacr: R. M. Secr:

Eidem Authori.

Quem super æthereos famæ sonus extulit axes,
Huic nihil infestæ falx fera mortis obest
Insons funesto CORVINVS victima ferro
Concidit: immanis quid nocet iste furor?
Illum de tumulis altéq; latentibus umbris
Vindicat, & mundo sistit amica manus:

Hai

Hac duce per memores tendens in sæcula fastos
Non potuit vitâ nobiliore frui.

Applausit Historiæ

MICHAEL â POTOK POTOCKI Castellanides Camenecensis, AA. LL. & Philosophiæ Magister.

Eidem.

Incolit æthereas sublimis gloria sedes,
Quò volucris pandit non nisi penna viam:
Hac tendens alijs CORVINVS non eget alis,
Quem tua WESLAVI penna sub astra vehit.

Accinuit.

PETRVS â POTOK POTOCKI
Castellanides Camenecensis,
Auditor Eloquentiæ

INDEX CAPITVM

quæ in hoc opere continentur.

(2) CAPVT

(*)(*)(+)(*)(*)

CAPVT. I.

VINCENTII CORVINI Natales, deinde res gestæ, Belli Moschovitici initia, Vilnæ excidium.

Rerum gestarum ærumnarumq; memoriam, quamvis dulcem esse Sapiens iudicaverit, *Seneca.* nihilominùs cùm fuerit in fatis VINCENTII CORVINI GOSIEWSKI, Magni Ducatûs Lituaniæ Supremi Thesaurarij, & Campi Ducis, tot trophæa, eventu atroci in Patria terminâsse; acerbã & prodigiosã, orbis meritò iudicavit. Dulcem tamen fore, recognoscenti hoc opus, minimè ambigo; cùm duæ prævalidæ gentes, non tam de Russiæ integro imperio, & opibus, quàm de origine tot bellorum Smolensco, certantes, (utrâq; quindecennio depugnante, & faciente iacturam, quâ Regna emissent) tot hostium clades, tantæ bellorum moles, in uno Regno recolendæ, sese simul objiciant. *Seriem* rerum feliciter gestarum recensere esset animus; nec enim deest materia scribendi, & virtus se-

ptennali antè hac bello Kozatico, multis prælijs exercitata, ſeſe offerret uberrima: ſed quandoquidem caſus adverſi virum probant, & poſt trophæa, perplexa fortuna

tot volvere caſus,
Virgilius *Inſignem pietate Virum, tot adire labores,*
Impulit;

hinc proindè ordiar factorum eius initium, unde difficillimis Patriæ noſtræ temporibus, enituit in eo pro Patria, opum, libertatis, ſangvinis, & vitæ prodigalitas. Nec te abſterreat ô Lector, Carceris Moſchovitici deformitas, immò parem trophæis æſtimes, cum Magni BOHEMVNDI Antiochiæ Principis *a*, BALDVINI & GVIDONIS, Hieroſolymorum Regum *a*, LVDOVICI Sancti *a*, PHILIPPI *a*, Galliæ Regum, Saracenicus *a*: RICARDI Angliæ *a*, FRANCISCI Galliæ *b*, Regum, Auſtriacus: VALENTINIANI Imperatoris *c* Perſicus: LVDOVICI Cæſaris *d* Italicus: MAXIMILIANI Archiducis, SZVYSCII Moſchi *e* Polonicus: BALDVINI Imperatoris, Bulgaricus: ROMANI Imp: *f* Perſic9 IOAN-

a. Æmilius de rebus Frāc:
b. Spondanus.
c. Baronius.
d. Sleidan de 4. monar:
e. Piaſecki.

IOANNIS *f* Galliæ, & DAVIDIS Scotiæ *f* Anglicus: FRIDERICI Auſtriæ, *d* Bavaricus: VITIGIS *c* Beliſarianus: atq; adeò ipſiuſmet BELISARII *c* caſus (ut omittam Syphaces, *g* Africani filios, *g* Ariſtomenen *f* Philopomænen *g* cæteraq; vetuſtatis vocabula) multis nominibus inter trophæa, victoriaſq; promiſcuè celebretur carcer.

f. Deglioni in theatro Principum.
g. Livius.

CORVINIS Roma originem, Hungaria Regū progeniem, Lithuania Natales VINCENTIO contulêre. Quos Parentibus ALEXANDRO Palatino Smolen: Matre EVA PACOWNA ſortitus, primam ætatem ſtudijs Vilnæ, Viennæ, Romæ, indeq; redux in Aula VLADISLAI IV. excoluit. Hoc magno Rege vitâ functo, multiplicia bella Remp: excepêre. Quibus iam tunc ſeptennio durantibus, magnitudo animi, & aviditas bellicæ gloriæ, in illo omnibus in Rep: tum maximè IOANNI CASIMIRO Pol: Regi probata extitit, poſtquàm eius directione, Comitia Regni Pol: Mq; D. L. continuata, electionem ſui, Kozacis rebellibus ad Białocerkwiam pacē per-

Vincentio Corvin9 belli & pacis artibus Regi Pol: cōmedato.

persuasam, ubiq; profusis opibus, Princeps vidit; facilè in animum suum induxit, ut Tanto Viro Senatorium in Rep. Thesaurarij Supremi, demādaret munus. Postquam ab eodem, proprio ductu ad Irpien decem millia Kozacorum deleta; ad Dimir triginta millia profligata: alienis autem auspicijs ad Łoiow inter acerrimum belli certamen, glande icto & confosso iam equo, aciem restitutam, primum victoriæ momentum additū: ad Łoiow secundò, Mozyr, Bobroysk, Pinsk, operam navatam, ubiq; fortiter ac gloriosè, inaudîsset, eundem militari destinabat imperio.

Thesaurarius renuntiatus.

Cum emoriente interim publica Polonorum & Lithuanorum fortuna, multorum Poloniæ Procerum emoriebatur vita. Plurimos inter, supremum obierat diem IANVSSIVS KISZKA Palatinus Polocensis, Supremus Exercituum in Magno Duc: Lith: Generalis. Cuinam imperatoria in exercitu demandaretur potestas, eò magis ambigebatur, quòd Resp: iam septennali bello cum Kozacis exacto, impendentis quoq; Moschovitici belli metu, laborabat. IANVSSIVS RADZIWIŁ

DZIWIŁ Palatinus Vilnensis hucusq; Campi Marschalcus: VINCENTIVS CORVINVS Supremus Thesaurarius, officio idonei, bello gerendo pares habiti. Ille Supremus Exercituum Generalis, hic Campi Marschalcus renuntiatus. Magna quidem nomina, magnis Magistratibus destinata, sed deerat robur, eos magistratus capessentibus. Vires non adeò validæ à Rep: decretæ, quàm temporum ratio, ac hostis Moschovia, viribus & numerosissimis copijs ferox, postulabat. Quindecim millia descripta in Lithuania censebantur, fortalitia longâ pace collapsa, à Repub: nec restituta, nec provisa, Miles stipēdia exposcebat, Resp: alieno ære laborabat. Deniq; non omnibus decus publicum curæ; plures tuta, pleriq; indicto bello, fugam non consilium arripiebant.

Tum Campi-dux.

ALEXIVS MICHAYŁOWICZ Magnus Moschoviæ Princeps, contra Polonos & Lithuanos, diu meditatum bellum, non ultrà dilaturus: quāquam vetustate pacis coalitas vires & audaciam apud se haberet, omnium tamen primùm Kozacorum

Anno 1654. M. Moschoviæ Prīceps movet contra Polonos.

Kozacorum rebellem insolentiam (quæ illâ tēpestate, parem se potentissimis Regnis, potentiâ ferens; Turcis, Moschis, Suecis, Tartaris, Transylvanis offerebat amicitiam) sibi in clientelam, & belli subsidium, assumpsit. Iuramentum à *Bohdano Chmielnicki* quantocyus recepit: Kioviæ, Nizyno, Pereaslaviæ, Czerniechoviæ, alibiq; per Vkrainam, imposuit præsidia: Trecenta insuper millia Moschorum armavit. His copijs per Vkrainam, Wołyniam, Severiam, Smolensciam, Polociam, Vitebsciam, & Livoniam, velut uno agmine, simul intulit bellum. *Basilio Buturlin* cum 30000 Vkraina commissa: Polocia, Vitebscia, *Szeremethio* cum 30000 demandata. Msciflaviam, Orsam, belli Ducibus *Czerkascio, Odoiewscio, Trubeccio, Dołgorukio* centum millia præmissa. Ipse Princeps residuus, Smolenscum (quod olim ereptum SIGISMVNDO I Pol: Regi, iterum SIGISMVNDVS III iam apprimè munitum, de integro Moschoviæ Imperio capto, adiunxit Lithuaniæ, ingentis scilicet prædæ tenuem portionem, & magni

Apparatus belli

magni posteris originem belli) cinxit obsidione.

Initia belli non infeliciter Lithuanis cesserunt, nam *Odoiewski* Astrachaniæ Gubernator, à *Ganskoffio* castris exutus: ad Szkłoviam cētum millia Moschorum, à IANVSSIO RADZIWIŁ acie submota: reliqvum belli cessit fortunæ Moschorum. Lithuanicæ copiæ, ipsâ multitudine hostium ad *Szepielice* oppressæ: fortalitia ope destituta, aut capta, aut dedita. Polocia, Newel, Siebież, Mohilow, Szkłow, Homel, deditionem paciscuntur. Dubrowna, Vitebscia, inexpugnabiles quidem gerebant animos; ita tamen, ut Smolenscensium acerrimè sese tuentium, circumspicerent exitum. Smolensco vi, assultu, & metu fracto, & illæ deduntur. Duo restabant per totam Russiam fortalitia: Bychovia, Wielizya; quorum præsidiarij mœnibus munitis, seipsos in annos sequentes tutabantur.

Initia belli fausta Lithuanis, eventu tristia.

At ubi belli exorti fama ad Regiam delata est, IOANNES CASIMIRVS Pol: Rex, Grodnam concessit: unde consilia Regni Mq; D.L. & arma in hosticum expedivit. Promotæ in utramq; Russiam

ſiam copiæ, ſuppetiæ Moſchorum profligatæ, Mohilovia cincta obſidione. Vbiq; irrito conatu: nam Mohilovia contra Lithuanos egregiè defenſa. In Vkraina verò mediâ hyeme STANISLAVS POTOCKI, GEORGIVS LVBOMIRSKI cum Polono exercitu adverſo Marte, contra Moſchos & Kozakos conflixerunt ad Drżypole.

Anno Domini 1655. At Moſchoviam, quamvis hyeme, ſæviſſima peſtis pervagata eſt, præſentiſſimum Numinis vindicis telum; nihilominùs primo vere à M. Moſchoviæ Principe non parabatur, ſed iam gerebatur bellum; numeroſiſſima Moschorum & Kozacorũ

Moſchi movent in Lithvaniâ agmina in Ruſſiam albam effuſa, Boryſthenem, mox Berezynam ſuperârunt. Anteibant 40000 Kozakorum, Ductore *Zolotorenko* Korſunenſi, Ducenta millia Moſchorum Equitum peditumq; ductu *Czerkaſcij* in Lithuaniam irrumpunt. Decem leucarum intervallo, omnium poſtremus cum robore belli, M. Princeps in utrãq; fortunam ſubſequebatur: ut ſive vinceretur *Czerkaſcius* à Lithuanis, in expedito haberet integras copias: ſive vinceret, diſſipatos hoſtes in fugam, perſe-

perſequeretur. Viginti millia pedites Prætoriani, optimo ordine, triginta millia equites Moſchi, exoticâ diſciplinâ inſtructi, Cuſtodes Corporis, Principem ſtipabant. Tanto apparatu ad Minſcum, Oſmianam, magnis quidem auſibus renitentem, imparem tamen, obruit Lituaniam.

Lithuanis tantâ mole belli circumſeſſis, in ſocia Rep: Polona, (cuius cauſâ utrumq; bellum conflatum eſt) Polonis, iam Suetico & Moſchovitico in Vkraina bello, implicitis, in Tartarorum Krymenſium Hano ſpes erat: ſed cunctis aliena pericula deferentibus, aut deſiderio indigentium auxilij, tardiùs cuncta movebantur. Iam etenim Moſchi, Smolenſcenſi, Vitebſcenſi, Nouogrodenſi, Seueriæ, Kioviæ, Czerniechoviæ, Bracłaviæ, Palatinatibus, mirâ celeritate ſubactis, aut exuſtis, Vilnæ imminebant. *Præda Moſchorum.*

Vilnæ excidium Vilna, vaſtitate, opulentiâ, commercijs, frequens, à Lithuanis, Polonis, Germanis, Italis, Ruſſis, Scotis, Tartaris, Iudæis, latiſſimè incolebatur: publicorum privatorumq; ædificiorum cultu-

culturâ, multa Europæa æquabat emporia: liberalitate in Divuos ac Delubra, cum pijſſimis certabat Regnis: optimarum artium cultrix, profanarum, in Septemtrione, domicilium. Sed quòd Sociorum & ſuæ antèhac potentiæ præfideret, non ſitu aut munimentis, tuta mænia, (quæ ferociores animos facerent) habebat; idcircò Moſchis minùs formidoloſa habebatur. Vbi in conſpectum Vilnæ ventum eſt; tot incultarum gentium vocibus, tot tormentorum ictibus, Vilna florentiſſima in excidium vocabatur. Tantâ barbarorum ferociâ, *Caput ampliſſimi Ducatûs petebatur, quo ſcilicet preſſo, levi negotio ipſum Lithuaniæ Corpus opprimendum*, non vana conjectura erat. Pugna quidem in aditu fori à populo, vano impetu, non perſeverantiâ commiſſa eſt: animo, arte belli, armis, impar vulgus cæditur, ac inde profugum, Viliæ vorticibus hauritur. Trucidati in Vrbe inermes armatiq;, fæminæ pariter ac viri. Quidquid intra & extra Vrbem ſancti amæniq; erat, incenſum: reſidua diruta, nec tecta ſolùm, ſed etiam ſepulchra. Sic nil Divini humanive iuris, quidquam integrum, præ impotenti ira ſervatum: ut appareret, Vilnam petenti hoſti, nil præter Vilnæ excidiũ cordi fuiſſe. Generaliſſimi Lithuaniæ, quanquã cunctatione & viribus ſeſe opponerent; tantæ nihilhominùs potentiæ impares, deſperatâ Vilnæ defenſione, reſiduas copias ulterioribus caſibus Reip: reſervare, decreverunt. Iam etenim ex immani illo Kozatico bello, velut è ſemente quadam, Moſchoviticum, deinde Sueticum, erat exortum. *CAROLVS GVSTAVVS* Suec: Rex, bellum externum pro ſuo habendum ratus, acceſſit Moſchorum fortunæ ſocius, inq; aliena victoria, hinc Maiorem Poloniam, Minoreq; deditam utramq; inde in Lithuania Samogitiã, ſuam prædã facit.

Sueticũ bellum oritur in Polonia.

Spectatâ igitur ab adverſa Viliæ parte, Vrbis conflagratione, conſumptis antiquiſſimis delubris, pacis diuturnæ, Regiæq; opulentiæ ornamentis ab hoſte direptis, pontis ſolummodò defenſo aditu, in Samogitiam itum. Pars Lithuani exercitûs, ſeu Ducis Supremi exuens militare imperium, ſeu Suecorum in Samogitia evitans

vitans protectionem, per Moſchorum occurrẽtes acies, & crebros in campis Ponarenſibus cõflictus, Caunam, inde Breſtiam, Ductore CASIMIRO ZERONSKI, locum tenente GOSIEVII, euasêre: ipſe fato, non conſilio, dum Moſchis cum Principe RADZIWIŁ, ad pontem reſiſtit, dum hoſtiles inſultus profligat, pontẽq; incendit, abreptus CORVINVS in Samogitiam: quandoquidem iter ſibi cum ZERONSCIO deſtinaverat; ſiſtere Moſchorum victorias; expedire conſilia, dum paria obijcere arma non licebat, habebat animum.

Dum verò deditâ Suecis Samogitiâ, ſolus ſupereſſet, qui fidem ſuam ſcripto obligandam Suecis negabat, liberi eius paſſus Areſto præpediti, Suecorumq; Regi tradendus Captivus, (quamvis non iure belli interceptus eſſet) à Suecis aſſumitur. Cæterùm Magnum *Gabrielem de la Gardie* Generaliſsimum Sueticum, ingenij ſui dexteritate & colloquijs, uſq; adeò conciliavit, ut extra publicum odium, priuatim arctiſſimam omni deinde vitâ coluerint amicitiam. *Tantùm valuit*, *vel apud hoſtes, Martia Fortitudo, ſimulatâ licet humanitate temperata.*

Iam Captivus, M. Moſchoviæ Principem, Vilnæ tunc degentem, clandeſtinâ interpellavit legatione: quâ, *ut ſiſteret Victricia arma; præferret ambiguæ amicitiæ Sueticæ, iam bellum contra ſe, pro Samogitia &* Lithuania, *evidenter molienti; Polonicam ſemper fidam, armis, veſtitu, linguâ, affinem: & quæ poſt ſera fata IOANNIS CASIMIRI, liberis votis Se, vel unumquemq; Liberorum ſuorum, Regem Poloniæ dictura foret. Iuncta verò utraq; Regia, quàm metuenda quibuſvis finitimis evaderet, cùm inde Mari Caſpio, Ponto Euxino, Septemtrionali, hinc ſinu Finnico & Baltico, terminaretur imperium*, perſuadebat. In cuius rei fidẽ pacta conventa Suecorum cum Samogitis, (in quibus Sueci pro vindicanda Lithuania & Ruſſia, ſuam contra Moſchos obligârunt operam) tranſmiſit. *Servatur conſilio, quod peribat Marte.* Nempe, tantùm valuit apud Magnum Moſch: Prĩcipem, iuſta & grata oratio, ut clàm datis CORVINO, firmatiſq; fæderibus, exceſſerit Lithuaniã,

Goſievis belli inter Moſchos & Suecos concitator.

niâ. Captâ interea Caunâ, Grodnâ, firmatisq; præsidijs, commissæ acies cum *Vrossovio*, ad Brestiam & Wierzchovice, Duce PAVLO SAPIEHA Palatino Vitebscensi: illa cessit Lithuanis, hæc Moschis: utrobiq; stetit victoria penes pugnantes pro vita & desperatione. Anno autem sequenti Suecis per Livoniam, M. Mosch: Princeps, bellum indixit: Rigam ipse numerosissimis copijs cinxit obsidione: Duneburgum, Kokenhausum viva vi, Derpatū per deditionem accepit. In Lithuania verò, impositis loco opportuno præsidijs, Nobilitati in sua bona reditum proclamari iussit: militiam sequi contra Suecum, seu in suo, seu in Samogitico exercitu vellent: iura antiqua, libertatesq; coli permisit. Ipsâ facilitate clementiæ, animos Lithuanorum conciliavit: sed hæc â Gubernatoribus Moschis postea Religio fracta est: & tandem recrudescentibus inter Principes odijs, cuius conditionis essent victi, sensêre. Querebantur quidem, non in servitutem, sed in fidem M. Principis sese tradidisse, sibi imperari quæ moris Patrij non sint; frustra demum ingemiscendo, parere Victori coacti. Sed hæc â Moschis acta Anno sequenti.

Eius concitationis fructus.

CAPVT II.

Bellum Sueticum & Rakotcij contra Polonos, Moschorum contra Suecos.

CAROLVS GVSTAVVS postquàm utramq; Poloniam, Prussiam, Samogitiam, Masoviam, rarâ quadam felicitate, anno elapso obtinuisset, inter prædas, CORVINVM Lithuaniæ Thesaurarium, â Magno *de la Gardie* Sueciæ Thesaurario, Captivum accepit: ignarus, quantum sibi prædæ & thesauri foret per hunc decessurum, quamdiu apud se Captivus viveret: nam præterquàm quòd Moschos armavit contra Livoniam, iam dum inter Suecos degit, Quarcianis militibus, (qui desperatis Poloniæ rebus, cum KONIECPOLSCIO Vexillifero Regni, in partem Sueticam transierant) communicato cōsilio cum nonnullis Proceribus, reditum ad Regem

Anno 1656. Corvino Sueciæ Regi traditus.

gem Pol: persuasit. Ibidem ut Sueco gratare-tur, ad porrigendum *CAROLO* supplicem libellum, exules Patriâq; extorres Lithuanos & Ruthenos permovit. Suecus verbotenus iuvit, bonis spoliatæ Genti, solatium duntaxat præbuit: *quàmprimùm verò pacatâ Poloniâ, pro recuperandis Lithvaniæ, Russiæq; Provincijs, omnes suàs vires contra Moschoviam impensurum: Smolenscenses muros etiãm in visceribus Moscuæ se requisiturum*, scripto exulibus dato firmiter promisit. Rescriptum Sueticum CORVINVS M. Mosch: Principi, clàm transmisit: *externo sangvine ulturus Patriæ Nostræ clades*, bellum in æstatem proximam Suecis insperatum conflavit. Sueticus Legatus (dum id ipsum Moscuæ ferociùs urget) triennio instar Captivi hæsit. Scilicet Suecorum sacrilegia, Moschi per omnia vindicârunt. Ita Superis res nostras versantibus: *hostis Lituaniæ alterum eiusdem premebat hostem, immaniũq; cladium vindicem egit, qui nil præter clades, Gentisq; universæ excidium moliebatur.*

Horum inscius *CAROLVS*, fidelem CORVINI

VINI animum erga suum Principem, cumprimis carum habuit: magnitudinem verò animi scripto, super non innovandis rebus contra se, restringi voluit. Eum vicissim Regiomonti, in tutela Electoris Brandenburgici, vivere liberũ permisit. Sed post lapsum surgente Polonorum fortunâ, in Sueciam ablegandus destinatur: porro è tutela Brandenburgici, quâ ratione Elbingam elici posset honestè, deliberatum. Pace partâ, cùm solenni convivio Suecorum Rex Bartumszni exciperetur, Brandenburgicus, per Reginam Sueciæ, de CORVINO solicitatus. Re exploratâ CORVINVS, quandoquidem Suecus sibi non iure belli capto, sed intercepto promissi fidem violaret, vicissim suæ libertatis iniuit rationes. Septem in comitatum assumptis, dissimulatâ personâ & habitu, in Poloniam direxit iter. Literis (quas Brandenburgicus Legato Polonico concesserat) passûs exhibitis, ubiq; elusit præsidia. Tandem ad confinia Masoviæ, (non sine graviori periculo à Masovitis, vestitum Sueticum abhorrentibus) deniq; Varsaviam,

In Sueciam destinatus elabitur

C magnis

In castra R. pervenit. magnis itineribus ad Regem liber *evasit*. *Hic in acie formanda miram* præstitit operam, similibus curis jam inde ab adolescentia imbutus; hinc in belli negotijs expeditus semper ac extemporaneus. Verterat interea Fortuna rotam, Superisq; res Polonas jam pœnè collapsas erigentibus, humana quoq; non deerant consilia.

Iam Polonia Sueticam Protectionem detestata, protectores insuper Regno exactura, post Varecensem cladem Suecis illatam à STEPHANO CZARNECKI, Varsaviam cinxerat obsidione. PAVLVS SAPIEHA, primùm inter confluentem Sanum & Vistulam, Regem Sueciæ cinxerat obsidione, deinde retrocedentis in Prussiam extrema carpebat agmina. Tandem Varsaviæ Lithuanas admovit copias. Crebris assultibus impares Sueci, pacti deditionem, in manus CORVINI Vrbem simul & Generalissimum *Wittembergium* captivum resignârunt. Obierat interea IANVSSIVS RADZIWIŁ Supremus Exercituum Dux. Lithuanorum Copiæ CASIMIRO LEONI SAPIEHA M. D. L. Pro-

Procancellario, ac post eius præmaturum decessum, PAVLO SAPIEHA Palatino Vitebscensi adhæsêre. Eius Ductu ad Brestiam & Wierzchovice cum Moschis iacta belli alea: ad Sanum Suecus conclusus: deniq; Varsavia cincta obsidione. Post reditum ex Prussia, ut PAVLVS SAPIEHA Supremus belli Dux, CORVINVS verò iterum Campi Marschalcus diceretur, vicit authoritas Regis & Senatûs. Sic positis simultatibus privatis, communi animo consilioq; administrandã Rempublicam susceperunt. Provinciæ non permistæ Regionibus (ne inter Collegas plura quàm cum hoste contingerent certamina) sed diversæ decretæ. Supremus Dux Polonis assistere, CORVINVS cum mille equitibus Samogitiam Provinciam, sumere iussi. *Paulus Sapieha Supremus belli Dux declaratus.* *In Samogitiã expedit.*

Pultoviæ, postquâm fama velocior, Sueticum excidit præsidium, de imminentibus Suecorum copijs adfertur nuntium. Primâ velitatione GOSIEVIANI superiores, sibi ominabantur victoriam, sed Dux ex captivo Sueco edoctus, illic Sueciæ Regem, Principem Brandenburgicum,

 omnesq;

CumRege Suec: confligit omnesq; Generales, integrâ belli mole instare, casum flexit in consilium. Trecentorum Equitum manu, pernicibus equis obiectâ, reliquas cohortes arenosissimâ acie subduxit: eo consilio, ut si hostilis equitatus (equis plerumq; gravior, nec ad pugnam idoneis) se insequi destinaret, arenoso fessus itinere, peditatu destitutus, facilè profligaretur, aut sui subducerentur. Hac ratione hosti pugna simul & victoria eripitur. Succus præsentissimum telum sibi ereptum, ultro dimisit, nam insequi desistens, iter suum Varsaviam, (quo Poloniæ Rex numerosas Regni coëgit copias) direxit: dignitati namq; Vrbis & opportunitati loci, id à Regibus datum est, ut de summa belli, in corde pacis decertaretur.

Iam CORVINVS ad Narviam consederat, iamq; validi ad Varsaviam increbrescebant tormentorum ictus, cum Regiæ adferuntur literæ: *hostem instare, numerosas copias & vires quæ ad manum sunt, opponi & instrui opportere, eum rebus gerendis, ardentissimè expectari,* denuntiant. Sed

Sed quia præposterum suum adventum, aut hosti suam manum, post cladem Sociorum, imparem numero, post Victoriam, inanem fore conijciebat, regredi Varsaviam neglexit. Seu fortè dolor, in præsens civiliter habitus, memoriâ valebat.

Postquàm ad Varsaviam, bello minùs prospero decertatum est, consilia Lublini expedita, *31. Iulij 1656. Post cladem consilium.* quâ ratione Sueticis armis obviam iretur. CORVINVS huc adscitus, Suecos per Poloniam urgendos, Brandenburgicum belli eius socium, ad tuenda propria avertendum, si CZARNECCIANVS miles cum Tartaris, in Marchiam Brandenburgicam excurreret: Prussiam verò Ducalem non meruisse, cur diriperetur, nec exasperandam bello: Magnum Moschoviæ Principē, Daniæ Regem, in unionem armorum invitandos censuit.

Moschoviticæ res CORVINO commissæ, Danicæ conficiendæ cæteris demandatæ. Cæterùm saluberrima remedia, Polonis in vulnus abierunt: nam à privatis, opibus suis circa confinia

finia Marchiæ metuentibus, (Cancellario præsertim Regni) eversa. In Prussiam Brandenburgico subiectam cum Lithuanis irrumpere, sociosq; belli Tartaros secum ducere iussus CORVINVS, complures Regni cohortes eò pertraxit: Pro Lithuanicis Brestiæ PAVLVM SAPIEHA convenit; humaniterq; exceptus, auxiliares inde accepit copias.

Vincentius Corvinus ad Proſtki de Brandenburgico Victor. 4 Octob. 1656.

Dum pariter Lithuani ac Tartari, CORVINVS & *Zupankazyaga*, in Borussorum conspirant cladē, cædib9 & incendijs emensi Ducalem Prussiam, ad Prostki (ubi Brandenburgicus per Legatos, numerosas opposuit copias) pervenêre. Primò intra vallum, præsidio limosi fluminis securi hostes, sese continebant: territi deinde, fugam parant: accensi aviditate certaminis Lithuani, Tartari prædæ, flumen quoq; & vallum superârunt: nec aliâ re quàm velocitate tuentes se hostes cædunt, tantâ prædæ & sangvinis satietate, ut è cæde superstites, postero die in proxima sylva superesse passus sit CORVINVS, cladis & suæ Virtutis nuntios.

Castris

Castris direptis, & captivorum custodiâ sulsmet demandatâ, in hostilem agrum victores effunduntur, debellatum esse rati, si quàm plurimi in illo pavore cæsi aut capti forent. Metus apud omnes valuit, ne Oppida deditionem recusarent, dedita incenderentur. Tandem ipsa prædæ sangvinisq; satietas, Tartaros placabiles effecit. primùm impetu acres, cunctatione languere, & in perfidiam mutari cæperunt, deniq; prædâ graves, Prussiâ excessêre. Posteaquàm Lithuanicæ quoq; Copiæ retroiîssent iam impar viribus CORVINVS, impari conflictu, ad Filipoviam præmisso, in Samogitiam concessit. Iam Samogitæ servitutis impatientes, quàmvis nulla subsidia pro tunc adderent animos, Siculas vesperas celebrârunt. Velut è condicto, uno eodemq; die diversissimis locis, bacchantes adhuc Sueci cædebantur, tantâ strage post edita ut residui cum facilè deleri possent, à Victorib9 Rigam regredi cogerentur, mox à Moschis obsidendi. In ipso limine Samogitiæ, noua virtutis bellicæ oblata occasio, cùm

Cõflict9 ad Filipoviam. 21. Octob. 1656.

Magnus

Magnus *de la Gardie* recentiſſimè Moſchoviticâ ſolutus obſidione, Birženſibus mitteret ſuccurſum. ZERONSCIVS magnis itineribus ad Radžiwiliſzki aſſecutus hoſtem, profligavit.

Cõflictꝰ ad Radži wiliſzki 12. Nov: A 656. In Samogitia mirum dictu, quantâ celeritate florentiſſimum decem millium exercitum, ſuo Nomini omni fortunâ fidum conſcripſit: & quod magis mirêre, publico ærario pro tunc nullo, privatum patrimonium in fidem publicam erogavit. Omnium primùm, inijt cum Nobilitate rationes defenſionis: Provinciæ arma & rectum ordinem providit, quod ſolum illis partibus defuit, cùm virtutis haud pœniteret. manſitq; media inter Moſchorum, Suecorum, Pruthenorum arma, invincibilis. Vna eademq; hyems, conſcribendo militi, & expeditioni bellicæ fuit. Birže, inſigne Principum RADIVILIORVM fortalitium, à Suecis interceptum, obtinebatur. Vt ponerent arma, armamentarium, fortalitium apprimè munitum ac opportunum reſignarent, valuit apud hoſtes VINCENTII Victoria. *Birže recuperat.*

Magnus

Magnus Moſchoviæ Princeps, poſtquàm ſibi minùs ex voto Rigenſem ſolviſſet obſidionem, ſplendidam ad CORVINVM GOSIEWSKI, per *Artemium Serbeiewicz* tunc Dapiferum & Colonellum ſuum, expedivit legationem. quâ *ſe eius perſuaſione & conſilio, ex hoſte, Poloniæ Regi amicũ, Suecis ex amico hoſtem profeſſum, velle communibus armis Suecos urgere in Livonia, memorabat. Conſtare ſibi inſuper, æquè auri ac armorum apud Lithuanos ad præſens inopiam; quam ſubleuare nitrato pulvere, armis, tormentis, & pecuniâ promittebat. De ulterioribus belli rationibus, ſe dediſſe plenipotentiarias Athanaſio Naſczokin ſuo per Livoniam Gubernatori, cum quo communia eſſe arma, & conſilia oportere, ſuadebat.* *Legatio M. Moſch: Principis ad Goſievium.*

CORVINVS ut bello inter Moſchos & Suecos, ſuâ operâ excitato lætatus erat, ita utrius gentis mallet eſſe Victoriam; quem à Balthico mari vicinum, imminere Lithuanis expediret, incertis adhuc Patriæ ſuæ viribus, fluctuabat animo. Moſchorum dubia pax, niſi hanc peregrinum bellum ſanciviſſet; ſed poſteaquàm Der-

D

patum,

patum, Dineburgum, Kokenhauzum, iam Moschorum iuris erat; Danorum Rex terrâ mariq; Suecis bellum indixit; Moschorum Magnus Princeps, aurum & arma suppeditare in commune bellum promisit; ex Polonia quoq; faciliùs Sueci, quam Moschi, belli artibus exigendi videbantur; ad fortunam Moschorum, Poloniæ Regno peropportunam, inclinavit. Iamq; Plenipotentiarijs ab Aula instructus, æquè honorificam legationem ad M. Mosch: Principem per ZERONSCIVM instruxit. cuius ætate & personæ dignitate observatâ, verè de pace agi, Moschi sibi persuaserunnt. Legatio honorificè Wiazmæ audita, promissa confirmata quidem, sed fato præpedita. Ipse CORVINVS ac *Nasczokinus* ad Kokenhauzum convenêre, posthâc ulteriores belli rationes, per internuntios collaturi.

CAPVT

CAPVT III.

Bellum Moschoviticum recrudescit, & adversus Conflictus in campis Vercensibus.

Anno 1657. & 58.

ANnus hic magnis nominibus, minimè favorabilem sese exhibuit: nam Daniæ Rex, quãvis emptâ pace, iterum per Suecos circũventus, & Kopenhagæ cinctus obsidione, opulentissimarum Provinciarum iacturâ redemit libertatem. Dux Curlandiæ *IACOBVS*, neutralitati præfidens, oppressus, in Sueticum carcerem deductus est. *Rakotzius* suum interitum immediatè numerabit. Tot inter heroës CORVINVS GOSIEWSKI, huic anno suum carcerem acceptum referet.

Ad initium anni Curlandiæ Duce, Nittaviæ convento, reliqvum hyemis ac ver, militi reficiendo impensum. Ineunte Iunio magna nomina in sua Patria NICOLAVM PRAZMOWSKI, Regni, CHRISTOPHORVM PAC M. D. L. Cancellarios; CYPRIANVM BRZO-

STO-

STOWSKI M. D. L. Referendarium, à Rege delegatos, Kieydanis excepit. Tantis hospitibus non verba sed rem monstrare parabat. Vbi iam bello gerendo matura adolevit æstas, provisâ ab aversa Livonia Samogitis securitate, motus è stativis ultra Chronum in Prussiam exercitus, pontem ad Srzednik superavit. Omnium primùm ad ripas Chroni, tanquam eo die cum hoste decernendum esset, miles in aciem productus instruitur: in ordines dispositus, perpetuò eidem ordini in repentinis casibus attendere iussus: in alas descriptæ cohortes, certo ordine, una antecedere peditum, altera claudere agmen, alternatim edoctæ. Equitatus veterum Polonorum induit disciplinam, Artiglieria exoticâ arte instructa: eius currus, equi, requisita, exquisitissimè provisa: Officiales adesse ordinibus iussi: militi seu movenda, seu locanda essent castra, silentium indictum. Sociorum villæ ne diriperentur, per divisionem in Cohortes, & præscriptum Christiano more, provisum. Veterum Imperatorum bellicas artes imitatus, cùm

Gosievius mouet in Prussiam.

cùm Lithuanam militiam, belli gloriâ nemini secundam, militari disciplinâ excoluit.

Bellum decretorium gerere animus erat; ad Wirzbołoviam belli sedes destinata: castra bellorum casibus obnoxia, munita. Quò faciliùs hostis ad pugnam elici posset, lixæ & calones (nam hâc ratione integritati exercitûs providebatur, & si illi interiissent, exiguum damnum: si integri ingens militiæ impedimentum) sub signa descripti, in Prussiam prædabundi dimissi. Hi celeritate, cædibus, & incendijs Regionem pervagati, intra triduum Regiomonti ostentatis incendijs, prædâ onusti revertuntur. Cruenti belli ostentatione, fracta Borussorum pertinacia est: ut ferri agiq; res suas viderunt, Legati Principis Brandenburgici, simul Baro *de l'Isola* Cæsareus mediator, in castra GOSIEVIANA delati, quàmvis ob Suecorum metum armistitium ferre se iactitâssent, pacem attulêre: quam postea Brandenburgicus cum CORVINO Vilaviæ congressi, dicto, scriptis, approbârunt, eò lætioribus animis, quia pacem prudentiâ firmârunt,

Cruenti belli ostentatione pacem evincit.

Legationes. mârunt, quàm si bellum per acies confecissent. Legationes, Cæsarea, Moschovitica, Brãdenburgica, auditæ & expeditæ. Certè magnificũ id erat CORVINO, tot Gentium Legatos, suam pacem amicitiamq; expetentium, venisse.

Rakotzius victus. In Polonia crescentibus iam Provincijs, & latiùs Regis contra Suecos patescente imperio, *Georgius Rakotzi* Transylvaniæ Princeps, inductus Suecorum persuasione, per se adortus est Rempub: (quæ ei liberis suffragijs, post fera fata Regnantis, ultrò offerebatur) suæ ditionis vi facere. Iamq; Cracoviæ, Varsaviæ, Brestiæ imposuerat præsidia: mox à socijs belli desertus, ipse Cracoviam & Varsaviam deseruit: Brestiam, MICHAELI PRINCIPI RADZIWIŁ coactus restituit. demùm per SAPIEHANOS & CZARNECCIANOS undiq; se profligante fortunâ, apud Polonos emptâ pace, ipse ægrè elapsus, suas copias Tartaris in prædam reliquit.

Pace partâ in Prussia, quòd alterum latus Samogitiæ ab adversa Livonia periclitaretur, CORVINVS magnis itineribus, prætergressus Samo-

Samogitiam, præter spem Livoniæ offensivum bellũ intulit: atq; ad ripas Dunæ, ex adverso Kircholmi consedit. Kircholmum, omnium primùm, occupatum, refectum. Interea dum in cohortes divisa navigia (ab *Athanasio Nasczokin* iam ante clàm destinata, nunc secundo flumine Kokenhauzo demissa) per vastum flumen transportant exercitum, propugnaculum Rigense irrito conatu attentatum: in penitiori Livonia, Volmiria deditione, Ronemburgum vi capitur. Rigam Moschorum armis attritam, tolerandæq; longæ expeditioni imparem, obsidere totis viribus erat animus, sed cùm pestilens lues in castris grassaretur, utendum recenti terrore ratus, ad occupandam Livoniam metum hostiũ intendit. Illuc pergit non infesto in agros exercitu, ne spem deditis auferret, neq; remissâ curâ, gnarus facilem mutationibus gentem. Audacibus cæptis præter omnium expectationem, affuit fortuna. Signis collatis in media Livonia Colonello *Thol* superior fuit, & quidquid Rigam inter & Parnaviam bellicosum iacet,

Gosievius bellũ movet in Livoniam.

cet, succubuit eius virtuti. Deditis nil detractum, quò promptius obsequium integri retinerent. Venda caput olim Provinciæ, Armet, Rumbork, Helmeth, Felin, Treydan, Oberpal, Sasel, Lode, compluraq; alia castella capta; Revaliam excursiones attigerunt; Parnavia cincta obsidione. Hæc valido munita præsidio, altiores gerebat animos; crebris equitum simul & peditum excursionibus, non tam pro libertate quàm pro Suecorum dominio decertabat. Cumq; aliquando prævalidi numero ferociùs Sueci excurrissent, MICHAEL PAC irritato prælio sponte refugus, festinationem sequentium hostium elicuit: iamq; longiùs à mænibus arte protractos, tantâ strage retrò compulit, ut hostium fugientium turbæ permixti nonnulli Lithuanorum, intra oppidum penetrârint. Cæteri intra portam excitato ab hoste incendio, victores mænibus exclusi.

Parnaviam obsidet.

Athanasius Nasczokin huius belli socius, iisdem diebus Mariæburgum Livonicum aggressus, apertâ vi capit. Creberrimas excursiones Sueticas, dum ad Parnaviam exagitat, assultumq; molitur CORVINVS, crebriùs Regiæ adferuntur literæ, quibus ad congressum Procerum Varsaviam pro 2. Febr: indictū ardenter evocabatur. tantumq; eius fuit desideriū, ut ob eius absentiā, ad 16. Febr: differretur indictio. Magnitudo rerum gestarum effecit, ut triumphanti similis Varsaviam ingressus, rectâ ad osculum Regalis dextræ proficisceretur.

Anno 1658.

Varsaviam evocatur.

Varsaviæ commorante Duce, potestas belli Livonici penes ZERONSCIVM erat; qui mox mille equitum excursionem Sueticam profligavit; & vere imminente, (cùm in paludosam illam regionem, æstivoq; tempore nusquàm perviam, non nisi hyems iter aperiat.) Oberpaliâ expugnatâ, in Lithuaniam, Victorem reduxit Exercitum.

Varsaviâ redux CORVINVS, maturâ æstate, iterum in Livoniam, ad solvendam Wolmiriæ obsidionem, victrices nuper ibidem Copias movit, cùm *Georgius Dolgoruki* Moschorum Generalis, moram Legatorum à Rege Vilnam destinato-

Bellum Moschoviticum post trienium recrudescit Anno 1655.

ſtinatorum, graviter ferens, conceptum immiti pectore furorem, in apertum bellum protruſit: Vilnâq; moto Exercitu, nec Caunæ diu moratus, demùm Viliæ ponte ſuperimpoſito, infeſtis armis Ducatum Samogitiæ ingreſſus, ſolo omnia æquabat, nil poſt ſe præter buſta & funera, latiſſimamq; vaſtitatem relinquens: donec repentino fatalis ſibi belli nuntio, primùm excitus CORVINVS, versâ deinde fronte, magnâ celeritate advolat Kieydanos. Hîc cæſis Moſchis, ubi iam cum audacia creviſſe hoſti negligentiam, ac effuſos paſſim vagari perſpexiſſet, decem cohortes alarias, ad conſectandos extra caſtra prædatores, emiſit. Secuta conſilium Ducis, militum Martia induſtria: diviſiq; trifariam, qui dextrum iter petiverant, recens reverſos, prædâq; opulenta onuſtos quingentos hoſtium, deſperatâ magis, quàm forti defenſione fruſtra renitentes, circumvenère. Trecenti alibi; diverſis in locis complures obuij, exciſi aut intercepti: quinq; ferè millium iacturâ perſolverunt Moſchi ſuas per Samogitiam excurſiones

Moſchi in Samogitia exciſi.

ones Caunæ viginti millium exercitu potens, degebat *Dolgorukius*: *Michaël Wołynſki* ſuus Collega, ab adverſa amnis parte, è Samogitia redux, caſtris decem millium poſitis, excubabat. Vſurus in ſuam fortunam cladibus Moſchorum ZERONSCIVS, caſtra *Wołynſcij* fortiter æquè ac generoſè aggreditur. Hîc fracti Moſchi, cùm nullo ordine, ad pontem vi compulſi, Lithuanorum ſe manibus eripere, amnemq; promiſcuè tranare contendunt, pars Miſſilibus confecta, pars fluminis vorticibus abſorpta; reliqui, quibus fatum fortuna protraxerat, ipsâ fugientium multitudine, pontiſq; fracti ruinâ oppreſſi interière. Potiti victoriâ Lithuani, dum reliquos Moſchos fato ſuorum ſuperſtites oppugnant, numeroſior hoſtilis equitatus (ponte unâ ferè horâ reparato) gravis eſſe Lithuanis cæpit. Adfuit ſuis CORVINVS: Moſchos per cædes audaciùs & longiùs ad Łopie progreſſos, iterum in fugam coëgit.

Præliũ Caunenſe.

Demptâ ferociâ, redijt Vilnam *Dolgorukius*. caſtra ad utramq; amnis ripam egregiè munit. Tan-

Cõgreſſ. Legatorum.

Tandem Legati utriusq; Gentis, in campis Vilnensibus, pro pace sancienda, utriq; populo felici, convenêre. Generalissimi Lithuaniæ, sive quòd sexennali bello confecti essent, & pacis partæ gloriam sibi deberi censerent, sive quòd Vilnam Regum & Legum Patriam oppressam, cuperent per se restitui, Legatorum munus obituri, Vilnam pervenêre: & quidem Palatinus Vilnensis, suis copijs præfidens, & victoriam & pacem sibi pollicebatur: CORVINUS cum præpotente populo, eâ potissimùm tempestate, quâ Suetico bello Polonicæ vires distrahebantur, tutiora pacis media incertæ victoriæ præferenda suadebat. Placuit deinde colloquio tempus & locum destinare: prævio itaq; securitatis iuramento, non nisi trecentorum equitum numero ab utraq; Gente, sub ipsa Vrbis mænia celebrandum edixit. Relicto deinde exercitu in Samogitia, mille ducentos equites, fide magis publicâ securus, pro sui præsidio, Werkos adduxit. His copijs in hostilē terrā, in Moschorum potestatem (quibus plerùmq; ex fortuna pendet fides) in fidem inexpertam, pacis conficiendæ desiderio, sese commisit; *avida quippe est periculi virtus; & quò tendat, non quid passura sit cogitat: siquidem & quod passura est, gloriæ pars est.* Seneca.

Legati Moschovitici, opibus, potentiâ, rerū successu tumidi, primâ cæterisq; in posterùm sessionibus intractabiles extiterunt. Alterâ parte Viliæ, summotis pari spatio armatis, CORVINUS bellum moderatione animi compositurus, sub tentorio cum Moschis expetijt, instituitq; colloquium. Verùm ut de mandatis à Rege, de statu præsenti, deq; ablatorum restitutione, agi cæptum est; animi exasperati sunt. Intractabiles Moschos expertus, nihilominùs præstolabatur Commissionis eventum. Deniq; cùm iam nulla spes pacis superesset; *Dolgorukio* verò ab utrinq; Lithuanicis copijs circumfuso, necessitas armorum impendere manifestè videretur, Generalissimi Lithuaniæ sibi invicem se laturos opem, quantùm per flumen liceret, promittunt. Sed prudens Nostrorum consilium, hostis

hostis celeritate prævenit.

Nam postcaquàm ei receptus nullus; nec usspiam sibi, hinc & inde circumfuso, nisi in certamine spem evadendi videret, pertinaciter de integro capessit bellum; & vigesimâ primâ Octobris numerosas copias, silenti agmine, in campos Vercenses, noctu produxit. Hostem ubi adesse, ex stationibus attulêre nuntij, ad arma conclamatum est: nec mora; signo dato, compositi ordinatiq; in aciem ruunt GOSIEVIANI. Quamvis enim paucitas parùm tuta esset, nihilominùs dum hostis cogeret, suorum probatæ fortitudini Dux confisus, armis decernendum, habendamq; eam fortunam, quam is dies dedisset, decrevit. *In loco necessitas, spes in Virtute, salus in victoria reposita.* Dextrum cornu ZERONSCIO commissum, levum LIPNICCIO datum: eques primùm levioris armaturæ conserit cum hoste manus, mox ubi maior vis hostium ingruit; quadraginta equites catafracti in confertissimos hostes, tanto ardore sunt invecti, ut duodecim signa Moschorum,

Gosievius ad Werki cum Moschis confligit 21. Octob.

Livius

rum, in turpem coniecerint fugam. LIPNICCIVS eâdem usus fortitudine & fortunâ, Moschorum legionem acie dimovit. BOGVSLAVS RVDOMINA, ALEXANDER MIRZYNSKI, cæteriq; suis cohortibus, singuli tantâ fortitudine, quod obvium & validũ erat, hinc inde perfringunt, ut numerosissimis legionibus depulsis, in quinq; horas protraxerint certamen. Ipse Dux, illos fronte hilari, & animabat, & ad certamen medios inter hostes præibat; hos â certamine reduces, pro re fortiter gesta, gratus excipiebat; ignavos verbis castigabat: spem victoriæ suo exemplo, hostium ignaviâ, ostentabat. Non aliud sibi reliqvum, quàm tenere libertatem, aut mori ante servitutem eligerent. Tandem *Dolgorukius* duas novas Prætorianas legiones peditum, ultimũ belli subsidium, in aciem substituit, postquàm omnes aliæ sunt submotæ. Fessi Lithuani, nouâq; imminente acie nonnulli consternati, in fugam sese coniecerunt, cæteri exemplum secuti. Ibi CORVINVS dum obequi-

obequitat ſuorum turmas, ut aut pudore, aut periculo ſuo, fugam ſiſteret, à ſuiſmet deſeritur: tandem nequicquam conſternatorum permotis animis, ultimus equo effundit habenas. Sed iam circumfuſus undiq; hoſtium alis, opprimitur, capiturq; . Vbi cognitus eſt, præ inopinato gaudio, & præ memoria priſtinæ eius fortunæ, pars ad *Dolgorukium* accurrunt, fuſum Lithuanorum exercitum, GOSIEVIVM captum adduci nuntiant; pars captivum, lætum Moſchoviæ ſpectaculum, exhibent.

Poſt certamen 6. horarum capitur.

Poſtquâm teneri captivum GOSIEVIVM rumor attulit, id adeò cunctos hoſtes geſtire fecit, ut *Dolgorukius* inſolitâ contentus prædâ, ſignum receptui cani iuſſerit: captum adduci in caſtra cum eſſet nuntiatum, velut ad ſpectaculum triumphi, *Odoiewſcius*, *Szeremethius*, *Wolkinſcius*, *Almazius*, Legati, obvij *Dolgorukio*, mutuis oſculis ſibi gratulati ſunt victoriam. Stetêre in armis Prætorianæ cohortes campo qui præiacet: ter exoneratæ in caſtello, campeſtres in caſtris machinæ: peditatus clâm ex acie redux (quò

(quò numeroſior ad ſarcinas oſtentaretur) è vallo triplici ſono, publicè victori applaudebat. Præcedebant vecti equis notabiliores captivi. ponè & Ipſe proprio adhuc inſidens Turcico equo, iam inermis ſequebatur Dux, demùm victor aſſiſtentibus Legatis, turbâq; militari circumfuſus, caſtra ingreditur. E Prætoriano Ducali tentorio (ubi ſigna imperialia deponi, unde leges militi, pœnæ & præmia decerni, edicta promulgari eſt moris) prodijt Sacerdos, humeris ſacrum veſtitum, manu Iconem Tutelarem belli præferens; hanc victor equo delapſus, ſupplex veneratur : ſecuta in tentorio inſulſa Hymni decantatio. Non defuit officio Palatinꝰ Vilnẽſis: nam ſpeculatorias primùm præmiſit cohortes, deinde Ipſemet accurrit: ſed hoſtis præmunitis caſtris defenſivè ſe gerens, elici præ vallo non potuit; offenſivè autem ad Werki urgens celeritatem conflictûs.

Victoris & Victi ingreſſus in caſtra.

Recenſiti primùm captivi; exacta nox ad cõmunem focum: inquiſitio habita: deducti in Vrbem. Ipſe CORVINVS firmiſſimo mille

Præ-

Prætorianorum præſidio, quaquaverſùs cinctus, intra caſtra Vnicus detentus: nonniſi altero die quaternos è captivis ſuo obſequio aſſuetos, obtinuit. Vſus equi, armorum, calami inſuper ademptus: metuebat nimirum hoſtis, *ne in ipſis vinculis aliquid virtutis, animus libertati aſſuetus attentaret.* Captus fatali malo Lithuaniæ & ſuorum CORVINORVM detrimento, quãdo mox ab eius interitu, publicæ ſpes magnâ ex parte collapſæ ſunt.

GOSIEVIANI Exercitûs decus & imperium militare SAMVELI KOMOROWSKI delatum; mox eo, multis rebus cõtra Suecos & Moſchos geſtis, vitâ functo; ſingulari cum gloria atq; authoritate MICHAEL PAC idem obtinet.

Dolgorukius Moſcuam movet. Seu contentus ſuâ præda Moſchus, ſeu quod in alieno ſolo neſcijs iniquo, victoriam & hoſtem proſequi diffideret, poſt octiduum, iter Moſcuam versùs indixit: mota incenſaq; caſtra vigeſimâ nonâ Octobris. Præibat cis mænia Vilnæ, numeroſiſſimus equitatus, nullo ſervato ordine:

ordine: non miles ſignis, non tribuni præſtò aderant, ſed quò quiſq; & quàm longè à ſignis vellet, palabundus excurrebat. Longè alia morum via peditatui. quippe ſervatis ordinibus ſeſe extendebant agmina. Ex his mille Prætoriani, perpetuis excubijs deſtinati, vehiculo circumfuſi, ad prima caſtra CORVINVM (qui non minore animo quàm neceſſitate temporum longinqvum ingreſſus iter) deducebant. Iam caſtra in proximo nuntiabantur, cùm inaſſueto clamore territi captivi, ſuſpicabantur loco aliquo opportuno, Lithuanorum contra hoſtem auſus; ſed à Moſchis edocti, eam eſſe normam metandorum caſtrorum, ut unuſquiſq; miles, datâ ſuis mancipijs & aurigis teſſerâ vocali, tamdiu inclamet, donec ij viciſſim eandem teſſeram inclamando, extra caſtra reperiantur. *Ratio metandorum caſtrorũ apud Moſchos.* Magnũ chaos implebat circumiacentes ſylvas, cum more gentis triplicibus locata caſtris, multitudo illa vociferaretur. Hûc adfuêre 1200. pedites Moſchi, re fortiter geſtâ, contra alam Lithuanicam ad Miedniki,

 Septi-

Trepidatio Moschorum. Septimis castris ad Radoszkowice perventū, cum adfertur SAPIEHANOS non longè abesse, adoriendiq; hostem captare momenta. Hîc miles signis adstare, arma in promptu, expeditaq; habere iussus; sed quòd pleriq; prædandi causâ essent dilapsi, præsentes quoq; in alieno agro animis fracti, consternati incedebant. Noctu Tribuni ad Prætorium adesse iussi, imperium accepêre, (quod nomine Magni Principis expediri solet) ut si compareret hostis, eques inter peditatum se reciperet, GOSIEVIUM quàm arctissimè quidem teneret; at si firmior vis ingrueret, Eum æquè ac alios captivos trucidaret: deniq; per sylvas olim impervias penetrare iussi, acie congredi prohibiti. Nec vanus erat Moschorū metus: quippe ALEXANDER POŁUBINSKI Notarius Cāpestris cum duobus millibus Lithuanorum complures Moschos, licentiosiùs palantes, villasq; excurrentes, diversis locis oppresserat, aggressurg Moschorum castra, sicubi rei ferendæ fortuna sese objiceret. *Połubinscius Moschos intercipit prædatores.* Sed nondum fata Lithuaniæ propitios

pitios Nobis promebant successus: nam hostis, improbo labore superatis primùm paludibus, mox difficillimo Smorodinâ, tandem Berezynâ, in campis Borissoviensibus extra omne periculū consedit. *Dołgoruki Borissoviæ.* Hîc datâ militi per triduum quiete, castigatisq; ijs omnibus, qui signa in via deseruerant, multò maiori quàm ante disordine, metu vacua Szkłoviam promota castra. Szkłoviæ septem otio impensi dies, reficiendo militi longo viarum tractu fesso, seu reprimendis Lithuanis (qui non tam ullâ spe, quàm impetu fortuito tracti, Vitebscum versùs excurrerant) sed eâdē temeritate quâ processum est in Russiam, à Generali Moschoviæ *Sukino*, Albâ Russiâ eiecti: captis signis, Smolenscum (quò & *Dołgorukius* iam penetraverat) 2dâ Decembris *Sukinus* victor ingressus. *Szkłoviæ.* *Lithuani profligati ad Biesieńkowicze.*

Smolensci. Smolensci totus Moschorum exercitus, mœnibus inclusus versabatur. Nobilitas Smolensciana iam edomita, victorum edocta mores, ad serviles operas à Moschis damnata, duriùs tractabatur: murorū insuper altitudo, crassities, ambitus,

bitus, excubiæ, ſecuritatem undiq; præſtabant. Lautiùs itaq; & liberiùs *Dolgorukius* indulgebat quieti, glorioſam ſuam oſtentans Prædam: GOSIEVIVM conveniri à Nobilitate & civibus, captivos inſuper omnes intra Oppidum pervagari permiſit. Dum liberè parvagantur, quidam vigilum ſuorum, primùm ſecuritate, tum viâ per muros exploratâ, noctu aufugit. Ea res tantam *Dolgorukio* excitavit bilem, ut ob contemptum Smolenſcianæ munitionis, & ſuæ erga victos benevolentiæ abuſum, præter GOSIEVIVM omnes reliquos in publicum carcerem detrudi iuſſerit. Deſcripti, interq; latrones ac fures nocturnos concluſi, explebant in illis anguſtijs numerum perſonarum centum quinquaginta ſex. GOSIEVIVS acerbiſſimè ferens ſuorum Concivium commilitonumq; calamitatem, *non id magis Polonæ Gentis Captivis, quàm Victori fore erubeſcendum*, *Dolgorukio* proponebat: *ſi inter vexationes, contumelias, fætorem enecarentur iure belli capti; quorũ ſors humana, æquè Noſtris ac Moſchorũ dominatur rebus*. Sed nihil apud hominem recentibus tumidũ ſucceſſibus effectũ eſt.

Captivi in publicum carcerem detruſi.

CAPVT IV.

CORVINVS GOSIEWSKI Victus Moſcuam deducitur, Moſchorum ad Konotopum Clades.

Anno 1659.

Iam fama Vercenſis victoriæ, ad Magnum Moſchoviæ Principem pervenerat; inſeſſis enim hactenus vijs, curſoribus oppreſſis, plurimis militum anteire Exercitum cupientibus, captis, occiſis, ſubmerſis, ſuſpenſa animo Moſcua, de eventu rerum ad Vilnam geſtarum, hucuſq; tenebatur. Internuntius oblatâ Principis gratiâ *Dolgorukio*, attulit mandatum: *ut quàmprimùm Moſcuam cum Prætoriano milite feſtinaret: equitatum in hyberna dimitteret. Simul præmium victorioſi obſequij, quingentos aureos dono miſſos à Principe deprompſit, villamq; ducentorum iugerum attribuit. Cæterùm gratiam, honores, fauores Principis, præſenti præſtandos Moſcuæ, pollicitus*. Stando primùm, mox capite terram uſq; attingendo, huiuſmodi mandata Principis excipere, mos eſt. *Dolgorukius* uſu receptam præſtitit quidẽ ſubmiſ-

Internuntius M. Principis.

submiſſionem: ſed cum multò maiora ſibi deberi, ſpe præconcepiſſet, adit CORVINVM: pollicetur ſe Ei Patris loco Moſcuæ futurum, libertatem acceleraturum, dummodò is coram Proceribus, deinde coram Principe ſiſtendus, fateretur decem millia Suorum ad Verki fuiſſe profligata. Hæc cùm magni ſpiritûs Vir non pateretur, ſcilicet Sibi Suæq; Genti fabuloſam irrogari cladis & ignaviæ ignominiam, publicum privatumq; è *Dolgorukio* ſibi effecit hoſtem. Perſuaſit quippe ne in conſpectum Magni Principis admitteretur, ut duriùs tractaretur, arctè & cõtemptim exciperetur, inq; bellorum remedia reſervaretur.

Dolgorukius publicus & privatus hoſtis Goſievio efficitur.

Rebus pacatis, exercitus Smolenſco reductus, velut relictâ ſævitiâ ac licentiâ in hoſtico, inceſſit: nil geſtum inſolenter in via: nullas vidiſſes rapinas; ac ſi quæ contigiſſent, exactè iuſtitia adminiſtrata eſt. Digreſſi Smolenſco, præterijmus Dorohobuż, Wiażmam, tandem Mozayſcum; hîc ad arcem Eccleſiâ & miraculosâ Divi Nicolai Epiſcopi imagine ſacram, tantiq; nominis

Iter Moſcuam.

nis miniſtram pervenimus. Caſtellum amæno colle ſitum, muro, turribus novem munitum, fluvio Moſcuâ alluitur. Quotannis Magni Duces Templũ hoc viſitaturi, comitati aliquot millibus equitum adibant. Imago ipſa eſt *di rilleuo*, auro, argento, lapidibus pretioſis ſplendida, mirâ popularium colitur religione. Anno milleſimo ſexcenteſimo decimo, quando auſpicijs SIGISMVNDI III Poloniarum Regis à STANISLAO ZOŁKIEWSKI Exercituum Duce, fatale Moſchoviæ bellum imminebat, Moſchi poſt exactum tridui arctiſſimum ieiunium, hanc Imaginem ſecum in caſtra & aciem, devotè ſimul & honorificè, deportaverunt. Prælio, immo magno bello, ad Kłuſzynum victi, (quandoquidem tunc non de victoria, ſed de fortuna & imperio totius Moſchovitici Regni decertatum eſt) protruſam à ſe, alliſamq; terræ Iconem, tanquam ſuas res deſerentẽ, in prædam Polonis reliquerunt. Eſt enim Moſchis etiamnum uſitatum (dum quidpiam à Deo & Tutelaribus impetrare volunt) frequens accendere lumen

Mozayſk

Cultus imaginũ apud Moſchos.

lumen, inclinari poplite: si non impetrent, eandem Divi rerum suarum Tutelaris Iconem, quam paulò antè, adeò sublimi cultu, vocalibusq; supplicationibus pœne sub sidera efferebant, jam terræ allidere, aut ablegare in villam, ibiq; sine lumine & veneratione relinquere; nonnunquàm in flumen, nonnunquàm effossis oculis in angulũ proijcere.

Necdum in via de superando Victi CORVINI animo desperabat *Dołgorukius*. Idcirco dũ in villa Kubieńsko *Simeon Streszniow* Magni Ducis Avunculus,& *Michaël Dołgoruki*, gratulabundi ei occurrissent, integram noctem exegit insanâ hilaritate: adhibito namq; ad cænam (quæ in profundissimã noctem protracta est) CORVINO, inter crebras potationes vini adusti, interq; usitatos suæ genti saltus, serviliaq; Officialium exercitia, (nam eos iam in terram omnes procumbere, iam levari iubebat, suumq; fastum, magnificentiam, opes, fortitudinem, in sua Patria potentiam, deprædicabat:) nuperũ iteravit postulatum. Sed metu carceris, & spe obtinen-

obtinendæ libertatis, potior fortiorq; erat, etsi Captivo, Fama.

Diem Natalem Domini ritu veteri, celebrare Moschis placuit Wiaziomæ: locus hic distat ab Vrbe octo milliaribus. Sacerdos loci, quòd integro biennio ob vini (ut aiebat) inopiam, sacra non celebrâsset, iussu *Dołgorukij*, virgis (*botagi* dicuntur) cæsus, vinoq; auctus celebravit.

Eodem die *Dołgorukius* Moscuam profectus, serâ iam nocte adijt Principem: ibiq; *gratulatus gloriosam per se partam Prædam, pro cuius restitutione Polonos certò resignaturos tot Provincias, quotquot ipse Magnus Princeps resignandas decerneret, affirmabat: adduci nempe à se (aiebat) Virum Regibus Vngariæ oriundum,* (habent in suis Annalibus descriptum genus & gesta huius Domûs, ex occasione ALEXANDRI CORVINI GOSIEWSKI, quem Proregis officio, rei Moschoviticæ arbitrium obtinuisse, infra dicemus) *eo Parentè ortum, qui nomine SIGISMVNDI III Imperium Moschoviticum, Proregis titulo administravit: illum Ducem, cuius Nomini, tantum potentissimi populi* tribu-

Dołgorukius privatim salutat M. Ducem.

tribuerint, ut Eius arbitrio pax Moschovitica, Brandenburgica, Suetica á Rege Poloniæ committeretur. Iam opibus in sua Patria, tantum Eum excellere iactabat, ut nemo Ei æquiparari posset. Hunc solum copias decem millium, proprio ære contraxisse; suâ quoq; prudentiâ Victricia Moschorum arma in Lithuania stitisse ac delusisse: Moschos contra Suecos armâsse: Suecos é Samogitia exegisse, Livoniam occupâsse memorabat. Deniq; dum suum decus Victoriamq; extollit, quantum plurimum potest, addit gloriam Victo. *Tantum Virum quin Poloni avulsione suarum opum vindicaturi non essent, impossibile censebat.* (constans nimirùm tunc erat apud Moschos opinio, neminem Nostrorum Ducum fortiùs & prudentiùs CORVINO, Poloni Nominis rem lapsam, adversùs externos hostes fuisse defensurum) *ipsam carceris acerbitatem Magnanimo Duce indignam, posse accelerare pacis tractatum. Hoc ni profuerit, exoluturum in carcere calamitates, quas perpessa est olim sub eius Parente Moscua: maiorumq; manibus ab eius Patre cæsorum, parentaturum.*

Consiliũ Dołgoru kij.

Nec in Vrbe Moscua ignobile erat CORVINI

VINI Nomen. Iam Fama Eius, superato Balthico mari, ultraiacentes etiam Regiones antè impleverat; nec minor per amplissimas Russiæ Regiones, longè illi in Moscuam prævolaverat. Optabant videre universi Ducem, qui tot annorum bella, Moschorum cladibus numeranda reliquit posteritati. Nota iam & Magno Principi Moschoviæ magnitudo Eius & prudentia, cuius tacitâ legatione persuasus, desperatissimis rebus Polonicis indulsit armistitium, Suecis indixit bellum, ipsumq; honorificis, Kieydanis, Wierżbołoviæ, Varsaviæq; interpellavit legationibus. Nec tamen movit eum pristina fortuna Viri cũ præsenti collata, aut recordatio fæderis publicè ac privatim iuncti: sed facilè sibi à Proceribus persuaderi passus ea, quæ suus *Dołgorukius* adferebat: sancitumq; illâ nocte, ut postridiè huic magnificus, Victo informis pararetur ingressus.

Regressus ab Vrbe in adiacentem villam, illic postero die CORVINVM præstolabatur: sextâ Ianuarij inde pompâ publicâ ad Castellum hoc ordine

Publicus ingressus Victoris Moscuam. ordine profectus est. Inflabant dissonè tubas duodecim Moschi; ducenti Aulici Ducales splendidè vestiti præcedebant: tum duodecim equi, aureis argenteisq; sellis instrati, ordine ducebantur. Hos subsequebatur victoris Ducis filius; deinceps amici affinesq;. Deniq; ipse Generalis medius inter suos Collegas, vestem auro intertextam indutus. Agmen claudebāt mille pedites ceruleo vestitu, aliiq; mille purpureo spectabiles, ab expeditione bellica reduces. Circumfusa spectantis populi multitudo viam publicam Twerensem, illûc de industria compulsa, implevit. Hâc pompâ Victor Vrbem & Castellum invectus, post solennem Principi datam relationem, ad osculum manûs accessit; mansitq; in Regia, eo die ad Ducalem mensam adhibendus, ibidemq; poculum è manu Principis, aliaq; munera accepturus.

Ingressus Victi. Paulò seriùs invectum CORVINVM, ante portam Kitayensem, carpento descenderet, monent. Præferebantur signa captiva octo: Hussarorum hastæ duodecim; Ipse medius inter duos No-

os Nobiles Moschovitas cæteris captivis præibat; quorum singuli inter duos pedestres Moschos medij, in longum protenso ordine, ab vtrinq; deducti. Ante Castellum caput detegere iussi, causantibus Moschis depictæ Divi Nicolai imagini in porta, eum honorē deberi. At Mendax Religio, per fastum Castello sui Principis, ab Exteris eā reverentiā exhiberi requirebat. Ingressus Vrbē spectāte M. Principe, totâq; eius Aulâ de fenestris Superioris fastigij, deductus in Cancellariam: vbi iam Generalissimus *Trubecki*, *Chytrow*, *Almazius*, eum præstolabantur. Assurgunt primùm prædicti Proceres: tum, *ex mandato Magni Principis CARI, & Magni Ducis ALEXII MICHAYLOWICZ, totius Magnæ, Minoris, Albæq; Russiæ Monarchæ, aliorumq; multorum Regnorum Orientalium, Occidentalium, Septemtrionalium Domini, Successoris, Hæredis, Principis &c. tribunal se conscendisse* professi, consederunt. Captivum Hospitem, stantem respondere placuit.

Quæsitus omnium primùm:

Quantis viribus vltimo Prælio conflixerit.?

Quantæ

Quantæ vires residuæ Polonorum & Lithuanorum supersint?

Quis status belli Suetici in Polonia?

Cur Tractatus pacis non coaluerint?

Quâ ratione demum pax coalitura sit. Foretne Resp: Polona contenta restitutione ablatorum, quovsq; alluitur Berezyna aut Borysthene?

Responsa Gosievij in Cancellaria.

Veritati congrua, sorti suæ consentanea, Patriæ proficua edidit responsa; ad postrema respondit: *non aliter pacem inter hæc duo potentissimâ Regna coalituram, nisi omnium ablatorum, Captivorumq; restitutione. Quód verò attinet ad Berezynæ aut Borysthenis terminos, dubias eas esse voces: cùm Gens Polona post tot acerrima bella, suis viribus iam sit restituta; quæ quandoquidem bellis vndiq; conflictata, avelli sibi Provincias non patiebatur, nunc resumptis viribus, nullatenus id ei posse persuaderi.* Quæsitus, *quot Poloni cessuri essent Provincias, pro Eius Personæ restitutione? Respondit: ne vnum palmum. Fæcundam esse Viris Poloniam, nec pro mortalibus, immortalia Regna commutari debere.* Murmurantibus Moschis, ac mendaciũ suo idiomate obijci-

obijcientibus, subiunxit illud Africani dictum: *Si me bonum, aut bellicosum, aut si ita vultis, potentem in Rep: mea Virum creditis, credite multos mei similes in Polonia reperiri. Imminentia bella dabunt documentum, non mecum Nomen Poloniæ extinctum; immò ex omni sævitia fortunæ etiã me absente emersurum.* Responsum hoc, non magnanimi sed superbi spiritûs, Moschi iudicârunt. *Expedienda quantocyùs in Poloniam & Lithuaniam arma: Captivum stringendum, carcere minuendos spiritus indomitæ Genti,* palam proclamârunt. Iam densâ nocte, raptim in Cancellaria digredientibus cunctis, CORVINVS datur *Artemio Serheiewicz* ad hospitium deducendus: quem à Magno Duce ad Eum obijsse legationem, memoravi. Vbi ad Aulam, Sueticorum Legatorum detentione insignem, portæ Twerensi propinquam, iam peditatu & armis infessam, perventum est, infra vnam horam(vti Moschi vocant) mensa Magni Principis adfertur: viginti quatuor patinæ à singulis peditibus, vasa quoq; cum potu vario â binis illata. Reliquos inter Captivos, libera-

lissimè

lissimè victualium copia distributa.

Alexius Trubecki 150000 movet in Vkrainam.

Nec dictis quàm factis ferocior *Trubeccius*, iam antè conscriptum validum exercitum centū quinquaginta millium, in Vkrainam, Putiwliam versùs movit. Vltrò pleriq; Nobilitate insignes, authoritatem Ducis secuturi, Colonelliq; seu maiorem gratiam præmiumq; apud Principem aucupaturi; seu bellicæ gloriæ & prædæ cupidi, magnâ alacritate sub eius signa convolabant; quasi vnusquisq; victor adducturus esset Captivos Generales. Passim iactabant, ignobiles & servituti nata mancipia, Moscuæ desides vivere: fortium virorum esse, extra patriam alieno vesci pane: palàm oppida prædæ & excidijs destinabant; nec redituros se in Patriam profitebantur, nî prius aut extremè domuissent, aut perpetuis excidijs delevissent Vkrainensium nomen.

Aliud Responsū Gosievij.

In tanta ferocia, tentandi C O R V I N I non omissa cura: negotium *Artemio* commissum. Is obtento apud Eum familiari colloquio, confidentiùs inquirit: *Num Fortunam Moschorū notam orbi*

orbi, potentiam formidabilem (scilicet præter præsidiarios) centum millium peditum, ducentorum millium equitum, Artiglieriæ vim incomparabilem, retroactis annis toties productam, producendamq; Poloni non metuant? *Persuaderet* C O R V I N V S *Patriotis: sanguinem Christianum sistant, Victori morem gerant, de eius manu, quatenus alluit Berezyna, accipiant. In maius detrimentum Reipublicæ olim cessuram pacem, quia seriùs conclusam, quàm poterat.* Ad hæc C O R V I N V S avitam magnitudinem, etiam inter angustias fortunæ retinens: *Quæ nuper in Cancellaria dixerat, non elati animi, aut fastûs fuisse verba, (cùm non inscius esset præsentis Suæ sortis) sed veritati consentanea. Idem se nunc censere*, respōdit. Adiecit insuper. *Rempub: Polonam hisce annis non tranquillo navigâsse, sed iam decumanis procellis penè submersam, nunquam iniquis conditionibus acquievisse. Quamdiu stabit Nomen Polonum, quantum virium Polonis Lithuanisq; supererit, restitutionem Provinciarum bello avulsarum, & Captivorum; ni pacis profuerint media, per extrema belli discrimina attentaturos.*

Inassuetis Proceribus vera audire, ferox responsum visum est: ideò vt Principi persuaderent duriorem Eius tractationem, (cùm per se humanus & Clemens esset Princeps) admonuerunt: ne CORVINVS simulato Excubitorum habitu, profugeret noctu, excubiasq; fallcret: nec domi custodiendum, nec cuiquam custodiam Eius, tutò credi posse, suadent. Innuunt deinde nonnulli, *esse locum extra muros ultra flumen Moscuam, retrò palude circumfusum, egregiè palis septum; intùs ipsam domum enormiter crasso muro elaboratam, fornicibus depressis occlusam, fenestris vnū cubitum non excedentibus, cratibusq; ferreis crassis ac densis munitam*. Approbantibus cunctis consilium in Senatu, hûc post septimum diem, loco potiùs quàm hominibus custodiendus deducitur.

Commētum Moschorum.

Carcer Gosievianus in Moschovia.

Amoto *Artemio* homine civili, ac non inerudito, suffectus *Alexius Mesczeryn* Colonellus, homo per omnia crudus. Is sepimenta domûs circùmquaq; munivit; vigiles itidem, qui diu excubarent, octo disposuit: noctu verò duplicatos, super columnas accensis lampadibus in area

Excubiarum ratio.

rea

rea, excubare insomnes iussit. In foribus aperti cubiculi GOSIEVIANI, perpetuum incendit lumen; ipse ex opposito lectuli, ut moventem sese, intueretur noctu, excubabat magis quàm dormiebat. Adstabant vigiles duo, quos singulis ferè quadrantibus, expergefactus, accedere cum lumine ad lectulum iubebat; inspicereq; num non aufugisset, aut non avolâsset Captivus. Videns namq; lectioni continuò intentum, eam de Illo præconceperat opinionem homo barbarus, quòd posset facilè arte magicâ avolare: idcirco & exiguas quasdam fissuras in testudine, cæmento obstrui quàm firmissimè iussit. Accessus externorum, æquè advenis (magis tamen his) ac Moschis, perpetuò interdictus. Excubitoribus, si quis literas aut schedulas clàm perferret, aut nova aliqua Captivis communicaret, pœna suspendii, in porta eiusdem domûs, edicta. Concaptivorum numerus diminutus; dempti omnes, in vlteriores amandandi Regiones: ex omni numero viginti sibi opportuniores, deligere permissus. Extra portam

tam

tam domûs nemini unquam exire, ac ne rimari quidem licuit. Si quid emendum occurrebat, id alicui ex custodibus erat demandandum. Colonello excubanti, Centurio cum septuaginta peditibus adiectus. Cæterùm ratio victûs liberaliter præscripta ex mandato Magni Principis: & si opus foret, auctio promissa. Per eosdem dies, venit Moscuam Regis Poloniæ Internuntius. Literarum quas attulit, hæc fuit summa: *Ex mandato Sacræ Regiæ Maiestatis* GOSIEVIVM *pro pace sancienda, Vilnam prævio vtrinq; supra securitatem iuramento iuisse: eum postea contra Iura Gentium â Dolgorukio circumventum & captum esse. Restitui mandaret Magnus Dux Legatum, cuius munus Iura Gentium sanctum esse voluerunt.* Ad has Moschi ferociùs, dum adhuc Fortunam crederent sibi famulari, rescripserunt. Internuntius ne adire quidem CORVINVM permissus; literæ tamen Regiæ aliorumq; resignatæ, redditæ sunt.

Regis Poloniæ Internuntius.

IOANNES CASIMIRVS D. G. Rex Pol: M. Dux Lithu: Rus: Pr: Samog: Mas: Liu: Smol: Czern: Nec non Suec: Got: Wand: hæreditarius Rex.

Perillustris, Sincerè Nobis Dilecte. Quò magis probatā Sinceritatis Vestræ in omni Reip: obsequio experti sumus dexteritatem, eó acerbius præsentem Eius acceptamus sortem. Nihilominùs cùm hæc Divinis paret edictis, (prout & Nosmet inter præsentissima naufragia Omnipotēs protexit manus) huic Sinceritatis Vestræ casui poterit mederi Divina opitulatio. Quòad humana media; hæc omnia quotcūq; eliberationi Sinceritatis Vestræ inservire videntur, cum DD. Consiliarijs non gravatim adhibemus. Inter quæ, cúm Sinceritas Vestra Tractatus pacis esse efficacissimos iudicat; Nobis quoq; idem constet; sincerè cupimus sistere sanguinis Christiani profluvium; quod vindicabile Dei iudicium requirit. Vtinam verò desiderijs Nostrís, fallax fortuna, non refragetur solitâ pertinaciâ, sed potiùs in Christiana concordia, vires cum gloria vtriusq; Gentis, adversùs communes hostes convertere velit. Domesticæ res Sinceritatis Vestræ, tum Consortis, Liberorumq; cura, acerbo carcere fractum non solicitent, quandoquidem Illis non deerit in succursum Nostra

stra Patrocinatio. Omnibus item alijs Domesticis Sinceritatis Vestræ, Paternā Nostram providentiam, ob respectum Sinceritatis Vestræ obligamus. Optimam interea Sinceritati Vestræ à Deo precamur valetudinem. Dabantur Varsaviæ VIII Dec. MDCLVIII. Regnorum Nostrorum XI Anno.

IOANNES CASIMIRVS REX.

Perill: VINCENTIO CORVINO GOSIEWSKI Supremo M. D. L. Thesaurario & Campi Marschalco &c. Sincerè Nobis Dilecto.

Cum eodem Internuntio spontè venerat ad obsequendum Hero suo vnus ex domesticis: qui non priùs admissus est, nisi prævià inquisitione, num secretiores non adferret literas, & num aliquid clâm reconditi non apportaret. Vnicè namq; metuebat *Milostawscius* Supremus minister Moschoviæ (vti postea innotuit) ne pro eliberatione Captivi, submitterentur magicæ artes. Itaq; probè instructus, ducentos aureos, & literas â CHRISTOPHORO PAC M. D. L. Cancellario deprompsit: quibus redditis, & ipse inter Captivos, more Captivorum vixit. Ducentorum aureorum medietate suo usui reservatâ, centum aureos inter Captivos in Vrbe adhuc degentes, per manus *Pristavorum* elargitus est: namq; mille aureis secum advectis, minùs metuebat extremæ egestatis casum. His peractis, *Alexius* denuntiavit gratiam Magni Principis, licere Sibi scribere in Patriam literas, revisas tamen reddendas Internuntio, declaravit. Inter complures, Sacræ Regiæ Maiestati per modum supplicis libelli eiusmodi transmissæ.

Serenissime ac Potentissime REX Domine Dñe mi Clementissime.

Post submississimam Maiestati Vestræ gratiarum actionem, pro Regali & Clementissima compassione (quam super sortem meam præsentem, Clementer Sacra Regia Maiestas Vestra demonstrare dignata est) dum residuum fatorum meorum Divino decreto subijcio, procido ante Thronum Sacræ Regiæ Maiestatis, supplicando eidem, ne permittat mori Captivum il-

lum

lum subditum, qui pro asserendis in libertatem Provincijs Maiestati Vestræ subiectis, factus sum præda: quiq; in præsenti etiam calamitate mea, (quantum per iura modernæ sortis licet) pacis studia, semper aliàs studiosissimè promota, constanter prosequor. Ad quæ non obscurè videtur inclinare Moschovia, si Sacræ Regiæ Maiestati Vestræ, magis Tanti Principis amicitiam, armorumq; Eius societatem, quàm Regiones rebelles Kozacorum æstimare placuerit. In quantum veró pacis artes non successerint, supplico, ne alia eliberationis meæ media prætermittere dignetur, quæ volenti non deerunt. Paterno Maiestatis Vestræ, dum me meosq; residuos in Patria commendo respectui, pro cura mei humillimas rependo gratias, petens à Divina Maiestate, ut terrenas, Vestræ Sacræ Regiæ, & Careæ, Maiestates, quàm celerrimè vnitas concordiâ, firmet adversus communes hostes; imò ad maiorem hostium confusionem, proferat longè gloriam, confirmet vtriusq; Solium: mihiq; concedat, tandem cum debita gratiarum actione, pro Paterna solicitudine, ante Solium Regale procumbere, Maiestatis Vestræ deosculari dexteram præsenti, quam

nunc

nunc venerabundâ deosculor intentione.

Moscuæ Sacræ Regiæ Maiestatis Vestræ,
10 Febr: 1659. Dñi Dñi mei Clementissimi

Humillimus & Obsequentissimus
Subditus ac Servitor
VINCENTIVS CORVINVS
GOSIEWSKI

Amovetur tandem *Alexius*, successor datus Stephanus *Kukowinski* Colonellus, Vir Civilis per omnia. Is ab *Alexio* suapte naturâ ad crudelitatem efformato, & Genti Nostræ infensissimo, molestias quasdas ad divexandos Captivos institutas amovit; reliquas tamen (desuper Sibi metuens) exerceri permisit; præsenti interea miserorũ condolens calamitati, eos in spem melioris fortunæ erigebat.

Athanasius Nasczokin (quem arctam antèhâc cum CORVINO libero, coluisse amicitiam, tum iunctâ armorum societate, bello pressisse Livoniam; deniq; tractandæ pacis armorumq; causâ, vtrumq; à Suo Principali Plenipotentiarias obtinuisse, superiùs innui) *A Nasczokino visitatur*

de con-

de consensu Magni Principis, visitaturus CORVINVM accessit: pollicitus literas & quæcunq; vellet Sibi, vel hinc ad Suos transmitti, fideliter se Kokenhauzo Livonico transmissurũ. Quod & præstitit posterioribus annis bonâ fide, exhibuitq; non levia civilitatis indicia, in transmittendis incorruptè medicamentis, literis, & pecunia.

Chowanscij conflictus cum Lithuanis & victoria.

Eâdem hyeme, dum res Vkrainenses vrget *Trubeccius*, ex aliâ parte *Ioannes Chowanski* valido 40000 Moschorum Novogrodensium, Plescoviensium, Lucensium, Toropecensium exercitu, ingressus Lithuaniam, cum NICOLAO IVDYCKI Equite Melitensi in stagnis Miadzíołensibus glacie firmatis conflixit. Trepidatum est primò in castris Moschorum, ipseq; numerosissimus aliàs illorum Equitatus facto congressu consternatus; cùm Lithuani quàmvis numero inferiores, (3000 censebantur) obfirmatis in omnem fortunam animis, in hostes irruerent. Verùm erexit dejectos in timorem Moschorum animos, pertinax adversùs temerarios impetus peditatus, primosq; Lithuanorum cæde repressit. inde vrgente iterum equitatu, in fugam effusi Lithuani, cædem suorum & Victoriam hosti reliquerunt. Addita cladi ingens hominum iactura, cùm glacie fractâ plurimi Lithuanorum mergerentur: cæsi, & aquis suffocati plurimi; captivi insuper 400 Moscuam missi. Inter quos CASIMIRVS PAC (iam nunc Episcopus Samogitiæ) HIERONYMVS PAC Palatinides Trocensis, compluresq; alij Avitâ Nobilitate & longo armorum vsu insignes. Hæc Victoria ex mandato Magni Principis, denuntiata est CORVINO in Cancellaria: non quòd scire Eum vellent res gestas in Sua Patria, sed quia ad desperationem coactum, in Moschovia ritu Græco baptizandum, perpetuò vivere iuratũ cuperent. Credunt enim Moschi, nullam aliam in terris gentem suâ, Christianum ritum religiosiùs colere: idcircò Græcos, Ruthenos, ipsos etiam Sacerdotes (quamvis vtriq; eâdem origine profecti) ternâ submersione rebaptizant

zant. Id tamen ab Orientalibus Patriarchis *Anno* 1667 interdictum est. Baptismus verò, magis fit in vim iuramenti fidelitatis Magno Principi præstiti, non redeundi in Patriam; quàm Religionis. Brevi itaq; post *Ioannes Zelabuski* (recenter *Pristavus* constitutus) postquàm multa fastuosè simul & mendaciter de fortunato *Trubeceij* successu in Vkraina, iactitâsset, suasit GOSIEVIO, *precibus aggredi Principem, ritu Moschorum baptizari; opibus auctum perpetuò in Moschovia remanere. Adducebat exempla multorum Moscuæ Virorum. In præmium abiuratæ fidei, nomine Principis pollicebatur palatium (quod ab obitu Ducis Nikitæ Romanow Patrui sui, non inelegans in Vrbe visitur) cæterùm posse illi opes magnas, stabilemq; honorem Moscuæ contingere, si omissâ longinquâ & serâ pacis spe, præsentem potioremq; sequeretur.* Ad hæc CORVINVS: *Sibi baptizato, illicitum esse mutare ritum, respondit. Deo ritu Romano; Regi naturâ & lege Patriâ, æquè secundis ac adversis Patriæ, Suisq; rebus, obstrictum Se esse. Exempla non damnavit quidem,*

Gosievius a Moschis solicitatus ad baptismum.

Responsū

sed nec laudavit. Palatio regali inhabitãdo, Se imparem censuit. Cæterùm Suâ Patriâ sorte (si quando eâ frui sinant Superi) opibusq; Se contentum esse. Demùm si ita vellent Moschi, in carcere potiùs moriturum, quàm aliquid facturum Suâ Personâ indignum. Eiusmodi responso passi repulsam, firmum CORVINI animum, ampliùs non attentârunt.

Post quadriennale bellum, æquè Suecorum ac Moschorum animis, pacis subijt desiderium. Pro componendo Legatorum congressu, venit Moscuam Sueticus Ablegatus. Per se infensos Moschorum animos CORVINO, ad odia vulgi extendit, cùm illum facem belli inter hæc duo Regna (quâ Suecorum in Moschos merita, sociæq; victoriæ, tum ferè octoginta annis culta amicitia conflagravit) indigitâsset.

Ablegatus Sueticus Moscuæ.

Iam dudum CORVINVS, anxius de successu Patriæ, omni rerum notitiâ destituebatur; cùm præter opinionem diuturnis desiderijs favens occasio sese obtulit. Excubitorum quispiam spe mercedis inde conquirendæ, ad

Clãdestini commercij literarij oblata occasio.

dæ, ad transferendas clàm schedulas, quòcunq; vellemus,suā offerebat operam. Res primo intuitu visa (prout erat in re) plena periculi: sed cùm homo promptus, versutus, insuper avarus videretur, iuranti patrio more per osculum Crucis, terramq; voranti, datæ sunt literæ ad quosdam solâ famâ Nominis notos, subscriptæ quoq; ignotis nominibus, transferendæ. Altero die responsum attulit, monuitq; circumspectè hâc in re â Nobis agi oportere: interim de sua fide benè probata nil essemus soliciti, se enim horrendā chordarum inquisitionem aliquoties sustinuisse, nec tamen veritatem Inquisitoribus aperuisse. Probavitq; dictorum fidem; cùm se toto corpore diris plagis lacerum ostendisset. Fideli huius viri operâ longo tempore vsi sumus, donec alios quàmplurimos eiusdem ingenij servitores, tempora & occasiones suggessissent: quorum obsequio diversimodè, commercium literarium fovimus, plurimas cautelas conquisivimus; omnia nova ac consilia intima Moschorum exploravimus, in Patriam

misimus, CORVINO informante, ac liberalissimè obsequium Tabellariorum remunerante.

Palmarum Dominica quantâ celebritate & pompâ peragatur in Moschovitica Aula, scripsêre varij. Motus desiderio CORVINVS spectandæ Celebritatis, observandarumq; ceremoniarum, per *Pristavos* à Magno Principe, prodeundi in publicum facilè obtinuit facultatem; cùm ipsimet Moschi, eo die splendidiùs ornati ab Extraneis plerùmq; ardentissimè videri perambiant. Ante Castellum vetustissimo Sanctæ Trinitatis Templo subjecta planities, implebatur egregio cultissimèq; vestito & armato peditatu Prætoriano. Is tunc residuus in Vrbe constabat ferè duodecim millibus hominum, cæteri cum *Trubeccio* castra secuti. Mediâ planitie exstat præaltum (unde iura plebi dantur, unde plebs de bello generali ineundo, aut quopiam nonnisi gravissimo negotio consulitur) fastigium, è quadrato lapide. (*Lobne* dicitur) Cooperiebatur eo die peristromatibus aureis, pavimentum panno rubro; via

Dominicæ Palmarum celebritas Moscouæ.

Lobne

quæ

quæ ducit ad Caſtellum, panno verſicolore. Poſt ſolenniſſimum in Vrbe campanarum ſonum, progreſſus ê Caſtello Clerus: humeris Sacras veſtes, manibus Cruces & Imagines præferens, inſulſum vociferans carmen. Sequebantur numeroſi Proceres, omnes aureâ argenteâq; veſte, plerùmq; Perſicâ induti. Princeps Coronâ (*Małamachowa* Moſchis dicitur, quam ereptam Babylone, dum illa per hydras, dracones, ſerpenteſq; occuparetur, Conſtantinopolim, inde Moſcuam à Græcis delatam fabulantur, aut credunt) redimitus; ſuper veſtem talarem gemmeū cingulo tenùs pectorale: (*Pierſida* dicitur) tum Crucem adamantinam in pectore gerens, hinc à *Regulo Hruzdzinenſi*, inde à *Czerkaſcio*, ad prædictam Eccleſiam deducitur. Sequitur numeroſiſſimus Aulicorum Comitatus, geſtientium tum Principi obſequi, tum â populo videri. Prodeunti Principi ê porta, vniverſus peditatus, populuſq; tectis ſuſpenſus, inclinato ad terram uſq; capite, exhibuit ſubiectionem. Brevi interiectâ morâ, ab Eccleſia ad faſti-

faſtigium *Łobne* progreſſi. Hinc inter cantus, duo Prælati pro adducendo aſino, in caſtellum mittuntur: rami de arbore deijciuntur, palmæ benedicuntur, diſtribuunturq;: ſtantibus circùmcircà ſuis locis, Proceribus, Officialibus, militiâ, populo, ſummo ſilentio & modeſtiâ. Poſt benedictionem palmarum, Coronatus Princeps, ſuo pollici ſiniſtro habenas dependentes induit, medius inter Proceres, eqvum telâ involutum, aſinum repræſentantem, anteiturus. Interea per abſentiam Patriarchæ, *Metropolita Cruticenſis*, aureum Archiepiſcopalem habitum, tiaramq; indutus, prægrandem toto corpore ad partem obverſus, conſcendit equum. Solenniſſimo campanarum exorto ſono, populus ſua capita, armaq; terræ allidit; nec priùs erigit, niſi Princeps Caſtelli ſubeat portam. Tecto cuidam depreſſiori, cum *Priſtavis* Suiſq; Concaptivis commodè ſuperimpoſitus, pompam ſpectabat GOSIEVIVS: ad quem inter diſcedendum ê faſtigio, Princeps miſit Colonellum *Artemium Serheiewicz*: qui pro more Gen-

tis

tis, *titulis Magni Principis recensitis, eiusdem Nomine de successu valetudinis requisivit.* Is honos habetur eo die, omnibus Externorum Principum Legatis, qui eâdem formâ spectaculo sacro, super tectum impositi adhiberi consueverunt. CORVINVS Suæ sorti præsenti, idoneâ vsus inclinatione, *Vivere se incolumem, & liberaliter gratiâ Magni Principis haberi, respondit.* Neminem alloqui, à nemine salutari permissus, rediit domum. Quòd verò Magni Principis Serenissimos oculos (Gentis id vocabulum est) eo die vidisset, mensâ Ducali, domum scilicet publicè allatâ, honoratus. Paschalis dies non ita solenni apparatu celebrata est: siquidem sequenti die, domum ligneam exstrui vidimus, mechanicaq; exerceri liberè, citra festi iniuriam: observavimus osculo sibi invicem, ovoq; paschali dato, ebrietate vulgi, tinnitu continuo campanarum, (nam cuivis malepoto, quâcunq; libuerit diei vel noctis horâ, turres conscendere licitum per octiduum) quàm devotione hi dies notabiliores. *Pascha*

Ineunte

Ineunte vere, visum est Moschorum Proceribus, amandandos esse flumine secundo Captivos, in remotissimas Regiones Kazaniæ, Sibiriæ & Astrachaniæ. Porrò adinventa est hæc tuta exiliorum ratio, tum summo imperij augendi promovendiq; studio; tum his præcipuè de caussis. *Primò.* Quia per impenetrabiles sylvas paludesq; inde Captivi nullam occasionem fugæ possunt arripere. *Secundò.* Hinc quoq; absq; vigilum continuo labore, & enervatione, securè & liberè vivunt. *Tertiò.* Absq; erogatione Thesauri publici, domos & agros colunt, piscationes exercent, mercantur &c. nunc verò securi aliena subsidia in carcere expectant, sibi ignavi, fisco Principis graves. *Quartò.* Omnium verò maxima ratio est augendarum & excolendarum vastissimarum solitudinum Sibiriæ, in quibus captivi plerumq; desperatione acti, ritu Moschovitico baptizantur, nunquam inde (quasi iuramento obligati) in Patriam redituri. Rarissimè videris sontes plecti, sed omne crimen Sibiriensi exilio, aut *Sibir Regnum exilij.*

ibidē

ibidem labore continuo, erigendo muro, coquendo sali persolvitur. Hinc initio cuiusvis veris plerũq; ad duo vel tria sontium millia, secundo flumine in colonias deducuntur in agros captivos, subsidium adversùs incolas rebelles, & imbuendis socijs ad officia legum. Huiusmodi coloniæ incultam olim Sibiriam, adeò frequentem effecerunt, ut anteferatur plurimis Moschoviæ Provincijs. Astrachania quoq; Principum Tartarorum quondam vile domicilium, Vrbi Moscuæ amplitudine, opibus, commercijs, hominum frequentiâ, magnâ ex parte æquiparatur. Hoc anno 500 Polonæ Gentis Captivi, sontium verò Moschovitarum duo millia, Moscuæ numerabantur in carceribus, Kazaniam deportandi. Præterea CORVINVS decem personas in solatium carceris deligere, cæteros à Se dimittere iussus. Quem omitti posse? quem deligi? dubius, neq; Sibi vitam tanti, si per iacturam sociorum servanda foret, per *Pristavos* supplicabat. Delectu Officialium, domesticorumq; habito, immemor Sui, etiam Chi-

Decem Concaptivi relicti.

Chirurgum proscripserat, nisi magnis tandem precibus effecisset, ut numerus residuorum, in vniversùm duodecim personis augeretur.

Adiacebat eidem domui hortus nõ inamænus, illic ut liceret interdiu cum *Pristavis* spatiari, petiit; sed ut curas eius conquisitis molestijs augerent, utq; tolleretur ulterior petendi occasio, illico porta occlusa. Sic deinceps loco perangusto, humido, fætido inclusus, nullum aliud subsidium recentis auræ habebat, nisi quòd, super tectum ascensus, indeq; prospectus dissimularetur magis, quàm concederetur.

Inter quotidianas acerbitates, inassuetus malis animus, pro singulari solatio colebat reputabatq; clandestinum literarum commercium: cui augendo, modis adinveniendis, excubitoribus defraudandis, plurimæ impendebantur horæ, secreti vix duobus aut tribus conscijs. Accedebat non leve huius commercij adminiculũ, quòd vigiles (qui plerùmq; mechanica exercent) pannum, telam, pelles, venum apportare, & frequentiùs domum accedere (utpotè fidissi-

Clandestinum literarum commercium.

fidissimi Principis) minùs vetarentur. Ineunte Iunio fidus ille Moschus, mercaturam simulat: venales luporum pelles candidas adfert. Has cùm emere recusaremus, laudat ille magis, attrectare extrà & intrà iubet; intus attrectanti, de manu in manum dexterrimè inserit chartam, à PAVLO POTOCKI ibidem degente, transmissam. Is similibus belli fatis correptus, claritatem Generis, Moschoviticâ captivitate involvi tantisper patiebatur: liberiùs tamen illîc commorando, integro triennio fovit cum CORVINO literarum commercium. Contenta hæc. *Benè speraret; Ablegatum Regium Moscuam adventare: qui tractatum pacis, simul & eius vti Legati restitutionem, sit promoturus, nil certiùs. Moschos nunc à pace honesta non adeò abhorrere, cùm validissimas Trubeccij vires, exigua Kozacorum manus inclusa Konotopi, quotidianis cladibus remoratur.*

Paulus Potocki Palatinides Braslaviensis.

Ingens præterea incendium in Vrbe exortum, multò maiorem calamitatem videbatur præsagire; siquidem complurium Procerum opulentas domos absumpsit, neq; ullâ ope extingui potuit, quàmvis focum improbo labore, & ordine, omnis Prætorianus peditatus opprimere conaretur. Ob crebriora incendia, integrâ æstate singulæ domus, super tecta noctu alunt excubias privatas; quæ aquam ibidem fætore incorruptam conservare tenentur. Ad signum campanarum (dando autem incendij signo, non nisi tres in Castello destinatæ, *Nabat*, populari vocabulo dicuntur; quarum maxima eo ipso momento, quo oriebatur incendium, fracta est) proripiunt sese omnes Colonelli, Centuriones, Peditesq; fistulis aquæ attrahendæ & exonerandæ, vrnis, securibus, armati; vnaquæq; turma propriâ sibi tesserâ, cõmilitones convocando. Removetur populus ab incendio, pars portandæ aquæ, suffocandoq; igni, pars arcendis tectis incendio, pars fractis plurimis, quandoq; minùs obnoxijs incendio aulis, rescindunt igni alimentum. Finito incendio, notantur absentes, postridie honoratiores pœnâ carceris aut æris in vsum sui

Moscuæ incendium.

Qualiter incẽdia opprimuntur Moscuæ.

Colo-

Colonelli, castigantur: gregarij, quandoq; Centuriones etiam, corpore solvunt absentiæ culpam. Præsentes omnes, ex cella Principis, vino adusto postridie tractantur. Hisce aliquot horis, ne se loco moveret CORVINVS, monitus ab accurrentibus *Pristavis:* ascendere nihilominùs tectum permissus, vigiliis circumquáq; auctis & duplicatis.

Ex his fortuitis casibus, Gens incantationibus & veneficijs dedita, gravem sibimet præsagiebat cladem, quæ iam Deo vindice, Moschorum rebus maturescebat.

Diebus sequentibus, inter simulata colloquia, conquisitis medijs, expiscabantur *Pristavi*, num CORVINO de adventu Ablegati Regij, aliquid constaret? Tum, quâ ratione pax coalescere posset? nutui magis quàm verbis intenti, inquirebant. Vir per se sagacissimus & iam monitus nuper Centurionis periculo, nullam præsetulit notitiam: egitq; in similibus colloquiis exploratorem genij, morum, rerũq; Moschoviticarum adeò sagacem, ut multa de præ-

præsenti statu, Pacis & Belli consiliis, suaq; libertate, per coniecturã attingeret: quæ postmodùm alienis literis, clàm ei scriptis, ipsoq; eventu comprobata.

Regiæ literæ quasi ex improviso redditæ, hæc continebant: *Quámvis irriti conatus vtriusq; Gentis evaserint, magisq; res dilationibus quàm seriò gestæ, immó Ius Gentium à parte Moschorum, in Persona VINCENTII CORVINI, sit violatum; nihilominùs animum Suum, rebus adversis æquè ac secundis, â medijs iustæ pacis non abhorrere. Cuius constituendæ causâ, Legatos Se ad confinia expedire velle. Magnus Dux vicissim, Suos expediret Plenipotentiarios. GOSIEVIVM pacis conficiendæ instrumentum, Iure Gentium liberũ, sisteret &c. Aliter nec pacem, nec tractatuum præliminaria coalescere posse. &c.* Seu quòd viderentur Moschis literæ imperiosè scriptæ, seu inassueti Fortunæ malis, ad Konotopum exacerbati adverso successu, ferocissimè acceperunt Regias literas: *postulatorum superbiam Proceres increpabant: quasi cuipiam Regulo* (ita per cõ- *Regiæ literæ.*

 temptũ

Fortuna insolens. temptum referebant *GOSIEVIO*) *aut Duci scriberet REX; sic Magnus Princeps, iubetur Legatos expedire, sistere GOSIEVIVM, quem iure belli captum, seu detinere, seu liberum dimittere placeret, à Suo dependet arbitrio.* Quò quisq; ferociùs contra Regem invectus est, maiorem inde spem gratiæ sibi pollicebatur. Rescriptum Nomine Principis: *Tractatum inchoare se, nec posse nec velle, nisi Legati Polonici Moscuam veniant. Moscuam, & non alium locum congressui Legatorum vtriusq; Gentis se designare: à conventu alibi habendo, se abhorrere, utpoté impedimentis, momenta suarum victoriarum, & sumptus distrahentibus.* Idem ut literarũ Nominisq; Sui authoritate persuaderet, admonitus CORVINVS, si vellet pacẽ accelerari, quæ vnica Ei in Patriam & pristinã libertatẽ, occlusas hactenus ianuas aperiret. Ablegatus Regius admissus ad CORVINVM, ac quamdiu vellet, permissus liberè in conclavi colloqui; Regias quidem nullas, (quòd exemplo præteriti Internuntij desperaretur accessus) Archiepiscopi tamen Gneznensis, aliorumq; literas attulit.

Illustrissime & Excellentissime Dñe
Domine Frater Observandissime

Quantumcunq; calamitatum, Illustrissimam Excellentiam Vestram perpeti impulit bonitas DEI, id non solùm innato animo fortibus viris, sed etiam uti bonus Catholicus dignetur perferre, eò animosiùs, quia pro Rep. Manet recens memoria Illustrissimæ Excellentiæ Vestræ æqué apud Maiestates, ac in Collegio Nostro, omnesq; bonos Cives, id solicité suspirijs ingeminantes, ut quàmprimùm restituat Illustrissimam Excellentiam Vestram Nobis & Patriæ. Quibus dum ardentissima mea adiungo vota, semper maneo Illustrissimæ Excellentiæ Vestræ

Varsaviæ 4. Iunij 1659. *Frater Benevolus & Servitor Obsequentissimus*
VENCESLAVS A LESZNO
Archiep: Gnez.

Responsum Archiepiscopo in hæc verba:

Illustrissime Celsissimeq; Princeps
Domine Dñe Colendissime.

Quidquid in me Divina bonitas sancivit, & necessitas

sitas edocuit tolerare fortiter, (tum maximé ab Illustrissimæ Celsitudinis Vestræ Religione firmatus) feram constanter, dummodó recens mei memoria non evanescat cum tempore, meiq; sit par merito cura. Cui operi quòd Illustrissima Celsitudo Vestra primam Suam in Rep: authoritatem non gravatîm applicare dignatur, dum humiles rependo gratias, eandem in excipiendis Ablegatis ad præliminaria tractanda, & dimittendis cum omni hospitalitatis & benevolentiæ testimonio, ut non gravetur interponere, obnixè peto. Deniq; me in sinum, multoties probatæ benevolentiæ, Illustrissimæ Celsitudinis Vestræ depono, maneoq; Moscuæ 25 Iulij *1659.*

Illustrissimæ Celsitudinis Vestræ
Humilis Cliens & Servitor
Obsequentissimus
VINCENTIVS CORVINVS GOSIEWSKI.

Complures alias in Poloniam deferendas literas publicê, privatim verò monita Patriæ salubria, oretenus transmisit. Prandio Magni Ducis

Ducis exceptus, expeditus Ablegatus, dum se lentiùs ab Vrbe expedit, repentè ab accurrentibus trepidè *Pristavis* Moschis, quantocyus iter inire, Legatorum adventum accelerare, iubetur. Eodem die post solis occasum, apud GOSIEVIVM numerus consuetus excubiarum triplicatus, *Sentinellæ* duplicatæ. Insuper præter morem, terni excubitores tecta domûs singula conscendere, â *Pristavo* causante metum incendij, iussi. Mercatores opificesq; ad portam domûs accedere, vigiles introire cubicula, cum Captivis privatim colloqui, insuper ipsi Captivi de publico statu belli Vkrainensis percontari vetiti. Moschus quidam, iam inde ab adolescentia miles, qui Martiam ætatem ad canos gravemq; senectam provexerat, nobis plùs cæteris addictior, ex condictamine victualia ferens, brevibus indicat *stragem Moschorum inauditam ad Konotopum, Trubeccium cum residuo peditatu periclitari. Generalem GOSIEWSKI arctiùs teneri, ob metum rerum novandarum inter populum, si fama rei gestæ ad eum pervenerit.* Eâdem die

Trepida expeditio Ablegati.

die alter Moſchus dicta comprobavit literis, quas attulit à PAVLO POTOCKI, ocreis iniectas.

Trubeccius (vti ſupra innui) validiſſimas Moſchorũ Copias effuderat in confinia Vkrainæ. Kozacorũ Generaliſſimus *Ioannes Wyhowſki*, nuper in generalibus Regni Comitiis, ob reductos in obſequium Reip: Kozacos hucuſq́; rebelles, à Rege Poloniæ Senatorio honore, opibuſq́; Barenſis, Lubomlenſis, Czehrynenſis, Præfecturarum cumulatus; ex rebelli, Regias partes tuebatur. Cùm verò ſe tanto apparatui Moſchorum imparem ad reſiſtendum iudicaret, *Gregorium Vlanicki* Colonellum Niżynenſem cum tribus Kozacorum millibus, in Oppido Konotopenſi obſidendum, Moſchorum potentiæ obiecit. Ipſe ad Principem Tartarorum celerrimũ expedivit Nuntium, qui de hoſte edoceret, communemq́; imploraret opem. Moſchis nil facilius viſum eſt, quâm Konotopi excidium: ſed primo alterove aſſultu fracti, temeritatem in conſilium commutârunt. Primùm globorum pulvere

Obſidio Konotopi, Oppugnatio & clades Moſchorum.

pulvere pyrio impletorum, incomparabilem vim inijciunt: tum aſſultum generalem indicunt. *Vlaniccius* excurſione factâ, poſtquàm ex Captivis intellexiſſet aſſultum inſtrui; pontem ſeris traijci, militem continuas vigilias agere, vallũ egregiè milite & armis impleri iubet. Moſchus poſſe ratus ancipiti tumultu, & nocte augente pavorem, memorabilem rem geri, profundâ nocte ponti peditatum immiſit. Iam Clerus Tutelares manu præferens Icones, magnaq́; pars peditum pontem ſubîerat, cùm dato ſigno in vallo, pons collabitur, peditatus ſimul & Clerus, hinc ruinâ opprimitur, inde in ſubitaneam cladem excurſione compellitur. Auxerunt Præſidiarij in hoſte cladem; dum excitato lumine, quem quiſq́; ſibi propoſuiſſet in foſſis, deſtinatis ictibus traijceret. Cæteri diverſis locis, pari conſternatione & clade opreſſi, iacturâ aliquot millium hominum, faſtum perſolverunt.

Dum hæc ad Konotopum geruntur, Tartarorumq́; *HAN* ſocios belli Kozacos pericli-

 tari

Moschorum conflictus & generalis clades.

tari accepit, generali indictâ expeditione, mirâ celeritate centum millia Tartarorum, auxiliares *Wyhowscio* suppetias adducit; iunctisq; signis, tribus à Konotopo milliaribus castra locant. *Trubeccio* viribus & omni ferociâ supra modum elato (validus namq; equitatu, peditatu, & *Artiglieriâ*, quam Tartaros plusquàm dici potest, metuere fama ferebat, aderat; Tartaris autem sola in equite vis) de adventu hostium non ingratus accidit rumor; proinde parte peditatûs intra vallum ad onera & currus relictâ, in aciem robur belli peditatum educit: primùm omnium, equitatum totum castris productum, præcedere, ac hostem versùs tendere iubet. Octoginta millia equitum, Ducibus *Simeone Pożarski* & *Lwovio* superabant paludosum amnem, *Artiglieria* quinquaginta millium peditatu munita, frontem aciei obtentura, suâ mole gravis, lentiùs cum Generalissimo adventabat. Nec mora dimicandi facta est, cùm *Trubeccio* & vires, & res secundis eventibus gestæ, parandæ gloriæ; *Wyhowscio* contrà duplicatæ vires, spem & animos vtrinq; erigerent. Primi Poloni, (quorum mille equites apud *Wyhowscium* stipendia merebantur) & Kozaci in frontem equitatûs, Tartari verò pars in frontem, pars hostium alas circumvecti, à lateribus hostem necdum aciem instruentem invaserunt. Turbatis primùm, mox circumventis Moschorum ordinibus, non iam pugna, sed fuga & perennis clades secuta est. Omnium animis & equis ad superandam paludem retrò conversis, obiectu cadaverum fit angustior regressus, maiorq; cædes. *Pożarski* emeritus Dux, plurimis aliàs expeditionibus Tartaricis clarus, & *Lwovius* Campi Marschalcus, capti, ac dũ verbis contra Victorem ferociùs quàm pro fortuna certant, interficiuntur. Colonelli, cæteriq; Officiales equitũ, pleriq; aut capti aut cæsi. Equitatus florentissimus per Smolensciam, Russiã, Lithuaniam, Livoniam, quinquennio Victor circumductus, interiit. Captivorum tantus numerus, ut à singulis Victoribus terni quaternive traherentur: quotusquisq; reliquus inter

 cadave-

cadavera faucius, pavidam ægrè fervabat animam. Peditatus non fine ftrage Suorum, cum *Trubeccio*, ægrè Victorem à cervicibus repreffit. Hinc verò apparuit *odio furoreq́; duce pugnatum effe*; cùm poft cruentam pugnam immanefq́; Mofchorum cædes, cædibus fuperftitum infiftere; nil opus Captivis, folam Gentis internecionem finem bello impofituram, *Han & Wyhowfcius* edixiffent. Tunc in ampliffimum campum Captivos productos, juxtà deditos ac captos, nullo Nobilitatis aut ætatis intuitu, promifcuâ clade involvunt. Nemo ex Tartaris abducendi vivos in Tauricam, prædæq́; memor eft, donec ad feptuaginta millia cadaverum cupidus cruoris Furor, cædiumq́; avida crudelitas pervenit. Magna hæc inauditaq́; hoc fæculo clades minueret fidem, nî pari numero, paribus armis, & æquâ fpe pugnatum effet, nî diminutæ Mofchorum vires, & tot cadaveribus etiamnum fpectandis operti campi, impletæ valles, grande memorabilis cladis documentum exhiberent pofteritati. Certum eft, Magnum Mofchorum

fchorum Principem nunquàm pofthâc tam numerofum, tamq́; validum reparâffe robur. Hæc pugna maturum & longâ bellorum praxi probatum militiæ robur, hæc maturefcentem in juventute Mofchovitica exercitûs florem evertit, & formidando Mofchoviæ fato involvit. Intremuit Mofchovia ad tantæ cladis nuntium, infauftafq́; fortunæ vices non fine gravi doloris fenfu excepit: ut quæ modò victricibus armis, aut deditione, integra Regna poffederat, illa verfâ fortunâ, hoftile ferrum, infeftis populationibus brevi per vifcera fua graffaturum, expectaret. Magnus Princeps ad tam infperatum nuntium, capite fafciâ nigrâ obvoluto, cōparuit in publico. Is Genti mos vfitatus, fcilicet calamitate publicâ, Supremum Caput affligi, demonftrare folitæ. Non iam Princeps ampliandi Imperij avidus, fed providus imminentium malorum, Vrbis mœnia (quæ immota aut modicè laceffita pax, tum perennis victoriarum fucceffus, & virium confidentia firmabat) hucufq́; contempta, celerrimè reparari mandat

Mos Principũ in tali casu.

mandat, nec iam intentus (ut olim) Maiestati, Ipsemet crebrò, Proceresq; vili adstant labori. Populi ex agris profugi, tam numerosa ad Vrbem confluebant agmina, ut Vrbs capacissima aliàs, hominum non caperet multitudinem: montium insuper prospectum pulverulentus aër, circùmquàq; adimeret. Mæstæ Vrbis res, Principi in Regiones Wolgæ vicinas, centum leucas retrò Iaroslaviam, apparabant iter: circùmspiciebat nihilominùs, *quò se tanta verteret fortuna, & num suus hostis, prouti vincere, Victoriâ demùm uti sciret.* Extrema dum metuit, dum Legatorum Poloniæ Regis adventum Moscuam (prouti nuper denuntiaverat) totq; simul Victrices Copias in tempore validiores abnuit; magnis itineribus ire in Poloniam suum Ablegatum *Ioannem Zelabuski* iubet. *Quamvis Legationi ineundæ Moscuam Vrbem, nuper Suis literis per Ablegatum Polonicum destinaverat, nihilominùs perspectâ difficultate, longinquitate loci, se Pacis semper cupidum, locum medium inter utramq; Regiam, Borissoviam, & Minscum* (distant hæc Oppida ab Vrbe Moscua centum sexaginta milliaribus) *designare, per suū Ablegatum denuntiat Regi.* Metus quidem id in hoste extorserat, sed maius certè erat studium, â visceribus suæ Gentis, Legationem armatam, scilicet Legatorum, simul & tantorum Exercituum assistentiam, (præsertim quod alterâ parte Polonos & Lithuanos cum Legatis, quasi sponte iam nuper Moscuam invitatos) hâc arte reprimendi, alioquè avertendi. Iam edocti præsenti suo malo, *fortunam belli æquè Suis ac Vicinorum rebus dominari,* modestiores quàm antè, Regi Poloniæ scripserunt literas.

Insignis ars Moschorum in avertendis Moscuâ Copijs Polonicis

Polonus curâ Suetici belli, Comitiorumq; implicatus, omnia sua ad Prussiam & Curlandiam converterat studia: ideò nec tam repentinis Suis successibus bello promovendis, adesse poterat; cùm insuper domesticis suis malis (nam miles etiam Ducum exuit imperium) distraheretur. *HAN* quoq; *Krimensium Regulus* memorabili contentus victoriâ; perfractisq; circa confinia Moschoviæ munitionibus, numerosissi-

Cur Poloni non urgent Victoriam.

rosissimâ hominum abactâ prædâ, rediit in Tauricam. Rex quoq; Poloniæ IOANNES CASIMIRVS, nova & mira tunc circa electionem CONDÆI, Se vivente instituendam, invitâ Rep: arripuit consilia, potiùs quàm belli promovendi.

Moschovia verò præsentissimo liberata naufragio, cæsorum Nomina describi, funebres haberi honores; Ducem *Pożarscium* (& ad caritatem suorum, & ut promptiùs pro Principe cæteri periculum adirent) in numerum Martyrum referri; vitam eius & *Canunes* (ut illi vocant) conscribi, quò magis pateret omnibus Cæso præstitus honos, decrevit. In sontes verò cladisq; reos, ac inprimis *Trubeccium*, infallibili capitis pœnâ animadvertendū destinavit. *Trubeccius* cùm iam Moscuæ publicè proditor audiret, dignitatem suæ excusationi addere, Moscuam reditum retardare, Tartaros causari; interea Proceres prensare muneribus; & missis ad exuendam fidem, corruptoribus, Kozacos hostes emercari non desistebat. Anti-

Pożarscius in numerum Martyrum relatus.

Antiquissimo siquidem usu receptum erat in Moschovia, Duces belli percuti securi, si improspero eventu rem gesserunt: chordis cædi Gubernatores, si fame adacti, fortalitiorum paciscuntur deditionem: si pavore & belli formidine, capitis, aut per conniventiam egregiè chordis cæsos exilio damnari. Iamq; senescentibus odiis, felix eventus publicarum rerum, lapsas res *Trubeccij* in Aula sublevavit: nam Kozacorum animi, Græcâ levitate rebelles & mutabiles vivere assueti, pulso *Wyhowscio*, multis Polonorum trans Borysthenem hybernantium excisis, iterum operâ *Trubeccij*, in partes Moschorum transiêrunt.

Kozaci iterum transeut ad Moschos.

Hoc rerum successu, ac novis Copiis quinquaginta millium, intra trimestre conscriptis, iam animis elati Moschi, à pace penitus abhorrere cæperunt. Mittitur in Poloniam Ablegatus *Sieliwerstiew:* hic vlteriores nectendo moras, obijcit iura Legationum violata in intercipiendis Moschoviticis Legatis ad Kozacos dimissis, aliasq; causas non causas opponit, dum

 remo-

remorari intendit Legatorum utriusq; Gentis congressum (quàmvis præteritus Ablegatus, fore in Novembri congressum, publicâ fide, & colloquio publicè instituto declaraverat) quò verò gratior foret in Polonia hospes, petiit à CORVINO, obtinuitq; Recommendatorias.

Vkrainâ in formam Provinciæ redactâ, *Trubeccius* in Vrbem pervenit. Magnus Princeps adnitentibus Proceribus, honores Ei (scilicet quòd non desperaverit de Rep:) & præmia Victoribus dari solita decrevit. Reduci Aulicus comitatus extra Vrbem occurrit, ac perhonorificè, utpote clarum bello paceq; Ducē, ad Castellum deduxit. Post resignatas Tutelares Imagines in manus Principis, humanissimè exceptus, arce Trubecko donatus, mensæq; Principis adhibitus. Quàmvis verò vix ipse cladi superstes, quòd in pretium iam occupatæ gloriæ ostentaret, non habebat, nisi salutem suam tot Suorum funeribus superstitem, triumpho adscripsisset; nihilominùs signa viginti, totidemq; ferè Polonæ Gentis Captivos, à Kozacis

zacis Czernichoviæ, Pereaslaviæ, Niżyni in hybernis oppressos, in illo suo triumpho duxit.

Solutis non vano timore Moschis, solutum est quoq; excubiarum circa CORVINVM studium: liberiùs itaq; ac liberaliùs, (nam augebatur ex variis locis) clandestinum tamen, commeabat literarum commercium. Raphano inclusam, alter butyro insertam, attulit chartam. *Rediisse ex Polonia Ablegatum Zelabuscium hominem ingratum, immemoremq; hîc sibi à CORVINO, illîc ab Eius Amicis præstitorum officiorum, novas excitare illi molestias, ciere bella, Moschorum animos accendere. Non longè abesse Regiū Ablegatū IOANNEM KORSAK Succamerariū Polocensem: Bychoviam quoq; per proditionem cessisse Moschis. &c.* Eventus probavit fidem: redux enim ex Polonia, fabulosis narrationibus (inde sibi crescendi materiam, & quæstum aucupaturus) & ad placitum Gentis, assentationibus aures implevit, commemorando Poloniam multiplici bello enervatam, Suetico penè infinito ob Colligationem Austriacam, implici- *Reditus Ablegati ex Polonia.*

tam

tam: nullos in promptu haberi conſcriptos Exercitus, nec poſſe conſcribi: quámvis Regnũ bellis plenum ſit, nihil tamen minùs quàm bellum cogitari: ante omnia quo maximè moveri credebat Moſchorum animos, Remp: exhauſtam, auri argentiq; defectu laborare. Deniq; Regem ætate, perenniq; bellorum & curarum mole conſumptum, non longævam trahere vitam: omnia in Polonia in Interregnum, in bella, in fatales ipſiſmet motus inclinare. Ex mandato Principis ad CORVINVM admiſſus, eadem miro faſtu, mendax iactabat. Datâ ei in Senatu fide, Magnus Dux, ineunte hyeme *Chowanſcio* cùm Pleſcovienſibus, Novogrodenſibus, Lucenſibus, Toropcenſibus, Polocenſibus Copiis, Lithuanicam expeditionem indixit, & quò alacriùs in deſtinatum bellum, ſtrenui Ducis animum impelleret, ſex ê ſuo Prætoriano peditatu Legiones prædictis Copiis adiunxit.

Chowanſcius in Lithuaniam deſtinatus cum Exercitu.

Appulit tandem Moſcuam 20 Novemb. Regius Ablegatus. Is humaniùs quàm retrò alij, ad Principem admiſſus, CORVINVM convenire

venire, Ei literas ê Patria quaſcunq; attuliſſet intactas, ſimul mille aureos conſignare, Reverendum Patrem *Samuelem Kuderowſki* ê Societate IESV (qui peragendis Sacris Moſcuæ, vltrò ſe ad carcerem, ſuamq; operam deſponderat) adducere cum ſacro apparatu, aliâq; ſupellectile adiecta permiſſus. Iam non exiguam manum, magni momenti Præcautionum in Poloniam mittendarum, integro hoc anno, hinc inde collegerat CORVINVS ſupra modum ſuſpicioſam. Cui concederet deferendas? quâve ratione? apud Gentem (practicato aliàs exemplo) ſcripta Legatorum quandoq; vi ſcrutantem, non vanus ſubibat metus. Vicit metum amor publici boni Patriæq; , nam (poſtquàm per *Loſowſcium* Supremo Cancellario clavim Arithmeticam, clàm tranſmiſiſſet) prædictas Præcautiones deſcriptas, in promptu haberi mandaverat. Iam nunc venienti Ablegato, inter officioſas ſalutationes ab vno familiarium in manus inſertæ, Moſchis inter ſalutandum nequicquam fraudem ſentientibus. Id cum ceſſiſſet

Regius Ablegatus.

Corvinus Præcautiones mittit in Patriam.

fiſſet ex voto, maioris momenti poſtmodum conſcriptæ, iam diſceſſuri Ablegati Filio, inter amplexus & mutua officia pari fraude & ſucceſſu porrectæ. Nonnullas annectam.

Conſiliorum Moſchoviticorum hæc meta eſt, ut Tartaros muneribus corruptos, à Societate belli Polonici avellant. Tum omnibus converſis in Vkrainam viribus, iuncti Tartaris & Kozacis, de ſumma rei decertare intendunt.

Novis Copijs coactis, conſilijſq; depromptis, ablatorum reſtitutionem urgere; immo iam per Chowanſcium reſidua eripere decreverunt.

Brevi expediendus in Lithuaniam Chowanſcius, bello decernet, priuſquàm tractatus accelerabuntur; nec priùs movebunt hinc Legati, quàm de eius ſucceſſu edocti, hîc formârint Pacis conditiones.

Vobis itaq; expedit, Tartarorum firmare animos, & amicitiam: damna ab hoſtibus inferenda, celeritate antevertere.

Tartaros firmabitis liberalitate & perſuaſione: ſi cum hoſte opulento paciſci noletis, nî ſtipendia eis numeraverit: ſi Tartarorum Kazanenſium & Aſtrachanenſium (quòd unicè Moſchi metuunt) libertatem proponetis. Expedit quoq; Tartaros de Commiſſione præcavere, ne ſint ſuſpecti tractatus Pacis inter Poloniam & Moſchoviam, tanquam ſibi præiudicio futuri. Quam ſuſpicionem in Tartaris excitare nituntur Moſchi per ſuos Ablegatos, cætera largitionibus apud Tartaros perficere ſperant.

De expediendo Ablegato quatuor ſeptimanis deliberatum: *Veteresne ſumendi eſſent Spiritus? an incertæ belli Fortunæ, Pacis conſilia præferenda?* Media via placuit. Literis quidem modeſtè ſcriptis, locum congreſſui Legatorum, non Moſcuam, ſed Boriſloviam & Minſcum deſtinârunt, *Chowanſcio* interim officium, non interrupto bello, continuiſq; cladibus premendæ Lithuaniæ, (cui tunc etiam Suecicum bellum gravi mole incubuit) impoſitum. Scriptis conformiter, initia tractatuum, ſtudiò à Moſchis ad menſem Aprilem diſtracta: ſed *Chowanſcius* primâ hyeme prætergreſſus Lithuaniam, Grodnâ per deditionem occupatâ, ibidem eâ quam faventior Fortuna belli conceſſerat quiete, ad corpora

Conſiliũ Moſchorum.

corpora reficienda vtebatur. Redux interim ab Aula Polonica *Sieliwerstius*, cum officiosa salutatione invisit *Chowanscium*, collatisq; de statu Polonicarum & Sueticarum rerum conferendis, magnis itineribus Moscuam repetiit. Sed iam illa omnia, quæ *Chowanscio* communicaverat, dum Magno Principi communicanda parat, ab alio celeriori præventus obsequio, nota invenit; dumq; reversus in Patriam, affectus Principis, plaususq; populi præstolatur, citra spem improvidæ tarditatis pœnas accipit. Cum literis ex Patria missis, attulit CORVINO idē Ablegatus, duo affabre facta aurea horologia, nonnullāq; supellectilem. Munuscula non indigna Principe iudicans CORVINVS, ut Careus Marschalcus *Theodorus Rtisczew* vetus amicus, dignaretur suo Principi offerre, per *Pristavum* crebriùs interpellabat. *Rtiszevius* nunc morbum, aliquando graviora Principis obsequia simulans, hoc genus officij detrectabat: tandem res patefacta â quibusdam Moschis addictioribus, per clandestinas schedulas: *inanes esse, in offerendis Magno Principi muneribus, Eius conatus: quandoquidem Amicorum Principum munera, metu incantationum, diu sacris orationibus lustrantur, priùsquàm in manus Principis perveniant: exacerbatum carcere Captivum, eiusq; Amicos, ne simile quid moliantur, venire in suspicionem.*

Munera Gosievij cur non accepta-ta.

Annis ferè duobus aberat ab Vrbe NICON Moschoviæ Patriarcha. Iam nunc diuturni impatiens exilij, (quod sibi ultrò indixerat, fremente populo ob receptos in tutelam Principis, eius arbitrio, Polonorum rebelles Kozacos: ob conflatum inde eius consilio bellum contra Polonum: ob exotica studia linguæ Latinæ, & in Ecclesiam cantum per eum introducendum) postquàm ad instantiam Cleri & Procerum, nec Patriarchale Officium resignare vellet, nec alium sibi successorem substitui concederet, invitatus â Principe & Proceribus, hâc hyeme Moscuam redibat. Infensum sibi populum conciliaturus, simulat pietatem, exemplo Apostolico, cænâ appositâ viatorum pedes abluit, ac belli excitati retorquens in Princi-

Patriarchæ in Vrbem reditus.

pem

pem odia, quasi inscius rerum, inquirit, *num pax cum Polono coaluerit?* Negantibus, altùm ingemiscit: *sanguinem Christianum, rem Sacram per ludibrium profundi, nec aliam tanti profluvij, quàm Smolensci Vrbis dubiam prostare mercedem, aut bello durissimo diu gesto, hoc unum acturam Moschoviam, ut pacem impetret, aut redimat.* Vno ferè momento plurimorum odiis obnoxius, defertur Concitator Seditionis. Princeps indignatus, câdem ipsâ nocte, Patriarcham ad suum Monasterium, Hierosolyma nuncupatum, redire iubet; nî pareat, seditionis reum, ê Senatûs arbitrio puniendum edixit. Paret edicto Principis Patriarcha, Vrbem vix ingressus, egreditur, in edictum Monasterium se recipit, in eoq; septennale sustinet exilium. Anno deinde millesimo sexcentesimo sexagesimo quarto, Magnus Dux indictâ generali Synodo, Græcorum, Moschovitarumq; Metropolitis, Episcopis, Abbatibus, ac universo Clero; tum Proceribus, populoq; in unum coacto, citatum Patriarcham amovere Officio, ceu hominem turbulentum,

Iterum amandatur in exilium.

fuisq;

fuisq; rebus infensum, decrevit. Citatus; à *Clero Moschovitico, utpote filijs suis spiritualibus; à Græcis, utpote pecuniâ corruptis, se iudicari non posse, respondit. Solum Pontificem Romanum, Patrum Patrem, Sanctæ & incorruptæ, nec venalis conscientiæ,* (& ut eius verbis utar) *cui non Græca anima, super se habere potestatem,* professus. Insuper contra Synodum congregatam, prompsit anathema; idē etiam in ipsum Principem Authorem Synodi, Filios, totamq; Stirpem, (nî desisteret) Clerum, & populum, vibraturus. Minantibus exilium Seleucense, respondit: *se etiam pro subeunda morte esse paratum.* Hæreticum quidem Moschi tunc proclamârunt, sed metu excitandorum augendorumq; per eum motuum, quietum vivere ibidem permiserunt. Cùm verò non desisteret concitare odia, incomparabili sumptu Antiochenum, Alexandrinum, Patriarchas ab Oriente, Princeps evocari curavit. Hi convictum multorum criminum, Officio absolutum, in Monasterium ablegârunt Anno millesimo sexcentesimo sexagesimo septimo.

O2 Multa

Multa alia corrupta in illa Ecclesia, ab his Patriarchis, immutata, correcta, addita conformi doctrinæ SS. Patrum.

Aliqua de Religione & de Ritibus Moschorum.

*S*iquidem pluribus iam antè locis rerum Sacrarum notitiam (ut nihil ad historiæ perfectionem desideraretur) posteritati relinquere allaboravi, nec id à Politico *S*criptore censeam alienum, cùm longè plures ante me idem fecisse inveniam: facturum me operæ pretium existimavi, si aliqua de Ritibus Moschorum extrinsecis, non ficta, sed quæ ipsemet in libris Moschoviticis legi, quæq; inter Moschovitas degendo, primùm quadriennio Captivus: deinde quinquies Ablegatus Regum Poloniæ, IOANNIS CASIMIRI, & IOANNIS III ad Magnum Moschoviæ Principem, observavi, breviter attingerem.

Origo Religionis.

Inprimis notandū, perdifficile posse indagari genuinum Ritum, in libris mirum in modum fabulosis, quos tamen pertinacissimè tuentur, vocando *Prawidła Otcow Swiatych*, id est Doctrinæ SS. Patrum. Certum est, circa Annum nōgentesimum, per invectionem Nominis Christiani Kioviam, eiusdem cultum per universam Russiam latissimè propagatum.

Baptismus

Baptizantur Moschi trinâ immersione. Ruthenos omnes, & Clerum (scilicet qui Regi Poloniæ subsunt) hucusq; baptizabant, antequàm interdicto Patriarcharum Orientalium eiusmodi erronea baptismi iteratio inhiberetur.

Divisio Ecclesiarum

Avulsionem suam ab Ecclesia Romana, ob hanc causam firmissimè asseverant, quòd quispiam *Kapernos* Papa Romanus raserit barbam. *Antonium* Metropolitam indignatum facinori Pontificio, Sacros veridicos libros lapidi molari superimposuisse, quo conscenso, per vastissima maria navigâsse, ac tandem Nowagardiam appulisse.

Concilia

Septem Concilia & Pontifices Romanos illius ævi recognoscunt & approbant, cætera detestantur & reijciunt.

Literarum cultura.

Nullum, ne Græci quidem idiomatis, vel saltem Sclavonicum aut Ruthenicum exercitium literarum publicè colitur, æquè populus ac Clerus, Sacrarum profanarumq; artium rudis;

dis, ſcire legere, ſufficit Sacerdoti. Conciones, diſcurſus, Controverſias de fide, nullas audiveris. Archipreſbyter Muromenſis prædicationem Concionum inchoaverat: ob id facinus à Patriarcha percuſſus anathemate, & in Sibiriam exul cum ſociis pulſus.

Conciones.

Sacerdotium.

Nullus Sacerdotio præbetur honos; immo convitijs, pugnis, & virgis paſſim in eos ſævitur. Contigit (me præſente Moſcuæ) unũ villanum Preſbyterum profugiſſe; Sacris initiatum, poſt annos quatuor, ſuus herus diu quæſitum cùm reperiſſet, dempto Sacerdotali pileo (nam eo tantùm à vulgo diſcernuntur) agriculturæ applicuit. Nil ignobilius filiis Sacerdotum, qui nonniſi ad Eccleſiaſtica vel Cancellariæ munia applicantur. Mortuâ uxore, Sacerdos privatur Eccleſiaſtico beneficio, ſed vel Monaſticam, vel privatam vitam abſq; Sacerdotio (veluti ſuſpenſus à Sacris) profiteri cogitur: innovare ſecunda vota matrimonij, nefas eſt. Monaſticum inſtitutum amplecti, abſq; conſenſu Principis aut Poteſtatis non licet

Monachi.

cet: ex Nobilitate petentibus, aſſenſus rariùs conceditur, niſi cuipiam emerito, aut illi qui in extremo periculo valetudinis, ſeſe voto obſtrinxit. In tali caſu uxor ſua obligatur ad porrigendam novaculam, quâ ſui mariti capillitium radatur, quaſi coniugali voto eum liberatura. *Thimotheus Władyka* in tali caſu Monaſticam vitam, poſtea Epiſcopalem profeſſus, propriam uxorem ipſemet elocavit. Monachi & Moniales clauſtro non continentur, ſed viciſſim ſeſe adeunt, inviſunt, morantur per aliquot dies & noctes. Carnium tamen eſu perpetuò abſtinere tenentur. Similiter ſæculares, diebus ieiuniorum, etiam in periculo mortis, veſci carnibus prohibentur.

Cultus Sanctorum, mirum in modum apud illam Gentem viget, circa recentiorum delectum, & inquiſitionem in vitam & miracula, nullus rigor: idcircò haud procul fabulis, plurimæ inveniuntur traditiones. Dicuntur Pleſcoviæ *Dowmanto* miraculis claro, dari conſueviſſe à Civibus omni ſeptimanâ novæ ocreæ, quam

Cultus SS.

quam cùm neglexiſſent aliquando conſuetudinem, prodiiſſe in publicum, obiurgatoq; populo, indixiſſe hoſtilitatem Polonorum, quæ brevi ſub STEPHANO Rege Poloniæ ſecuta eſt. Ab eo cuſtodiri & circùmiri mænia, exeſæ ocreæ, quàmvis mundæ indicabant.

Traditiones variæ. De *Sergio*, de *Andrea Krycki* trecentarum monialium violatore, lepidæ narrantur fabulæ. Polonos in oppugnatione Pieczarenſis & Mozayſcenſis arcis, fingunt excæcatos, cùm tamen Mozayſcū, & ipſa Imago pervenerit per belli rationes in manus Polonorum. Ante quadrageſimam obſervatur in tota Ruſſia, octiduo ieiunium cum lacticiniis: eius originem hanc uniformiter nobis Ruſſi referebant. Regulus quiſpiam *Ircy*, zelo Religionis ductus, conſcripſit Epiſtolam ad omnes Principes terræ, quâ perſuadebat veri Dei cultum. Quòd verò diffideret Legatos cum honore excipiendos, canem (cuius collo literas appendit) expedivit. Tantus prædicator & Legatus à lupis diſcerpitur. Regulus tactus dolore, quod ſuus zelus abſq; effectu evaſerit, prædictum indixit ieiunium. Vocaturq; etiamnum in tota Ruſſia *Ircow post*.

Tonitrui & fulminum originem, ex ſuis libris SS. Patrum, incognitam eſſe ferunt: cùmquè vulgarē Metheoricam rationem recenſeremus, illi demonſtrabant, â Beatiſſima Virgine Matre Dei, quæſitum hac de re S. Ioannem, indixiſſe ſilentium digito ori appoſito, nî vellet iterum Filium ſuum crucifigi. In cuius rei fidem, monſtrant Icones S. Ioannis depictas, communiter digitum ori apponentis. Plura ſimilia recenſere, deq; fide controverſias inducere, aut inquirere non mei officij iudico: cùm & ipſi Moſchi indignabundi nos audirent refragantes.

Omniū in bello cæſorū, Dominicâ Septuageſimæ legunt catalogum, acclamante populo *Wiecznaia pamet*, *Æterna memoria*. Ibidem elenchus legitur Proditorum ſuæ Patriæ, populo imprecante: *Bud pereklat*, *Sit maledictus*. Euchariſtiam conſecrant in pane fermentato,

 popu-

Ieiunia. populus sumit sub utraq; specie. Ieiunia hæc observant. *Primò.* Quadragesimale cæteris rigidiùs. *Secundò.* SS. Petri & Pauli, inchoando ab Octava Pentecostes. *Tertiò.* Assumptionis, â die 1. Augusti. *Quartò.* Nativitatis Dominicæ, sex septimanarum.

Icones. Imaginum cultus, usq; adeò viget, ut â simpliciori populo, cultus Latriæ, soli Deo debitus, illis exhibeatur. Non priùs ad ingressum hospiti porrigitur dextra, nisi triplici Crucis signo, & trinâ inclinatione Imagines adveniens veneretur. Credunt enim Iconibus maximè propinquare Deũ, inde prospectare, precesq; mortaliũ, à Deo vel *Sanctis* nusquam propiùs audiri.

Cæterùm devotio tota consistit in campanarum tinnitu, vulgi verò continuâ inclinatione, signoq; Crucis: nullæ præterea memoriâ tenẽtur, nullæ typis vulgantur precationes, ne oratio quidem Dominica in populo.

Energumeni. Energumeni primùm virgis cæduntur, deinde chordis: postremò si appareat malum non fingi, cum tota domo incenduntur.

Anti-

Antiquiori ætate, esus galli gallinacei prohibebatur; ideò, quòd more Bissurmanorũ cõplures simul alat uxores. NICON Patriarcha, eius esum indulsit: sed leporis (quem cani consimilem & cognatum censuit) & columbi (Spiritum S. repræsentantis) carnibus interdixit.

Saccharum lacte conditum esse censuit, idcircò ieiuniorum diebus sacchario interdicitur.

Vxores. Vxores tres successivè alere vivas, liberum est, sed hâc lege; ut si prima & secunda & tertia displicuerit, in Monasterium ablegentur. Quarta, lege & pœnis negatur.

Moribũdi & mortui. Moribundi radunt capillos, induunt habitum Monasticum: hinc per octo dies non adhibentur ægris medicamenta; asserendo, illos iam esse ex numero Angelorum.

Mortuis, ab Episcopis aut Parochis dantur literæ passûs, his verbis inscriptæ: *Ego N. Metropolita Civitatis N. significo, quòd hic NN. vixerit inter nos ut verus Christianus; & quanquàm commiserit aliqua peccata; nihilominùs Confessione expiatus, absolutionem, & Sacram Communionem*

acce-

accepit. DEUM reveritus debito modo, & eius Sanctos. Ieiunabat & orabat iuxta præscriptum. Me quoq; Confessarium suum coluit, qui eum absolvi à peccatis. Idcircò do ei hasce literas passûs, demonstrandas S. *Petro Apostolorū Principi, & aliis Sanctis, ut sine impedimento, permittatur intrare per portam Gloriæ.* Huiusmodi literæ, digitis mortui inseruntur. Purgatorium negant, sed locum quendam detentionis assignant *Mytarstwo.*

Hæc de Religione Moschorum extrinseca sufficiant. Internam, & quâ in re cum Romana dissideant, describant rerum Sacrarum periti.

CAPVT V.

Valida Moschorum expeditio & clades ad Czudnoviam, Biasiam, Czereiam

Anno 1660. INfelix anni huius initium CORVINO dedit, inter nefastas numeranda, secunda Ianuarij dies: quâ scilicet, diuturno squalore carceris, innumerisq; afflicto ærumnis, extrema ferè incubuit ægritudo; oppressura profectò,

ctò, nisi in Virum incidisset, omnibus quæ ab adversa Fortuna immitti solent, fortiorem. Icto Paralysi, omnibusq; capto artubus, parum abfuit, quin dies illa suprema vitæ extiterit. *Gosievius Paralysi tangitur.* Spectabat attonitus, subitaneam morbi gravitatem, adstans *Pristavus.* Sed ut de periculo sui Captivi Cancellariam admoneret, (ne stationem suam deseruisse iudicaretur) magis suo tergori, quàm Generalis Captivi vitæ metuens, persuadere sibi non potuit. Ægrè nocte illâ insomni, omnibus solicitis peractâ, postridie, nec simulatum, nec levem morbum manifestè videns, *Miłostawscio* Supremo Statûs Ministro defert, communem Captivum extremè periclitari. Ingressurus viam universæ terræ, quiescebat: atq; iam supremas illum agentem curas, mæstus dolentium sociorum cætus circùmstipabat, pressumq; corde dolorem parentalibus iam ferè lacrymis testati, redeundi in charissimam Patriam, & in avitam libertatem, spes omnium, cum uno Duce extingui, querebantur; cùm de adventu *Simeonis Streszniow*

Avun-

Avunculi Magni Principis nunciatur: ftipatus honoratioribus fex Perfonis, domum & cubiculum ingreditur: levari lectulo, ad fuam Legationem excipiendam, iubet. Cùm fe non poffe levari diceret, furgere tamen oportere, aiebat Legatus: tandem ex vultu decumbentis, adftantiumq; mærore, cognitâ non vulgari ægritudine, *ex mandato Magni Principis ac Domini &c. &c. Se adveniffe effatus, Eiufdem Nomine, ut valeret? ut viveret? requifivit. Eius menfam mox adferendam, Medicum adhibendum, denunciavit.* Actis gratiis pro Clementiffima Salutatione, fpirare Se adhuc DEO volente, refpondit. Nec affligens moribundum importunis colloquiis, difceffit. Adferuntur deinde longo ordine viginti quatuor patinæ, ex menfa Magni Principis, popularium ufu & condimentis, ferculis liberaliter onuftæ. Item duodecim vafa, diverfo vino fingula repleta, Hifpanico, Gallico, Rhenano, Medone vario, aceto, cerevifiâ, â milite portantur. Omnium poftremus, qui ardentiffimè expectabatur, Medi-

Nomine Principis falutatur,

cus

cus *Andreas Engelhart,* ê Pruffia oriundus, in arte Medica apprimè verfatus, adducitur. Colloquium de ftatu valetudinis, præfente Interprete, & *Priftavo,* inftitutum. (Cremor tartari, movit eis fufpicionem colloquij de Tartaris) Medicamenta ex Pharmacopæo Ducali, omniaq; requifita liberaliter promiffa, dataq; . Medicus per fchedulas vocari, venireq; quoties oporteret, iuffus. Ab hinc in cubiculo non Mofchorum, fed familiarium Concaptivorum, perenni diu noctuq; infomni folicitudine, CORVINO invigilabatur. Vnufquisq; Commilitoni, Duci, Concaptivo, Domino, infomnes continuifq; vigiliis ærumnofas noctes perlibens impendebat. Cuius unius fato, omnium in carcere foret extinguenda libertas. Affectio paralytica, operâ Medici fubmota eft; nihilominùs maximè diuturnam, exituq; ferè lethalem Scorbuticam luem contraxit, quæ quâmvis repetitis remediis domita videbatur, id tamen folatium, plerùmq; decem aut quindecim dierum fpatium, terminabat.

Attri-

Attritis diſtractiſq; variò Polonorum & Lithuanorum viribus, necdum confectâ cum Suecis Olivenſi pace, *Chowanſcius* infeſto exercitu Lithuaniam invaſit. Grodnâ, Lidâ, Słonimo, deditis, (quò magis ſecuros redderet hoſtes) armiſtitium ſancivit. Proximis diebus, profectus magnis itineribus, famam & veſtigia caſtrorum ſequens, ALEXANDRVM POŁVBINSKI multis expeditionibus bellicis, Victoriiſq; Clariſſimum aggreſſus, validâ manu repreſſit, ac retrò Bugum egit: MICHAELEM OBVCHOWICZ & ipſum armis inſignem, ſuperatum, & captum Moſcuam miſit: OGINSCIVS cũ parva manu ad Krynki (dum vanâ ſine viribus irâ, loco & armis diffiti pugnant,) pariter ſuperatur. Vnâ celeritate & Copias Lithuanorum, recentis fæderis fide ſecuras, cepit; & Breſtiam, extemporaneis operibus vix dum munitam, iuſtoq; carentem præſidio, aggreſſus, apertâ vi occupavit. Oppido impoſitum præſidium, Civitas incenſa, præda quàquàverſùs acta; villarum incendia, in profundâ

Chowan ſcij fraus

fundam Maſoviam prolata. Tandem Exercitui reditus Boriſſoviam ac Minſcum verſùs, (congreſſui Legatorum deſtinata Oppida) indictus, quò feliciorem pacem his ſucceſſibus elata, conficeret Moſchovia. Iam pridem gravi ſaucius curâ, Suæ Domui, Pupilliſq; metuebat CORVINVS, ne præſentibus malis, ipſâ celeritate (quâ tunc omnia geri, præveniriq; Tractatus edictum eſt) involverentur. De ſerie rerum omnium, & quâ ratione, Sui evaſerint periculum, clàm edoctus, remiſit ſolicitudinem.

Chowanſcij Breſtiam penetrat.

Schedulæ huiuſmodi crebriùs, immo indies à plurimis Amicorum, (quos aut communis calamitas, aut ius hoſpitij conceſſi, ê Moſchis, Germanis, Polonis, addictos fecerat) cæparum ſucco, aut citrorum ſcriptæ, illæ igni admotæ, hæ aquis immerſæ, aperiebant ſecretum. Porro quò ſecretiùs fraus occultaretur, aromata, ſericum, papyrus emenda aut empta involvebatur, hâc ratione Moſchis *Priſtavis* tot, ne ſuſpicantibus quidem, iſthîc ali-

Clandeſtini commercij modi.

quid subesse fraudis, latoribus primùm pecuniâ corruptis, publicè concredebantur perferendæ. Eâ tempestate Magna Moschoviæ Ducissa Filium SIMEONEM enixa est; qui postea magnæ fabulæ erit occasio, Anno millesimo sexcentesimo septuagesimo quarto. Post solennem campanarum sonum, (nam hæ solæ omnis publici gaudij, Victoriarum, Festivitatum, sunt indices) invisit GOSIEVIUM Secretarius Cameræ Ducalis *Diamentius Baczmakow*; auream vestem, pileum è vulpe nigra præaltum indutus: *Magnum gaudium*, (cùm crederemus Nos libertati asserendos) *Magno Principi ac Dño &c. &c. Filium natum*, *denuntiavit*. Vetustissimus mos Gentis, Cubicularios Principis, ad Exercitus, Legatos, Proceres, Civitates etiam remotissimas, hoc gaudium (uti ipsi vocant) denuntiaturos, amandare; illîc donari. Postridie Proceres, Neo- natæ Principum Soboli, affectus suos testaturi, magnifica pretio & splẽdore munera, ad conclave Principis ferunt, humaniterq; æquè ac liberaliter à Principe donan-

Natalis Filij M. Ducis, Simeonis.

donantur. Cives, mercatores, tertiâ die, suam quoq; in oblatis muneribus proponunt subiectionem; sed indonati recedunt. SIMEON Princeps paulò post præproperis sublatus fatis, sequenti fabulæ dedit occasionem. Comparuit quidam in Vkraina iuvenis annorum ferè viginti, Nomen & Personam SIMEONIS usurpans, asserensq;, pio dolo unius famuli se ereptum crudelitati Novercæ, Procerumq; sibi quidpiam imperiosum, de eius indole, etiam in puero metuentium. Experti iam Moschi non sine gravi sua infelicitate, domesticisq; tumultibus, eiusmodi crevisse imposturas: quare ut malum in herba suffocarent, incomparabili sumptu effecerunt apud Kozacos, suosmet sequaces, ut personatus ille Princeps, Moscuam per eos deduceretur. Quò adductus, etiam manibus pedibusque præcisis, constantissimè usurpabat sibi Principatum: ac inter eas affirmationes, capite truncatus, paloq, infixus est, vigesimâ septimâ Septẽbris, Anno Millesimo sexcentesimo septuagesimo quarto. Pro

Eiusdẽ obitus.

Impostor quis?

docu-

documento referebat nonnulla arcana domestica Magni Principis: nec deerant in populo, qui illi suffragarentur. Sed *Artemon Serheiewicz*, iam nunc Supremus Minister Statûs, eum fuisse oriundum Połtawâ Vkrainnicâ; in spem verò excitandorum tumultuum Moscuæ, (ad instar olim *Demetrij*) instructum fuisse hisce artibus â *Sienkone Razino* rebelli Astrachanico, retulit mihi; cum ibidem Nomine Serenissimi IOANNIS III Electi Regis Poloniæ, agerem Ablegatum; denuntiando Eius fcelicem Electionem, & urgendo contra Turcas, armorum coniunctionem. Constans tamen nunc inter Moschos fama esse dicitur, eum genuinum fuisse Principem SIMEONEM. Sed de his non controverto.

Dominica Palmarum. Anno recurrente instabat Palmarũ Dominica: quominùs pompæ Sacræ spectator CORVINVS in publicum prodiret, recentiq; annuatim frueretur aurâ, continua affectio valetudini adversa, vetabat. Maior suberat metus, ne Moschi eo viso, Medicis (nam & alter, *Leo Lacefinius* Romanus, superadditus) accessum interdicerent: nisi enim aliquis decumbat, infirmus non censetur. Vt verò MICHAELI OBVCHOWICZ recenter hospiti Captivo, cæterisq; Serenos Magni Principis oculos, intueri à longè liceret, per *Pristavos* facilè impetravit. Eâdem pompâ, quâ anno elapso Festivitas celebrata; nisi quòd Ducales equi duo Turcici, ante egressum ê Castello, præsentarentur. Cæterùm peditum ac populi frequentiâ longè præterito, hic annus inferior. Ad conspectum prodeuntis ê Castello Principis, venerabũdi, more omnibus usitato, inclinavimus capita. In Castellum redeunte, deducti domum.

Chowanscius obsidione cingit Lachovii etc. Quò celsiùs assurgeret, ante lapsum insolescens Fortuna *Chowanscij*, auctum esse viribus recenter, voluit Princeps: iterum enim quatuor suas Prætorianas Legiones; insuper Generalem *Zmiow* ê tractu Czerniechoviensi & Hôlêsi in castra eius delegavit: quâ re & exercitũ ad maiora audenda, & eius animũ excitavit. Nesciꝰ victoriæ ponere modũ, cùm iã nil sibi crede-

ret

ret impervium, ſpe ingentis prædæ, Lachowicze SAPIEHANVM, Nieſwieſz RADIVILIANVM, fortalitia; utrumq; egregiè munitum, aggredi & expugnare ſtatuit. Admotis propiùs caſtris in Novogrodenſium Lithuanorum agrum, vicis & prædiis cladem, ſortalitiis obſidionem intulit. Vtrobiq; vallo deiectis Moſchis, multisq; illatis cladibus hoſti, egregiè propugnatum. Regij Legati per medios hoſtium cuneos, inter flammas & cædes, Minſcum pervenêre. Moſchovitici iam quidem Boriſſoviæ conſtiterunt; verùm ſecundis ſucceſſibus intractabiles, (& quòd reliquam infallibilem victoriam *Chowanſcio* pollicerentur) Paſchales ferias prætendentes, ad quindecim dies diſtraxerunt tractatum. Ac quò magis inſolens eorum foret Legatio, Kozacos rebelles, in ſocios eius congreſſùs, ſibi adſciverunt. Dari inſuper ſuo Principi titulos Albæ, Minoris, & totius Ruſſiæ, ante Tractatum exigebant. Deniq, ne ab ipſis etiam Regiis Legatis (qui Iure Gentium Sancti ſunt) violandis, abſti-

Inſolentia rebus ſecundis.

abſtinere decrevit, Moſcuæ ſecreto conſilio. Indignum id Polono Nomine (ut in re erat) videbatur, ſuos rebelles (cùm res geritur inter pares *Solio*) de quibus lis agebatur, parem ſecum capeſſere locum. Albæ, Minoris, totiuſq; Ruſſiæ, cuinam competerent tituli? vel præſenti Legatione, vel proximè inſtante bello concludendum. Hæc aliaq; infinita protrahendo congreſſui, augendiſq; per tot moras ſucceſſibus *Chowanſcij* idonea, Moſchorum Legati proponebant: *Chowanſcio* interea pacem artibus belli urgente. Siſtere armorum curſum, accelerata pace ſatagebat CORVINVS Moſcuæ: ſed adeò intumuerant Moſchorum animi, ut non erubeſcerent, per *Priſtavos* dare reſponſum: *nil Eum arma & pacem concernere, demptâ Legati & Ducis ſorte.* Is demùm annus Rempublicam, longo adverſùs Suecos bello, abſolvit. Igitur detractis Moſchoviæ, belli ſociis, in Polonia & Lithuania tanto fervore & furore contra Moſchos bellum apparatur, ut ſuprema Moſchoviæ iam propè adeſſe

Ex ſecreto conſilio.

adesse fata, non vanis proclamaretur auguriis. Rex, indomita pœne insolentiâ *Chowanscij* permotꝰ, PAVLVM SAPIEHAM Lithuanicarũ, STEPHANVM CZARNECKI Polonicarum Copiarũ Ductorẽ, cõtra elatũ recẽtibus trophæis hostem, expedivit. Ad Polonkã Regij Duces castra locârunt; quibus *Chowanscius* relicto in castris quinq; millium peditatu, cum illo suorum numero, plenus non spei, sed Victoriæ, obvius processit. SAPIEHA & CZARNECCIVS, *non de libertate solùm agi, sed totam Poloniam, Lithuaniam, Russiam, Victori prædam fore: par periculum Victis instare; neq; ullum effugium patere, & supremo sublato auxilio, supremo Patriam exponi excidio, illumq; diem servitutis æternæ initium fore*, Militi proposuêre. Deinde CZARNECCIVS omnes requisivit Copias, *num pro Patria fortiter agere, aut tutiora sequi vellent?* Cùm omnes se morituros in acie profiterentur, equo & ipse descendit, & militem descendere iussit. Accensi non minùs in pugnam, quàm in Heroicam mortem strenuè subeundam (si ita adver

adversa Fortunæ alea definiret,) militares animi, omnes primùm exemplo Ducum in genua provoluti, dictâq; oratione Dominicâ, alacres pro Gloria DEI, arma expediverunt. DEO itaq; votis supplicum favente, acti hostium cunei, submotæ acies, effusus in fugam hostilis equitatus, peditatus in acie omnis deletus: Campi Marschalcus *Simen Sczerbaty* vivus in potestatem CZARNECCII devenit. Ipse *Chowanscius* desperatâ defensione, citato cursu castra sua vineasq; prætervectus, (peditatu solùm in castris residuo monito, ut sibi consuleret, quâ posset arte) plena omnis Fortunæ publicæ privatæq; Victori reliquit, ipse pernici fugâ Polociam evasit. *Chowanski profligatur.*

Moschorum Legati, pacis belliq; *Chowanscij* casus secuti, etiam fugam eius non deserentes, abiectis omnibus impedimentis, in fugam similem sese coniecerunt, compendiosis itineribus Smolenscum delati, ibi primùm respirârunt. Moscuæ (ubi acceptæ cladis fama percrebuit) trepidatum est. Magnus Princeps *Legatorum præceps fuga*

pullâ

Moscuæ trepidatio. pullâ fasciâ caput præcinctus, eam cladem peracerbè se ferre testatus. Cuncti de salute Moscuæ metuebant quidem, sed interstitiis locorum freti, spem interea reparandi belli resumebant. Smolensci Legatis vivere, ac si Polonica arma finibus imminerent, pacis media obiicere, ac depromere, iniunctum.

In publico suæ Reipublicæ luctu, Senatus Moschoviticus, CORVINVM de secundis Patriæ successibus lætari non permisit: idcircò adhibitis numerosioribus excubiis; mercatorũ, opificũ, omniũq; exterorũ accessũ, excubitorum etiã sine socio ingressum, ad interiora, & clandestina colloquia, arcenda edixit. Literas à CYPRIANO BRZOSTOWSKI M. D. L. Referendario, & pro tunc Plenipotentiario Legato, CORVINO scriptas, (quòd continerent, quadringentorum Nostrorum Cataphractorum Equitum vi, omnes perfractas, submotasq; Moschorum acies) Princeps â se discerptas, in proprium abdidit sinum. Insolita excubiarum ratio, vigilantiaq; magnum aliquid

liquid geri indicabat: res primũm inter addictiores Nobis vigiles, paucis explorata, demũm per aliquot schedulas, plenè cognita. Dolebat quidem CORVINVS, eâ victoriâ solutum pacis Tractatum, â quo Sua dependebat libertas, nihilominùs privatam suam calamitatem, Regis Sui Gloriæ, communi Patriæ solatio, gratulabundus condonabat; præsertim cùm perenni victoriarum cursu, (si Polonicæ Copiæ Vrbi admoverentur) acceleratum iri Suam eliberationem, non desperaret. Ab hinc tractabatur quasi civiliùs, nomenq; Legati Ei passim in Vrbe tribuebatur: sed cùm Procerum animi flagrarent, & recenti in Polonos odio; & antiquo in CORVINVM, (quia post Vilnam captam, *Hannibalem vincere prohibuit, ut nunc vinci posset*) apud Principem falsò accusatus, ex delatione *Alexij Trubecki*, quasi per Vrbem equitaret, arctioribus militum excubiis demandatus Captivus. Inquisitum seriò inter *Pristavos*; sed nil quo mẽdacium confirmaretur, repertũ. Porrò ne fortè suum

Gosievij sensus in ter hec.

Livius.

Angustiæ augentur. suum errorem *Pristavi*, militesq; mutuo consensu occultâssent, sed spe suâ celeriùs prævenirentur, intempestâ nocte Supremus Secretarius Cameræ Ducalis, ex improviso veniens, excubias, & *Pristavorum* præsentiam scrutatus est. Hoc periculo suo moniti *Pristavi*, ne unguem quidem â sua statione discedebant, certò aliàs pœnam chordarum, more patrio, subituri. Authorem mendacij non aliter insectari licuit, nisi ut aliam crescendi materiam quæreret, si alienis criminibus apud Principem crescere placeret.

Moschi reparât vires & odia. Iamq; Gens illa, nata reparandis, restaurandisq; bellis, è vastissimis illis Provinciis, coacto milite, replevit Exercitum; animumq; ad tentandum de integro bellum concepit. Hinc maius CORVINI augebatur in Vrbe odium; & rursus dempto Legati, Captivi inditum Nomen. Suscitaturus iterum belli incendium Magnus Princeps, Legatos Moscuam revocavit.

Basilius Boryssowicz Szeremeth, in Collegas assumpsit, Ducem & Castellanum *Sczerbaty*, Ducē *Gre-*

Validissima Moschorum expeditio. *Gregorium Kozłowski*, & *Ioannem Akinsieiow*: coactisq; Copiis millium quinquaginta, expeditionem suscepit Kioviam: adiungitur eidem in socium belli *Georgius Chmielnicki* (qui *Wybowskio*, unanimi Kozacorum Zaporozensium consensu, admodum iuvenis suffectus, Moschorū partes tuebatur) cum innumerabili Kozacorum colluvie: tantis copiis satis validi, si simul incubuissent; Borysthenem transfretare, Wołyniam opprimere, demùm Cracoviam usq; penetrare iussi. In subsidium in tractu Czerniechoviensi, Generalis *Zmiiow* cum quinque millibus constitutus.

Szeremet cum 50000.

Zmiiow 5000.

Dołgoruki 40000 in albam Russiam producit. At parte aliâ Smolenscum & Mohiloviam versùs, cum quadraginta millibus *Dołgorukius* expeditus: lecti datiq; Collegæ duo: *Petrus Dołgoruki*, *Osip Sukin*. *Strefzniow* cùm hisce Copiis præficiendus designaretur, æquè iussa Principis, ac incertam belli fortunam metuens, corporis ægritudinem simulavit. *Chowanscius* nuperæ cladis, novo genere obsequij obliterandæ cupidus, in tractu Polocensi restaura-

bat

Chowanski 12000 bat bellum.

Tot tantæq; Copiæ, ê diversis dissitisq; partibus Polonum oppressuræ, invicem sibi opem ferre, vi ingruente iussæ. Consilio quanquàm mirè perfecto, felix defuit eventus; nam discordes in Patria prædicti Duces, etiam in hostico minimè convenientes, animis secum, armis cum Hoste pugnabant. *Dolgorukius* ingenio violentus, obsequij impatiens, *Szeremethio* subesse nolebat. *Chowanscius* Genus suum nobilius *Dolgorukio*, deprædicabat: proinde eius regimen detrectabat. Is vicissim bellicam experientiam, longo ac felici armorum usu probatam, gloriam regimenq; Supremum sibi vendicabat. Sic demum, *cùm singuli pugnant, universi vincuntur.* Breviter res, Heroumq; gesta (quibus suum decus, posteritas & Annales, cuiq; pro merito rependent) attingam. Quãvis sat superq; virium, apud Moschos provisum erat, nihilominùs mobiles ad superstitionem mentes, populorũ cladibus anteactis perculsæ, malè ominari audiebantur. Crebris quoq; prodi-

Livius

Prodigia

prodigiis cognitum est, mutationem rerum in deterius portendi: nam teterrima exorta in Vrbe tempestas, redeuntem in mænia peditatum, in flumen egit. In carcere GOSIEVIANO, palos eadem vis ominosa prostravit. Velut prodigio territi, ruinam armato milite complent: trepidi ac semivestiti, ab Vrbe accurrunt *Pristavi*; num non arte Magicâ excitata fuerit tempestas? num non evolaverit suus Captivus? per rimas (ne nimiùm suspiciosi viderentur) inspiciunt. Crebriora insuper incendia, ac unum pyrij pulveris, magnâ hominum strage in Vrbe exortum, tantùm valuerunt apud Gentem apprimè superstitiosam, ut ruinam Imperio, Exercitui excidium, palàm portenderet.

Dolgorukio, dũ armantur Copiæ, (moris est nõ per Generales conscribi Copias, sed iis conscriptis per Supremum Status Ministrum, præfici belli Duces) usu Patrio, frequenti Senatu, bellicũ Imperiũ denuntiatur: ibidẽ solenni epulo â Principe excipitur: deducitur inde ab amicis

Publica expeditio Dolgorukij. cis domum. Postridie ad osculum Ducalis dextræ, publicè accedit. Valedicenti datur Tutelaris Imago. Prætorianus interea miles, belli comes, in arce vino adusto ingurgitatur. Postquàm â Principe data est potestas abeundi, excedunt Castello, Vrbeq́; aulici, amici, familiares splendidi inter lituos: tum rhedâ Ducali Tutelaris Imago â Clero ad prima castra devehitur. Iam ipsum Generalem tibicines, deinde equi, splendidissimis sellis instrati antecedunt. Demûm Generalis omnibus splendidior, medius inter Collegas, & natalibus, famâq; insignes amicos (agmen claudente vili mancipiorum servitio) profectus.

Omnium primus *Szeremethius*, Kioviæ valido relicto præsidio, movit castra; iamq; Vkrainam emensus, Polonicis curribus ad Chmielnicum post leve certamem potitur. Levi successu, æquo insolentior, ac procacior factus, suo suorumq́; imminebat fato. Prævolabat interim longo intervallo hostilia castra, nuntia imminentium Polonæ Genti periculorum fama; atque

atq́; ut numeroso æquè ac potenti hosti, parē opponerent manum, admonuit. Virtutem propriam alienis quoq́; viribus suffulturi Poloni, Publico consensu, Tartaros firmissimo fædere iam tunc per decennium Reipublicæ iunctos, in huius belli societatem vocandos, decernunt.

Poloniæ vires cōtra Szeremethium. STANISLAVS POTOCKI Palatinus Cracoviensis, & Supremus Exercituum Regni Dux, GEORGIVS LVBOMIRSKI Supremus Marschalcus & Campi Dux Regni, ad Tarnopoliam contractis Copiis, quindecim ferè millium, moverunt. Adfuit haud inglorius auxiliator, numeroso cinctus equitatu Tartarico, *Nuradin Soltan*, Polonæ Reipublicæ, belloq́, Christiano suas vires impensurus, dum Christianum sanguinem, Moschi sine modo & mensura indies profundunt ampliorem. *Tartari auxiliares.* Ad Lubarum tandem heroicæ virtuti (cùm Moschi numero, Polonus animo prævaleret) designata arena, collata signa, nihilq́; præter continuas suorum cædes videbant Moschi, qui Supremum iam ferè ictum minabantur Po- *Prima clades Szeremethij ad Lubarū.*

 loniæ

loniæ. Immani ſuorum clade *Szeremethius* compulſus in caſtra, Kioviam retrogredi ſtatuit: ſed cùm Poloni & Tartari, publicas (quà ſpes effugii ſupererat) obſiderent vias, â tergo præciſis arboribus, per paludoſam eremum apertâ ſibi viâ, in Czudnovienſes campos ſibi fatales, effudit agmina; exitum belli renuens præſtolari, quem ſibi exitialem præſciverat. Caſtris itaq; egregiè munitis, imminentem hyemem expectare placuit; donec brumalibus tempeſtatibus victi Poloni Tartariq; , ſolvere obſidionem cogerentur. Sed ſuis artibus involutus *Szeremeth*: nam Polono gladio ereptos, tanta invaſit fames, ut iam equinis etiam carnibus non ſuppetentibus, imbelli fato vitam innumeri planè terminare cogerentur; aut annonæ & ſalis penuriâ extremè laborantes, paſſim intumeſcendo tabeſcerent. Cædibus inſuper quotidianis, interniſq; diffidiis cum Kozacis, adeò diminuebantur Copiæ, ut iam reſciſſione factâ, partem Caſtrorum mediam, deſeruerint. Vna ſalus, avidiſſimè expectabatur, ſi *Georgi-*

Szeremeth cinctus obſidione.

Georgius Chmielnicki Kozacorum Generaliſſimus, ſuorum armorum coniunctione, ipſe periturus, perituris opem adferret. Is *Słobodiſcze* vix attigerat, iam LVBOMIRSCIANÆ ſuccumbens virtuti: bello impar, pacis ac ſubiectionis perpetuæ, â LVBOMIRSCIO accepit conditiones. Ad Czudnoviam verò undiq; vigente & creſcente ad ſupremam Victoriæ Gloriam ſtudio fortiſſimorum Virorum, deſtitutus auxiliis, & conſiliis *Szeremethius*, pactus deditionem. Armis, ſignis, tormentis, omniq; apparatu dedito, ſe, omnes Collegas, ac totum ſuum, viginti quinq; millium adhuc reſiduum exercitum, (iam enim omnia ſub manu Victoris erant) inaudito exemplo, Polonis obtulit in prædam. Tantam captivorum multitudinem, primùm aſpernati Victores, (quia trucidare deditos, ſævum; tot verò cuſtodiâ cingere, arduum) tum armis ademptis, pro reſtitutione Vkrainæ Provinciæ, eos commutari poſcebant; & Moſcho promittebant. Deniq; poſtquàm Præſidiarij Kiovienſes, ſe Ma-

Chmielnicki victus â Lubomirſcio.

Szeremethij deditio.

 gni

gni Moſchoviæ Principis militiam ſequi, Eiuſque hac in re, non *Szeremethij* parere mandatis: multos Moſcuæ eſſe *Szeremethios*, reſpondiſſent; belli iure, eos Tartaris in ſervitium conceſſerunt. Tam opulentus, publicus, privatorumq; apparatus, in deditionem acceptus eſt, ut tantæ Victoriæ gloriam exæquaret. Ipſe Generaliſſimus *Szeremethius* in Tauricam deductus: mancipia illa tot dedita, Conſtantinopolim, â Tartaris venundata, maria ac terras Orientales impleverunt. *Srzerbatius* apud POTOCCIVM; reliqui duo apud LVBOMIRSCIVM, pleriq; apud alios diu Captivi, læti vixerunt; quòd incolumes forent, Patriæq; ſuæ reddendi, hoſtium beneficio. Ita ſeu malo, ſeu neceſſario facinore, diminuta viribus hoſtilis potentia: ſociiq; belli Tartari retenti in officio. Non ſolùm in Polonia, quam in ancipiti bellorum poſitam, expedicbat fuiſſe Religioſam, ſed Romæ quoq; Summi Pontificis iuſſu, per omnes Eccleſias, DEO Victoriarum Authori, ſupplicationes decretæ: appenſa

penſa per Eccleſias trophæa, Triumphi acti.

Infelix tantâ clade *Szeremethius*, multò infelicior, ê Taurica redux; longè poſt, per tumultum Moſcuæ interimendus.

Cæterùm pervenerat ad Magnum Moſchoviæ Principem, non fama ſolùm, (plerumq; velocior) ſed Nuntii etiam, unus ex caſtris *Szeremethianis* profugus, acerrimæ obſidionis, mox alius deditionis, accurrere. Ad populum quidem, quàmvis fama factæ cladis ſupprimeretur, nihilominùs mæſtum quoddam Aulæ ſilentium, lugubri bello finem iam impoſitum, & tacita divinatio imminentium malorum, præſagiebatur. Tandem ubi infelix belli eventus cũctis innotuit, deſperatio ſine ſpe aliunde reparandæ Victoriæ, ſubiit mentes. Omnium maximè CORVINVS eius nuntij eſſe inſcius deſiderabatur: aucti ſupra modum *Priſtavi*; opifices, mercatores, Medici adempti; cladem celari manifeſtè innuebant. Poſtero die edoctura fabulam ſchedula, per quendam Moſchorum pileo præalto inſuta adfertur. Obtulit inge- *Moſcuæ acta.*

ingenium Italus quidam ê Nostris: qui in præsentia Moschorum, per iocum indutus tunicam primùm, mox pileum boni viri, â Moschis risu, â Nostris fictis verberibus affectus, in aream domumq; interiorem profugit. Vbi deprompta chartâ, ê conclavi ad *Pristavos* effusè ridentes profugus, quæsitâ levitate â Nostris cædebatur. Magna hæc & vix sperata victoria, tantô sublimiùs animum CORVINI in festivæ hilaritatis sudum erexit, quantô profundiùs in mærorem & desperationem, universam cũ Principe Moschoviã depresserat. Proinde inter hilares gestientium Captivorum plausus, Eucharisticasq; DEO Victoriarum Domino precationes, Hymnus Divi Ambrosij decantatus. Victoriam hanc, Cynosuram Suæ felicitatis, universi cum CORVINO Captivi, unicè prædicabant; cuius beneficio post decumanõs calamitatum fluctus, post tot ærumnas, gravesq; corporis ægritudines exantlatas, toties naufraga salus, & ipsâ salute charior libertas, portum desideratæ felicitatis attingere videbatur; cùm pro

pro unius Sui commutatione, pares quatuor, Moschorum Polonia Captivos teneret Generales; ex alia parte *Dolgorukius* Lithuanicis armis, in similem cædem urgeri nuntiaretur.

Eodem mense Dolgorukius ad Basiam profligatur.

Ad Basiam amnem PAVLVS SAPIEHA, & STEPHANVS CZARNECKI castra metati, avidè non tam hostem, quàm nobilem prædam, *Dolgorukium* scilicet cum Exercitu, præstolabantur. Summæ spei bellum ornaturus, Ducisq; sui vindicaturus Captivitatem GOSIEVIANVS Exercitus, Ductore MICHAELE PAC, Castrorum Generali Metatore, quatuor millium numero, selecti Equitatûs, in castra pervenit. Peditatus GOSIEVIANVS cum ZERONSCIO pro libertate Vilnæ, hostili præsidio vindicanda, decertabat. In campum Basiæ adiacentem; quem iam Polonus Lithuanusq; miles præoccupaverat, spe vanâ Victoriæ inflatus advolat *Dolgorukius*, prædasq; malè speratas, non belli rationes expendens, citra spem & metum fit Præda. Primo enim congressu, dextra castrorum eius Ala â CZARNECCIO

NECCIO, sinistra â PACIO (frontem aciei tenente SAPIEHA) cum incredibili cæde, campis submotæ. Ipse *Dolgorukius* dimisso equo, inter peditatum se coniecit. Verùm neq; peditatus evasit excidij periculum, quàmvis obices in hunc usum ê ligno adinventos, equiti obiecisset. Cladi *Szeremethianæ*, intra unam alteramve horam, similis facta fuisset *Dolgorukij* cædes, nisi, iam perfracto â Nostris peditatu, nox prælium & cædes diremisset. Festo tormentorum, lituorum, Hymniq; Sacri sono, in castris, DEO Victoriarum largitori, persolutæ gratiæ. Sed restabat adhuc pars magna belli *Dolgorukius*, & novus hostis *Chowanscius*. Victoriam prosequi Polonis (dum viribus & animis hoste sunt Superiores) constitutum: sed *Chowanscius* parte aliâ, cum non contemnendis Copijs imminebat. Intempestâ igitur nocte, accensis ignibus, silenti agmine, castra Lithuanorum mota. Biduo *Dolgorukianus* miles castris prodire non ausus, quòd discessum Lithuanorum ignoraret; quo tandem cognito, festinatis itineri-

neribus Mohiloviam se recepit, illatamq; cum immani clade sibi, suoq; Exercitui ignominiam, commentitiâ velans iactantiâ, prælium fugâ Hostium terminatum, spargebat per populum *Chowanscius*: interim tria millia selecti Equitis, Ductore *Toloczanow* Druckum præmisit. Hic cùm primis Equitum excubiis non infeliciter congressus, Nostros in fugam agebat; cùm citra utriusq; spem superveniente CZARNECCIO, facilius, quàm sperabatur, certamen erat: nam primus impetus formidato aliàs prælio, initium finemq; fecit. Muniêrat quidem in omnes casus belli, sua castra *Chowanscius* ad Czereiam; sed dum nuntij cladis ê tãto suorũ numero, paucissimi rediissent; castra, tormenta, currus, ac quidquid celeritatem fugæ retardare potuit, deseruit. Demùm â prosequente Victore, ac cædibus latè patentem viciniam implente evasit.

Chowanscij clades ad Czereiã.

Szkłovienses, exacto Moschorum præsidio liberi; interea â Kozacis & Moschis obsidebantur. MICHAEL PAC opem & liberta- *Szkłoviensis soluta obsidio*

T tem

tem, non ita iam pertinaci obſidione cinctis attulit; *Dolgorukio* ne ſe movente quidem mænibus Mohiloviæ, inde quinq; milliaribus diſſitæ.

Inter tot clades, ſuccurſus Vilnenſibus Moſchis parabatur Duneburgi in Livonia. Dum ſe itineri accingunt, MICHAEL PAC famam ſui præveniens, advolat Duneburgum; levibus primúm irritamentis elicit hoſtem, tandem cum hoſte effundente Copias millium ſeptē in glaciē, confligit, profligat, fractâq; glacie in flumen demergit. Fatalis profectò hic annus Marti Moſchovitico erat: nullum Lithuaniæ, Ruſſiæq; campum ingreſſus, quem non profuſo vaſtiſſimè cruore, & feræ poſteritati ſpectandis ſuorum cadaveribus conſignaret. Quot milites in aciem producti, tot in eadem funeribus parentatum; omnes quicunq; bello Martia olim dederunt Nomina, hoc anno fuſi, victi, capti, ſubmerſi, deleti ſunt; paucis profugis, paucis ipſâ morte graviorem Captivitatem ſubeuntibus. Truncata manibus, omnibuſq; planè

Połniuchtow profligatus ad Dineburgum.

nē viribus deſtitutâ Moſchoviâ, adeò Moſcuæ trepidatum, ut bello ſe victos, non præliis; actum eſſe de imperio Moſchorum (ſi proſecuturi forent Poloni, Lithuani, Tartari, Kozaci, Victoriam) non diſſimulanter proclamaretur. Res deſperatæ, Principi Iaroſlaviam, aut Nizni Nowogrod ad ripas Wołgæ, apparabant regreſſum. Nullis in promptu Copiis, iam maturi autumni, imminentiſq; hyemis tempeſtates pro præſidio habebantur. Firmatis tamen glacie viis, certò inde Poloni cum Tartaris, hinc Lithuani ſperabantur: direptioni non defuturi Suecí metuebantur: Supremum Regnorum exitium, populi Moſchovitici rebellio, ob rem infeliciter geſtam, ob bellum iniuſtè ſuſceptum adminiſtratumq; timebatur. CORVINVS poſt innumeras Gentis utriuſq; clades & funera, hoc unicum præſtolabatur anxius, *quâ tandem poneret arce, Regnorum Fortuna caput?* quis ſuæ calamitati exitus foret? clandeſtinis ſermonibus diſſerebat. Fax mentis honeſtæ gloria, Victorioſum illum & ad ſumma

Quanta trepidatio Moſcuæ.

Goſtevii ſenſus.

summa natum animum adeò accendebat; ut levem carceris quietem, ipso carcere graviorem putaret, dum Patria in prælio periclitaretur.

Quanto flagrabant pectora voto,
Optatas audire tubas, campique cruenta
Tempestate frui, truncisq; immergere plantas.

Dolebat, quòd illud cruentũ Bellonæ theatrũ, magnorũ eventuũ Actor ingredi non posset, in quo perenni Gloriæ cõmodissima spectacula antiquus ille Tragædus Mars, & Fortuna Campi Domina proponeret: fortiora tamen solatia è sinu Reip: præstolabatur. Publicam fortunam Patriæ gratulatus, Sibi, cum ea ipsa gloria, quæ parta est, vivendum atq; moriendum, (modò in Patria) exoptabat. At nec Moscuæ hoc rerũ eventu ingloriã sibi posthâc stationẽ pollicebatur, cùm Paternũ olim Gubernationis Moschoviticæ decus, aut pacis conficiẽdæ opus, Sibi imminere speraret: etenim nõ pauci Moschi, literas securitatis, clàm ab eo exposcebant: has negantem, Nomen & insignia foribus præfigenda petebant. Magni Nominis in Moschovia Senator,

tor, clàm submisit schedam: *quâ pecuniæ quantum vellet, se daturum pollicebatur: res Moschoviticas desperatas non obscurè innuit: petiitq; ut sui esset memor. Se ad Polonorum adventum, spondebat effecturum Moscuæ deditionem. Vicissim CORVINUS illi apud Aulam Polonicam, Præfecturam alicuius Provinciæ Moschoviticæ, efficere recordaretur.*

Quibus mediis obviam itur.

Tot præliis in sua damna susceptis, ad mitiora consilia Aula Moschovitica compulsa est. Nullam salutem bello, tot suorum funeribus edocta, spem totam vitæ in pace impetrata superesse, manifestè advertit. *Pax optima rerum* universis proclamatur: Pacis Legati ad nutum Principis expediti esse iubentur: CORVINUS in remedium præsentium malorum reservatur. Fruitur iterum famâ Sui, cum Nomen Legati, Captivo passim per Vrbem tribuitur. Tum primùm (tanquàm id quoq; honori eius daretur) *non ut prudentem tantùm Virum, sed propè vatem omnium quæ recenter evenerunt, deprædicant; authores belli incusant, quandoquidem tam*

Moschorũ sentẽtia

tam diuturno bello, nil se præter infames clades quæsivisse agnoscunt. De rationibus pacis cum Polono & Scytha ineundis, deliberatum in Senatu. Restituendas Provincias Captivas, unanimi consensu, decernunt universi. *Simeon Strejzniow*, (quem nuper detrectâsse bellicum imperium memini) *Smolenscum belli Polonici prædam, etiam extremis Moscuæ malis retinendum*, seu seriò, seu gratiæ Ducalis aucupandæ gratiâ, persuadebat. Princeps, contractâ in eum fronte, sceptroq; efferbuit. CORVINVM GOSIEWSKI, suo colloquio, solum admittendum destinaverat: sed Procerum consiliis, colloquium dilatum sensim cum metu evanuit. Quâ de re POTOCCIVS uti antea præmonuerat, ita recentioribus his interpellavit: *Nihil tam mutationi obnoxium, quàm Moschovitica aura. Ludicra solicitis fervet Respublica curis.* Expertus & ipse POTOCCIVS Moschorum sævitiam: nam ob profligatos hostes â suo Patruo ad Czudnoviam, in exilium pulsus est.

Gosievius ad colloquium M. Principis destinatus.

Post exhaustas Moschorum opes, post fractas undiq; vires, post ralatas tot ingentes Victorias, unum id ad Polonæ felicitatis coronā desiderabatur, ut quâ animorū consensione bellum in hostico gesserunt, eâdem, in visceribus Patriæ, pacem colerent, & promoverent; tantâq; *Victoriâ uti scirent*: sed Exercitus prædam & præmia, quàm stipendia malebat. Deductus in Patriam miles, tot clarus victoriis, tot laureis insignis, atq; eò ferocior, villanisq; gravior; brevi, cùm tenui Reipublicæ ærario seriùs promuntur stipendia, Ducum exuit imperium. *Sacri nexûs* cognomen, impietati sumptum, *sceleriq; nefando nomen erat virtus*. Primùm professi Regi fidem & obsequium, Patriæ defensionem, Legibus æquitatem & iustitiam, cunctis dulcedinem publicæ securitatis, spem conservandæ, imò vindicandæ libertatis, spondebant. At ubi armorum ius in suis manibus esse conspexerunt; Leges, quæ in pace latæ sunt, armati abrogârunt: Patriæ defensio in direptionem, Regalis Mensæ provisio, in luxum conversa militarem. Cæterùm nil sacrum profa

Reditus Polonorum in Patriam

Seditio militum nuncupata Sacer nexus.

Swiatobliwy zwiazek.

profanumve inviolatum permansit: gliscebat diu non obscura animis seditio. Convulsâ deniq; æquitate, violatis iuribus, excrevit Civium cædes, & exitium Regnorum Civile bellũ, civiliaq; odia in plures annos. Quibus durantibus Patriæ malis,

Heu quantum potuit terræ pelagiq; parari,
Hoc, quem Civiles hauserunt sanguine dextræ.

Quâmprimùm Moschi suis cladibus satisfactum Polono, Victoremq; in Patriam redire acceperunt, tum demùm supremam se adeptos rati Victoriam, (quòd imperium ab exitiosis belli facibus intactum servâssent) alta spirare, ablatorum restitutionem nec nominare, externo metu vacui, novas vires colligere cœperunt. Tantis cladibus, cùm pares referri non possent, contra Captivos Polonos odia sumpserunt. CORVINVS non plùs dignitatis habiturus, nisi quòd unico perangusto cubiculo donandus foret, in publicum carcerem à Proceribus destinatus. Res cùm ad Principem delata est; & mentes Procerum subiit

biit pudor, & mutua sors Captivis in Polonia subeunda, decreto Principis immutatum consilium. Edicto insuper cautum est, ne locus ille, (uti cœperat) GOSIEVIANVS carcer, appellaretur. Ad præscriptum Medicorum, suppeditabantur ex Pharmacopolio Ducali omnia requisita: sed tanto tempore multa, variiq; generis vascula apportata congestaq; lædebant oculos *Pristavorum*, credentium uno haustu debere tot, tamq; varia exhauriri medicamenta. *Morbum simulari, medicamenta intacta componi, Medicos crebriùs adire ægrum, nec quid exoticis linguis colloquantur, â se intelligi*, ad Cancellariam deferunt. Hinc Medici prædicti, aditu prohibiti. Demùm evidenter crescente morbo, aliquis Medicus Moschus, (quẽ medendi peritum, ob egregiè multis ægris navatam operam, inter stabuli Ducalis ministros viliores connumeratum esse, *Pristavi* ferebant) ab iisdem *Pristavis* recommendatur. Abnuenti Medicum, eius peritiam, Medicamẽta (nam aniles quoq; eius superstitiones, ali- *Medici adempti.*

asq;

asq; nugas referebant) datus *Samuel* N. recenter ex Anglia, per mercatores Moscuæ degentes, evocatus. Hoc curatore, *Athanasius Nasczokin* transfretari fecit GOSIEVIO medicamenta, Venetiis apud clarissimos Medicos conquisita. Convocati omnes ad Cancellariam Medici, fractisq; sigillis indagare iussi, *verane medicamenta, an quidpiam aliud* (veneficia scilicet) *includerentur?*. Medicamenta, probantibus Medicis, integrè transmissa. Increbrescente famâ de Generalibus Regni Poloniæ Comitiis, Varsaviæ instituendis, *Zamiatnlow* Ablegatus in Poloniam expeditus. Eodem anno, ad Aulam Polonicam Galliæ Regis Legatus Ordinarius *Antonius de la Fmbres*, interpositione sui Principalis, acturus de componendis inter belligerantia Regna odiis, scripsit *Nasczokino* literas; quibus mediationis operam offerebat. Sed *Nasczokinus* ne responso quidem, Gallum est dignatus.

Ablegato in Poloniam.

Gallica mediatio contempta.

Quandoquidem permultis videri potest, res fidem excedere, Moschorum Principatum, post inau-

inauditas hoc ævo clades, intra tres plerumq; menses collegisse numerosos exercitus: subiungenda videtur brevis informatio de potentia, amplitudine, Gubernatione, & ratione conscribendarum Copiarum in Moschovia.

Status Moschoviæ.

Quando Australis & Septemtrionalis Russia, omnesq; illi Ducatus, (qui nunc in Vniversali Regni Poloniæ, Magni Ducatûs Lithuaniæ & Magni Ducatûs Moschoviæ compage includuntur) Supremo Kioviæ parebant Principi; Moscuam quoq; tunc obscuram, Kiovienses Principes subditam habuêre. Postquàm verò *Swatoslaus* Kioviæ Monarcha â GEDIMINO M. Lith: Duce, exutus Imperio est, Branscum in Severia, inde Wolodimiriam profugus, latè se regnare credebat, dum vixit securus. Inde per successores, Regia Moscuam trasflata, affinitatibus auctæ opes, dotalesq; adiuncti Ducatus: nihilominùs graviorem, quàm sub Lithuanis nacti sunt servitutem, quia Tartaris parere, tributaq; ferre cogebantur. IWAN WASILEWICZ Moschoviæ Dux

Origo.

 liber-

libertatem restituit, Tartaros oppressit, subiugatis Kazaniæ, Astrachaniæ, Sibiriæ, Plescoviæ, Novagardiæ, Rezaniæ Regnis, opes & Imperium ad eam amplitudinem, quam nunc videmus, evexit. Quod tam latè extendi, quantum occupant Poloniæ, Germaniæ, Galliæ Regna, simul sumpta, non absimile est. Adeò vastum Imperium, Moscua quidem (uti naturâ insolentior) â Magno Principe regitur, inhabitaturque: cæteræ Provinciæ per *Woiewodas* (hi biennio exercent Gubernationem) administrantur. Per hos, quicquid Nomine Principis edicitur, mirâ promptitudine, imò crudeli obsequio paretur edictis.

Vastitas imperij.

Moscuæ Monarchicum Imperium est: pacis & belli, vitæ & mortis; Legum & regiminis potestas, penes Principem est. Consilia instituuntur quidem in Senatu; sed in his magis de modo rerum gerendarum adinveniendo, quàm (exempli causâ) de suscipiendo bello, ad mentem Principis consulitur. Non Rempublicam, non Nobilitatem, non populum, non Civitates liberas, ad consilium isthûc advocari reperies, sed sufficit promulgatio edicti. Bellum si cum potente aliquo hoste, eventu anceps, sit suscipiendum; consulitur populus in foro publicè ex suggestu, (*Lobne* dicitur) ut in casu cladis acceptæ, culpa belli suscepti sit omnibus communis.

Princeps absolutus.

Senatorum ac Consiliariorum numerus, est ad placitum Principis. Communiter autem sunt *Dumnye Boiary* triginta. *Okolniczye* viginti quatuor. *Dumnye Dwaranie* sex, *Dumnye Diaki* tres. Ab his omnia publica negotia, in diversis Cancellariis administrantur.

Consiliarij.

Sunt autem Cancellariæ triginta quatuor: *Przykazy* nuncupantur.

Cancellaria.

Prima *Taynych dźieł Przykaz*: estq; Cancellaria Principis Cameræ, in qua secretissima quæq; excipiuntur & expediuntur negotia.

Secunda *Posolskoy Prykaz*; est Cancellaria, in qua omnia publica Legationum, fæderum, literarum, ad Externos expediuntur, & excipiuntur scripta, & colloquia Legatorum.

Tertia

Tertia. *Rozradnoy Prykaz*: Cancellaria bellica. Huc spectant expensæ belli, Copiæ, Captivi, &c.

Quarta. *Pomiestnoy Prykaz*. Cancellaria distributivæ iustitiæ; in qua distribuuntur ac conscribuntur Privilegia, determinantur lites circa feuda.

Quinta. *Kazanskoy Prykaz*. Sexta. *Sibirskoy Prykaz*. In his Cancellariis tractantur ea, quæ spectant ad prædicta Regna. Insuper hîc describuntur rationes fisci, & pellium ex Sibiria advectarum.

Septima. *Dworowoy Prykaz*. Cancellaria mēsæ Ducalis, quæ cellarij, & equorum provisionem concernit. Huc spectat Legatorum provisio.

Octava. *Innożemskoy Prykaz*. Cancellaria omnium causarum, quæ concernunt externos, Moscuæ degentes.

Nona. *Raytarskoy Prykaz*. Hic administratur Iustitia, promuntur stipendia equitatui, pro anno, triginta *Rubelli*: (nomen est monetæ) qui conficiunt imperiales quinquaginta.

Decima. *Bolszoho Prychodu Prykaz*. Hîc teloniorum ratio, pretium panis, ac vini instituitur. Hîc solvuntur stipendia Officialibus.

Vndecima. *Sudnoy Wołodymirskoy Prykaz*. Procerum & vetustissimorum familiarium, forum competens.

Duodecima. *Sudnoy Moskowskoy Prykaz*. Nobilitatis Moscuanæ forum.

Decima tertia. *Rozboynoy Prykaz*. Forum in causis furti, latrociniorum. Vbi inquiritur per adhibitionem tormentorum: deniq; supplicij pœna irrogatur.

Decima quarta. *Puszkarskoy Prykaz*. Huc spectant tormentorum & campanarum fusores: & omnes ii, quicunq; spectant Pacis & belli tempore ad *Artiglieriam*.

Decima quinta. *Iemskoy Prykaz*. Huc spectant omnes vectores publici.

Decima sexta. *Czołobitnoy Prykaz*. Huc spectant omnes supplices libelli.

Decima septima. *Ziemskoy Prykaz*. Forum omnium

mnium civium & mercatorum Vrbis Moſcuæ. Hæc Cancellaria exercet jus, in omnes domos & fundos, quicunq; emuntur & venduntur intra Civitatem. Hîc annuum tributum perſolvitur, concernens pontes, muros, portas, fortificationem Vrbis.

Decima octava. *Chołopſkoy Prykaz.* Hîc deſcribuntur contractus, atque in publica acta transferuntur, illorum, qui ſponte vendunt aliis ſua mancipia: vel qui teſtamento ſuorum Dominorum emancipati, alicui alteri mancipantur.

Decima nona. *Bolſzoy Każni Prykaz.* Hîc conſervantur telæ Perſicæ, velamina, Sericum &c. aliæq; ſimiles merces, quas conſuevit Magnus Princeps, præmii loco, pro re, vel in bello, vel in Legatione benè geſta cōferre. Ibidē in fornicibus ſubterraneis conſervatur incomparabilis theſaurus.

Vigeſima. *Kazennoy Prykaz.* Forum Moſchoviæ mercatorum.

Vigeſima prima. *Monaſtyrſki Prykaz.* Cancellaria Monaſteriorum.

Vigeſima ſecunda. *Kamennoy Prykaz.* Cancellaria Architectonica.

Vigeſima tertia. *Nowogrodzkaia Czetwert.* Cancellaria, ac depoſitorium auri, quod apportatur ê magna Nowagardia, & Nizni Nowogrod.

Vigeſima quarta. *Galickoy Prykaz.* Cancellaria, & depoſitorium tributi Provinciæ Galicenſis.

Vigeſima quinta. *Nowaia Czetwert.* Hîc perſolvitur tributum ex omnibus publicis tabernis. Ibidem iudicantur & caſtigantur aut pœnâ lucri, aut chordarum, aut poſtremò exilij, illi, qui clandeſtinè vendunt tabacam & vinū aduſtū.

Vigeſima ſexta. *Koſtromſkoy Prykaz.* Cancellaria, & depoſitorium tributi Koſtromenſis, Iaroſlavienſis, adiacentiumq; Provinciarum.

Vigeſima ſeptima. *Vſtiugſkoy Prykaz.* Cancellaria, & depoſitorium tributi Vſtiugienſis, Kołmogorodenſis, & adiacentium.

Vigeſima octava. *Zołotnoy Ałmaznoy Prykaz.* Cancellaria auri, argenti, gemmarum opificum.

Vigesima nona. *Oruznoy Prykaz.* Hîc conservantur omnia arma Ducalis personæ: omnia itẽ ornamenta equorum. Item armamentarium publicum. Habetur etiam hîc Cancellaria omnium Officialium, qui prædictis præsunt ornamentis.

Trigesima. *Aptekarskoy Prykaz.* Pharmacopolium Magni Principis. Hîc obligantur unoquoq; die Medici, Chirurgi, &c. comparere. Iurant Medici super non adhibenda theriaca, ideò, quòd ex serpentibus & viperis eam confici inaudiverint.

Trigesima prima. *Deniżny Prykaz.* Cancellaria, & iudicium omnium, qui spectant ad ius cudendæ monetæ. Illis verò, qui clanculùm eam cudunt, plumbum liquefactum in os infunditur.

Trigesima secunda. *Tamuznoy Prykaz.* Hîc notantur omnes merces: finito verò anno, is qui præest, reddit teloniorum omnium rationẽ in *Bolszoy Prykaz.*

Trigesima tertia. *Zborow desiatny Prykaz.* Huc spectat

spectant decimæ, seu tributum in usum belli concessum.

Trigesima quarta. *Małoy Rusi Prykaz.* Cancellaria Vkrainæ Provinciæ.

Trigesima quinta. *Zyskuoy Prykaz.* Hûc spectant causæ illæ, quæ prædictarum nullam concernere videntur.

Singulæ prædictæ Cancellariæ, gubernantur â singulis *Boiaris*, qui unoquoq; die obligantur in sua Cancellaria, cum propriis ejus loci Secretariis, sedere pro Tribunali, usq; ad meridiem.

Præterea Patriarchales Cancellariæ sunt tres.

Prima. *Rozrad.* Archivum omnium bonorum Ecclesiasticorum.

Secunda. *Gubnoy Prykaz.* Tribunal Patriarchale.

Tertia. *Kazennoy Prykaz*, Thesaurus & reditus Patriarchales.

Leges nullæ habebantur scriptæ: idcircò Anno millesimo sexcentesimo quadragesimo tertio, ex mandato Magni Principis, pruden- *Leges quando conditæ.*

 tissimi

tissimi quiq; habito congressu, scripserunt, approbataq; nonnulla decreta typis vulgârunt. Titulus libri talis: *Sobornye wlasenia*, id est Comitialia decreta. Iuxta quæ, hodie omnes causæ iudicantur & decernuntur Nomine Principis, absq; ulla appellatione & contradictione.

Nervus belli unde? Bellum ubi decretum est, titulo donationis, non tributi, indicitur tributum. Deinde edicitur, ut unusquisq; ex bonis suis, decimum v. g. publico obsequio sistat villanum. His præficiuntur Officiales Germani, Angli, Scoti, Sueci, qui ibidem merent stipendia. *Peditatus?* Præterea Clerus ac Monachi iuxta proportionem bonorum; peditũ & equitũ expediunt ad triginta millia. Ac in his villanis expediendis; Moscuamq; adducendis, minima mora(etiam iusta ex causa) severissimè castigatur. In tanta verò vastitate Imperii, (quòd quidam falsò, esse vastissimas solitudines, asseverant) mirum dictu, quàm brevi tempore, & quàm numerosæ congregantur Copiæ.

Strelcy. Insuper Magnus Princeps alit in Vrbe Prætorianum peditatum Legionum viginti. Vocantur

cantur *Prykazy Streleckie*. Quæ legiones efficiunt ad minimum sedecim millia, & ampliùs. *Prætorianus peditatus.* Illis stipendia rariùs, his verò Prætorianis, mensibus singulis sex numerantur *Rubelli*, pro anno verò duodecim, id est viginti imperiales. Hic peditatus constat ex solis Moschis; sunt enim Personæ & Residentiæ Ducalis custodes. Filios Principis se appellant: excubant unoquoq; die mille, egregiè vestiti.

Præsidia In aliis quàmplurimis Oppidis & Castellis, etiam Moscuæ vicinis, aluntur præsidia iuxta exigentiam. Omnia in genere Castella præsidialia numerantur ter mille. Ex his, cùm opus est, ad repentinos casus, deducitur peditatus; suffecto illûc novo præsidio, ex rudiori milite.

Equitatûs conscribendi hæc ratio est.

Equitatûs conscribendi ratio. *Primò*. Nobilitas omnis, (uti multis retrò annis, & millesimo sexcentesimo quinquagesimo quarto, quinto, sexto, practicatum est, quando Princeps in Persona bellum gessit) vel, si levior expeditio est, certarum Provinciarum, edicto

&o Magni Principis ad arma compellitur; singulis auxiliari ſtipendio, ſex aut decem aureorum, ex ærario Principis plerùmq; numerato.

Secundò. Præter Nobilitatem, ingentem vim equitum, exotico more ſtipendiariam inſtruxit modernus Princeps.

Tertiò. Proceres ex ſuis mancipiis (quæ numeroſa alunt) ſextum aut quintum, equo & armis inſtructos expediunt.

Quartò. Deniq; extremis malis ſuæ Patriæ, Anno milleſimo ſexcenteſimo decimo tertio â Polonis ſubacti, hunc conſcribendi militis modũ invenerunt. Omnib9 mãcipijs (ſi ex voto navâſſent operã, ſi Polonos exuiſſent Moſchovitico dominatu) libertas ſervitio potior, ac cum ſuis Dominis coæquatio promulgata eſt. Tantaq; vis ejus edicti erat, ut illi exilis fortunæ milites, nudi aggreſſi Kitaygrodum, Polonos inde excedere coëgerint.

His modis Copiæ ducentorũ millium equitũ, peditum centũ milliũ coactæ. Vno eodemque anno, diverſiſſimis locis, contra Polonos, Lithuanos,

nos, Suecos, Tartaros, Kozacos, Kołmykos, hocq; iam altero decennio, memorabile geſtum bellum. Hiſq; deletis, alios exercitus objecit Moſchovia, ſimili modo conſcriptos.

Equorum ferax quidem regio eſt, nihilominùs pro commoditate publica & privata, ſingulis annis in Auguſto, â Tartaris Kazanenſibus, Aſtrachanenſibus, Nahaienſibus, Czerkaſiis Czeremiſſiis, Kałmykis, in maximo numero adducebantur venales equi. Anno milleſimo ſexcenteſimo ſexageſimo primo, triginta ſex millia equorum venalium, in campis Moſcuæ ſubiacentibus, numerata. Munera Tartaris à Magno Principe data, utq; ſequentibus annis numeroſiores adeſſent, præmoniti. Nundinæ hæ *Tabun* dicuntur. *Equorũ ingens Copia.* *Tabun.*

Apparatum *Artiglieriæ*, (qualis nonniſi vi æquorum, aut potentiâ Turcicâ ad bella produci ſolet) breviter attingam. Ad oppugnandam Vilnam, Rigamq; viginti Canones & Colubrini immani magnitudine, librarum nonaginta ſex capaces: triginta Canones librarum quadra- *Artiglieria*

quadraginta octo: præterea librarum viginti quatuor, numero centum quinquaginta: item Campestrium tormentorum, vim incomparabilem, Magnus Princeps ex Moschovia secum adduxit. *Czerkascius* Suus Generalissimus ad oppugnandam Szkloviam, centum septuaginta tormenta adduxit Anno millesimo sexcentesimo sexagesimo quarto. Pulveris pyrij globorumque, semper par devehitur copia. Rigam censentur iniecti esse globi pulvere onusti quinque millia. Anno verò millesimo sexcentesimo nonagesimo, *Basilius Galiczyn* in Tauricam Chersonesum profectus, numero mille machinas bellicas circumduxit, præter innumerabilem vim peditum equitumque.

Fidem excedit narratio, quantæ opes Magni Principis in castra devehuntur. Præter supellectilem, certum est vehi maximam copiam victualium, piscium, farinæ, salis, vini, omnis quidem generis, maximè verò adusti, quo ante assultum plebs militaris ingurgitari solet. Militi stipendia; Proceribus, Aulicis, Dapiferis, Colo-

Colonellis, ac omnibus his ad aulicum obsequium spectantibus, eodem more in castris, victualia & potabilia administrantur, quo Moscuæ degente Principe. Notandum, Moscuæ unoquoq; die ex culina Magni Principis, expediri quatuor millia patinarum in usum Procerum, Officialium, Legatorum, Captivorũ &c. Quantæ verò deportabantur pelles, pannus, sericum, pecunia, Imagines sacræ, cæteræque opes, longum esset enarrare singula.

Modus alendi peditatum.

Castra in casum cladis terna locant. Pro peditatu alendo in hostico, unusquisq; eques tenetur tot mensuras siliginis contribuere ex præda pro mense, quot alit mancipia.

Præsidia

Pro alendis præsidiis ex toto Imperio collecta pecunia & annona, deportabatur Smolenscum, Polociam, Mohiloviam, Vilnam, præsidiariis firmissimum adversùs famem præsidium. Sola Astrachania pro triginta annis (quàmvis putridam aliquando) conservat annonam.

Cæterùm equitatu minùs valent; peditatu Potentiores, in præsidiis insuperabiles. Guberna-

bernatores ob dedita Castella, capitis pœnam subibant. Anno millesimo sexcentesimo decimo tertio, *Michaël Buturlin*, extremâ coactus fame, deditionem pactus; ob id Moscuæ chordis cæsus, ne exstaret impunitum deditionis exemplum. Ingens probrum totius Familiæ, & perpetuum est, quemquam è suis deditionem Castelli alicuius fecisse. *Theodorus Wolkonski*, vi fæderum, & mandato expresso Magni Ducis, ad deditionem Białæ adigi non poterat, sed se ab Officio amoveri, aliumq; sibi substitui, per quem deditio fieret, postulavit: ne deditionis labes suæ domui unquam irrogaretur.

Deditio probrum Familiæ

Duces belli plerumq; timidi. Victoris gloria, tota Magni Ducis est: cladis illatæ culpam, militiæ Duces sæpe immeritâ pœnâ exolvunt. *Ita nimirùm Manibus militum, sanguine litatur Ducum;* ita tumultus in populo contra Principem & Proceres, ob rem improsperè gestam, ob bellum susceptum, ob amissos consanguineos, evitatur. Anno millesimo sexcentesimo trigesimo

Duces belli.

simo secundo, *Michaël Schein* à VLADISLAO IV. victus ad Smolenscum, omnia Victoris Fortunæ subjecit: ob id Moscuam redux, capite truncatus. Anno millesimo sexcentesimo quinquagesimo quinto *Boratynscius* Dux, ob non latas suppetias *Vrussovio*, virgis cæsus, ante gradus Ducalis Palatij. *Vrussovius*, quòd minùs prosperè ad Brestiam decertâsset, actus in exilium. *Szeremethius* ob sui, Copiarumq; deditionem, nonnisi post annos circiter viginti redemptus. Complura alia exempla in Annalibus eorum reperiuntur.

Populus usq; ad servitutem durè tractatur; adeò ut illi, qui ab hero cæditur, capitis tuendi causâ, non liceat manum opponere. Sorte vivendi vili contenti, delectantur plurimùm potu vini adusti; & quidem simplicis: ut meritò unus ex comitatu Legatorũ Halsaticorũ, Moschis obnixè petentibus ut illud biberent, subridens responderit: *addatur parùm sulfuris, & fiet potus infernalis.*

Iustitia usq; ad superstitionem colitur rigi-

 dissimè

dissimè, æquè in homines ac animantia. Campana, catus,& equus(quòd hic Legatū Angliæ excusserit sessorem) chordis cæsi, ac pro pleniori satisfactione, ex decreto Procerum, (non tam caritate Legati, quàm ficto officio) exules amandati.

Opes. Gazophylacium Principum, sic describit *Guaguinus* ex *Paulo Palczowski*. *Oculis nostris vidimus* (Anno scilicet millesimo sexcentesimo nono) *ingentes acervos auri & argenti: tinas argenteas; duodecim Apostolos aureos, opus solidum: iconas, diademata, sceptra, sedilia, maiestates. Demetrius* epulas instruxit Palatino Sendomiriensi, super aureâ supellectili copiosissimâ. Eâdē ipsâ horâ Legatis Regis Poloniæ, centum quadraginta patinis aureis, epulas deportari fecit. Prætereà adhibita vasa omnia aurea, quibus Proceres, Magnates, Aulici, Equites Poloni & Moschi tractabantur. Quâdam die, pro convivio Ducissæ MARINÆ MNISZKOWNA, sexcentæ aureæ patinæ allatæ ex Thesauro, ad simplex mandatum Archymagy

magy

magyri. *Herbersteinius* Legatus MAXIMILIANI Imperatoris scribit, *se, præter aliam gazam, vidisse diadema, cui nec Imperatoris Romani, nec Regum Hispaniæ, Vngariæ, Galliæ (quæ omnia vidit) æquiparari posset.*

CAPVT VI.

Ingressus Legatorum *Cæsareorum Moscuam; ubi Moschorum splendor describitur. Præcautiones GOSIEVII in Patriam missæ. Acta in Comitiis Regni, super electione vivente adhuc Rege instituenda, & super libertate GOSIEVII.*

MOschorū Generalissimi, & *Zmiiovius*, (quem maximi belli, eundē & cladis consortē fuisse compertum est) armis, copiis, libertate, mulctati; hic insuper vitâ: nam dū Homliam in tractu Czerniechoviensi obsidet, â villano inter rudera delitescēte, glande traijcitur. Cumq; ita, quasi uno ictu omnes Moschorum Generales sublati sunt, solus *Dolgorukius* omnium Collegarum interitu felix, ob reliquias exercitūs Moscuam reductas, elatior per ora vulgi ferebatur. Post ejus

Anno 1661. *Zmiiow occiditur* *Mobilovia Moschi excisa.*

ejus discessum Mohilovienses, per seditionem exciso Moschovitico præsidio, patefactis mœnib9 Regias Aquilas in viscera Civitatis susceperunt, nullum tamen acceptârunt præsidium: sed esse se, velle, & fore in posterum liberos, eoq; ipso felices, polliciti.

Inter publicos suæ Patriæ applausus, lætus malis suis CORVINVS, hilariùs quàm retrò ferias Bacchanales sociis apparari iussit. Tunc primùm chorda musica, rudi artificio, magis ad repetendas veteres hilaritates, quàm ad novam excitandam, elaborata ibidem, adhibita est. Præsenti bello, ingens numerus fidicinum commigraverat in Moschoviam. Res exotica & illicita visa est Patriarchæ: proindè unâ eâdemq; horâ, in tota Vrbe, â lictoribus confracta omnia instrumenta, curribus sex extra flumẽ Mosquam exportata, in publico foro concremari fecit. Idem evenit moribus cultissimo Principi, *NIKITÆ ROMANOW* Patrueli Principis: quo absente, perfractæ fores, omniaq; peregrina palatij ornamenta cõvulsa, asportata, exusta

Musicæ usus abolitus Moscuæ 1658.

exusta. *Dolgorukius* solus, ex omnibus, suis meritis & naturâ insolentior, Patriarchales lictores, domo suâ ejecit, dictitans: *se solius Magni Principis edictis vitam & sanguinem deberet: imperium verò Patriarchale intra Aras & Clerum concludi; ad Procerum domos minimè extendi.* In Ecclesiis quoq; præter insulsos cantores, nulla audiveris musica instrumenta: ad mentionem organi apud Psalmistam aiunt: *linguã & guttur hoc nomine nuncupari.* Suspecta Moschis, ac iam conscia tot cladium, videbatur Nostra hilaritas: dum itaq; sensimus velle *Pristavos* ex hilarioribus hæc & illa sciscitari, de industria commixto simul, per medietatem vino Hispanico cum adusto, omnium primos sciscitatores obruimus: liberaliùs inde comessati, instituebamus colloquia.

Vigesimâ primâ Martij, nocte ingens incendium exortum in Castello, granarium & officinas Palatio adjacentes, absumpsit. Vidisses multã in Principem adulatione, *Dolgorukium*, compluresq; alios in sua Patria nobilitate insignes

Incendium in Castello.

ſignes, ſcandere tecta, illaq; ſecuribus evertere ac medias ædes præſcindere. Orto incendio, Caſtellum ob metum ſeditionis, incendio quovis graviorem, occluſum: nec opprimendo igni quiſpiam alius, præter præſidiarium peditatum, intromiſſus. *Neceſſe eſt multos timeat, quem multi timent.*

Seneca

Dominica Palmarum.

Repetita Dominica Palmarum ſolitâ pompâ; præterquàm quòd florentiſſimus ille peditatus diminutus, ſqualidus, longèq; impar illi, anteactorum annorum, ſub ſignis appareret. Princeps per *Artemium Serbeiewicz*, GOSIEVIO ſuper tectum conſtituto, ut anteactis annis, tranſmiſit ſalutem.

Nicolaum Schultyn, curâ ſuorum amicorum eliberandum, clàm intelleximus: idcircò & ipſe optimè informatus, ſchedulas in Patriam deportandas, incluſas libello, â CORVINO accepit, in quibus ſequentia continebantur.

Præcautiones in Patriam miſſæ.

Poſt tot clades Moſchis illatas, vim & imperium victis dediſtis, dum exercitus veſtri hoſtico abſtinuerunt: non pridem deſperati, iam nunc altos gerunt animos. Ablatarum Provinciarum reſtitutio poſt tot clades concluſa, iam nunc negatur.

Facilitatem Veſtram in dimittendis captivis ſuæ gentis, dum vident, facili negotio reſiduos ſperant eliberandos: ipſimet in enecandis noſtris obſtinantur. Pertinaciter itaq; pro ſingulis captivis, ſinguli petendi & concedendi.

Nullis Moſchorum promiſſis credite: nam omnia in eluſionem & fraudem promittunt, non præſtituri promiſſis fidem.

Quandoquidem impoſſibiles proponunt conditiones; obiiciendæ impoſſibiles.

Ablegatis, de iure bona proviſio competit: circumſpectio verò ingens requiritur: nam vel explorandi gratiâ, vel temporis æſtivi diſtrahendi, ad Vos mittuntur. Eoſdem expediri abſq; morâ, opto: plurima namq; arcaniora, ê Patria noſtra pleriq; Ablegati attulerunt.

Proditores quoq; in Patria complures habetis, qui intima conſilia Veſtra, & vires deſcriptas, huc tranſmiſerunt.

Hîc pacem non intendunt. Tractatus ideó promittunt

mittunt, ut æstatem spe pacis distrahant: hyeme & Vos & Tartaros redituros in Patriam, Kozacos verò ad se pertrahendos, sperant. Ex Anglia mercenarium militem præstolantur. Prævenienda omnia, & quàm celerrimè supprimenda.

Captivi totam Sibiriam, olim desertam, incolunt; nullatenùs restituendi, nisi bello cogantur.

Quàmdiu bellum non transferetis in hosticum, aut nullam, aut cum maximo Vestro detrimento, pacem sperate.

In gratiam Paschalis solennitatis, Magnus Princeps, per Secretarium suum *Baczmakovium*, munera misit GOSIEVIO: scilicet decem ulnas serici flavi, & quinquaginta *Rubellos* argenti; centum cupri. Cæteris Concaptivis omnibus, habito personarum respectu, liberalia dona data. Adjecta contra Gentem Polonam querela, *quód alieno à Christianitate more, Moschorum Gentis Captivos in Tauricam Chersonesum pro equis & arcubus venundare non erubescant. Suum Principem nihilominùs, Christianis Captivis, (quàmvis in suo positum sit arbitrio) nolle repen-*

Liberalitas Magni Ducis.

rependere vicē; sed eos Christiano colere ritu, illisq; munera largiri, effatus.

Nuntiabatur iam magnâ expectatione omnium, adventus Cæsareorum Legatorum, qui duobus acerbissima odia exercentibus Regnis, mediationem, pacemq; demùm allaturi sperabantur. Quandoquidem publicarum, privatarumq; opum ostentatione, tum hominum multitudine, hic dies â Moschis prædicabatur fore mirabilis: & CORVINVS ingressū spectare, recentiq; perfrui aurâ (semper aliàs inclusus suæ mansioni) cupiebat: & Moschi (qui plerùmq; propria mirari, & præferre cunctis consueverunt) *Pristavi* non obscurè gratiam spectandi impetrandam, ultrò innuebant. Nec difficulter impetrata. In Suburbium Twerense (hæc via pro triumphali habetur) ad Prætoriā domum & porticum superiorem cæteris altiorem, equo deductus cum suis Concaptivis, primùm spectavit mirè amænū illius Vrbis, simulq; Castelli, hinc inde, fluviis irriguum, maximè opportunū, benèq; munitū, ac totâ Vrbe eminentē situm

Cæsarei Legati expectātur Moscuæ.

ſitum. Spectabat deinceps multorum Procerum filios, ſigillatim cum ſuo comitatu ſplendidè in campum, Vrbe excedentes. Ex villis Principis, ſedecim (veriùs ego crediderim quatuor aut quinq;) equorum millia deducta dicebantur: qui fortunæ tenuioris miniſtris commodati. Iam verò, quibus & natalium ſplendor, & opum, maiorem copiam rerum ſuppeditabat, ipſi auro aut argento intertextam Perſicam veſtem induti, torquati pectus, pileos gemmis ſplendidos gerebant. Zebellinæ Scythicæ pelles, vulgare quid cernebantur: generoſiſſimi equi Turcici, Polonici, aureis, argenteisq; ſellis Turcicâ opulentiâ inſtrati, inſidebantur: ſeſſoreq; vacui, ante ſigna ducebantur. Tum ingens mancipiorum famulitium, unumquodq; ſignum concomitabatur.

Moſchorum ſplēdor.

Pompa triumphalis. Ordo Aulæ Moſchoviticæ.

Omnibus in campo ſub ſigna diſtributis, poſtquàm Legatis dextræ datæ, rhedaq; Principis auro ſplendida: primus in Vrbem ſub ſignis ſeſe infundebat ingens numerus famulitij & mancipiorum, quæ unuſquiſq; Procerum, ſuis armis,

armis, veſte, & equis inſtructa, triginta aut quadraginta expediverat. *Dworowye ludie* dicuntur.

Dworowye.

Sequebantur Prætoriani pedites ſexcenti veſtem purpuream induti: omnes equis candidis vecti. *Strelcy.*

Strelcy.

Hic locus datus eſt; qui veſtium & equorum ſplendore pares cæteris, *Goſtie* dicuntur.

Goſtie.

Sequebantur ſub ſuis ſignis, Ducalibus equis ignaviſſimè iniecti, abiectiſſimi Miniſtri Ducalium culinarum, braxatoriorum, cellariorum; piſtores, ianitores &c. &c. *Kluczniki Proſtſzye, & pochodowye ſtiepiennye, Laziebniczye, Skaterniczye, Storoży, Iſtopniki, Chlebniki, Sytniki, Powary* &c. ductores, illorumq; præcipui eminebant veſtium cultu. Ingens hominum numerus.

Kluczniki &c. &c.

Equites Moſchi mille, Germanico more, diſciplinâ & ordine egregiè inſtructi, ab Officialibus Germanis ducebantur. *Raytary.*

Raytary. Sokolniki.

Avium venaticarum Præfecti quadraginta. Hi erant tunc in magno apud ALEXIVM Princi-

Principem obſequio; idcircò magnoperè apud Proceres æſtimati, dabaturq; iis fides, quicquid Nomine Principis edicebant. *Sokolniki.*

Artemon Serbeiewicz Colonellus (qui millesimo ſexcenteſimo ſeptuageſimo quarto, Senatorium munus adeptus, Supremi Miniſtri obibat officium) omni ſplendore veſtium gemmarumque, Zebellinarum pellium, equorum elegantiâ, cultus ipſe, ducebat cultiores Miniſtros Ducalis Equilis. Horum ordo non inelegans. Triplici ordine octodecim Equites veſtem purpuream, pileos flavos induti equitabant: hos ſequebantur octodecim equites, veſte flava, pileis purpureis: totidem, veſte rubrâ, pileo viridi; totidem veſte viridi, pileo rubro: & ſic deinceps longâ ſerie varij colores permixti. *Koniuchy.*

Iam ſcribarum duo fere millia ſub ſuis ſignis - - - - - *Poddiaczye.*

Secretariorum aliquot centeni - - *Diaki.*

Longè cultiori apparatu, Nobilitas ſub ſuis ſignis. - - - - *Dworzanie.*

Tum atrienſes aulici, - - - *Zylcy.*

Nomine, non officio, Cubicularii Principis ſub ſex ſignis. - - - - - - *Strabczye.*

Dignitate, ſplendoreq; veſtium inſignes Mēſæ Ducalis Miniſtri fermè quadringenti, immēſum clauſiſſe videbantur agmen. - *Stolniki.*

Poſt longum temporis & loci intervallum, ſequebatur abſq; ſignis, manipulus ferè quingentorum equitum; omnes, qui frontem vel medium, numeroſi æquè ac ſplendidi comitatûs occupaverant, veſtium, equorum, gemmarum, ſellarumq; ſplendore antecellens. Aurea aut argentea toga, communis omnium veſtitus. Tinnitus verò bullarum, aut torquium, quos hactenus appendi eſt mos, tam numeroſus validuſq; erat, ut quid interim loquerentur, nec â circumfuſa multitudine, nec â ſe invicem intelligi potuerint. Hi erant Camerarij, & Procerum Moſchoviæ Filij, Nobiliſſimi quiq;. *Kownatnye* nuncupantur. *Kownatnye.*

Supremo loco rhedâ Ducali, tanto apparatu dignâ, ſexigis in Vrbem vehebantur Sacræ Cæſa-

Cæſareæ Maieſtatis Legati Extraordinarij. ſcilicet AVGVSTINVS Von MAYERN, Sacr: Cæſar: Maieſt: Cameræ Conſiliarius, & HORATIVS GVILIELMVS CALVVCCI, itidẽ S.C.M. Cameræ Cõſiliari9. Quorum comitatui aulico, dati equi candidi omnes. Duravit hic ingreſſus, â meridie ad profundiorem ſolis occaſum, horis fermè ſeptem. Meo iudicio, ſi ê tanto numero, ſelectiores tantûm ad ornandam ingreſſûs illius celebritatem propoſiti fuiſſent, procul dubio ſpectantium maximo guſtu & applauſu, trium aut quatuor millium, incomparabili ſplendore & magnificentiâ exhibuiſſent manum. Iam verò dum numeroſiſſimi videri ab Externis cupiunt, lixis & calonibus ſigna complent. Hinc exortâ ſub ipſum ingreſſum pluviâ, pileos recondunt, non deſerentes tamen ſigna, nec quopiam pallium ſubminiſtrante, nudo capite coacti excipere nimbum.

Princeps prætereuntem equitatum ſpectabat ê Caſtello, medius inter Proceres: quorum Offi-

Officia recenſeo proprio ordine, Lectori Statum ejus Aulæ, notum habere volenti. (larius

Ordo Senatorius

Diaki Dumnye. Supremi Secretarij &Cãcel-
Dworzanie Dumnye. Senatores tertij Ordinis.
Kaznaczey. Theſaurarius. (fectus.
Oruzenniczey. Armorũ perſonæ Ducalis Præ-
Krayczy. Inciſor.
Okolniczye. Senatores ſecundi ordinis.
Dumnye Boiare. Supremi Senatores.
Dworeckoy z putiom. Supremus Aulæ Marſchalcus.

Koniuſzy Oſudarſtwienny. Comes ſtabilis, ſeu Supremus Miniſter ſtatûs, aliàs Stabuli Ducalis Præfectus. Hic deficiente lineâ Ducali, ex vi ſui officij, erat primus Candidatus Monarchiæ. Hoc ſupremum officium vacat, ob metum Tyrannidis, (uti infra conſtabit) in Magnis Ducibus Moſchoviæ.

Peditatus intra Vrbem manſit, incendij (veriùs ſeditionis, iam ingenti rabie in populo gliſcentis, quæ demûm anno ſequenti erupit) metu; ſed poſtridiè, dum omni civilitate

 (quæ

(quæ inter Auſtriacam & Moſchoviticam Aulam ſacroſanctè colitur) Legati ad oſculum dextræ Magni Principis erant admittendi, in armis exhibitus. Populus quoq; oſtentandæ frequẽtiæ cauſâ, tam in Caſtellum, quàm extra compulſus. Auſtriacorum adventu, non revocati ad religionem animi, nec extinctæ inter Principes, bellorum faces: quum mediatores ſibi non deeſſent; Moſchi ſuum commodum metirentur: Polonus veterum bellorum cauſam Smolenſcum, Severiamq; repeteret, mediationemq; omnem, præcipuè tunc Auſtriacam recuſaret. Accuratiſſimè Moſchi ſciſcitabantur, num aliqua notitia inter Legatos & CORVINVM, antèhâc non interceſſerit? num hiſce diebus clám Sibi ſalutem & literas non transmiſerint? hinc Legatis nuntiabant, Eum adventare: intereà vultum conſiderantes, quâ promptitudine, Hoſpitem falſò adventurum præſtolarentur. Seu ſuâpte prudentiâ, adverſùs Moſchorum fraudulenta & ſuſpicioſa ingenia inſtructi, ſeu jam â CORVINO præmoniti

moniti Auſtriaci, dolos *Priſtavorum* eluſerunt, ſimulandoq; ignorantiam Perſonæ, reſponderũt: *paratos ſe eſſe, ad excipiendos omnes, quâ par eſt humanitate, quicunq; ſeſe inviſere voluerint.* Multò verò poſt, injectâ ab Auſtriacis quâdam mentione GOSIEVII, orta eſt *Priſtavis* ſuſpicio. Actum ibidem inter Excubitores ſcrutinium, quinam Externi eo die, aut pridie illic comparuerint? num ſchedulam aliquam non attulerint? dextrè tamen per ipſoſmet Legatos, averſa eſt ab literarum latore culpa, in ſeniculum quendam, prorſus facti expertem; qui præſtito juramento ſuper facti ignorantia, liber â calumnia evaſit. Iam CORVINVS ſecretiori characterc interpellaverat Legatos: â quibus viciſſim, proprio, & Ducum Curlandiæ Nomine, multis nominibus cõmendatam receperat ſalutem. Miniſtri literis transferendis adhibiti excubitores, æquè apud CORVINVM ac apud Legatos invigilare alternatim ſoliti; ſcribendi modus primùm Arithmeticus, mox ceparũ, vel citriorũ ſuccus ad ſecre-

 tum

Literarum commercium inter Legatos & Gosievium.

tum cælandum inventus. Quâ ratione Sibi salutem, & quicunq; occurrebāt in Vrbe rumores, ferè indies transmittebāt: vocabulo quidem impares, pari tamen forte & modo tractati, fermè nostris se agnoverunt Austriaci æquales, cùm se ligatos Legatos, familiari scripto appellarent. De consensu Magni Principis, amandabatur Cursor Austriacus Viennam, iturus per Poloniam. Præmonitus â Legatis CORVINVS de dandis clàm literis, in Patriam, certò & securè deportandis, hanc Arithmetico stylo scripsit schedulam, Supremo Cancellario Magni Ducatûs Lithuaniæ.

Præcautiones in Patriam

Pacem Vobis proficuam, nonnisi in hostico sperate.

Accelerandum huc quàm maximè, quousq; inopes consilij, ad seditionem pronos invenire potestis.

Si hac æstate finem bello non imponetis, vel nullam, vel post multa tempora, pacem sperate.

Tria hæc Regi suo, cautelæ loco transmiserat, quæ si intercepta fuissent, Legati proditionis suspicionem non evasissent.

Hoc

Hoc anno extremū obijt diem Georgianorum Princeps, Moschis dicitur HRVZDZINSKI CAR. Is ad littora Caspij maris beneficiarium â Magno Moschoviæ Principe acceperat imperium. Vicissim Moscuam mittere iussus suum ex Fratre Nepotem, unà cum Matre; vel in spem imperij paterni. educandum, vel pignoris loco habendum. Octavum iam supra decimum annum Princeps ille attigerat. Dignitas ejus Moscuæ non ultra titulos Regales processit: in publico proximus lateri Magni Principis assistebat; in conviviis ab eo instructis (nunquam enim Moschorum Principem excipi convivio â subdito fas est) non inter Proceres, sed Regio more, proximus Ducali mensæ assidebat, quasi vetustate dominij, & spe imperij, post fata / sui patrui obtinendi, ad id gloriæ culmen proveheretur. Omnium bellorum comes individuus Magno Duci aderat, suam dignitatem in obsequio Maiestatis collocans, ad quam spe ingenti assurgebat; nunquàm illi ê suo sensu pendens libertas, pacis an bel-

Hruzdzinsiorum Regulo Moscuæ.

an belli rationes sequeretur? arbitrium Principis pro lege erat: cæterùm quò altiùs suâpte naturâ in obsequium prono Moschovitico Exercitui, reverentiam sui imprimeret *Carewicz* HRVZDZINSKI, Rex sine populo, Dux sine Militibus, graves sed inanes titulos in castris præseferebat. Equi nusquam illi concessa facultas, sed quoties in publico comparendum erat, consulto Principe, Ducalis equus, aut carpentum (non inelegans tamen) HRVZDZINIO, pro una aut altera hora commodabatur. Victualia & pecunia ex ærario Ducali hebdomadatim providebantur. Celsa alioqui, quia Ducali Solio vicina, ejus in Moschovia dignitas, non supra invidiam Procerum assurrexit: petebatur undiq; odiis & calumniis, hoc gravior omnibus, quò celsiùs iisdem eminere videbatur. Vix portas Moscuæ, fama de obitu Patrui sui attigerat, extemplò citra spem & quid ageretur ignarus, ad Castellum rapitur, (omnia enim agere ex improviso & tumultuariè Moschi solent) in conspectum Principis adducitur, attollitur

litur Paternum ad fastigium, alienæ potentiæ donum; beneficiarium accipit Regnum: iterq; in Hruzdziniam cum Matre apparare iubetur. *Regulus in Patriam suam destinatur.* Decem millia *Rubellorum* cupri, & viginti quadragenæ Zebellinarum pellium, ei dono datæ. Ex semicaptivo iam Regulus, viâ publicâ, dives munerum, circumfusi populi plausibus superbus, domum honorificè deducitur. Vbi dū spem restituendi dominij, & hactenus dubiè fluctuantia vota, servatâ Magni Ducis fide firmari gratulatur, anteq; discessum, numerosum ex amicis & sociis itineri suo describit comitatum; apud Senatum accusatur: illicò porta domûs excubitoribus firmatur, nemo admittitur, nec priùs remotæ excubiæ, quàm instructis in flumine navigiis, honorificè â Nobilitate Moschovitica, ad flumen deduci mandaretur Quatuordecim navigiis maioribus, cum Matre sua; cidari conspicuꝰ, & stipatꝰ famulitio Persarū more vestito, (quibus contermini sunt Georgiani) cum præsidiario peditatu (nam Wolga latrociniis Donensium, è Tanai, per paludes & cannas irrūpentiū

pentium obnoxius est) solvit è portu, in Occam, & Wolgam, ac usq; Astrachaniam appulit: inde mutato consilio, Moscuam retractus, donec iterum expediretur in Patriam. Mater ejus discessura, per Medicum CORVINO oretenùs transmisit salutem, dictitans: *Filij sui sortem, ejus Fortunæ esse consimilem: comprecata à Deo utriq; veram libertatem.* Discessum ejus spectabamus de Supremo domûs fastigio.

Captivorum quispiam, abiturus liber in Poloniam, mendicans ad portam GOSIEVIANÆ domûs comparuit: ei schedula Arithmeticè scripta, (reddenda M. D. L. Supremo Cancellario) pani inclusa, porrecta; quæ has præcautiones continebat:

Præcautiones in Patriam missæ.

Cavete, Ne à bello desistatis.
Ne Moschi Captivi vendantur.
Ne fidem infidæ Genti præstetis.
Ablegatorum explorationes vitate.
Pacem si bonam vultis, in hostico quærite.
Quosdam amicos nostros, sibi hîc non deesse scitote.

Aliud moltò prolixius scriptũ, per portũ Archãgeli

geli Dantiscum, & Varsaviam, eidem M. D. L. Cancellario, transmisit.

Duo sunt, quibus Moschorum salus in casu extremo, desperatisq; rebus nititur.

Primò *Legatis mediationem offerentibus, sistere pericula, & obtinere desiderata sperant.* Secundò. *Omninò sibi persvadent, bellum brumale Polonis ipsis brevi grave futurum; dum contra potentiores armis Polonos, pertinaci obstinatione certabunt Moschi: omnibus, quæ sua sunt, in arcibus conservatis, leve damnum in iactura pagorum habituri.*

Præcautiones aliæ.

Vtrumque serviet pro remedio.

Ad primum. *Videntur quàm humanissimè excipiendi Legati omnium Principum: non neganda mediatio, servatis servandis, & provisâ priùs per eosdem, ante præliminaria, recuperatione Captivorum, tanquàm primum experimentum fidei & valoris horum Mediatorum, & veræ ad pacem propensionis Moschorum. Quâ in re, promissis minimè fidendum, donec effectivè restituantur: ostentare enim Captivos, non commutare, illis solenne est.*

Ad secundum. *Sic res gerendæ, ut appareat*

Aa Polonos

Polonos hîc vivere velle, neq; ante confectam pacem, in suam Patriam redituros.

Cum Suecis *&* *Tartaris, magnò pretio pacem quærunt, sperantq; venalem. Vos infinito prosequuntur odio, & magnâ vindictæ flagrant cupiditate. Hîc omnem suam gloriam, & commoda, ignominiâ damnisq; Nostris aucturi, quicquid per Suecos illis demitur.*

Adiuro Vos, ne hæc, à me scripta vulgentur: meo aliàs, meorumq; interitu oblìteranda.

In Polonia generalia Comitia Regni, & M. D.L. indicta: IOANNES CASIMIRVS dum viribus ætateq; adhuc benè valeret, futuræ pacis, quietis, securitatis, providus; rebus Polonicis, præsertim iam nunc adversùs Externos, bello florentibus, omnia ad avitam pacem per Electionem novi Regis, *Se* vivente instituendam reducere decrevit. Ingentem ergo ordinum frequentiam, ad Cómitia collectam, eiusmodi allocutus est oratione.

Oratio Regis Poloniæ *Non dubito quin propositio mea (quæ in particularibus Comitiolis, circa Electionem Me vivente instituendam, scripto Meo innotuit) admirationem aliquam in Vobis excitaverit, ex insolita cæteris Principibus condescensione; dum Me vivente liberis Vestris suffragiis, Electum cupiam videre Successorem, quem naturali serie relinquere, Fata invida Mihi denegârunt. Nec illud Mihi incertum est; rem adeó insperatam, variis sinistris interpretationibus obnoxiam esse; quas ut candida declaratione Mea extinguerem, æquum videbatur, sermone publico pressas hactenus Regali pectore, Patriæ faventissimas intentiones Meas depromere. Imprimis neminem velim existimare, Me de repente & inconsideratè id consilij arripuisse; etenim ab Anno millesimo sexcentesimo quinquagesimo quinto, post obitum ultimi Fratris Mei, ipsemet ætate gravis, extra spem prolis propagandæ, iamq; Supremus Domûs Meæ Hæres, considerabam, id à Me deberi huic Patriæ, ne post fata Mea, supremum illi fatum, cum inseparabili ruina incumberet. Sed ob emergentia indies nova bella, dilata necessaria proposita resumpsi, quàmprimùm Respublica à cladibus respirare cæpit.* pro instituenda Electione se vivente 4. Iulij 1661.

Considerans itaq; iam ducentis annis ex linea Materna

terna: septuaginta ex Paterna, Domum Meam, liberis Vestris suffragiis, in hoc Throno Regnatricem sedisse: Memetipsum in hac Patria natum, educatum, â Vobis electum, regnare: optabam hoc monumentum gratitudinis, in mentibus Vestris relinquere, ne beneficiorum, vicissim & Domûs Meæ amor, Meiq; memoria, simul Mecum emoreretur: sed ut etiam post Fata Mea, gratam recordationis memoriam, in cordibus Vestris possem continuare, inductis Vobis, per consilium assensumq; Meum, ad liberam Electionem, quam nonnisi Me vivente, liberam esse posse existimo.

Dumq; examino vires Meas, quâ ratione postremus Familiæ Iagellonicæ Hæres, possem huic Reipublicæ continuatum in Domo Mea Imperium compensare, nil efficaciùs invenio, hâc meâ propositione; super quam securè effari possum: Popule mi, quid ampliùs tibi facere potui, & non feci.

DEUM appello testem, nullum Me privatum bonum intendere: nam Ego per legem mortalitatis, omnia Mea & Domûs Meæ Fata, Mecum traham; nec video, cur in hoc negotio, intentiones Meæ haberentur suspectæ, in quibus Mei videor oblivisci; immó absq; reflexione Me expono variis Regnantium casibus, Polonæ Gentis virtuti, Meoq; in præsenti actu Heroico amori, erga Regnum hoc, confisus.

Protestor, ante DEUM hoc genere cessionis nullum avitæ Vestræ libertati præiudicium, aut fieri, aut Me facere, intendere: immó in conscientia existimo, nullo modo libertatibus Vestris meliùs provideri posse, nisi per Electionem Me vivente instituendam.

Quò veró certiores sitis, ex Mea parte polliceor, Me relicturum Vobis omnia requisita liberæ Electionis: Eum approbaturum, quem Vos elegeritis; dummodó sit Catholicus, antiquâ Principum Familiâ oriundus: non Vasallus vicinorum Principum, aut recenter creatus Princeps, aut ab arbitrio & nutu alicuius Principis, minùs Christiani, dependens: aut Turcicum bellum secum invecturus. Deniq; ut sit Me longè annis inferior, & vegetior.

Minùs opto eligi aliquem ex his, qui in Persona bellum gesserunt contra Poloniam, ne per vim & po-

& potentiam, Tyrannico quodam modo occupare hoc Regnum intendat.

Minimè necessarium duco, huiusce Electionis recensere commoda; non latent pericula Interregnorum: id solùm revoco in memoriam, quòd quantumvis sæpenumerò Respublica feliciter superaverit Interregna, nihilominùs ævo præsenti certò & evidenter ei foret succumbendum. Ætas illa Maiorum Nostrorum, simplicitatem, sinceritatem, amorem recti coluit: firmior erat unio animorum in Republica, non ita potens audentium ambitus. Ignoti eramus Principibus Externis: ignorârunt, in quos usus illis valere poterat Nostra Potentia, nullis promissis in partes Nostras inclinati, imò egestas & contempta ruditas Nostra, longè eos â Nobis, Nosq; ab illis avertebant. Nullus tunc in Republica mercenarius miles, nullæ seditiones militum audiebantur. Nullum suberat periculum, aut metus, ne Pars una, per potentiam alteri Regem imponeret: aut si id contigit, nil â finitimis, Partes metuebant. At hac temporum tempestate, omnia hæc mala Patriæ imminent: utinam sim falsus Vates: certum tamen est, absq; hac Electione

ctione cessurã Republicã in direptionẽ Gentiũ. Moschi Gentesq; Russorũ, linguâ & ritu sibi cognatæ, sese vindicabunt, Lithuaniã sibi destinabũt: finitimis patebunt confinia Maioris Poloniæ: de Prussia Suecus & Brãdenburgicus, aut pacifcentur, aut digladiabuntur. Inde Domus Austriaca, quàmvis sanctissimas gerat intentiones, in tanta direptione, Extraneorumq; vicinitate, sibi non deerit. Vnusquisq; enim partem Poloniæ, armis quæsitam; quam totam, antiquis libertatibus contra Principes tutam, habere malet.

Quis tandem sponsor? num Exercitus Nostri, alicujus Principis non augebunt vires? an signa sua signis alicujus ex rapientibus Imperium, non sociabunt? Novo quoq; in Republica Kozacorum Statui, ut licuit Me vivente ad Remp: accessus, ita Interregni tempore omnia audere licebit.

Velitis itaq; considerare, non posse esse liberam Electionem, nisi Me vivente: nec Vos fallat nimius moris vetusti amor; dum Regna pœnè universa, novas indies veteribus surrogent consuetudines, recentesq; rationes inveniant, quibus novas pariant, partasq; fortunas tueantur. Amplectimini supremum hunc Pater-

Paterni affectûs Mei conatum; Vobis, Posteritati, quàm optimè consulite. Nec differatis hanc Electionem ad feliciora tempora; nam hæc ipsa, in quam tot tantisq; votis ferimini, felicitas tẽporum Vestrorum, dependet à præsenti Electione: multum ex præconcepta ambitione remittent illi, qui huic Regno suprema mala moliuntur; ubi adverterint adversùs sua arma, Vos validis in futurũ munitos consiliis. Concludo hunc supremũ in Throno Vestro sermonem, Divinã exorans Maiestatẽ, ut eam in Vobis excitet mentẽ, quatenùs præsens sincerus, & ab omnibus Meis privatis commodis purus amor, jaciat in animis Vestris solidũ erga Me perennaturæ gratitudinis fundamentũ, & suggerat consilia, ex quibus publicæ felicitatis celsa æternaq; moles assurgere possit. Certus sum deniq; quòd ejusmodi Meus affectus idipsum magis firmabit, ut in obsequio & fide Mihi jurata, ad extremum vitæ Meæ terminum, exemplo Maiorum Vestrorum, constanter perseveretis.

Aperta hæc Regis intentio vix in aliquot Principibus orbi hactenus observata, ab Origine Du-

ne Ducum Regumq; Poloniæ inaudita, grandem in Proceribus utriusq; Gentis admirationem excitavit: rapuit obtutus omnium, privatis tenebris Se involvens Serenitas, solis magnorumq; siderum naturam imitata; quæ *tunc vel maximè observantur, cùm aliquid in illis ex more mutatum est; tunc omnium vultus in cœlo est. Sol spectatorem nisi cùm deficit, non habet; nemo observat Lunam, nisi laborantẽ: tunc Vrbes conclamant, tunc pro se quisq; non vanâ trepidat superstitione.* In mores vitâq; privati eunte Rege, simul orbata Maiestas, simul StatûsRegij mutationẽ secuta est grandis in Regno confusio. Ivêre in diversas sententias, discordes Civium animi, intestinis motibus tota concussa Polonia, Civilium bellorum semina, in cognatas acies, domesticaq; prælia excreverunt, formidatumq; hostibus ensem, vidit & doluit Polonia,

In sua Civili conversũ viscera dextrâ.

Domesticis in Polonia tumultibus, ad arma excitata Turcia: ita suis & alienis viribus in Patriæ ruinam laboratum. Suspicabantur non

 vanè

vanè universi in viduatam Principe Maiestatem obtrudi *Condæum*. Iam jura libertatis, tacitis factionibus violari, serviles tegi fallacias; bellum in Imperium favorabile Gallis, jam prope excitari manifestè videbant. Electionem hanc vivente Principe, libertatibus suis, & â Maioribus recepto usui, perniciosam fore, iudicabant. Pars, Regni competitores (Fæminæ Principes præsertim, fæmineorumq; consiliorum in Aula sequaces) plenissimis assentatione encomiis celebrant. At Exercitus, suis viribus stare Rempublicam, suis victoriis augeri, se Maiestatis custodes, suo arbitrio Principes ad Solium sublimandos (Procerum, bellique Ducum, instinctu) testabantur. Cuncti verò potissimâ rationem adversùs Electionē prætendebant, metum publicum; ne *Condæo* absolutū imperium factum, Genti Austriacæ hostile redderetur. Dum ita intestinis motibus tota concutitur Polonia; CORVINVS seu præsagâ mali mente, seu in Patria perspecta habens Civium ingenia, in varios divisa sensus, *sibi quidem*

dem in Moschovia moriendum, dum bella consultò pro enervatione Civium trahentur; Patriæ verò domestica & externa mala ingentia prædixit. Secutæ inde namq; seditiones militum, Civile bellum, clades Regiorum geminatæ. At ubi hi omnes conatus pro instituenda *Condæi* electione ad votum non cederent, obitus Reginæ, & Regis abdicatio, extremum deniq; malorum, gravis belli Turcici tempestas, in *Podoliam*, *Wołyniam*, *Russiam*, *Vkrainam effusa*, nil nisi subversionem Gentis, certumq; interitum Poloniæ minabatur. Et hæc quidem humana volvebant consilia, ignara quòd vagum Imperium fata destinarent **Genti** SOBIESCIANÆ: ut jam tunc aucti Turcarum successus, & altiùs elata potentia, graviori pondere olim ad Chocimum & Viennam victore gladio IOANNIS Tertij rueret, profligareturq;. Interea magnorum negotiorum curâ distracto Regno; clarus in exilio, carus amicis, desideriis Civium revocabatur in Patriam, Patriæ indemnitati in carcere emoriens CORVINVS

Iudicum Gosievij de Electione.

N V S. Equeſtris ordo ſolenni oratione, Regem Senatumq; per Marſchalcum precatus eſt, ut *quâ ratione VINCENTIVS CORVINVS delicium Patriæ, in Patriam revocaretur, inirent modos.* Rex non difficulter & ipſe Civis Emeriti ſervandi cupidus; præbuit aſſenſum. Quatuor Moſchorum Generaliſſimi ad *Czudnoviam & Połonkam capti, pro Eo uno reſtituendo, decreti.* Scilicet: *Kniaz Oſip Iwanowicz Sczerbaty,* Senatorii ordinis.

Marſchalci oratio pro liberatione Corvini

Kniaz Siemion Łukicz Sczerbaty Campi Dux

Kniaz Gregory Ofanaſewicz Kozłowſki Campi Dux.

Iwan Akinfieiow Campi Dux.

Actum ea de re â Cancellario Magni Ducatûs Lithuaniæ cum *Zamiatnio* Careo Ablegato: ſed cùm is negaret â ſuo Principali, ſibi datam poteſtatem, hâc de re quidquam ſtatuendi, liberalis declaratio Magno Moſchoviæ Principi, in vim donationis, (ſalvo Iure & charactere GOSIEVIANÆ Legationis) per *Zamiatnium* ſcripta eſt: ac ipſe GOSIEVIVS in numerum Legatorum, lege adſcitus. Legatis iniunctum, ut *poſteàquàm inter Principes per Ablegatos de tempore & loco fuerit concluſum, eò res deducerent, ut inter utramq; Gentem, ex tot cædibus nova indies naſcentia bella tandem opprimerent, & cum publico bono, lites ad deſideratam pacis tranquillitatem reducerent. Iidem urgentiſſimè inſtare iuſſi, ut CORVINVS ad initium tractatuum ſtatueretur, qui non modo militari, ſed ad præſens Legatus, circumventus & captus, contra fidem jurejurando datam, contra Iura Gentium, iniurioſè, in præiudicium Reipublicæ, Moſcuam deductus.*

Cum reditu *Zamiatnii* meliora ſperabantur: dum liberalitate Divinâ, adeò dives Polonorum Lithuanorumq; eſſet Victoria, ut de ſua præda, pro unoquoq; Civium, aliquot Moſchorum capita donarentur: ac inſuper (inſuetæ aliis annis) Ducalis Clementiæ indicia, libertatem præſagire viderentur. Nam cum *Zamiatnio* unus ex familiaribus CORVINI, cum literis, medicamentis, vino, pecunia, &c: rectà eundem accedere, ac totos quindecim dies vivere & colloqui

colloqui liberè permiſſus. Regiæ literæ comprimis ſpem auxerunt.

IOANNES CASIMIRVS D. G.
REX Poloniæ, Magnus Dux Lithuaniæ &c.
Perilluſtris, Sincere Nobis Dilecte.

Æquè anteactis annis, fidele conſilium Sinceritatis Veſtræ præſentis æſtimabamus, ac nunc; quando Divina bonitas, ampliſſimè auxit res Noſtras; externa & interna undiq; removit mala; ſpoliis, Victoriis, trophæis ditavit Noſtra Regna, æſtimantes idem conſilium Sinceritatis Veſtræ, decrevimus cum Ordinibus Regni, in præſentibus Comitiis, pacis artibus magis quàm belli, cum Moſchovia paciſci. Deſignavimus Commiſſarios Noſtros ad Tractatum pacis, includendo Sinceritatem Veſtram. Quē, quandoquidem præſenti calamitati iniqua ſors involvit, per convulſionem Iuris Gentium, urgemus reſtitutionem Sinceritatis Veſtræ; inde facilè æſtimaturi in vicino Principe, ſincerum deſiderium pacis ſanciendæ. Non dubitabit itaq; Sinceritas Veſtra eſſe Nobis cordi, totiq; Reipublicæ Sinceritatis Veſtræ eliberationem: quandoquidem omnes poſſibiles adhibemꝰ rationes, exoptantes quàmprimùm uſui Noſtro, Sinceritatis Veſtræ præſentiam. Quem interea benè valere cupimus. Dabantur Varſaviæ XXV Iulij MDCLVI. Regni Noſtri XIV Anno.

IOANNES CASIMIRVS REX.

Rebus ſic in partem Noſtram diſpoſitis, iam proculdubiò currens autumnus carceris ærumnas terminâſſet, ni recens dubium Moſchos, in novas furias egiſſet. Nonnulli Proceres Regni, cum numeroſis Moſchorum capitibus ad Czudnoviam captivatis, expediverunt Moſcuam *Adamum Myſliſzenſki*, dato mandato, ut de commutatione GOSIEVII quidem primariam curam gereret: veriùs, ut litrum pro Captivis, (quod ii pertæſi carceris ærumnas, ultrò obtuliſſe ferebantur) ex theſauro Magni Ducis numerandum exigeret.

Myſliſzenſki Venales Moſchos proponit

Smolenſco Moſcuam præmiſit Captivorum aliquot, in Poloniam redituros, ſi litrum negaretur. Vbi Moſcuam ventum eſt, promiſſâ comâ, veſteq; ſqualidâ, quæ immani ſervitute carceriſq; pædore confuſos teſtaretur, cum ſuppli

ſupplici libello humi coram Magno Duce, procubuerunt; *tum ingentes Polonici carceris exponunt calamitates, obrui ſe laboribus, quotidie cædi, fame enecari; boum loco trahi â Captivis aratra; hisq; cruciatuum modis litrum â Se extorqueri, firmiſſimè aſſeverant. Longè diſparem eſſe ſortem ſuorum ſociorum, qui apud Lithuanos Captivi aluntur liberaliter, reſervati pro mutua Lithuanorum Captivorum commutatione. Suos itaq; ſubditos, in Tauricam Cherſoneſum Tartaris venundandos, nî litrum perſolvatur: hos præſenti calamitate, ſublevaret Magnus Princeps, ſupplicant*: Gens auri tenaciſſima, nec alienæ par cupiditati; inſuper indignitate rei permota, non Ducem ſolùm, ſed Regem quoq; contumeliis dirisq;(quæ ſola impotentis furoris arma ſunt) impetere; *Myſliſzeviû* verò conſpectui Principis admoveri, & in Vrbem etiam admitti, dedignata: ſed hâc & illâc indigniſſimè, per præruptos montes flumini impendentes, & vicos, pertractum potiùs quàm deductum, in GOSIEVIANO carcere, præſente *Almazio* Supremo Cancellario,

rio, Legationis ſummam proponere iuſſit. Poſtulabat quidem ille eliberari CORVINVM per commutationem *Simeonis Sczerbaty*, nuper ad Połonkam capti, Nomine STEPHANI CZARNECKI; ſed omne convertit ſtudium ad litrum extorquendum. Tres dies hiſce nundinis Polono Nomine indignis, ſperatæ Captivorum libertati perniciofis, impenſi. CORVINVS, cæteriq; Captivi, moniti â Moſchis: *ſuam rem geri: ſe quidem ad præſens litrum perſoluturos: nihilominùs ſuis captivis receptis, erogatum aurum in triplo à Polonis extorſuros. Si qui in Tauricam venum deportarentur; ſcirent, viciſſim ſe â Moſchis in Perſiam, aut ad Kalmykos, venum deportandos. Non paterentur itaq;, in oculis ſuis ſe proponi venales, ſed acerrimo ſermone, Myſliſzevium ab incœpto deterrerent.* Quarto die, eaſdem nundinas iterantem ſine fronte *Myſliſzevium*; modeſtâ & ad gravitatem compoſitâ oratione perſtrinxit CORVINVS: *Conſtare ſibi (ait) ex publicis privatiſq; literis, cordi eſſe Sacræ Regiæ Majeſtati, Senatuiq;, ſuam liberta-*

Moſchorum ſenſus.

bertatem, cum expoſcentibus Ordinibus, multoties flagitaretur, ſeu generalis omnium, ſeu particularis Captivorum commutatio. Diceret itaq; Hoſpes, aut mercator: publicâne an privatâ authoritate hûc appulerit? Sin privatâ: hanc publicæ poſtponi debere. Vbi amore Concivium, ſociorumq; agendum: deſiſteret nundinis, aut præferret auro Civium libertatem, monuit. Exceptus deinde cæterorum prudentibus, at ſimul ferociſſimis orationibus, indignantium, *ſe emeritos in Patria Cives, generoſâ ſtirpe oriundos, annis tribus, in alieno ſolo emori, plurimos clariſſimorum Concivium, â Patria, & ab amicis exules, iam decimum ſub alieno Principe agere annum, multos in carcere naſci, ibidem educari, ibidem æquè Parentes ac liberos, inter mutuos ſingultus miſerè emori. Hunc veró adveniſſe, ſui ſanguinis mercandi cauſâ; permitteréq; Generaliſſimum Illuſtriſſimo ſanguine ortum, quindecennali expeditione bellicâ, plurimisq; Victoriis celebrem; profuſis opibus, ac demúm ipſâ libertate, poſt tot bella victoriis coronata, tot trophæa Martiâ virtute erecta, gloriamq; orbi notam, vitam deniq; tot mortibus*

Goſievii ſenſus.

Fervor Captivorum.

bus pro ſalute Patriæ toties objectam, infami ſervitute terminare. Nec erubeſcere ſe ipſos, tot in Patria, Nobilitate, ac rerum geſtarum gloriâ cuiq; pares, multis ſuperiores. Quó Concives vendidiſſet &c. &c. Hîc jam pudor avaritiam vicit. Acerrimas Captivorum querelas & indignationes, ſolo ſilentio, (quo ſuam impudentiam, crudelemq; auri famem liquidò teſtaretur) excepit inurbanus ille mercator. Adeò fervidi indignantium Captivorum ſpiritus, mirum in modum Cancellario, cæteriſq; Moſchis placuerunt, proteſtantibus, multa inde Captivis bona promanatura. Adducti inſuper Moſchi ex Polonia reduces, ibidemq; Tykocini, Kowliæ, Petricoviæ, fame, laboribus, minis, promiſſionem litri, â ſe extortam exprobrârunt eidem Internuntio. Quandoquidem Moſchi commutationem nullam admittebant; Legationis ius, belli iure abrogatum CORVINO aſſerebant; *Szeremethium* viciſſim numero Legatorum ſuorum inſcribebant, omni ſpe libertatis deſtitutus, apud avaros Concives commutationem

Goſievio apud Cōpatriotas Polonos Venalem quærit libertatē

 nem

nem & libertatem venalem quæsiturus CORVINVS, *Myslisżevio* septuaginta millia florenorum pro Moschoviticis Captivis refundenda, pollicitus est, dummodò is pro omnibus Captivis (quorum venalia nomina attulerat)Suam urgeret commutationem. Sed mercator ille alienas opes venum apportatas prætendens, Captivos in extremam conjecit desperationem: nam altero die venit ad GOSIEVIVM, Magni Principis Cameræ Secretarius. Convocatisq; Captivis, deprompsit è sinu longam paginam, ejusmodi in illos edictum continentē.

Edictū contra Captivos.

Quemadmodum Moschorum Gentis Captivi in Polonia, maximis laboribus premuntur, muro valloq; erigendo, ædificiis instaurandis adhibentur, fame enecantur, trahendis aratris implicantur &c. Polonæ verò Gentis Captivi vivunt in Dominiis Moschoviæ, otiosi, liberali victu & amictu à Magno Principe providentur: insuper magnis muneribus tum à Principe Domo, tum à populo donantur: idcircò edicto præsenti vicem rependente, declaratur: ab hinc anguſtiori carcere, omnes Captivos detinendos,

omnis victûs tertiam partem dandam, eruendoq; sali ad Kamam fluvium addicendos. Sin verò ab hinc quempiam Moschum contigerit vendi ex Polonia in Tauricam, infallibiliter GOSIEVIVM cum cæteris Captivis Polonæ & Lithuanæ Gentis, ultra mare Caspium, Persis, aut Kałmykis venundandos, edixit. Ad refrenandam quidem Nostratium avaritiam, edictum hoc promulgatum: nihilominùs omnes Captivi in Vrbe arctioribus ergastulis inclusi, gravioribus quàm antea premebantur excubiis: nusquàm admissi eleemosynarij: victûs conquirendi ratio adempta: ex ærario Principis solitæ pro Captivis numerari impensæ, ad tertiam usq; partem diminutæ: complures sali eruendo ad Kamam, & in Sibiriam, Tobolscum, Astrachaniam, Tierkum ablegati; nonnulli in via fame extincti, pleriq; desperatione acti, ejus Nationis & ritu, & iterato baptismo suscepto, intolerabilem liberis mentibus Captivitatem, perenni servitute commutârunt. Idem edictum promulgatum & executioni datū Tobolsci, in Sibiri-

biria Kazaniæ, Aſtrachaniæ. Hæc mala, quæ crudelis Concivium Noſtrorum avaritia in Nos congeſſit, tulimus fortiter, quamdiu hoſtilis clementia rigorem edicti non temperavit. Promulgato edicto omnes excedere cubiculo iuſſi; ſolus ille Secretarius formato ad condolentiam vultu, allocutus eſt CORVINVM, duro ſimul & culto ſtylo. *Dolere* (aiebat) *ſe eſſe deſtinatum denuntiando triſti novo, nihilominùs parendo voluntati Magni Principis, ſignificare; Eum eſſe deſtinatum in Tauricam Cherſoneſum, Hano Tartarorum iam promiſſum pro eliberando Szeremethio, nuper à Polonis in Tauricam abduci permiſſo.* CORVINVS triſti ac inopinato nuntio minimè conſternatus, ac in repentinis caſibus extemporaneus, reſpondit: *gratulari Sibi eam commutationem, quandoquidem Se tanto tempore, humido loco incluſum, arceri hominum viſu & colloquio, deſtitui uſu auræ liberæ, uſu equi & armorum, in publicum non prodire, nec præfigi Sibi terminum, quanto adhuc tempore ſit torquendus, nec modum edici, quo vetus poſſit libertas amiſſa inveniri*

Goſievius in Tauricam deportandus declaratur pro Szeremethio recuperando.

niri. Litrum illis more Patrio, nullum acceptare volentibus, commutationem Suæ perſonæ pro quatuor Generalibus Campi Marſchalcis non admittentibus, (nam impares eos omnes CORVINO Moſchi declarârunt) *et à pace abhorrentibus, Se cogi nihil hîc præter mortem ſperare, & ipſâ morte graviorem captivitatem ſuſtinere. In Taurica verò quisq; promiſſo litro Captivus, uſu equi & armorum, hominumq; converſatione fruitur: quò placet excurrere ſinitur: tandem apportato litro, ſine mora Patriæ & amicis reſtituitur. Inſuper quandoquidem Sacra Regia Maieſtas quatuor Campi Marſchaleos Moſchos, Suæ Conſorti condonavit, quàmprimum quatuor prædicti, in Tauricam deportabuntur, illicò Tartaris pro uno, libentiſſimè quatuor perſonas Officio Sibi pares, acceptantibus, Se liberum fore, reſpondit.* Miratus ille extemporaneum reſpõſum, erectis oculis obmutuit. Compertum tamen poſtea eſt, Moſchos ejuſmodi commutationem *Szeremethij* in Taurica attentâſſe: ſed poſteâquam MECHMET GIEGEY *Soltan Han* ob amicitiæ iura cum Regno Poloniæ inita

Reſponſũ Goſievij

ita & fideliter ſervata, aſſenſum negâſſet, minis adoriri Captivum cenſuerunt Moſchi.

Alter Secretarius eodem die Nomine Principis denuntiavit, *liberam tranſmiſſionem literarum in Patriam per Myſliſzevium, propriis ſigillis munitarum. Inſuper concedi unius vel duorum ê medio ſui electorum miſſionem ad Regem Poloniæ, pro impetranda Captivorum commutatione, abolitâ litri extorſione. Is demum ſponſore CORVINO cæteriſq; redire Moſcuam teneretur.*

Mittendi in Poloniam duos è ſuis Corvino facta poteſtas.

Quanquam *Myſliſzevio* inter ſalutandum (Moſchis fraudem non ſentientibus) porrectæ iam fuerant ſchedulæ ſecretæ Regi Poloniæ deferẽdæ, nihilominùs publicè aliæ datæ literæ. De legendis è medio Captivorum, ablegandiſq; in Patriam, diu diſſentientibus animis deliberatum. *Niewiarowſcius* hanc miſſionem ad ſe devolvendam (ſpõſore *Priſtavo*) ſibi perſuadens, elabi ê diuturno carcere, non diſſimulanter nitebatur: nonnulli ad ſe munus illud trahebant; omnes (prout in poſterum ipſi faſſi ſunt) non redituri. CORVINVS cum prudentioribus: *miſſionem in Patriam, libens omnibus precabatur; Suam ſponſionem, Sibi exitioſam, negabat.* Hinc *Niewiarowſcius* Vatinianum contra GOSIEVIVM concepit odium, quaſi is libertatem ſuam, malis licet quæſitam artibus, præpediret. Actis itaq; gratiis Magno Principi per eundem Secretarium, pro clementiſſima indulſione, reſpondit. *Quandoquidem Sibi nec litro, nec commutatione quatuor Generaliſſimorum præviâ, ſpes libertatis affulgeat, nec rediture pacis appareant indicia, nihil Sibi reſtare in Patriam ſcribendum; præter Sibi Suiſq; luctuoſum vale; aut de commutatione ſeu abolendo litro per aliquem ex ſuis agendum; maximè verò cum eâ de re, jam multoties ſcripſerit Fratri Suo CHRISTOPHORO PAC M. D. L. Cancellario, cujus authoritatem pluris apud Regem & Rempublicam æſtimari, quàm omnium â ſe hinc ablegandorum, facilè conſtat. Homini morbis & ærumnis, tum dubiâ expectatione pacis afflicto, hîc reſtat mortem præſtolari. Quam indubiè ſecuturam præoccupando, Se literis ex Clementia Principis permiſſis,* anne-

Privata ſtudia cõquirẽdæ libertatis.

Goſievij reſponſũ.

annexurum transmissurumq; in Patriam, supremam mentis tabulam. Verbis rem, scilicet testamentum sigillo munitum (non tamen priùs aperiendum, nisi, dum constaret Eum vitâ excessisse) transmisit. Plurimas deinde schedulas Sacræ Regiæ Majestati, alias Cancellario clàm deportandas, familiari suo redeunti, concredidit: fraus ut coram Moschis celaretur, ceparum succo, secretum literarum occultatum, chartæq; serico aut pellibus involvendis (ut munditiei conservandæ deservire viderentur) adhibitæ. Ac imprimis Regi Poloniæ his verbis valedictoriæ inscriptæ.

Desperata libertate testamentũ transmittit.

Serenissime ac Potentissime REX
Domine mi Clementissime.

Redditæ mihi sunt literæ Majestatis Vestræ, quibus post præstitam Paternam mei solicitudinem, innuere Majestas Vestra dignatur, Se fidele consilium meum ratione pacis ineundæ, etiam secundissimis Suis rebus admittere, jamq; in præteritis Comitiis arripuisse: ac tandem pro ea restituenda utriq; Genti, Commissarios suos destinare; Me humillimum Suum Subditũ, eorũ numero inscribere; demũ omnes alias meæ eliberationis rationes, non intermittendas, adhibere pollicetur, per quas Majestatis Vestræ obsequio restituar. Sed ne judiciũ Majestatis Vestræ fallam, scriptum ratione commutationis, (qualis hîc affectatur,) transmitto. Quoad meam personam, superaddo: quandoquidem sic fata destinârunt, hîc pro Dignitate Majestatis Vestræ mori, sum paratus. Vt verò non tam intuitu viginti aliquot annorum, in obsequio Regiæ Domûs, ac toleratarum tot calamitatum, duplicatis carceris ac mortis ærumnis, sed benignissimâ Suâ commiseratione, Majestas Vestra commota, Conjorti & liberis Meis Clementissimus vivere Tutor, eisdemq; à superveniente invidia, post fata Mea, Dominus, Patronus, & Protector sit; similiter ut eorum omnium, qui sub regimine & signis Meis, vitam & obsequium Sacræ Regiæ Majestati Vestræ dicaverant: maximè verò illorum, qui mecum pari calamitate involuti premuntur, dignetur recordari Majestas Vestra, humillimè supplico. Procumbensq; coram Majestate Vestra, Regalem exosculor dexteram.

Moscuæ 30 *Sept:* 1661

Sacræ

Sacræ Regiæ Majestatis Vestræ
Domini mei Clementissimi
Humillimus Subditus &
Obsequentissimus Servitor
VINCENTIVS CORVINVS
GOSIEWSKI.

Clandestinas verò Præcautiones hasce transmisit in Patriam.

Si me idoneum suo obsequio Sacra Regia Majestas censet, dignetur injungere, ante præliminaria obstinatissimè urgeri meam eliberationem, nec priùs ipsa præliminaria inchoari, nisi restituar: nam explorare Moschi intendunt, quantum terrarũ illis decessura sit Respublica pro Me restituendo Patriæ.

Quamprimùm autẽ nil decedi subintellexerint, me nullátenus sistent: Tractatus solvent.

Commutatio Captivorum cohibenda, antequam restituar: nam Moschi suos Officiales bellicos (quorum sunt egeni) recuperare student, Suos Captivos cæteros minùs curant. Ni itaq; suorum Officialium causâ, me restituant, nullus alius valebit respectus.

Hoc

Hoc nî profuerit: Generales Moschovitici, arctissimè detinendi: hâc insuper declaratione adjectâ: morituros in Polonia etiam pace partâ, si me hîc mori contigerit.

Si Szeremethium pro Me requirent, declarandum; eum posse restitui, si quatuor Moschorum Generalissimi apud Vos Captivi, Tartaris resignentur. Eligant itaq; restitutionem quæ placet, vel unius Szeremethij, vel quatuor Generalissimorum.

Moschi suæ Gentis Captivos, partim promissis, partim litro recuperare intendunt. Idcircò decreta est, ex toto Imperio contributio pro suis redimendis. Postquàm verò omnes suos eliberaverint, in duplo vel triplo aucto pretio, ne Polonæ Gentis Captivos vendant; videte.

Maximæ Pacis.

Nisi una materia concludatur, de alia vetanda colloquia: nunquam ultimam declarationem aperiant Commissarij, nisi priùs Moschorum exploraverint. Id Nobis in Vilnensi Tractatu nocuit: cùm enim Electionem Magni Ducis in Regem Poloniæ, Comitiorum decreto sancitam, manifestè vidissent, non consi-

considerando conditionem restitutionis bello ablatorũ, imò timori Nostro adscribendo, pertinaciter inhæserunt Berezynæ terminis.

Secretæ conferentiæ utrinq; abrogandæ: nam omnia plena sunt proditione. Minima quæque hûc perscribuntur.

Obstinationibus Moschorum primis, minimè cedendum: hâc enim ratione explorant nostrorum facilitatem, quæ si cesserit Moschis ex voto, eâdem obstinatione cætera extorquebunt.

Sub tempus Commissionis, nullâtenus â bello desistendum; armistitia neganda: nam hoc concesso, in infinitum distrahent Tractatus; & Principis mandatum expectari causantes, contrahent Copias.

Verbis, promissis, legatiunculis, etiam juramentis, ne credite: imò contrarium sentiendum: quò magis jurant, magis moliuntur perniciosa consilia.

Ablegatorum curam commendo: ne præter publicas personas, cum illis instituant privati colloquia; sub prætextu enim mercaturæ, secretiora Moschis produntur.

Millies præmoneo. Promissis non credite. Clementiæ officia vilipenduntur: Vestra officia reputantur pro metu.

Maximæ Belli.

Ex Anglia & Germania sperantur suppetiæ. Avulsionem Tartarorum magnis muneribus attentât. Kozacos similiter incitant ad seditiones.

Nullũ medium, sed extrema tentanda ad vincendũ hostem: quandoquidem semper in adversis Patriæ Nostræ rebus, simulationem, non amicitiam experti sumus. Idem etiamnúm quæritur.

In Vkrainam Kurakinus, Sołtykovius, Łabanow, expediuntur. In Lithuaniam Dołgoruki, Chowanski, in Nostra Patria fructum belli quæsituri. Opprimendi quàmprimùm: his fractis, secura patebit via Moscuam usque: nulli enim alij Exercitus, præter mancipia Procerum, quibus quanquàm falsò obtruditur libertas, certiorem apud nos quærent.

Belli sedem in hostico figite; quàmdiu enim non premuntur, pacis abhorrent consilia. Hîc in consilio Bellum Offensivum decretum est.

Omnis Vestra felicitas consistit in hoc, si Moscuæ Exercitus admoveantur. Idcircò inter Occã & Wol-

Wolgam, conservationi copiarum omnia in integro relinquenda. Ultra Occam & Wołgam Tartaris permittenda, ut suos Tartaros è Moschorum iugo vindicent. Versùs portum Archangeli quâqua versùs cædibus & incendiis vastanda: nam inde opes ac peditatus, Principi & Proceribus proveniunt.

Mancipiis Procerum libertas concedenda: hâc ratione odia inter Proceres, quæ innata & exasperata fervent, **excitabuntur.**

Robusti tenendi, imbelles dimittendi ad evitandam famem.

Populatione agrorum, bellum non conficietis; nam inclusi præsidiis, bellum dissipabunt. Expedit itaque sedem belli figere; fortalitia expugnare, expugnatis imponere præsidia.

Defectus Moschorum.

Præmoneo, maximâ fame Moschos laborare: nam populus quàmvis abundet annonâ, odio tamen Nobilitatis, Oppidis eam suppeditare negligit.

Fremit populus ob bellum iniustè susceptum, & tam longè protractum: ob consumptos bello villanos ad Konotopum, Biasiam, Czudnoviam, Połonkam.

kam. Desiderio libertatis præstolantur nostros Exercitus: passim audiuntur detestari chordas Moschoviticas.

Idcireò in Nomine DEI, seriò redintegrate bellum: infallibiliter, more Sibi usitato, Principes suos vinctos Vobis tradent.

Res evidens, fugam hîc parari: nam in Niżni Nowogrod Ducale erigitur Palatium; ubi nunquam Magni Moschoviæ Principes habitárunt. eódem convehitur annona.

Si celeritate usi fueritis, plura meliora quàm sperare potestis, in tumultuante populo efficietis.

Sat sapienti. &c.

CAPUT VII.

Clades Moschorum ad Kuszliki. Confœderatio Exercituum Regni & Magni Ducatûs Lithuaniæ. Occasio libertatis GOSIEVIANÆ.

Postquàm Exercitus Regni arma & imperia Ducum exuisset, soli Lithuani contra Moschos in armis erant; hi Duce MICHAELE PAC Generali castrorum Lithuaniæ Metato-

re, illi *Chowanscio* tot cladibus infracto Duce, non longè Polociâ ad ripas Dunæ castris positis, de ponte flumini imponendo, crebris & cruentis litibus decertabant. Varsaviæ solenni consilio, generalis per Lithuaniam expeditio indicta. Plurimi huic bello adjungendum CZARNECCIVM cum suis Copiis quæ à confœderatione immunes supererant, sentiebant. Cancellarius Lithuaniæ GOSIEVIANIS præcautionibus insistens, Regiæ Personæ dignitatem & præsentiam, ad promovendum Lithuaniæ bellum, accendendosque in suscepta expeditione Lithuanorum animos, perneceſſariam asseverabat. Itum in ejus sententiam. Rex in Lithuaniam profectus, dum castra Lithuanorum erat ingressurus, CZARNECCIVS simul cum Polonis Regias partes sequentibus, & Prætorianis, Regiam extra Regnum magnificè stipabat Majestatem. Cùm in proximo castra essent, nuntiatum est, Lithuanorum animos eâdem lue, quâ & Polonorum infectos, Ducum non ferre imperium.

Expeditio Regis Poloniæ in Lithuaniâ.

Contra

Contra Duces, Cancellarios, omnemq; Magistratum, fremere universos; imperij militaris dignitatem à SAPIEHA & PACIO ad *Zeronscium* translatum: non Tribunos jam, non Castrorum Præfectum jus suū obtinere: vigilias, stationes, & si quæ alia præsens usus indixerat, ipsosmet suo magis impetu, quàm consilio disponere. Insuper *Chowanscium*, (cùm cognovisset in castris Lithuanorum omnia tumultu, seditione, discordiis & disordine geri) nostra mala in suas fortunas versurum, seditiosis inhiare. Malorū causam esse non soluta stipendia militi: qui ne venalis videretur, ob formatam Electionem *Condæanam* vivente Rege, juribus Patriæ præjudiciosā, iugū Ducū excussit.

Confœderatio Lithuanica

Quonam modo, seditione jam pæne lapsas res opprimeret *Chowanscius*, tum inquietissimis intra se rationibus, tum collato cum Præfectis Militiæ consilio, laborabat. At semel irata Moschoviæ Fortuna, aliàs in belli evētibus levissima, tenuit quam cœperat, in Moschovitis premendis constantiam; nilq; tale metuen-

Clades Moschorum.

tuen-

Clades Moſhorũ tuentis *Chowanſcij* eodem furore, quo aliorum paulò antè belli Generalium, deluſit rationes, evertit conſilia, ſuperba oppreſſit molimina. Nam ſignis cum *Zeronſcio* collatis ad Kuſzliki *Chowanſcius*, memorabili clade, & quæ ſpem Martis Moſchovitici ad extremam deſperationem præcipitavit, ibidem deletus eſt. Petrus *Chowanſki*, Filius ſimul & Collega ſui Generaliſſimi, captus: præda opulentiſſima lecta, caſtra direpta: *Chowanſcius* vix tribus quatuorve è leviori comitatu ſtipatus aſſeclis, Polociam evaſit. *Naſczokinus* poſtquàm ſe cladi ſubduxiſſet, per ſylvas quarto die Polociam pervenit. Actæ DEO, per decantationem Hymni, gratiæ: Regi advenienti in caſtra, victricibus fulgentes inſignibus ordinatæ obviam proceſſêre Legiones: ſub hoc tamen genere militaris officij, gliſcentis ſeditionis latitantes igniculi non obſcurè apparebant: nam Cancellarij, qui hucuſq; Regem comitabantur ingreſſu victricium caſtrorum prohibiti. Felix hæc, & quæ univerſam priſtinæ felicitati Lithuaniam reſtituit, Victoria, feſto tormentorum ſono circùm jacentem latè implevit viciniam. Signa centum triginta de hoſtibus capta, pedibus Regiis ſubjecta: ſolenne epulum Triumphatori Principi exhibitum. Moſcuæ verò adeò ſolenni trepidatione pallori & pavori eſt litatum, ac ſi jam Poloniæ Rex, Vrbis portas Victor ingrederetur. Nihilominùs Moſchis propitia Numina, extremum averterunt inde exitium, unde ingens clades imminebat. Quippe Militi, ut arma, foris nobis quàm domi, utiliora potencioraq; in opulentiſſimas Moſchoviæ ditiones promoverentur, nullatenùs perſuaderi potuit. Prædâ actâ è territoriis, Pleſcovienſi & Magnæ Novagardiæ in profundiori Moſchovia, Kobryniam Miles regredi decrevit. *Lithuani Kobryniam regrediuntur.*

Rex novâ auctus victoriâ, in Oppido Głębokie Moſchoviticum Ablegatum audivit: at is jam liber metu, non pacem ſed mediationem Cæſaream opponebat. Hæc eadem victoria parens erat illius felicitatis, quæ Vilnam Magni Lithuaniæ Ducatûs, jam inde à GE- *Rex Vilnam recupe rat.*

DI-

DIMINO Primo illius Conditore ſplendidam ac Civibus numeroſam Metropolim, Moſchovitico jugo vindicatam, priſtinæ libertati reſtituit. Sex illa annorum, menſium trium, dierum viginti quatuor, ſervitutem, ſub Principe Moſchoviæ perpeſſa, hanc demùm diem anxiis deſideriis expectabat, quâ victorioſus Rex, illam avito iure ſuam, â Moſcho iniquo bello occupatam, novis victoriæ titulis propriam efficeret. Favêre deſideriis Civitatis, gemitibuſq; Captivorum Civium, Superi: poſt varios enim aſſultus, promiſcuaſq; Polonorum Moſchorumq; cædes, tandem per deditionem, Captivatumq; â ſuis Gubernatorem, Arx, & Vrbs in manus ſui Principis devenêre, die ſecundâ Decembris, Anno milleſimo ſexcenteſimo ſexageſimo primo. Lugubris hîc in præſens triſtium, lætorum olim, occurrebat imago: ob innumeras pæne ruinas, Vilna *Vilna quæſita in media.* Iacebant magna mole dirutæ ædes, ædibuſq; oppreſſi cum ſuis facultatibus Cives, vindicem gladium implorare videbantur: *Exoriare aliquis noſtris*

noſtris ex oſſibus ultor. Exuſta mænia, direptæ, tot Ducum laboribus collectæ ad ſplendorem Civitatis opes, *ſqualentia liquit Fana decor:* magnæ deniq; Vrbis, nil viſebatur, niſi magna veſtigia; omnia tamen in victoria habita.

ZERONSCIVS Confæderationis (uti vocant) Marſchalcus, qui ſuam ætatem armis propè excoluerat, non jam Militibus, ſed Ducibus belli par, etiam aliis exercendis, ad arma cogendis, in aciem producendis, â VINCENTIO CORVINO Duce abſolutiſſimo, artis bellicæ prima rudimenta ſe didiciſſe profitebatur, uſq; adeò gratè ſtudioſeque; ut Eum non ſecus ac Parentem, ſingulari veneratione, æquè liberum ac Captivum recoleret. Idcircò Rege conſulto, ſuaſit Militi ineundam Legationem ad Magnum Moſchoviæ Ducem, quâ Generalis ſui hucuſq; Captivi repeteretur libertas: facilè perſuaſum ambitioſo populo, utrumq; decorum fore, & Legationem ad Externum Principem iniri Exercitûs nomine: & ad ſua poſtulata magnum Nomen liberum poſſe pronun-

Legatio ab Exercitu ad M. Moſchoviæ Ducem pro eliberando Goſievio

pronuntiari. VŁADISLAVS SOKOŁOWSKI huic muneri idoneus â ZERONSCIO delectus, Moscuæ non impigrè rem egit. Literas primùm Magno Duci inscriptas, in Cancellaria deposuit: (nam per modum supplicis libelli excipi hanc Legationem Moschis placuit, audientiæ gloriâ inter pares Solio reservatâ.) Tum colloquium cum Proceribus super eliberatione CORVINI, cōmutationeq; Captivorum Lithuanorum, absque omni litro, institutum. Cunctabundos Moschos compellavit: *rem geri cum Exercitu armis potiùs, quàm tractandis colloquiis assueto. Pacem itaque an bellum Moschi vellent?* requisivit. Pacis consilia probantibus, *hanc nullàtenùs coalituram*, respondit, *ni ante omnia restituatur, destinatus paci conficiendæ omnium votis CORVINVS. Si bellum? se eò usq; pro libertate ejus decertaturos, donec utralibet pars intereat.* Admissus ad CORVINVM, in cujus obsequio tenerior educatus: exceptusq; cum compluribus *Pristavis* liberaliori convivio, eadem Moschis imperiosè

riosè repetebat. Interea postquàm inibi, dextrè ingentem literarum fasciculum sedili subjecisset, (re indicatâ) discessit. Diù super eliberatione CORVINI deliberatum in Senatu, tum vindictam carceris perpessi metuente; tum ambigente, ratamne eam commutationem Rex esset habiturus. THEODORVS RTISCZEW Marschalcus Ducalis Curiæ, post mediam noctem (omnia enim consilia, convívia, colloquia, noctu plerùmque peraguntur Moscuæ) insperatè invisens CORVINVM, idem proposuit dubium, simul quòd Plescoviensium & Nowogradensium agri, longè latèq; fumarent incendiis, & inter ipsa pacis consilia, bello â Lithuanis premi Moschoviam querebatur & exprobabat: num non posset cum ZERONSCIO concludi armistitium? pro quo arte aut auro comparando, jam miserant Moschi Internuntium. Tandem alterâ nocte, apud se CORVINVM & Ablegatum, benè sperare iussit.

Subsequentibus diebus in Aula DOŁGORVKII

RVKII, Patronus domûs in præsentia RTISCZEVII, STRESZNIOVII, ALMAZII, exorsus est orationem ad CORVINVM, jam serâ nocte hoc ordine. Primùm omnium *loquacissimè simul fastuosissimèq; extollebat sui Principis vires, potentiam, opes: tum fidem Procerum populiq; erga Principem. Quibus artibus res Moschoviticas, extra metum omnium Exterorum stare invincibiles, jactabundus exponebat. Principem suum Clementissimum, quanquàm is validis confidat artibus, neminem metuat, imó omnibus Vicinis metuendus existat; nihilominùs uti decet Principem Christianum, ait non abnuere pacis consilia, interventione Subditorum. Quod ut luculentiùs tum Poloniæ Regno, tum cæteris Vicinis testetur, insistendo Regiæ declarationi ratione quatuor Campi Marschalcorum, CORVINVM liberum pronuntiare edixit, non tamen priùs Smolensco dimittendum, nisi prædicti quatuor Mobiloviam sistantur. Quód veró incolumis servatus sis, quód liber, honorificè, non obstrictus iuramento, non infectus veneno, more Turcarum (inquit) sis abiturus, Ducalis Clementiæ, æternum eris exemplar.*

Prima declaratio libertatis 27. Ianuarij 1672.

Hæc ab eo ad CORVINVM adjecta clausula. qui lætum nuntium nutu magis & submissâ inclinatione, quàm verbis excepit: absentiq; Principi, tanquam præsenti (morem Gentis imitatus) egit gratias. Admissis in conclave cæteris Concaptivis, eadem gratia commutationis denuntiata. Per annos tres, falsis super sua libertate rumoribus per Moschos sparsis, indurati Captivi, vix quisq; satis credere, se vera audivisse; potiùsq; vana somnij ludibria, quàm veros libertatis nuntios se intueri putabant. Quò celeriùs finem malis suis imponeret CORVINVS, mensem & diem commutationis præfigi postulavit. Hâc nocte primùm, non velut Captivus, sed Socius & Amicus, (cujusvis enim Captivi apud Moschos sors contempta & infima est) cum Proceribus, solenni cænæ â Patrono domûs instructæ admissus: quâ in longam noctem protractâ, ab eodem in conclave uxoris deductus (id apud Moschos magni honoris & amicitiæ est

Cænâ excipitur apud Dothorukiū.

est indicium) eam ſplendidè veſtitam, more illius Gentis, inter ſalutandum deoſculatus, caliculo vini aduſti, & linteolo acu picto, ab ea donatus, ante auroram domum rediit.

Secunda declaratio.

Ibidem poſt, ſecuta efficacior â Principe declaratio: dieſq; deducendis Captivis utrinq; ad confinia, decima ſeptima Martij dicta. Iterum epulo exceptus, deductus ad conclave, antè dicto modo ſalutavit matronam, ejuſq; nurum: quibus apparata munuſcula cryſtallina auro incluſa dedit; & viciſſim â matronis pileum Moſchoviticum eleganter acu pictum accepit.

Moſchis magnâ hilaritate geſtientibus, cò quòd Lithuani, apud Polonos & Tartaros receptum litri uſum deteſtarentur, SOKOŁOWSCIVS datâ valedictione CORVINO, Moſcuâ dimiſſus. Dono accepit â Principe aliquot Captivos, & quidem ex familiaribus CORVINI, duos. Præter publicè ſcriptas, porrecta SOKOŁOVIO clàm ſchedula: alias LIPNICCIVS & SVCHODOL-

Variis artibus ſchedulæ mittuntur in Patriam

DOLSCIVS globulis incluſas; IOANNES DOMASZEWSKI vino aduſto immerſas, cerâ & plumbo involutas, in Patriam deportârunt. Libertatis declarationem Sibi datam, ut quàmprimùm ad ZERONSCIVM perſcriberet CORVINVS, iuſſus, adjectis rationibus, quarum maxima fuit: *ne inter Gentes brevi amicas futuras, ſanguis innoxius funderetur, bellaq; gererentur*
nullos habitura triumphos:
ſic enim inclinatis ad pacem Moſchis, *per novas offenſas recrudeſcerent animi: conveniens itaque eſſe, ut armiſtitio quàmprimùm facto, unuſquiſque ſe ad ſua recipiat, & tam commutationi Captivorum, quàm ulterioribus pacis conſiliis pacatus relinquatur locus.* Hæc monita ſuſpectam reddebant Moſchorum declarationem: idcircò has Præcautiones Regi Poloniæ, & Cancellario, aliaſq; ZERONSCIO tranſmiſit.

Præcautiones in Patriam

Ablegatus Moſchorum Neſtreiow in Poloniam, & alius ad Exercitum Lithuanicum, proximis diebus expedietur. His injunctum eſt, ut impetum belli

belli Poloni sistant, eó usq; donec Legati (jam in Tauricam expediti) Principes Tartarorum, largitionibus corrumpant: ut inde vacui bello, faciliùs clades acceptas, Nobis rependere possint.

Meam libertatem cunctantur metu vindictæ, neve Nostri â Me de statu rerum Moschoviticarum, de belli & pacis rationibus edocti; graviùs illis incumbant.

Armistitia nulla admittite.

Legationes dolosas verbis duntaxat inanibus expedite.

Ne socios belli â Nobis avellant, providete.

Promissis, quámvis millies iurent, (nisi sint extremé pressi) non credite.

Libertatem Meam ante Tractatus urgete: hæc enim Vestris rebus, & informationi, plurimùm deserviet.

Captivos Moschoviticæ Gentis, anticipativè non dimittatis, moniti indiscretione: hos verò, qui pro Mea commutatione sunt destinati, diligenter cavete, ne Græci, Armeni, Polocenses & Smolēscenses, clandestiné auferant: pollicentur enim hâc in re suam operam Principi.

Prædicti Græci &c. omnes Præcautiones hûc perferunt.

Armistitium negate: bello extorquebitis gloriosam & opulentam pacem.

Quamdiu bellum in hosticum non proferetis, pacem nullam sperate.

In consilio Moschorum, bellum decernitur; cujus belli etsi nullum aliud præmium foret, hoc sufficere credunt, si diuturno bello, Nos imbelles, fractos & exhaustos, bello Moschoviæ inferendo impares, reliquerint: sua verò intacta conservaverint.

In eliberandis Captivis, quàm sint pertinaces, hinc patet, quód etiam nunc in Sibiriam devehantur.

Obviate ne Captivi vendantur.

Si post cladem ad Konotopum, Polonkam, Czuduoviam, Kuszliki, bellum intulissetis, Moscua præmium Victoriæ Vestræ fuisset.

Credite, ac si Me jurantem super hæc omnia audiretis.

Adjuro Vos, ne hæc & alia divulgetis, foret enim id Mihi, Meisq; capitale.

Plurimæ aliæ præcautiones, variis artibus (non absq; discrimine vitæ) transmissæ in Poloniam; quas recensere cùm longum esset, consulens brevitati, omitto. Pro corona hujus capitis, siquidem toties Magni Principis fecimus mentionem, facturum me rem non ingratam posteritati existimavi; si Personæ Ducalis dignitatem, potestatem &c. & moderni Principis ALEXII dotes & attributa quædam breviter perstrinxero. Vires, potentiam, alibi innui. Populos quales suo imperio habeat subjectos, infra attingam.

Princeps Moschoviæ est

Lex viva.

Imperium illud (quàmvis inter Coronationis ritum, aliqua appareant vestigia liberæ Electionis,) nihilominùs est hæreditariæ successionis atq; Monarchicum. Solus ipse Princeps arbiter est pacis & belli, vitæ & mortis. Leges hucusq; nullæ scriptæ habebantur, ac quàmvis sub præsenti Principe aliquæ sint conscriptæ, ipse tamen eas immutat pro libitu: Clero & Regno imponit leges, indicit sacra.

Principis potestas, Divinæ vicaria in terris,

Dei Vicarius.

ris, summâ veneratione recognoscitur colitur q; : Communis opinio est, Principem pro omnibus orare, sufficereq; ejus solius orationem pro omnibus subditis.

Vbique præsens

Omnia præmia, & pœnæ, edicta, sancita, edicuntur Nomine Magni Principis, etiam in remotissimis regionibus. Ii qui castigantur, Magnum Ducem inclamant.

Inermis in bellis

In bellis nunquam accingit frameam, sed longus ordo armigerorum (*Rinda* dicitur) antefert Suam pharetram, arcum, sagittas, frameam, clavam, vexilla &c. &c. Hâc ratione innuunt, quòd Princeps neminem metuat; Subditum verò unumquemq; pro Principe occumbere oporteat. Locus ejus residentiæ Moscua est: hinc aliò non facilè movetur; ad bella rariùs procedit; & non nisi validis copiis præmissis.

Liberalis.

Epulo excipi, aut muneribus donari Principē, rem indignam judicant omnes: donare, vestire, alere, Principis virtutes sunt.

Nomen Principis Sanctum est; nemini licet

cet eo insignire infantem. In foro audiveris populum, in Nomen Principis jurare; eleemosynas peti, faciliusq; obtineri, quàm si DEI Nomine petantur.

Domus Regnatrix. Vxor. Filiæ. Ducissam (quàmvis rarissimè compareat) intueri, nec licitum nec securum. Filiæ Ducales, ne claritudinem Regnatricis Domûs in subditorum domos ferant, nemini nubunt: neminem vident; â nemine videntur, si parem sexum excipias.

Vxor Principi non petitur ex alieno Regno, sed ex subditis legitur.

Monopolia & tributa pro suo quidem beneplacito, tamen prævio consilio & consensu Procerum, Princeps instituit. *Salis*, vini adu- *Tributa* sti, pellium omnis generis, Magni Ducis monopolia sunt. Tributum penditur quotannis, ita ut appretiatis omnibus,ẽ cujusvis bonis mobilibus & immobilibus, quinta pars ad Fiscum Ducalem referatur. *Pietina* hoc tributum nuncupatur: nec exigitur nisi gravi bello. Præterea ex adaquatione equorum, hyeme magnum pondus

pondus argenti colligitur. Ex solo vino cremato, crediderim in Fiscum redigi ex toto Imperio, ad minimùm decem milliones: cùm me præsente, pro quarta parte anni allata sint ex Magna Novagardia 50000 *Rubellorum*. Portorium Archangeli & Astrachanicum, ob continua cum exteris commercia, ingentem thesaurum ærario Ducali inferunt. Præterea pelles Ducales, aliæq; merces omnis generis, ad portus devehuntur. *Rubl valet quinq; florenos.*

Hinc solus Princeps opulentus est, cæteri egeni: solus Princeps liber, cæteri se vilissima ejus mancipia profitentur. Ejus potestatis sunt subditi, æquè ac omnes fortunæ subditorum.

Auri & argenti fodinæ, non habentur in tota Moschovia; sed externa moneta transformatur in Moschoviticam, (est autem oblonga, signata equite cataphracto) ne exportetur extra dominium. *Moneta*

Principis moderni ALEXII MICHAYLOWICZ etiamnum in pueritia sceptrorum

capax indoles, corporisq; ad regnandum nati Majestas emicuit, eademq; per plures annos ad graviorem ætatem provecta, formatam â natura, avitis sceptris manum admovit. E vivis enim cedente Patre MICHAELE FIEDOROWICZ anno ætatis suæ decimo sexto, hæreditarios Imperij fasces occupavit. Magna, ab eximia munificentia & pietate in cælites, Nomina promeritus, *Błahoczestiw Postnik, Miłostennik, Mulebnik* &c. id est Clemens, Iejunans, Pius, Eleemosynarius, appellabatur.

Anno 1645. 13 Iulij.

Anno millesimo sexcentesimo quadragesimo quinto in more habuit adire Eremitam quemdam, annis triginta in solitudine delitescentem: inde post multa cum eo colloquia Moscuam redux, retulit Majestatem atrâ melancholiæ nebulâ confusâ. Eam mutationem Principis aliis mirantibus, aliis perspicaci suspicione interiora animi perscrutantibus, nil propalare voluit ex his, quæ ab homine solitario acceperat: nisi quòd illi quædam eventura prædixerit.

Est Princeps cumprimis pietati deditus, duris

duris jejuniis se macerare, festosq; dies in Ecclesia, etiam nocturnis vigiliis ducere solitus. Quotannis ad sepulchrum SERGII, in Templo Sanctissimæ Trinitatis, duodecimo ab Vrbe miliari situm, pedestrem in Octobri peregrinationem suscipit. Crebrò sub seram noctem publicos carceres adit in Persona, ibidemq; propriâ manu numerosum aurum in eleemosynas profundit. Æris alieni reos, & ob hunc solum reatum carceribus inclusos liberat planè innumeros, integris aut mediis debitis in se transcriptis. In Polonæ & Lithuanæ Gentis Captivos perquàm clementē se & munificum exhibuit: quin & de Majestate Ducali remittens, adiit eorum sæpenumero carcerem in persona; ibidemq; post liberalia dona, alios libertate donabat, alios magnifico epulo consolabatur. Clementiam (quæ propria Principum virtus est) cum lacte illi natura instillâsse videtur: nihilominùs omnibus amabilis ejus moderatio animi, perversis Procerum rationibus (ut communiter Principum genii male-

Pietas M. Ducis Alexij.

consiliis malesuadorum in deterius trahuntur) corrumpitur. Populos deditione acceptos Dubrownæ, & Vitebsci; & contra fidem datam, Moscuam abductos, Patriarcha & Proceres ê vivis tollendos destinaverant, edictumque â Principe extorserant Anno millesimo sexcentesimo quinquagesimo quinto, Martiæ eorum in obsidione tolerata infensi virtuti, suæ inter oppugnandum ignaviæ. Sed cùm id interventione Ducissæ M A R I Æ, piissimæ Principis, innotuisset Principi, immutatum decretum; necisq; author *Milosławscius*, convulsâ barbâ & capillo, castigatus. *Sic bonarum artium Principes, quandoq; sordidis ministrorum fœdantur artibus.* *Tacitus*

Vino omniq; potu abstinet.

Consilia. Consilia seriò, solidè, pro dignitate & commodo suæ personæ & Gentis, (cùm sit Princeps suæ Patriæ amantissimus) instituit.

Legationes. Legationes longinquiores ad Exteros, quasdam causâ promovendæ gloriæ, sui Gentisq; Moschorum Nominis; quasdam quòd ejus negotiis expedirent, plurimas ac splendidas instruxit. Præter Polonos, Svecos, Tartarosq; confines; Romam, Viennam, Constantinopolim, in Hispaniam, Galliam, Venetias, Florentiam, in Angliam, Daniam, Hollandiam; ad Magnum in Asia Tartariæ Sinarum Kitaiæque Pelingam Imperatorem, Legatos quos par est, cultu splendidissimos, expedivit.

Iustitia. Iustitia, nullo personarum discrimine, pœnâ & præmio ab eo colitur religiosissimè: cùm *meritò retrahi oporteat ad servitutem; ut metu coërceantur, quos beneficia non mutavissent.* *Tacitus* Nullum benè meritum videris, etiam vilissimum quemque, absq; debito virtuti præmio; ut & rarò neminem sontem impunè discessisse. *Woiewodas* biennales tantùm in præsidiis esse voluit, ut aliis emeritis munus Administrationis contingeret. *Peritia belli & Status.* Ingenii capacitatem, quâ omnes tum belli tum pacis artes, apprimè complexus est, anteacti anni probârunt; cùm potentissimis eodemq; anno contra Polonos, Lithuanos Suecos, Tartaros, Kozacos, Kalmycos, suosque rebelles

belles Beſzkircenſes, bellum geſſerit: hiſq; copiis deletis, alias ſuffecerit: cùm decennali bello decertaverit, non intra ſuam Patriam, ſed in hoſtico: cùm in externo ſolo firmaverit præſidia, cùm vicinorum conſilia perſpecta & explorata (imò prodigaliter emptâ fide) poſſederit.

Gubernatio. Gubernandæ Reipublicæ firmandæq; potentiæ formam, â Turcis derivavit: totam potentiam in peditatu, contra ſubitaneè effrenem populum, reponit. In hunc uſum, viginti Legiones Prætorianorum peditum, (*Prykazy* vocantur) corporis ſui cuſtodes in Vrbe, inſtruxit: cúm â Patre non niſi quatuor accépiſſet. Eorumque vi, ſtipendiis, & muneribus emptâ, utitur ad retinendam, proni in rebellionē, populi fidem. Chinenſium exemplo confinia Tartarica, vallo ad ducenta milliaria deducto munivit: quo Tartaricæ incurſiones, dato campanarum ſigno, per vulgi concurſum arcentur; armaq; procul habentur ab Vrbe ejuſmodi Præſidio; quæ Patrum memoriâ cervicibus impendebant.

Populo ſub gravi pœna interdixit uſu tabaci: ebrioſos, mimos, & ſcurras, otioſum ſcilicet & vitioſum hominum genus (quibus prona invitium ætas, primas hodie in Aulis admiſſiones concedere aſſolet) & animo & aulâ proſcripſit; barbarum illum in populo morem, quo cultris ſeſe confodiebant, ſuſtulit; gravi interdicto ſecuritatem publicam in Vrbe, noctu incedentibus providit.

Famam honoremq; Regum *S*acroſanctum eſſe voluit: hinc belli etiam tempore, contra hoſtes Reges populum certare conviciis, ſub pœna chordarum prohibuit.

Filius ſuus ALEXIVS ALEXIEIEWICZ, & poſt THEODORVS ALEXIEIEWICZ, contra veterum Principum morem, literis Latinis, Polonicis, Germanicis, antequâm populo præſentarentur, imbuti. Prior præſentatus ſolenniter ætatis anno decimo quinto. Anno milleſimo ſexcenteſimo ſexageſimo ſeptimo. Alter milleſimo ſexcenteſi-

 mo

mo ſeptuageſimo quarto. primâ Septembris. ætatis decimo quarto, antehâc populo incogniti. De SIMEONE ſupra innui. Eorum itaq; ac totius Gentis uſui, donari fecit Moſchovitico idiomate, ex Latinis & Germanicis complures libros politicos, ac de re militari. Viſum linguæ Latinæ Kioviâ Moſcuam transferebat: ſed renitenti populo per ſupplicem libellum (ſeu quia plerumq; preces ejus populi in furias & arma deſinunt: ſeu ne literis excultus populus, politici Dominij genus ambiret, atq; ad libertatem, quæ literatarum mentium corona eſt, per proculcata Monarchiæ jura eniteretur) facilè præbuit aſſenſum. Multi privatim Latinam addiſcunt linguam, publico bono ſervituri.

Aucupiis ſupra modum deditus. In hunc uſum ingenti ſumptu aucupia ex Perſia, Anglia, Sibiria, advehuntur. Canum venatione minùs impenſè delectatur. Aucupiorum Præfectos quadraginta inſtruxit, eorumq; authoritatem, parem intimis cubiculariis eſſe voluit.

Cum

Cum verò in Regno ſuo ab omnibus metuitur, ipſe quoq; metu non caret; hinc plurimos inter populum, inter peditatum, ac inter ipſos Proceres, alit exploratores. Hâc arte ſupprimuntur exterminanturq; ſeditiones. Extorſit id, Gentis vitium, rerum novandarum avidiſſimæ.

Quales verò populos ſibi habeat ſubjectos, alibi innuam.

Obiit tandem Anno milleſimo ſexcenteſimo ſeptuageſimo ſexto. Die nonâ Februarii.

CAPVT VIII.

CORVINVS Moſcuâ liber in Patria recipitur.

Anni hujus initium, VINCENTIO CORVINO libertatem; exitus ſtupendum orbi, dolendum Patriæ, feræ memorandum poſteritati, exitium tulit: cùm ſervatam inter tot ærumnas ac calamitates in terra aliena, in medio hoſtium, vitam, in Terra ſua, domi, in corde Patriæ abſtuliſſet. Trahebant jam ad feralem terminum brevi rumpenda vi-

 tæ

tæ ſtamina, tacita fata, ubi vindicata è turpi ſervitute libertas, aureum neo-natæ felicitatis filum ordiri videbatur. Nam præterquàm quòd jam quatuor Procerum conviviis, interfuit CORVINVS, quòd Auſtriacos Legatos convenire, eorum propoſita audire de mediatione; atq; ibidem epulari conceſſum; præter ſolennem libertatis declarationem; Epiphaniæ inſuper die, pompæ ſacræ videndæ causâ, ſuper mænia Caſtelli *Kremlgorod*, deductus, prætereuntem Principem ê proximo venerari, permiſſus eſt. Eo die poſt ſolis occaſum, mos eſt conſecrari ſolenniter flumen (*Iordan* dicitur ille mos.) Quadratum itaq; ex aſſeribus ſuper glaciem, ſecuritatis & oſtentationis gratiâ erigitur theatrum. Quingenti Prætoriani pedites, veſte rubrâ remotiùs â theatro in quadrum diſpoſiti, ſinguli gerebant accenſas faces. Ad alteram ripam fluminis, peditatus ſub ſignis collocatus; & decimo cuiq; fax data. Profundiori nocte movit ê Cathedrali Eccleſia, proceſſio hoc ordine. Portabantur

bantur ingentia vaſa argentea, ſacrato flumine implenda pro Principis uſu: ſequebantur pueri, cruces & labariola ferentes; quos Clerus numeroſo agmine, ſplendido apparatu ſubſecutus. Principem anteibant Proceres, aureâ veſte inſignes. tum ipſe Princeps coronâ capite, ſceptrum manu gerens, magnæ Pars maxima Solennitatis comparuit. Ponè MILOSLAWSCIVS. Sequebatur ingens numerus Aulæ promiſcuè gradientis, inter quos equus Principis ductus, tum carpentum egregiè veluto rubro inſtratum, quod unus itidem equus Turcicus trahebat: cuius caput ſuperbum ac decorum pennæ reddebant Struthionis. Poſtquàm ſacris flumen imbutum eſt, eodem ordine redibat Eccleſiaſtica pompa. Principi tranſeunti CORVINVS appropinquavit. Eum iuſſu Principis ALMAZIVS Cancellarius, formato ad humanitatem vultu hiſce verbis compellat. *DEI Gratia Magnus Dominus, CAR, & Magnus Princeps ALEXIVS MICHAYLOWICZ &c. &c. te VIN-*

VINCENTI CORVINE GOSIEWSKI &c. quærit, uti valeat? Humili submissione, pro sua præsenti fortunâ egit gratias, Seque *liberaliter Ejus gratiâ provisum vivere, licet debili valetudine, respondit.* MIŁOSŁAWSCIVS quoq; per quempiam Ducalem Aulicum, (quos omnes habebat ad nutum obsequentissimos) *de valetudine, & num Medici eum crebrò adirent, eiq; obsequerentur,* requisivit. Actæ gratiæ; crebrior Medicorum cura expetita. Eâdem nocte ad Cancellariam vocatus *Samuel* Medicus, cui GOSIEVIANÆ valetudinis seria cura injuncta. Tot igitur Magni Ducis, Procerum, populiq; favores incredulos Captivos, jam majori spe libertatis alebant. Sed & alia accelerandæ libertatis, alieno casu, divinitùs allapso occasio.

Postquàm militare imperium, belliq; Imperatorum authoritas ad ZERONSCIVM devenisset, atq; solutus imperio Miles, otio marcescere cœpisset, ferro & igni omnia vastant. MICHAEL PAC & STEPHANVS

NVS CZARNECKI, Moschorum ditioni subjectum Branscensem agrum invasêre. Aliâ parte Tartari Siewscum circa & Karaczoviam populabundis agminibus effusi, ingenti collectâ prædâ in Tauricam abigendâ. Trepidatum est in Vrbe: sed quia id bellum cum hyeme solutum iri sperabatur, minùs Vrbi, (quam semper impensiùs tueri mos est) metuebatur. Emissæ Moscuâ equitum aliquot turmæ ad explorandum; mandatumq; cunctis etiam externæ nationis militibus, vt ad primum belli signum omnes equum conscendere parati essent. WOROTYNSKI contra Tartaros Dux destinatus. Provincia hæc ROMADANOWSCIO fuerat demandata, sed is decubuit, animo potiùs quam corpore infirmus. Prædâ gravis (nam 50000 hominum abducta censebantur) redibat in Tauricam Tartaricus miles: cùmq; liberiùs prædas agit, villas exurit, ab insequentibus Moschis circumvenitur, cæditur, militibus aliis cæsis, aliis quâ datâ viâ in fugam dispersis,

Michaël Pac Stephanus Czarnecki in Moschoviam irrumpunt

Tartari invadũt Moschoviam

Kniaž Szyryn captus Moscuæ moritur.

Kniaž

Kniaź Szyryn Hanorum Krymensium stirpe progenitus, vivus in potestatem Moschorum venit, Moscuamq; deducitur. Illîc ê melancholia ortâ febri correptus, ejusdem *Samuelis* Medici Angli curæ committitur: sed potentior erat vis morbi, quàm ut artibus Medici superaretur. Moritur ergo is magnæ spei Captivus, cujus commutatione SZEREMETHIVM ê Taurica infallibiliter repetendum Moschi sibi persuaserant, & Captivus promiserat. Mortis culpa, â MIŁOSŁAWSCIO tota in Medicum devoluta: Medicus verò indignabundus, suam prostitui operam, lædi reputationem, questus: *Moschorum morem in tractandis, includendisq; minús salubri loco Captivis, incusabat, atq; idem primo verè eventurum GOSIEVIO, cùm aperientibus sese venis terræ, apertum iri omnes in eo morbos, eoq; ipso accelerandam mortem, spopondit*. Consternatus hâc Medici sententiâ MIŁOSŁAWSCIVS, eâdem ipsâ horâ, dictum Medici ad Magnum Principem & Senatum detulit. In Senatu perpen-

Nota ingens momentum accelerata libertatis.

perpensum est, *eo moriente, mori oportere in Polonia (prout ipsemet CORVINVS Moschis declaraverat) aut enecandos veneno quatuor Generales. Accelerandam itaq; ejus libertatem, ante veris initium, excludendumq; extra fines, quamdiu adhuc viveret, censuerunt.*

Cōsilium

Dum hæc aguntur, Sueticus Legatus, eâdem ferè pompâ, quâ Cæsareani (nisi quód recentibus adhuc, necdumq; sopitis odiis restrictâ solennitate) Moscuæ excipitur: ad quam commodè videndam â DOŁGORVKIO invitatus GOSIEVIVS, ex ejus palatio spectabat, simul & epulabatur. Hæc ergo erat Majestas ingressûs Suetici Legati. Austriaci duobus *Careis* carpentis, rubro serico instratis extra Vrbem egressi. Postquàm in campis dextræ datæ, redibat in Vrbem Moschorum numerosissimus Equitatus. Hunc secuti duodecim Suetici Cursores: Magister Aulæ eques argenteum Scipionem manu præferebat, (quem tamen postero die in Castello erigere prohibitus est) quem comitatus alius duode-

Svecorū ingressus 16. Febr.

 cim

cim similium Cursorum ordo. Tum quinquaginta Nobiles Suetici, omnes *Careis* candiequis vecti. Deniq; serico rubro instrata omnia dis quatuor carpenta, Austriacorum duo; Succorum & *Pristavorum* simul, uno ordine trahebantur; ne quisquam antecedere vel subsequi (& hâc ratione quidem, aut aliis præcellere, aut contemni) videretur. Turba claudebat agmen.

Dolgoru kius epulo & oratione excipit Gosievium.

DOLGORVKIVS prandium â Magno Principe submissum, (usitatum, imò magni honoris est Moscuæ, â Principe donari convivio) simul & fastuosam instruxit orationem. *Invincibiles vires sui Principis deprædicabat; ejusq; clementiam erga deditos, Captivos,* & similia. Homo raucus (& ut veriùs dicam, solus in sua Gente Orator & miles) obruebat aures. Fessus tandem, longâ plenâq; fastûs oratione, ab assidente CORVINO, *cur sileret, seu quid ad dicta responderet?* requisivit. Eo agnoscente præsentem suam sortem, & rerum ignorantiam excusante, subridens, altâ voce sub-

subjunxit: *Fore tempus quo ille loquetur, silebit Moschovia.* Inerat omni ejus fortunâ, æqua magnitudinis, apud Hostem opinio. Eo die ad unam partem mensæ omnes GOSIEVIANI, sedecim Personæ, ex adverso autem Moschi accumbere, Moschorum more epulari, omne genus vini permixtim bibere, sumus coacti. Postquàm epulæ mensæq; jam maturâ nocte remotæ, deductus â Patrono domûs in conclave fæminarum CORVINVS, jam tertiò Matronas salutavit, osculumque dedit. Cæteri unusquisq; vino adusto, ê manibus Matronæ hausto, absq; osculo recesserunt. Aliam deinde familiariùs exorsus est Moschus o-

Postrema declaratio per Proceres

rationem, quâ *CORVINVM cum omnibus quidem suis deductum iri Smolenscum; sed reliquis detentis, illum, tribus quatuorve in comitatum datis, rectâ in Poloniam iturum, non expectatâ commutatione,* per modum secreti denuntiavit. Eadem declaratio sequentibus diebus solenniter in Aula RTISCZEVII per prædictos Proceres promulgata. *Adjecta simul Ducalis* Cle-

Clementiæ deprædicatio, (similis illi, quam supra retuli) eum non obstrictũ juramento, non infectum veneno dimittentis. Memorem tanti beneficij esse, & ut PETRUS CHOWANSKI, præter quatuor Generales, toties â Rege Poloniæ declaratos, dimittatur, in vim gratitudinis procurare debere. Ibidem denuntiatum est, ATHANASIUM NASCZOKIN, magni Legati nomine in Poloniam iturum. Hîc jam desiit excubiarum fervor: excubabatur quidem, sed jam ille pristinus rigor in admittendis extraneis elanguit. Decem diebus ante discessum, postquàm annos tres, menses sex, & Vrbe & omni cœtu hominum caruissemus, permissi fumus per Vrbem uno vel altero excubitore comite, securitatis Nostræ causâ, liberè spatiari: ita tamen in Vrbe hostili, restituta libertas movebat pedes, ut oculos & animos in solam Patriam converteret. Tenax nimirùm Natalis soli amor, nihil extra Patriam vel videre poterat, vel audire, quo retineretur: inter pretiosissima oculorũ illicia, optabat vel *fumũ*

Excubiarum fervor desiit

Per Vrbem commeare permissi.

Fumum de Patriis posse videre focis.

Sueticus Legatus cuidam è Polonicis Captivis secretò apud se demonstravit Legationis instrumentum:. *fuisse sibi â Corona Svetica injunctam curam GOSIEVIANÆ libertatis. Hanc quandoquidem Divino beneficio, suorumque curâ jam adeptus esset, gratulatus libertatem, suam propensum animum ejus officiis declaravit.*

Coronæ Sveticæ studium pro elibe. rando Gosievio

Decimâ quintâ Martii, actum est in consilio Moschorum, *num ex dignitate Principis foret; quàmvis magni Nominis Generalem, Captivum tàmen, ad conspectum ejus & osculum dextræ admitttit?*. Plerisq; negantibus, DOŁGORVKII sententia (maximè quòd Princeps quoq; videre hominem, hucusq; apud Se hospitem, & vix sibi cognitum, multis tamen nominibus deprædicatum, desideraret) assentientis: *id non tantùm expedire, sed ex omni ratione requiri, placuit.* Finito consilio, ex Cancellaria deductus est ad palatium, sex Officialibus Concaptivis comitatus CORVINVS. Vbi in conspectum Magni Ducis ventum est, Vice Can-

Gosievius in conspectum Magni Princi pis primùm admittitur

atq;

Liber pronuntiatur.

Cancellarius oblongam prælegit chartam in hæc verba. *DEI Gratiâ Magnus Princeps Car, & Magnus Dux ALEXIUS MICHAYŁOWICZ, totius Magnæ, Minoris, Albæq; Russiæ Monarcha: aliorumq; multorum Regnorum, terrarum Orientalium, Occidentalium, Septemtrionalium Dominus, Hæres, Successor &c. &c. &c. Tibi VINCENTI CORVINE &c. &c. facit denuntiari. De te eliberando scripsisse Regem Poloniæ, literis allatis Magno Principi Domino Nostro Clementissimo, per Internuntium suum millesimo sexcentesimo quinquagesimo nono, ut Tu, tanquam Legatus jure gentium liber, dimitteveris. Ad has Magnum Principem Dominum Nostrum Clementissimum rescripsisse, Te jure belli captum, non Legatum detineri. Scripsisse & aliis literis, eodem anno, idem postulatum. Suum verò Magnum Principem ac Dominum nequicquam à proposito discessisse. Deniq; scripsisse in vim propensionis suæ, salvo jure Tuæ Legationis, quatuor Campi Marschalcos Gentis Nostræ, Se velle dimittere. Accessisse Exercitûs Lithuanici supplicationem pro tua*

tua eliberatione. Annuit itaq; IOANNIS CASIMIRI Fratris sui postulatis, & militari supplicationi, Teq; liberum pronuntiat. Tu verò jam nullibi in ditionibus Moschoviæ præpeditus, magnis itineribus perges Varsaviam: indeq; quàmprimùm quatuor Campi Marschalcos, Ducem OSIP IWANOWICZ SCZERBATY: Ducem GREGORIUM KOZŁOWSKI; Ducem SIMEONEM SCZERBATY; IOANNEM AKINFIEOW, remitti Moscuam: ac his superaddi PETRUM CHOWANSKI, procurabis. ATHANASIUS NASCZOKIN Plenipotentiarius Legatus ad Aulam Polonicam, Te sequetur; cui præstari liberum ac securum passum; cæteris quoq; Captivis commutandis delegari Commissarios, facies. Post hæc admissus cum sex sociis ad osculum Ducalis dextræ, domum deductus est, Moschis passim libertatem gratulantibus: & *num jam se liberum esse crederet?* sciscitantibus. Is verò, ut firmiorem dictis fidem præstare, Moschos moneret, (non quòd plenè crederet) *tunc primùm credi-*

credidisse se in libertate constitutum, cùm datæ per Proceres declarationes, conspectu & osculo dextræ Magni Principis, sunt confirmatæ, respondebat.

Gostevius movet Moscuâ.

Gens fallax aliàs, promissi fidem præstitit. Decimâ septimâ Martii Moscuâ movit CORVINVS. Quadringenti Captivi Moscuâ, de domo illa servitutis educti. Currus & quadrigæ CORVINO, cæteris verò singulis vectores, duoq; pedites, Smolenscum devehendis dati. Eodem vespere ad valedicendum DOŁGORVKIO & RTISCZEVIO (nam uno ab Vrbe milliari, in villa Ducali Werebeiow, mirum in modum loco amæno sita, pernoctatum) revocatus, integrâ nocte comessari coactus est. Nunc in villa primùm cæteris Captivis adire CORVINVM licuit. Prope omnes contingendæ dexteræ sui liberatoris cupidi, adiêre. Nec unâ die terminata lætitia, sed per totum iter, gratissimis sermonibus, revocabant memoriam adeptæ libertatis.

A Captivis salutatur.

Decimâ octavâ Martii conspectui Vrbis, ex amæ-

ex amænissimo monte Pokłonna, situm ejus incomparabilem, speculatus, omnium præ libertate gestientibus animis, valedixit CORVINVS.

Moscuæ amplitudo.

Moscua, sex aut septem milliarium ambitu vasta, generaliter in quatuor partes dividitur: scilicet Kremlgorod: estq; Castellum apprimè munitum, triplici muro & fossis, Ducali Residentiæ, & Patriarchali, præter quinquaginta Ecclesias, multorumq; Procerum domos, destinatum. Kitaygorod: estq; Civitas cincta muro, continens forum, officinas omnium mercatorum, Procerum, Nobilium, mercatorum domos, præter Ecclesias & plurima Monasteria. Białgorod: estq; Civitas magnitudine superans utrâque: nã suo ambitu, prædictas complectitur; cingitur albo muro & turribus. Zemlany-gorod omnes prædictas Civitates, intra suam ovalem circumferentiam concludit: vallo ab extra munitur; estq; mansio ut plurimùm peditatui Prætoriano destinata. Ecclesiarum tholi pinnæq; complures deauratæ solido au-

Ejus splēdor è longinquo.

 ro

ro: (uti funt Soborna Cathedralis; Błahowiefczenia, Annuntiationis; Iwan Wieliki, turris Sancti Ioannis) omnes verò aliæ, albâ laminâ contectæ, de longinquo intuentibus, magnificum exhibent fpectaculum. Cum enim Ecclefiæ quingentæ (â nonnullis mille) numerentur, fingulis verò quinq; communiter tholi parvi fint fuperimpofiti, fplendorem repercutiunt. Halfaticæ legationi, facilè affentior: *Intuentibus (inquit) ê longinquo Mofcuam, videtur repræfentari Hierofolyma :ubi verò intùs ventum eft, reperitur effe Bethleem, quod vocabulum in Germania fignificat Civitatem paupertatis:* humilibus enim & fordidis impletur cafis. Habet & alios extra mœnia plurimos vicos, aulas, villas Principis, mirum in modum fitu amæno, Werebeiow, Kołomenfk, Siemionowfk. Monafteria item aliquot muro & turribus, per modum Caftellorum, cincta, & defenfioni idonea. uti funt Dewiczy, Spafow, Alexieiow. Vectorum villæ quàm plurimæ; adeò ut numerentur Mofcuæ vectorum 5000. (crede-

In Viag gi di Mofchovia lib: 2.

(crederem in toto Regno.) Vnufquifq; tunc pro fingulis equis ê thefauro numerabat ftipendium decem aureorum pro anno. In quem ufum finguli villani contribuunt tres *Kopiikas*. Obligantur verò ad omnes vecturas in publicis negotiis præftandas. Diebus fingulis ante Cancellariam centum vectores cum curribus & equis excubant, ad repentinos cafus. Si pluribus fit opus, mirum dictu, quantâ promptitudine & obedientiâ, equos fubminiftrant, aut ipfi iter conficiunt. Similes villæ vectorum, ferè omnibus Oppidis notabilioribus adjacent, commutationi equorum defervientes. Curfores verò ad prodigium celeriter conficiunt iter. Vilnâ ducenta milliaria conficiebantur novem diebus: contigit uni, octo diebus prædictum iter confeciffe, idcircò præmio donatus, cæteri verberibus affecti. Curfori publico ê via deflectere pro uno quadrante, crimen inexpiabile. Adjacent quoque Vrbi, villæ, *Pańska floboda*, Polonorum colonia: item *Kukuy*, non inelegans, fed muniri non per-

Vectores publici.

Curfores

 per-

permissa Germanorum colonia: à nonnullis dicitur *Krasna Słoboda*: de hac aliqua subiicienda.

Kukuy. IWAN WASILEWICZ *Car*, in Suos crudelis, idcircò ab illis metuens: in alienigenas benignus, postquàm ex Germania, Anglia, Livonia, ad incolendam Moscuam complures evocâsset, qui præsidium illi domi & foris mercede facerent, Vrbem incolere, ac intra mænia ê cocto lapide domos erigere permisit. Totâ Vrbe præter Principis palatium, Moschis tantùm unicam domum ê muro incolentibus, advenas (Ethnici omnes extranei apud vulgus tunc audiebant) murum inhabitare, torvis oculis intuebantur Moschi. Proceres inito consilio cum Patriarcha, edicunt: *Quandoquidem Germani suas devotiones intra Vrbis mænia decantant: illicitis diebus carne vescuntur, imaginibus sacris & Crucibus, per contemptum, non exhibent cultum, Moschos ad suum obsequium, & esum carnium cogunt: Idcircò Patriarcha iudicans id pernitiosum legibus Religionis, Germanos extra mænia Civitatis præsenti edicto migrare iubet. Magnus*

Edictū Patriarchale.

gnus verò Dux, extra mænia concedit agrum, domibus & Ecclesiæ erigendæ commodum: domus verò in Vrbe intra sex menses vendi jubentur. Proscripti Vrbe, & ne vel vestigia sui incolatûs superessent, domus proscriptorum vili pretio non tam venditæ, quàm amissæ. Exinde gravissimis conviciis *Szysz na Kukuy*, etiamnùm vexantur. Princeps, penes quem hodie summa Imperij est, relaxavit decretum; plurimis extraneis concesso in Vrbe incolatu: immò magnis promissis hucusq; ex Germania, Anglia, Svecia, Scotia, Hollandia, incolæ evocabantur: at in Vrbem receptis reditus in Patriam difficilè anteactis temporibus concedebatur: sed & hic rigor præsenti ævo remissus, plurimis hinc inde liberè se transferentibus.

Difficilis è Moschovia dimissio.

Abrahamus Lesle Scotus natione, emeritus in Moschovia Colonellus, cum suis in Patriam reditum apparabat; qui cùm in Moschovia rationibus nullis, nullis precibus & pretio potuisset retineri, sequenti captus stratagemmate, mutare consilium, vitæq; reliquum in Mo-scho-

ſchovia agere, eſt coactus. Citatus ad Patriarchale Tribunal, ob confractas ſacras â ſua uxore imagines; pœnâ capitis cum tota familia damnatur. Producuntur liberi, uxor, & ipſe *Abrahamus*, ſcelus conjugis capitali ſupplicio ſublaturus; nî ritu Græco & iterato baptiſmate, crimen tollere eligeret. Vicit priorem Patriæ repetendæ ſententiam, conjugis cariſſimorumq; pignorum amor, mortiſq; præſentiſſimæ metus: ſuſcepta Græco-Ruſſica ſacra, iteratus baptiſmus, luſtralibuſq; aquis extincta flagrantiſſima videndæ Patriæ deſideria, demerſa ſpes reditûs, & velut ex obliviosa Lethe, affinium, cognatorum, vicinorumq; perennis infuſa oblivio. Simili formidine pœnæ, ad Græco-Ruthena ſacra ſuſcipienda, eſt impulſus etiam *Leo Laceſinius* Medicus, Romanus genere; qui ob ſuſpectam cum Ruſſa fæmina conſuetudinem, â Patriarcha, tanquam ethnicus ad pœnam exuſtionis; ſolenni decreto vocabatur, nî ritu Græco baptizaretur. Manſit in Moſchovia, iterato baptiſmo: nihilominùs ritum Gentis

Gentis deteſtabatur, nec aliud ſibi placere ajebat, niſi quod in hac Fide, omnia bona opera, omnes precationes (præter jeiunia cruda) ſolo ſigno *Sanctæ* Crucis concluderentur. Nullæ enim precationes habentur præſcriptæ, Crucis verò ſignum, continuo ferè uſu, in conſuetudinem plerîſq; venit.

His artibus, plurimi rebus Moſchoviticis idonei, in perpetuam trahebantur ſervitutem. Incolunt hanc villam Germanicam militum Officiales, Medici, mercatores, opifices; indeque non niſi de licentia Principis, aut Supremi Miniſtri Status, ad portum Archangeli, aut Pleſcoviam commeant. Ibidem ad portam excubare ſolent Moſchi, arcendorum cauſâ inde ebrioſorum hominum: veriùs internorum moliminum metu.

Sunt & alij plures vici extra mœnia. Hos inhabitant Miniſtri Ducalis culinæ, illos Miniſtri Stabuli, Hortulani, Proviſores fructuum Ducalis menſæ. Non fructus priùs venū ulli in foro exponuntur, quàm Principi fuerint

rint præſentati. Qui primus ex ſuo horto primitias fructuum Principi obtulerit, pretium â ſuis vicinis perſolvendum accipit, cæteri pœnâ redigendæ ad Fiſcum Ducalem pecuniæ ex fructibus perceptæ, mulctantur.

Cæterum quibus civibus, quo genere populi Moſcua inhabitetur, breviter edoceo. Non vacat hîc deſcribere diſſitas moribuſq; diverſas illas nationes, in tam vaſtum Ducatus Moſchovitici corpus eſſe collectas; quibus pro Deo, pellis equina aut urſorum, arbore ſuſpēſa, Ethnicâ ſuperſtitione colitur: in cibum crudas carnes aliaq; â quibus humanus abhorreret animus, barbara proponit conſuetudo. Solá Moſcua, ſedes memoranda Captivitatis Noſtræ, hiſtoriæ præſentis objectum eſto.

Gens Moſchorum. Moſchorum populus ſubjectiſſimum ſe ſuo Principi, nec aliam in terris recognoſcere Poteſtatem, nullius Procerum ſe metuere ſervitutem, faſtuoſè magis quàm verè gloriatur. Inſtar viliſſimorum quidem mancipiorum, obſequium Principi, coactam venerationem Proceribus ſe debere profitentur; ſervilia tamen jam ingenia adeò prona ſunt in ſeditionem & tumultum, ut pœna chordarum, non remedium ejuſmodi inteſtinorum malorum, ſed alimentum videatur. Legatio Halſatica ait: *Moſchorum Gentem in libertate eſſe peſſimam, in ſervitute optimam*: nihilominùs quãdocunq; convulſo Dominij freno, ſervitus in vim apertam furoremq; prorumpit, non tam contra Principem, quàm contra Proceres debacchatur. *libro: 3. Cap. 18.* Anno milleſimo ſexcenteſimo quadrageſimo ſeptimo. Magnus Princeps ALEXIVS MICHAYŁOWICZ, ex conſilio BORYSSII MOROZOW, (qui tunc primis, in aula novi Principis, officiis potiebatur) non de ſuprema, ſed media Nobilitate, Filiam ELIÆ MIŁOSŁAWSKI Ducalis thalami conſortem legit. Brevi poſt, BORYSSII cum minore natu filia celebrantur nuptiæ. MIŁOSŁAWSCIVS tantâ tamque vicinâ Principi affinitate ſublimis, jam ex Nobili Senator, ex privato vaſtiſſimi Septemtrionis Guberna-

bernator, ex inope Thesaurarius, in Castellum migravit: ubi dejectâ vetustissimâ domo, dignum affinitate Principis, dignum suo nomine erexit palatium. Aulæ officiis adhibuit suos affines, homines novos, avidos, rapaces: inter multos alios, rapinis aliisq; sceleribus notatos *Leontium Plesczeiow*, *Czystow*, *Tychonow*, *&* *Trokanitow*: hi Magistratus, ut spolia adepti, *ignari summa scelera incipi cum præmio, peragi cum periculo*, populum monetâ, militem stipendiis, pretio salis fraudabant universos. Cõposuit quidem gregatim populus supplicem libellum; sed accessus Principis etiam redeuntis ab Ecclesia, per Proceres negabatur. Tandem redeunti aliquando ab Ecclesia *Wstretenskoy Monastyr*, numerosa occurrit multitudo, vinoq; furorem & audaciam acuente, supplicem libellum Principi non tam porrigit, quàm intrudit. Equi Ducalis frenum violenter arripitur, in media via stare jubetur Princeps, querelasq; quas ira conceperat, furor eloqueretur, audire. Toto tumultu *Plesczeiovii* tyrannis

Tumultûs origo

rannis sonat, confusisq; frendentis populi clamoribus, *Plesczeiovii* tyrannis accusatur. Modestis verbis ac Clementiâ, tumultuantis populi sopivit non extinxit furorem Princeps: nam cùm nonnulli Procerum, populum plagis & equis in gyros actum, lapsu & sanguine fædâssent, sopita flamma iterum in apertum erupit incendium. Furibunda plebs â verbis & contumeliis, ad ea, quæ impotens furor subministravit, arma se convertit. Calcati pedibus lapides, manibus plebis in capita Magnatum jaciuntur: post gravia verborum tonitrua, ejusmodi secutam tempestatem Proceres fugâ evitant, atq; in Castellum se recipiunt: fugientes sequitur populi furor, querulusq; cum lacrymis clamor: unus omnium furoribus destinatus, ab omnibus reus accusatur, ad pœnasq; vocatur *Plesczeiovius*. Tumultus in populo seditionesq; non raro ad solam magni pacificatoris Personam quiescere cessareq; compertum est.

6. Iulij. Ingens tumult. Moscuæ.

- - - Magno in populo cùm sæpè coorta est

Virgil: libro 1. Æneid.

 Sedi-

Seditio, sævitq; animis ignobile vulgus,
Iamq; faces & saxa volant, furor arma ministrat:
Tum pietate gravem ac meritis, si forte virum quem
Conspexêre, silent; arrectisq; auribus adstant:
Ille regit dictis animos, & pectora mulcet.

At conceptus in pectoribus Plebis Moschoviticæ furor, nec ipsius Magni Principis Personâ & verbis, (qui desuper populum alloquebatur) sedari, componiq; ad quietem potuit: *ab ipsis undis flammas concipere videbantur*, pacatissimis Principis verbis, irritabantur magis quàm sedabantur seditiosi animi, tantâ pertinaciâ, ut nihil aliud nisi cædes Procerum ore sonare pectoribusq; omniũ spirare viderentur. Domus *Morozovii* diruta, opes, & Icones sacræ direptæ: servitia de superiori fastigio præcipitata. Opes tantæ populo cesserunt in direptionem, ut pileus plenus margaritis, triginta imperialibus; par zebellinarũ pelliũ medio imperiali venderetur: sericum telaq; aurea, passim inter populum divideretur. (exercent enim Proceres per sua mancipia mercaturam.) Idem

Idem evenit plerisq; Proceribus, in quos tumultuantem plebem, publicum aut privatum odium, commovit. Supremus Cancellarius delituerat inter subera & lardum, sed â propriis mancipiis proditus, inventus, occisus. Furente in populo seditione, oritur in Vrbe variis locis incendium: quo absumuntur omnia, quæcunq; albo muro *Belgorod* continetur. Vastum aliàs incendium in summum fere extendit vinum adustum, fractis doliis, populatrice flammâ correptum: hoc demùm suo genio commodissimum nactus vehiculum ignis, in Vrbem & Castellum (nemine impetum insolescentis flammæ continente; nemine propria tuente, sed omnibus seditioni intentis) instar rapidissimi torrentis volvebatur. Prodit interim ê Castello Princeps: NIKITA ROMANOW Patruelis Ducalis, Vir magni Nominis, plebi gratissimus, moribus acceptissimus, ad componendos effrenes in populo motus, â Principe expeditus. Hic magnâ exceptus veneratione, tandem interrupto tumultu, denun-

denuntiat: *Magno Principi præcipuam curam esse suorum subditorum; atq; ubi paululùm animi resedissent, administrationem iustitiæ de sontibus, & quæ statim tribui possent, concessurum, edixit.* A populo inclamante Magno Principi, & Duci NIKITÆ, uti Patri suo, longævos annos, expetebantur prædicti sontes ad manus, omnium malorum authores. Discordi populo & gravioris motûs timore annuit Dux NIKITA, adjecitq; juramentum, neminem sontium, præter *Plesczeiovium*, in Castello reperiri. Qui deditus, priùsquàm in conspectum populi, & locum supplicio destinatum adduceretur, continuis baculorum ictibus est occisus. Tractum demùm per lutum, calcatumq; cadaver, donec busto caput abreptum est: deniq; ab uno monacho affirmante, excommunicati hominis cadavere, sedatum iri flammas Vrbem hucusq; absumentes, in media incendia projectum. Vidisses sensim flammas sedari, cum consumptione cadaveris. *Petrus Tichonow* duodecim inde milliaribus in Monaste-rio

rio Sanctæ Trinitatis repertus, iussu Principis, octavâ Iulii Moscuam adductus, absq; ulla mora capite plectitur. Restabat MOROZOVIVS implacabili furore unicè ad pœnas expetitus: sed quòd fugâ sibi consuluisset, pœna mortis in eum lata, & ab omnibus approbata. Prodiit tandem in publicum fastigium *Łobne* Magnus Princeps: unde *Se velle populo impertiri gratias, tanquam universalis Pater omnium & Patriæ, professus est.* Acclamante populo longævos annos, factoq; silentio, Princeps vultu cōposito, se resolvit in lacrymas. Petiit deinde veniam MOROZOVIO, quem educatorem, tutorem, secundumq; Parentem nominabat. Populus manipulatim habito consilio, altâ voce proclamavit: *DEVS conservet Majestatem Vestram incolumem & longævam, fiat voluntas Tua.* Actis gratiis, firmatisq; promissis, reditum est in Castellum; publicumq; epulum à Patriarcha & â MIŁOSŁAWSCIO populo exhibitum.

Alter tumultus millesimo sexcentesimo sexage-

Alter tumultus Anno 1662. 6. Augusti. xagesimo secundo longè sævior, seviori quoq; populi insolentiâ & rerum eventu, sopitus est. Præsenserat jam Princeps, sub simulata pace gliscentis seditionis latitare igniculos, in magna pauló post erupturos incendia: idcircò extra Vrbem Kołomensci, venationum prætextu, uno ab Vrbe milliari, septem millium peditum præsidio validus, cum Proceribus commorabatur. In Vrbe octodecim millia sumunt arma: ex his decem armatorum millia, pro ferendo sibi succursu, intra Vrbem relinquunt: sed hi projectis armis, ad expilandos thesauros Procerum & mercatorum manus & animos converterunt. Octo verò millia inermes Kołomenscum processêre. *Supplicatum se Magno Principi venisse*, arroganter ajunt. Principis in publicum prodeuntis, primus ferociâ, prehensâ manu, imperiosè *petebat tradi populo Miłosławscium*, *Rtiszczevium*, *Chytrow*, *Streszniow*, *Woratynski*. Causam requirenti Principi, hanc edisserit: *quòd eorum ductu & consilio pax Polonica non coalescat, quòd moneta cuprea*

cuprea invaluerit &c. &c. Indignabundo, vultumq; vertente Principe, equites Poloni & Lithuani â fronte in seditiosos invecti, peditatus ex insidiis, prælongis latisq; securibus (*Bardysze* vocantur) undiq; rebelles inermes â lateribus adoritur: non arma, non consilium, non fugæ locus supererat: pauci strictis prægrandibus cultris, defensionem moliti, in flumen Moscuam sese præcipitârunt. E tanto numero seditiosorum, seu securibus præcisi, seu vorticibus hausti, ad septem millia periêre. Ab altera parte nonnulli desiderati, nonnulli cultris læsi. Mox ubi Vrbem immanis cladis nuntius clamor attigit, decem millia residui accurrunt: sed tantâ strage sociorum consternati, arma & seditionem deponunt: *capita sibi præcidi ultró petunt supplices*, seditionis authores ducentos produnt. Ex his plurimi acti in cruces, in flumen demersi, manus & pedes præcisi, in Sibiriam missi: omnes deniq, alij chordis cæsi, ferroq; ignito in facie notati, mercedem seditionis, infamiam, infami *Seditiosorum clades.*

 stigma-

ſtigmate in ſeditioſis vultibus exaratam, per Vrbes pagoſq; circumlatam, etiam poſt ſua fata ſuperſtitem mortualibus ſarcophagis intulerunt.

Authores verò ſeditionum, quàm facile reperiantur, Moſchorum Annales, & retroacti anni edocuerunt.

Anno milleſimo quingenteſimo nonageſimo ſeptimo. *Boryſſius Godunow* Comes ſtabilis, ſtirpem Ducalem clàm ſuſtulit veneno; imperiiq; dignitatem ad ſe traxit.

Anno milleſimo ſexcenteſimo quinto, *Demetrius* dum appropinquat finibus Moſchoviæ ex Polonia, abſens â populo Magnus Dux proclamatus. Quis verò ille *Demetrius* fuerit, varii Gentium ſunt ſenſus.

Anno milleſimo ſexcenteſimo ſexto, *Baſilius Szuyſki* in cædem *Demetrii* conſpiravit, Imperiiq; inſignia rapuit.

Anno milleſimo ſexcenteſimo decimo. Totius populi conſenſu, *Szuyſcius* in monaſterium detruditur, Poloniſq; deditur: nihilominùs cùm

cum duo apud Polonos comparuiſſent *Demetrii*, uterq; pro legitimo Principe â Moſchis acceptus. Alibi in Moſchovia complures *Demetrii* ſuos ſequaces habuêre.

Anno 1613. VLADISLAO Poloniæ Principi, Magno Moſchoviæ Duci rebelles, ſuffecerunt **MICHAELEM FIEDOROWICZ.**

Anno 1643. *Timoſzko Ankudinow*, poſtquàm conjugem, ſuorum ſcelerum indicem, domumq; exuſſiſſet, fugit in Poloniam, & filium ſe *Baſilii Szuyſki* deprædicat. Ibi â mercatoribus, deinde Ablegatis Moſchis agnitus, ad *Chmielniccium* Kozacorum Generalem, Anno 1646. profugit. Illic quoq; agnitus, in Turciam profectus, Mahometiſmum amplexus eſt 1648. Inde in Italiam, deinde in Tranſylvaniam, & Sueciam, (ubi dum apud Reginam per Legatos Moſchoviæ expetitur) in Livoniam, in Flandriam; Wittembergiam profugus, Lutheraniſmum profeſſus eſt. Deniq; in Halſatia examinatus, Moſchovitico Legato traditus, Moſcuam deductus, quàmvis objecta ſibi for-

titer

titer negaret, ac intrepidus mortem subiret, in quatuor partes dissectus, canibus in escam eiicitur.

Anno 1654. *Sołowiey*, cùm Magnus Princeps in Lithuaniam movisset, hæreditatem Moschoviæ usurpare cœperat. Anno 1669. *Sienko Razin* Astrachaniæ Regnum, & quicquid Wolgæ validum adjacet, occupaverat.

Anno 1674, in Vkraina quispiam filium se Magni Ducis *Simeonem* jactabat, de quo supra. Sed hæc omnia in primordiis oppressa.

Cur Moschi in Vrbe primaria sui territorij vivant? nō in villis.

Explorato ejusmodi gentis genio, Senatus Moschoviticus, indeq; Principibus iminere metum, ubi ipsimet maximè metuuntur, optimè Vrbanæ providit servituti: populum omnem in Vrbe degere statuit, ne in villas dilapsus, cœtus & secretas consultationes iniret. Nemini ab Vrbe in suam villam proficisci licet, nisi priùs facultatem, designatosq; dies pro reditu acceperit. Cæterùm ne quid intestini motûs oriatur, metu, pœnarum acerbitate, & per accuratos viarum exploratores providetur.

detur.

Calumniatorū pœna.

Contra calumniatores, in causa criminali, hic modus inventus. Primus accusator chordis cæditur: at hoc persistente in sua delatione, cæditur accusatus. Is verò, si triplicem chordarum pœnam toleraverit, negando crimen, (quod frequentissimè usuvenit) accusator reus calumniæ, acerrimè chordis castigatur. Et ne his quidem modis, sufficienter calumniis provisum est.

Moneta clandestina.

Cuprea moneta præteritis annis ibi invaluerat: ejus cudendæ domi, privatim in antris & sylvarum latebris, plurimi usum contraxerant. Sancita igitur pœna, & executioni mandata, ut fontibus in guttur plumbum liquefactum infunderetur. Credisne cohibitam licentiam? minimè.

Pœnarū genera.

Chordarum pœna (vulgò *Knut*) diu noctuq; exercetur, dicerem crudelem, nî ab ipsissimet Proceribus audivissem, suæ Gentis insolentiam detestantibus, alio modo nequaquàm coërceri posse. Virgis autem (*Botagi* dicuntur

cuntur popularibus) quocunq; te verteris, Aulicos Principis & cubicularios (quàmvis ad ejus obsequii gloriam non nisi magna nomina, idq; ob merita parentum admittantur) in palatio; ad Ecclesias Clerum; in Cancellariis, in omnibus excubiis, in foro, in ædibus privatorum, publicè & privatim, tergo nudato, cædi videbis. Excubat in Castello ad puteum quendam publicum centurio: hûc adducti cæduntur continuò ferè ii, quicunq; intra Castelli muros, ausi fuerint verbum aliquod minus honestum proferre. Tantus in rudi illo populo Majestatis amor. Quàmvis pœna hæc gravis sit, nihilominùs pro levi apud Moschos æstimatur. *Knut* cùm sit quandoq; ferreis filis intertextus, utcunq; maiori colitur metu. Sibiriam maximè metuunt, quòd opibus exuti, ab uxore & amicis avulsi, rariùs revocandi in Patriam, ad perpetuos labores damnentur.

Ducalis Residentiæ Honos.

Tabaci usus interdictus. Videres indies plurimos, præcisis naribus, dirissimè castigari virgis, chordis, in Sibiriam damnari & deportari. Idem

Idem evenire solet, clanculùm vendentibus vinum crematum: nihilominùs quia plerùmque prævalent illicita, effusiùs ruunt in vetitum nefas.

Gentem *ebrietati cumprimis deditam, & vitiosam, Græcorum more*, vocat Iovius.

Legatio Halsatica & *Iacobus* Daniæ Legatus vocat *pertinaces, indomitos, perversos, impudentes, inclinatos ad omnia mala, utentes vi, locò rationis. Carolum de Tallerand, Principem de Carles, Gallicum Legatum, ex decreto Patriarchæ in Sibiriam missum: ibiq; per annos tres detentum, didicisse quatuor libros Aeneidos memoriter exactissimè. Similiter Cæsareum Legatum detentum*, eadem Legatio memorat lib: 3. Cap 17. Nocturnis erronibus, grassatoribus, aut qui in publicis plateis crapulâ & ebrietate pressi, decumbunt; gutturа præcidere est solenne. Contra nocturno latrones (*Tatie* dicuntur) provisum est, dispositis per principales plateas excubiis: simul edicto cautum, ne quisquam absq; lumine noctu compareat: sed tam vastam Vrbem, omni-

In Viaggidi Moschovia lib: 3. Cap: 17. Sea ego non miror in tam vasto Dominio reperi bonos & malos vi & ratione prout ratio Status iubet utentes.

Latrones nocturni.

omnibus etiam per abſtruſiſſimos angulos latitantibus latrociniis, purgare, arduum & negotioſæ plenum opus aleæ eſt. Per bacchanales ferias, me tunc Moſcuæ degente, unâ nocte octoginta cadavera reperta ſunt.

Furta. Inter tot vitia, furtum omnium maximè punitur. Verùm etiam hunc rigorem, Gentis genius traxit in vitium: cùm re aliquâ clàm injectâ alicui, facti ignari accuſantur furti, puniuntur ut fures.

Ex Legatione Halſatica. Debitis exſolvendis impares, coguntur filios ſuos oppignorare: *filius pro anno decem imperialibus, filia octo, æſtimatur.* Caſtigantur quoque ſingulis diebus debitores, ab ortu ſolis uſq; ad ſignum campanarum. Inter nobiliores verò, ob debitum â Domino contractum,

Debita. *Major Domûs* caſtigatur: ut per irrogationem ignominiæ, (quæ ſervo irrogata, derivatur in Dominum) ad perſolvendum debitum, Dominus inducatur.

Lis. Lis inter Magnates, ſupremo decreto dirimitur, quando citatus traditur permiſſui, deducitur in domum injuriati, vel in carcerem: ille tamen nullam in caput ejus habet poteſtatem (& frequenter evenit, ut reus deductus ad ſuum adverſarium, eiq; traditus, proteſtetur, ſe quidem obſequi mandato Magni Principis, nihilominùs æmulum ſibi genere & meritis imparem recognoſcere) imò tenetur ex nunc reum dimittere, contentus hoc ſolo traditionis honore.

De amicitia publica & privata, Legatio Halſatica ſic differit. *Dirigunt ad utile proprium, non commune, nec ad virtutem cultum amicitiæ, quã violare vel metu ſoluti, vel oblatâ in turbido occaſione, non intermittunt. Fraude ac perjurio petitur decus virtutis.* *Livius.* Inter privatos quoq; (etiam uterinos fratres) rarò videris ſinceram coli amicitiam: in adverſis pavidi, inter ſecunda *non Divini humanive juris memores:* cunctis in adulationes & fraudes promptum ingenium. *Tacitus*

Viri ſunt de natura fortes, ſed timidi; ideoq; in propugnandis arcibus quàm campo potentiores. Bono illis firmoq; temperamento

to conſtans foret valetudo; nî otio & diurno ſomno affectioni ſcorbuticæ redderetur obnoxia.

Ratio Victus. Transmarina, præter veſtitum minùs appetunt, modico eoq; crudo victu contenti. Piſces recentes, rarò etiam Procerum menſis apponuntur, fœtidi dummodò non ſalſi in deliciis habentur. Cepis & allio plurimùm delectantur. Olera per hortum deambulando cruda comedere, etiam Proceribus non poſtrema, inter hortenſes delicias, voluptas eſt. Bello autem Polonico, ſeu mitiori cœlo, ſeu clementioribus accolarum ingeniis, magnâ ex parte, illa cum qua venerant, feritas cicurata eſt. Futuri quoque luxûs (prout olim ex Aſiatico bello, inter ſpolia Romam commigrâſſe feruntur, ſic Moſcuæ, Polonico bello) iacta ſunt ſemina. *Livius Dec. 4.*

Hæc vitia aliaq; non univerſæ genti, Regnoque Moſchorum tribuenda; Moſcua ut plurimùm iis laborat: ejus inſolentia præ cunctis aliis Provinciis, uſq; ad ſervilia deprimitur.

Hinc

Hinc ille incomparabilis amor obſequii: hinc ordo rerum nullibi major: hinc denique Majeſtatis ſecuritas. Id ego ab AŁMAZIO Supremo Cancellario didici: nempe Regnans id

Nî faciat, maria ac terras cœlumque profundum,
Quippe ferant rapidi ſecum, vertantq; per auras, *Virgil. 1. Aen.*

Qualis Princeps ejuſmodi Regnum, & quãtâ prudentiâ gubernet, ſupra innui. Quales autem antiquitùs imperaverunt, breviter deſcribere, ratio Statûs Moſchovitici videtur exigere.

Vetuſtior Moſchoviæ Ducatus, Equite nudo, in ceris gentilibus, utebatur. IWAN WASILEWICZ novis auctus Regnis, novos quoque ſumpſit ſpiritus. Genealogiam ſuam ab Imperatoribus Romanis deducit, Aquilam bicipiti roſtro pro armis aſſumit: apud populares CAR, ſcilicet Rex, â Germanis Moſcuæ advenis, Cæſar proclamatur: magnitudo rerum geſtarum, facilè perſuadebat regales illi cum diademate titulos non gravatè concedendos: ſed cùm intellexiſſet *Andr Fredro in Fragment.*

ſe tan-

ſe tanti Septemtrionis Dominum poſtponendum Sueciæ Regibus, ſuam ipſe ambitionem (quæ ſic ſe elevando deprimeret) deteſtatus, â Regalibus titulis, ad Imperatorios (*ut ſemper ambitio inquieta eſt, neſcitque faſtus ſtare loco*) animum principeſq; curas convertit. Diadema, Aquilam, & tot nomina ipſo pænè timenda ſono, etiamnū in diplomatibus ac literis, quæ ad Principes Externos inſcribūtur, aſſumens.

IWAN WASILEWICZ

Anno milleſimo quingenteſimo quadrageſimo, multa ſuſcepit bella contra vicinos Livones, Pleſcovienſes: Magno Ducatui Lithuaniæ detraxit Magnam Novagardiam, Pleſcoviam, Polociam, Smolenſciam: Tartarorum Aſtrachaniam & Kazaniam integra Regna, victor ſuo ſubjecit Dominio. Septem Ducalis tori conſortes ſucceſſivè, contra Patrias leges uxorius Princeps admiſit, ex quibus tres tantùm filios ſuſceperat: maximus natu IOANNES, minimus DEMETRIVS, pulchra Patris Soboles, ſi mens quoq; recta fuiſſet: ille â Patre

Henricus Spōdanus in annalib9 & Legatio Halſati &c.

tre ictu ſcipionis, hic juſſu *Boryſſii Godunow* occiſi. Medius THEODORVS, duorum fratrum funera paulò poſt ſuo coronaturus, ad Paternam coronam brevemq; imperii ſucceſſionem ſupervixit. Moritur IWAN Anno 1584. 28. Martij, ætatis 56. morte miſerabili: cujus tyrannidem etiamnum non ſine horrore memorare poteſt Moſchovia: furore & crudelitate nomen apud poſteritatem promeritus, dicitur *Car IWAN Sierdzity*.

FIEDOR IWANOWICZ

Hic annos duntaxat non animum parem Imperio attulit; atq; ita, quam propriis non poterat, alienis viribus, gravem Reipublicæ molem levaturus, in Supremum Statûs Miniſtrum, Regniq; Gubernatorem, aſſumpſit *Boryſſium Godunow* Duciſſæ fratrem, ſupremum Cancellariū; virū fraudulentū, ignavo Principi cum univerſa ſua ſtirpe pernicioſum, & ut plerūmq;

Nulla fides Regni ſociis, omniſq; Poteſtas
Impatiens ſui conſortis,

Hinc & *Godunum loci impatiens fortuna ſecundi,*

Acer

Acer & indomitus fastus, ad totius imperii fasces Principi suo rapiendos impulerunt. Indies igitur opibus, clientelis, vulgiq; favore potentior, pergit

Successus urgere suos, instare favori
Plebis, & impellens quidquid sibi summa petenti Lucanus libro 1.
Obstaret, gaudensq; viam fecisse ruinâ.

Primum ambitiosæ crudelitatis virus, in Domum Regnatricem effudit, Principem DEMETRIVM annorum novem interimi, THEODORVM quoque veneno tolli iussit. Ne verò his facinoribus populi odia vindictamq; contra se excitaret; clàm incendit Vrbem, ut unusquisq; ad propria tuenda conversus patrata scelera simul cum damno extingueret. Obiit THEODORVS 1591, Regni sui 12. Anno.

BORYS GODVNOW

Regnum hærede viduatum omnium suffragiis defertur BORYSSIO: sed is specie renitentis, in monasterium profugus, exuit suam magnitudinem: se experiendo didicisse iactans, quan-

quantum illa bona occultarum solicitudinum tegerent: *quàmq; arduum, quàm subjectum Fortunæ, regendi onus.* Tacitus. Suos lacertos, ejusmodi polo sustentando non esse pares, excusat. Intereá per amicos, suarumq; partium sequaces, tacitam ambitionem tam strenuè promovit, ut accurrenti ad monasterium ac lacrymanti populo, tanquam lacrymis victus, in id præbere assensum coactus videretur, quod ardentissimè cupiebat. Hic Princeps munivit Moscuam, Mozayscum, Wiazmam, recentemq; prædam de Lithuanis raptam, Smolenscum, tot bellorum causam, incomparabili sumptu, cinxit muro: cujus fundum Lithuani, Moschi muros, perenni bellorum seriè repetere non desistunt.

Regnante BORYSSIO, seu *Hryszko Vtrepiey*, Iaroslaviâ oriundus, monachus, (uti Moschi asserunt) profugus in Poloniam; seu non fictus *Demetrius* in aula Ducis WISNIEWIECCII, ignominiosè tractatus, suam pristinam sortem lacrymans commemorabat. Quis esset? seriò quæsitus, *Demetrium se Moschoviæ* Demetrii initia. hære-

hæredem, nutricis virtuoso dolo morti ereptum, denuntiavit. Dicta probavit; cùm Crucem adamantinam in sacro fonte sibi appensam; tum brachio inustam aquilam (quâ chordis cæsum, notatum asserunt Moschi) monstrâsset. Ab hinc Regali honore educatur, tantoq; nomini & educationi parem gravitatem & mores, pro futuris mox opibus induit. Palatinum Sendomiriensem MNISZEK, Virum opibus potentem accedit, Filiam ejus in consortem tori & sceptri destinat, si ejus opibus & consilio, Polonorumq; armis ad avitum thronum eveheretur. SIGISMVNDI Tertii permissu legit Exercitum quatuor ferè (nonnullis decem) millium. His viribus armisq; potens movet in Moschoviam, proximas aggreditur & occupat Civitates, deditione plura fortalitia intercepit,
graſq; accipit Provincias. Alliciebātur ignari famâ nominis *Demetrii*, qui prōptos Moschorum animos ad nova & mira flexit. Maximis demùm suis successibus, seu in subitaneam mortem, seu ad sumendum venenum ex desperatione, BORYSSI-

RYSSIVM compulit. Obiit BORYSSIVS Anno 1605, Apr. 13.

FIEDOR BORYSOWICZ

Ab obitu *Boryssii* Procerum votis suffectus quidem est in Principatum *Fiedor Borysowicz*, nihilominùs cùm indies *Demetrii* augerentur vires & Fortuna, â Senatu populoq; in foro proclamatur. *Concedat Deus prosperitatem Demetrio, legitimo hæredi Russiæ, contra omnes suos hostes.* Veluti signo undiq; dato, omni portâ in Castellum ruunt; electum Ducem captivant; *Demetrium* per Legatos ad Solium invitant: hic antequàm Moscuam (iam sibi ferè deditam subiret, invalidum THEODORVM, cum sua Matre, mors fato propera, vel *Demetrii* venenum absumpsit.

DEMETRIVS

Iam spem ingentem potiundi Moschovitici Imperii, pænè in immensum provehentibus Polonorum, Lithuanorum, Moschorum, Kozacorū Copiis, tot viribus validus, tot manibus suæ gloriæ militantibus potens, tot deniq; popu-

 lis

lis pro sua salute excubantibus securus *Demetrius* in conspectum Moscuæ decimâ sextâ Iunii pervenit. Matrem suam sibi occurrentem *Demetrius*, eâ, quâ par est filiali submissione, maternoq; nomini debitâ reverentiâ, equo delapsus, veneratus est. Hæc quàmvis se fortè cædes filii non latebat, nihilominùs vel metu, vel desiderio pristinæ felicitatis dissimulavit imposturam. Coronatus *Demetrius* 29. Iulii.

Hactenus quidem per felices successus composita à DEMETRIO fabula, eundem ad sceptra & imperialem usque coronam evehebat: at ubi supremum optatæ felicitatis apicem attigisset, cùm quò ulteriùs pergeret, non haberet, retro cedere cœpit: ita profectò *quisquis medium defugit iter, stabili nunquam tramite currit.* In meta gloriæ & votorum suorum quiescente DEMETRIO, vertit Fortuna rotam, cum qua res DEMETRII versæ, & eversæ; fortunati successus in tristes funestosq; se cœperunt evolvere, Corona DEMETRII in profundissimam confu-

Seneca in octao.

confusionem depressit Moschos: erubescere cœperunt purpuram in Principe, quam eidem paulò antè victi victori imposuerant: felicitas sui Principis illis aperuit oculos, quos operuerat propria calamitas: pudere demùm eos cœpit, quòd â moribus antiquis degeneraverint, & Ducale solium, domi natis, vel è medio sui lectis Principibus inhabitatum, alieno ex orbe petito Monarchæ, hostium artibus infecto, subjecerint. Gliscentes occultè seditionis igniculos in flammam apertam protrudebat, ipse diversus â veterum Principum institutis DEMETRII genius: quòd extra Patriam desponsaret sibi consortem; quòd mores & consuetudines Polonicas Moschoviticis præponeret, quôd thesaurum Ducalem prodigaliter (plerùmq; in Polonos) erogaret, quòd armillas & monilia, sponsæ, Regiq; Poloniæ, extra Patriam miserit, pretii incomparabilis: quòd Præfecturas Polonis concesserit; carne vitulina vesceretur; balnei quotidiano usu abstineret: usitatum apud Moschos cultum Iconibus

Causæ cædis Demetrii.

 non

non exhiberet; canes ſequi ſe in Eccleſiam ſineret. Ex his omnibus ceu ex maligno fomite, ſuſcitabatur flamma in incendium, fortunam, honorem, vitamq; DEMETRII conſumpturum. Ad hæc ſubibat animos impoſturæ non vana ſuſpicio. Exaggerabat occultè, deplorabatq; ruinam Patriæ WASIL IWANOWICZ SZVYSKI, cæteriq; Proceres, ſed prodita conjuratio, in caput verſa conjuratorum: ipſe SZVYSCIVS ſeditioſorum Primipilus, verberibus caſtigatur, ad extremum fatali decreto reus mortis edicitur. Proxima jam executio in loco ſupplicii plectendum conſtituerat, at DEMETRIVS non minùs ſe fortem in puniendo, quàm in parcēdo, ſubjecto populo exhibiturus, donavit clementer ſonti vitam, quam iuſté, ſibi ſalubriter, auferre poterat. Dum hæc in Moſchovia

Nuptiæ 1606 Maii 17. geruntur. MARINA MNISZKOWNA Palatini Sendomirienſis filia, ſplendido Polonorum ſtipata comitatu, pervenit Moſcuam 8. Maii. Nuptiæ Ducales celebrantur. Læta omnia; nil præter geniales plauſus, in Ducali auditur curia, nil niſi quod Imperialis Hymenæi ſerenitatem oſtentet, conſpicitur. At longè alia rerum facies in Vrbe: dum enim Princeps velut in altiſſima pace, ignarus quid fata pararent, obruit ſe mero, pleriq; facto concurſu in villa, ejuratoq; Principe, SZVYSCIO jurant fidem & obſequium. Vltimo nuptiarum die ad ſignum campanæ, (*Nabat* dicitur) tota Vrbs ad arma concurrit. Invadunt Caſtellum, & præſidium Polonicum ſomno vinoq; ſepultum. Cædes immaniſq; in ſemivivos laniena exercetur,

- - - Crudelis ubique *Vir: l. 2. Æneid.*
Luctus, ubiq; pavor, & plurima mortis imago.

Poſtquàm Polonorum ferociſſimi, per acies cecidiſſent, penetrant in conclave DEMETRII, quē de feneſtra jā jam ſe præcipitantē retrahunt. Eâdem horâ Mater DEMETRII, ſub oſculo Crucis (id juramenti loco apud Moſchos habetur) examinata, negavit legitimum â ſe coli DEMETRIVM. Nec mora crudeliſſimè

mè occiditur impostor. Poloni quiq; animosiores mille septingenti cecidêre: Ducissa in Monasterium detrusa: Ducis tamen WISNIEWIECCII Aula non minùs generosè, quàm strenuê se tumultuanti plebi opposuit. Legati Poloniæ Regis, OLESNICKI & ALEXANDER CORVINVS GOSIEWSKI contra jura Gentium detenti biennio. Cadaver DEMETRII fune tractum per plateas, sannis, convitiis ludibriisq; promiscui sexûs plebi expositum in medio foro, tum ignobili sepultura obruitur, iterumq; erutum igni, in cineres consumendum, iniicitur. Hoc demùm tam celeri, tamq; infelici exitu, tanta potentiâ quæsitum, per tot clades inventum imperium DEMETRII terminatum: ita profectò.

Lucan. libro 1.

In se magna ruunt. Lætis hunc Numina rebus
Crescendi posuêre modum: summisq; negatum
Stare diù.

WASIL IWANOWICZ SZVYSKI.

Sublato per seditionem Principe, Caput seditionis coronatur. 1. Iunii 1606. Ad initium ejus Regni Kniaż GREGORIVS SZACHOWSKI (uti Moschi affirmant) raptis inter tumultum & cædem DEMETRII, decem equis Ducalibus, profugus in Poloniam, DEMETRII nomen, Personam, & titulos assumit, adversùsq; Moschoviam, numerosum æquè ac potentem colligit exercitum: secuti sunt ejus auspicia, viri magni nominis in Moschovia, Dux WISNIEWIECKI, SAPIEHA cæterique.

Infestis Polonorum, Lithuanorum, Moschorum, & Kozacorum Zaporohensium & Donensium copiis, in profundiora Moschoviæ penetrans, ipsam metropolitanam illius Vrbem intestinis â semetipsa jam pænè oppressam cladibus, biennali premit obsidione. Duo tum in Moschovia distinctis locis comparuerunt *Demetrii*, quorum alter Ducalem annulum, argumento fugæ monstrabat; alter quidpiam ê Ducali supellectile, prædæ ostentabat. Vterq; studia Moschorum ad se, vi & artificiosâ impósturâ

poſturâ trahebat. Primum tamen omnibus potentiorem arma Polonorum fecerunt (uti innui) hic exercitus Moſchoviæ profligavit, Moſcuamq; validâ ſtrinxit obſidione. Quisquis verò ille fuerit, ſeu idem ille *Demetrius*, ſeu alius impoſtor, ita egit Perſonam *Demetrii*, ut fidiſſimi amici, hac de re, nil certi hucuſq; referre potuerint. At in Polonia SIGISMVNDVS REX ob communem Regum cauſam, ob Legatorum captivationem, ob violatum jus hoſpitii, juraq; Gentium, bellum in Moſchoviam decrevit. Ipſe Smolenſcum cinxit obſidione. STANISLAVM ZOŁKIEWSKI Exercituum Ducem in penitiorem Moſchoviam expedivit, qui octoginta millia Moſchorum ad Kłuſzynum fudit, ibidemque Sueticum Generalem, *Pontum de la Gardie*, profligatum captivavit: Moſcuamq; Victor aggreſſus eſt. Moſcuæ in foro, primùm populus, mox in palatio Proceres *SZVYSCIVM infortunatum eſſe Principem conclamant*: in campum prodeunt: Proceres, Nobilitas, Populus, con-

Bellum Poloniæ contra Moſchos

concludunt deſerere Principem ſævum in pace, & in adverſis præliorum exitioſum. Cuncti deinde per delegatos SZVYSCIO denuntiant, tot populorum nomine: *eum eſſe Principem infelicem*: *ſceptrum reſignare iubent, ipſumque in monaſterium detrudunt*. Ita *per ſeditionem quærentibus Imperia, aut tenentibus, nihil medium inter præcipitia & ſumma eſt*. ZOŁKIEVIVS poſtquàm in conſpectum Moſcuæ Victorem produxit Exercitum, major in Vrbe metus: oppreſſa tumultuantium dubitatio, nonnullis jam pro VLADISLAO, quibuſdam pro *Demetrio*, Vrbi adſidente, quibuſdam pro *Galicino* Electionem trahentibus. Omnes concludunt deditionem Vrbis tolerabilibus mediis, Electionem VLADISLAI Poloniæ Principis, petendumq; â Victore ſubſidium contra *Demetrianos*, Vrbem jam biennio oppugnantes. Victor, VLADISLAO fidem juratam coram ſe dare obſidem, diadema, Caſtellumq; iubet: tum deditis fert opem. Et quia nuſquam ibi pax conſiſtere poſſet, ubi

SZVYSCIVS *esset*, hunc sibi ante omnia
dedi oportere declaravit. Poloni, hucusq; si-
gna *Demetrii* secuti, (præviâ cautione, exolu-
tionis stipendiorum, sub *Demetrio* emeritorum,
â Rege & Republica) deserto *Demetrio*, sub
Regimen ZOŁKIEVII concesserunt.

VLADISLAVS

Decimum quintum ætatis annum agentem
VLADISLAVM, Magnus Dux Mosch:
SZVYSCIVS, FILORET Patriarcha
duoq; *Szuyscii* fratres, Captivi, Victorem, to-
taq; Moschovia Principem adoravit: Vrbem,
Castellum, diademata, Thesaurum Ducalem, Ar-
ma, Sigillum, omnesq; publicas opes, ZOŁ-
KIEVIVS in deditionem accepit; ac ne
per vim imposita imperia exuerent Victi, pro
præsidio Castelli, primùm mille, monitus de-
inde ab ipsismet Moschis de periculo seditio-
nis, sensim sex millia intromisit. Iuramen-
tum in Nomen VŁADISLAI, in perso-
na excepit: moneta in vulgus sparsa: apud re-
motissimas gentes Kołmykorum, Kazanensium,
Sibi-

Sibiriensium, Astrachaniæ, Czeremissiorum, ad mare Caspium & Septemtrionale sitas, VLADISLAI colebatur Nomen. ALEXANDRVM CORVINVM GOSIEWSKI Moscuæ præfecit ZOŁKIEVIVS; ipse, primùm castra Regia ad Smolenscum Victor, mox Varsaviam, (jam quoq; capto Smolensco) triumphaliter ingressus, Moschorum Principes SIGISMVNDO & VLADISLAO in publicis Comitiis Captivos præsentavit.

Anno 1611. 26. Ian. Populus Moschoviæ *militarem licentiam Poloni militis GOSIEVIO exposuit: Sacrarum Iconum contemptum, filiarum uxorumq; suarum prostitutionem: incusabant tributum alendo militi impositum: petebant deniq; in omnium præsentium malorum remedium, celerem adventum VLADISLAI electi Magni Ducis.* Pœna itaq; in sontes lata, & Electi Ducis adventum acceleraturum se spopondit CORVINVS. Iam verò militem suum excubare diligentiùs, dum Moschos sensim insolescere videt: populumq; armorum usu, abstinere iubet.

Cumq; ingenia illa tumultus & conventicula, apertiùs augent, Vrbem diverſis locis clám incendit, divertendo Moſchorum animos â publicis ad privata tuenda Sed poſtquàm commune incendium animos incolarum invaſiſſet, Vrbem totam exuſſit, excurſioneq; validâ facta excidit. Ducenta millia promiſcui vulgi, in Vrbe tunc periiſſe feruntur. Vrbs tota præter Caſtellum, & unam vetuſtiſſimam Sanctæ Trinitatis Eccleſiam, in cineres abiit. Ex Caſtello, Ducalis, Patriarchalis, & Eccleſiaſticus, privatorumq; theſaurus â milite direptus, pretii incredibilis, uſq; adeò opulentus, ut nauſeans opes peditum vulgus, bombardas groſſiſſimis gemmis oneratas, exoneraret in âerem: diademata, ſceptra, unicornua auro & adamantibus veſtita, partim Ducibus, partim militi præſidiario, partim ſeditioſo, ceſſerunt in ſpolium.

MICHAYŁO FIEDOROWICZ

Propriis malis totq; cladibus ad ſaniorem jam mentem Moſchi impellebantur: quare unanimi con-

conſenſu MICHAELEM FIEDOROWICZ *Theodoro Nikiticz Filoretto* (qui deinde Patriarchale Solium adeptus eſt) genitum, ſexennem, Magnum Moſchoviæ Ducem dixerunt. Anno 1613. Ejus auſpiciis Moſcua cincta obſidione, ſed egregiè defenſa ab ALEXANDRO CORVINO GOSIEWSKI annis ſex. IOANNES CAROLVS CHODKIEWICZ, IOANNES ZBOROWSKI geminatis Moſchorum cladibus, ſolverunt obſidionem. Hucuſq; CORVINVS fortiter Proregis functus officio, ſucceſſorem accepit (Polonâ Gente eas honoris vices alternas eſſe cum Lithuanis volente) IOANNEM STRVS. Iterum ſub eo Moſcua cingitur obſidione, fameq; adacta paciſcitur deditionem. Potitos quoq; ſe dicunt Moſchi tunc Smolenſco, ſed intra tres menſes, iterum reſignare ob inopiam commeatûs coactos: nam *Georgius Sulieſzow* cinctis obſidione Moſchis Smolenſci, opem laturus, in via profligatus: *Demetrius Czerkaſki* cum exercitu Moſcu-

Moſcuam uſq; evaſit, Polonis undiq; inſtantibus: ipſeq; VLADISLAVS Moſcuam oppugnavit 1618: portam Orbacenſem perfregit. Defenſa tamen Vrbs operâ Germanici præſidii. Tandem Moſchovia tot feſſa malis, inducias 27. annorum ad Troycam accepit. SZVYSCIVS Magnus Dux Captivus obiit in Polonia. *Filoret* Patriarcha, duoq; *Szuyſcii* 1619. libertatem ſunt conſecuti. Vixit MICHAEL Pacificus, ſuæ Genti gratus Princeps, niſi quòd arbitrio Patriarchæ, ſuſceperit celebrem illam Smolenſci obſidionem 1632. occaſionem ingentis gloriæ VLADISLAO IV Pol: Regi: ubi 170000. Moſchorum victi, reſidui edomiti, ſigna, arma, opes publicas & privatas, Victori in ſpolium reliquerunt. Obiit MICHAEL 1645 Iulii 12. ætatis 49. Regni 43.

ALEXIVS MICHAYŁOWICZ

Eodem anno Patri ſucceſſor ALEXIVS tranquillum cum ſceptro accepit Regnum: eòq; majora pacis præſidia firmabantur, cum â Patre ſupremâ voluntate ad colendam cum Po-lonis

lonis pacem obligaretur. Anno tamen 1654. atrox bellum intulit Poloniæ & Lithuaniæ, dum illæ multiplici bello diſtraherentur. Majorum ſuorum prudentiam, fortitudinem, potentiam, ſuperavit. Nationibus externis, tum fortitudinis, tum prudentiæ, omniſq, ingenii probandi exercitium, Moſcuæ præbuit: ſed ſimul in omni arte, Moſchos olim rudes, militiæ omniumq; bonarum artium ignaros, excoluit. Quicquid deniq; Moſcua exuit ferociæ, huic debebit Principi. Non defuêre tamē rerū viciſſitudines, & clades ingentes ſub ejus Dominio: peſtes enim antehâc inauditas perpeſſa Moſchovia, Princeps Civili tumultu petitus, orbatus filiis ALEXIO magnæ indolis, & in ſpem Regnorum Polonici, ac Moſchovitici educato, & SIMEONE minorenni. *Tanti conſiſtit bello Polonam laceſſere Gentem.* De quo fuſiſſimè actum ſupra.

Hæc ex occaſione Vrbis Moſcuæ, â nobis ferè quadriennio inhabitatæ, dicta ſufficiant.

Moſcuâ evoluti, Kubinſcum pervenimus, il-lûc

lûc Secretarius Magni Principis Cameræ, viaticum liberale attulit. Insuper sericum viride, aliudq; sericum argenteo filo intertextum, Persicum opus. Colonellis, aliisq; omnibus sedecim Concaptivis, collaudatâ eorum constantiâ, munera liberaliter data. Omnium maximum munus, libertatem, etiamnum declaratam accepit CORVINVS. Quâ lætus, munerum quoq; gratus, latorem munificè donatum dimisit. Literas verò idiomatè & stylo Genti illi accõmodato, valedicturus Magno Principi, ejusmodi inscripsit.

tria au millia

DEI Gratiâ Magno Principi, Car, & Magno Duci ALEXIO MICHAYŁOWICZ, totius Magnæ, Minoris, & Albæ Russiæ Monarchæ, aliorumq; plurium Regnorum & Terrarum Orientalium, Occidentalium, & Septemtrionalium Hæredi, Successori, Principi, Domino, &c. &c.

Sacra Carea Majestas.

Non longè antèhac Majestatis Vestræ Captivus, nunc ejusdem clementiâ liber VINCENTIVS CORVINVS GOSIEWSKI, humiles rependo gratias pro omnibus mihi præstitis beneficiis, quòd me Majestas Vestra quadriennio liberaliter victu & amictu, donis insuper providere, medicis suis curam meæ valetudinis demandare, medicamenta è pharmacopolio Ducali largiri, per Simeonem Lukianowicz Streszniow Senatorem suum, me ægrum Captivum invisere; deniq; libertate donare, in Patriam dimittere, conspectu suo non denegato: per Secretarium suum de valetudine mea inquirere, auream mihi vestem & viaticũ largiri dignata est. Quòd verò pristinum meum Pacis conficiendæ studiũ, grato animo acceptet Majestas Vestra, meq; ad perficiendum opus; cum Georgio Dołgoruki, cum Athanasio Nasczokin, apud Sacram Regiam Majestatem Dominum Meum Clementissimum Legato, ad amicitiam ineundam hortetur, libens Majestati Vestræ obsequar. DEVM interea precor (absq; cujus adjutorio, omne consilium vanum, omnis potentia debilis) ut tantùm virium mihi suppeditet, & ingenii, quatenus Vestrarum Majestatum ad pacem inclinatos animos, labore meo, ad tam pium opus perficiendum inducam. Vt verò Majestates Vestræ san-

gui-

guinem Christianum sistant, Ethnicorum potentiam malis utriusq; Gentis auctam diminuant, obsequia Mea Majestatibus Vestris devoveo, quantum per rationes virium & possibilitatis licebit. Quicquid Vestris terrenis Majestatibus defuerit, Divina Majestas suppleat, tam pias, orbi Christiano proficuas Majestatum Vestrarum intentiones, Suo cumulatura auxilio. Quam precor, ne priùs me sinat mori, nisi videro utriq; Imperio restitutam pacem; inter Vos Magnos Principes, Vestraq; Regna veterem amicitiam; hostium communium confusionem, & amicarum Gentium inde solatium. Id dum animitùs apprecor, Majestatis Vestræ deosculor manum.

Majestatis Vestræ

Kubińsci 20. Martii.

1662.

Humilis Servitor

VINCENTIUS CORVINUS GOSIEWSKI.

Mozaysci commutatis vectoribus, Wiażmam perventum. Omnium bellorum & diuturni carceris asperitatibus infractus, parum abfuit, quin

quin in ipso portu libertatis, grandi ægritudinis procellâ impetitus, vitæ fortunarumq; fecerit naufragium CORVINUS. Aliquantū sopito morbo, Dorohobuzum lectulo delatus: eo malo iterum recrudescente, extremè periclitatus est. Æquè Moschis ac Concaptivis de ejus vita solicitis, commodior visa navigatio secundo Boristhene, ob evitandas infinitorum pontium incommoditates. Vrgebat Kniaż *Nikita Iwanowicz* ODOIEWSKI per Internuntios Smolensco missos, iter ejus accelerari, cùm jam verni dies infirmo periculum, â Medico prædictum, minari viderentur. Duo itaq; magna navigia ad iter navale instruuntur. Cæteri Captivi, pariter & Moschi, *Pristavi*, excubitores, sedecim magnis navigiis Smolenscum 4. Aprilis appulerunt. Quum plerùmq; meticulosa sit calamitas, timebamus ne Smolensci novum aliquod emergens cursum itineris nostri remoraretur, sed cum miles protensis in muro signis, populusq; ad ripam Boristhenis numerosus confluxisset, ut sibi liceret reducē, corā

Moschi urgent eliberationem.

Smolensci honorificè excipitur.

coram intueri & adorare: cùm æquè â populo ac milite præsidiario haberentur honores; cùm ab *Odoiewscio* cæterisq; Legatis, Ducalis rheda mitteretur; deniq; intra mænia honorificè deduceretur â Colonellis, tum demùm verè se liberum esse agnovit. Excubiæ adhibitæ, obsequii magis, quàm vigiliarum causâ. 5tâ Aprilis in eadem Ducali rheda Legatorum Aulam invectus, in areâ ab A Ł M A Z I O Cancellario omnium Legatorum nomine salutatus: mox in atrio â N A S C Z O K I N O simili salutatione exceptus: in sala â P R O Z O R O W S C I O dextrâ datâ: honoratꝰ, ante conclave á Legationis Principe O D O I E W S C I O humaniter acceptus, in conclave deducitur: *hîc habito primùm colloquio de accelerando Legatorum congressu, de commutatione Captivorum, de Austriacorum mediatione, supremum ei libertatis decus, tot suspiriis desideratum,* (ejusq; usui, seu equos, seu navigia vellet, jam esse omnia in promptu) denuntiatur. Comites libertatis dati quinq; præterea gregarii duodecim, vilioribus obsequiis

A Legatis Mosch: honorificè salutatur.

Morgentis.

Libertatem consequitur

quiis destinati. Pro omnibus, quòd Nationis Moschoviticæ Captivos remissurus esset, scripto cautum. Vice Colonellus honoris causâ, & 30. pedites Moschi, remigesq; dati usque Mohiloviam: iidem ut integrè Smolenscum remeare possent, similiter scripto cautum. Reliqui commutationem expectare iussi.

Sextâ Aprilis ê portu Smolenscensi solvit: ipsoq; die Paschali 9. Apr: Orsam delatus, Salvatorem resurgentem, Captivorumq; liberatorem, adoravit. Die Lunæ Kopysiam pervenit. Dum R A D I V I L I A N V S peditatus, populusq; sub signis prodiret, signa & arma flecteret, mœnia oppidi ignibus coruscarent, (in re quidem levi, sed apud se non nisi Principi exhiberi consueta) Moschi magni Nominis & honoris Virum admirabantur, quem apud se hospitem non adeò æstimabant. Russiæ oppida bellū pertæsa, C O R V I N V M ut pacis authorem cum ingenti plausu intuebantur, simul & spe haud dubiâ, si Hostis bella gerere coget, Ei victorias notis itineribus destina-

Accessus in Patriam.

ſtinabant. Sibi ſalutem cum eo rediiſſe, & ceu ſalutare ſidus illuxiſſe gratulabantur, in illo turbulento inteſtinorum per Rempublicam motuum ſtatu; in illa graviſſima militaris confœderationis tempeſtate. Vnam credo fuiſſe omnium vocem

Te nobis trepidæ ceu ſidus dulce carinæ
Oſtendêre poli: tantis quæ laſſa procellis
Tunditur, excuſſo trahitur dum cæca Magiſtro
- - - Tu ſola perîcli
Turris ades, clypeuſq; trucem porrectus in hoſtem.

Claudianus l. 1. in Ruffinum.

Szkłoviam accedendi erat animus; ſed quòd illûc Moſchi venales Captivi clàm deportati eſſent, ne hæ præpedirentur nundinæ, illã est prætergreſſ9, *nil ſibi eſſe emendũ, apud illos mercatores*, inquiens, *cum Sacræ Regiæ Majeſtatis curâ, & Hoſtium beneficio, donatam acceperit libertatem.* Impoſito tamen areſto (quod jam Regio, & Exercitûs nomine factum eſt) 200000 Imperialium, in Lithuaniam comite MICHAELE PAC Fratre ſuo, profectus eſt. In itinere dierũ plurimorum verbis & lætitiæ materiem ſuppedi-

peditabant præteritæ calamitates: etenim

Quæ fuit durum pati
Meminiſſe dulce eſt.

Seneca in Hercule Furente.

Liber jam inde, præteritas calamitates in præſentis lætitiæ materiam vertit, renatæque libertati, parem animum, vultumq; induit hilariorem, nihilominùs præſagam malorum mẽtem, ubiq; gerere viſus. Minſci, Novogrodeci, Słonimi, *Zyrowiciis*, â populo extra mœnia prodeunte, oratione & admiratione exceptus, â Clero cum decantatione Hymni in Eccleſias ubiq; deductus, ubiq; gratum ſe & liberalem præbebat gratulantibus.

Kobryniæ ubi famâ vulgatum eſt, publico privatoq; omnium voto deſideratum redire Ducem (cum ſtupore præſentis ibidem Internuntii Moſchovitici) tormentorum ſono, lætiſq; inter vulgus militare circulis, domus implebantur. Magiſtratus autem militaris cum ZERONSCIO, tanto hoſpiti obviam expediendos cenſuit Legatos, invitandumq; ad ſe. Duodecim Proceres Legationis, officio, nobilita-

bilitate, & militiâ insignes expediti. His accessit ingens numerus, gestientium intueri reducem illum Civem, pro quo liberando Romanorum Imperator, Poloniæ, Galliæ, Sueciæ, Reges, Senatus, Equestris & militaris Ordo, tantoperè desudârunt. Ab hinc frequentes militum ê stativis prodeuntium turmæ, tanquam postliminio redditum, lætis pro præsenti fortuna animis, Kobriniam circumfusi deducebant. In cujus conspectum ubi ventum est, ZERONSCIVS, Consiliariorum aliorumq; (quos in oppido continuò residere oportebat) quadringentorum equitum cinctus coronâ, splendidissimè obviam medio processit miliari. Totidem ferè â parte CORVINI stabant. Vtriq; gratulatio prolixior animis quàm verbis constabat: nam obortæ utrique lacrymæ, verba præpedivêre: interim dextris datis, in oppidum itum. Ternis vicibus, omnia quotquot in Castello erant tormenta, detonuerunt. Peditatus extra oppidum pares exhibebat honores. Cænæ, applausui militari, fre-

frequentiq; tormentorum ac tubarum sono, nox data. Luce ortâ in frequentissimam militum adveniens coronam, alter alterius conspectu, mutuo paulisper conticuêre. Tum primus CORVINVS, orsus est orationem: *Quo fato in hostium manus inciderit, duriq; carceris pro Patria toleratas ærumnas, exposuit. Hinc deinde per armatam Legationem, ab Exercitu Moscuam expeditam, magna ex parte vindicatum se agnoscens, censuit inter victoriarum rerumq; ab eis gestarum gloriam, id non ultimum laudis fore, apud posteritatem exemplum, quod Dux cesserit Exercitui ab hoste, in præmium fortitudinis: quod Ducem suum belli casibus oppressum, carceris ærumnis enervatum, ab amicis desperatum, victoriosâ ope sublevârint; Captivorum spolio (quos sanguine suo conquisiverant) commutârint &c. &c.* Non dissimili facundiâ ALBERTVS CIECHANOWIECKI, Exercitûs nomine *plurimas res ab eo pro Patria gloriosè gestas, recensuit: simul Vercense prælium, minorì numero, majori fortitudine absolutum: ipsum deniq; carcerem, eòusq; depræ-* *Oratio ad milites.*

dica-

dicavit; ut meritò, inter victoriarum gloriæq; trophæa, recenseri debeat. Adjecit absentis in Patria desiderium, in carcere, boni publici studium, cum discrimine vitæ, &c. Actis Ei deniq; gratiis, Patriæ & Exercitûs nomine, in Ecclesiam itum. Vbi inter repetitos tormentorum applausus, â Militari populo decantatum, *Te Deum laudamus*: veterem victoriarum gloriam repetere, non carceris ærumnas eo die recensere, inter tot applausus audivisses CORVINVM. Triplex deinde epulum exhibuit militi, tantâ liberalitate, ut in amplissimo horto, inter plantas, plurimis instructis mensis, accumberent quotquot vellent. Cæteris inter hortos decumbentibus, vinum ad satietatem apponebatur.

Varsaviam ingressus. Iam crebriùs ab Regia allatæ literæ, monebant, maturaret suum adventum. Modicâ itaque sibi concessâ Wołczyni quiete, Varsaviam profectus. Apparabatur quidem ab Amicis in Aula, ingressui ejus pompa, sed cùm se morbis fractum sentiret, pertæsus tot officiorum inter pompam ingressûs præstandorum, studium amicorum eo die elusit. Nihilominùs postridie, ipso die Pentecostes, Regiam Majestatem, in suburbano Varsaviensi palatio aditurus, veluti quispiam Externus ingrediens meritis exceptus honoribus. In Curiam ubi frequenti Senatu perventum est, Sacræ Regiæ Majestati in publico, brevi, & concisâ oratione, *primùm non gloriosam magis, quàm divitem Superûm benignitate, victoriam gratulatus: (cùm pro se eliberando ex spoliis suis quinq; Moschorum Generalissimos, liberaliter Moschis condonârit) tum pro Paterna suæ libertatis cura, actis gratiis, carceris tolerati obsequium dedicavit, eamq; ipsam libertatem, quam Paterno Ejus beneficio se debere recognoscebat, ac residuum vitæ, Regiis obsequiis obstrinxit.* Par magnitudini Regiæ, victoriisq; oratio, clementer â Principe audita: accepta merita: dati pro commutatione captivi, iam omnes apud privatos Cives, venales. Deinde indicto de industria conventu, frequenti Senatu auditus, nunquàm inutilẽ boni Civis operam esse,

 & ne

& ne compedibus quidem magnanimos passus impediri, demonstravit, cùm arcana quæq; Moschorum explorata, in Senatu aperiret.

Exceptæ deinde, tum Domesticorum, tum Externorum Principum gratulationes, & quidē literæ LEOPOLDI Augusti Imperatoris, LVDOVICI Galliæ Regis, FRIDERICI VILHELMI Marchionis Brandenburgici, Sacri Romani Imperii Electoris, IACOBI Curlandiæ & Semigalliæ Ducis.

Iam verò in Patria omnium Principum, Procerum, præsentium & absentium susceptus gratulationibus, omnium voto in præsentium malorum, seditionumq; remedium, destinatus, Vilnam concessit. *Nec degeneravit* (uti de Magno BOHEMVNDO ê Turcico carcere, magno auri pondere redempto, scribit Historicus) *â Pristina animi indole; casuumq; bellicorum non ignarus, fortunæ vires ingentes esse; e-am rerum temporumq; communium inclinationem afferre: ac pro libidine, quem visum fuerit extollere, premereq;: mentem hominis, vimq; animi suæ sortis esse: summos Viros neq; frangi adversis, neq; tumescere secundis: & quò plura majoraq; experimenta virtutis in utraq; fortuna dederat, eò sensibus mortalium erat admirabilior.*

P. *Æmilius Venonensis de bello sacro.*

CAPVT IX.

VINCENTIVS CORVINVS GOSIEWSKI Seditioni Militari sedandæ immiscetur, & interimitur.

Reducis ê Moschovia VINCENTII GOSIEWSKI illibata fides & authoritas, omnium in Republica voto, præsentibus malis interponenda judicabatur quidem; sed adversa ejus valetudo, tot malis fracta, aliud sentire cogebat. Firmior tamen erat Regalis obsequii & boni publici amor, quàm ut vel toleratis in carcere ærumnis, vel diuturnis morbis superaretur. Sequitur igitur, quò se occultus fatorum ordo, quò Majestatis nutus, Civiumq; vocabat salus. Vix exactis duobus mensibus Varsaviæ, (qui publicis consiliis, privatis congratulationibus

nibus, medendæq; valetudini impensi) Vilnam proficiscitur. Ibi creatus Commissionis Marschalcus, huc omnes convertit curas, ut Patriæ exitialem Militum seditiosorum nexum resolveret: reductoq; milite ad obsequium, hostes Reipublicæ (si qui pacem aspernarentur) bello adortus, ad pacem ineundam sub clypeo flecteret. Iam suum Exercitum novo augere peditatu: Equitatum mille equitibus hastatis, cuivis Gentium formidabile ac invictum robur, deligere constituit. Inprimis verò Militem donis, dignaq; Duce munificentiâ sensim ad obsequium revocabat.

Gesta Gosievii Vilnæ.

Verùm ut rarò iniqua Fortuna, maximis virtutibus parcit, ita piis ej9 conatibus, simulque vitæ, jam cum ferali exitu, adversa propè instabant fata. Cùm *Niewiaronski* unus è Concaptivis ejus Moscuæ, qui fermè in deliriũ actus Smolensci, quòd cum Duce sibi per Moschos non liceret in Patriam regressus; Moscuam se rediturum, ritu Græco lustrandum, omnia publica & privata Patriæ proditurum, & se periturum (inani certè conatu, ob restrictam tunc CORVINI potestatem,) lymphato similis debacchabatur. nunc, (prout & pleriq; alii,) Smolensco dimissus, ubi omniũ primùm seditiosæ confæderationi militari nomen animumque inscripsisset, in Deputatorum militum circulo, communi suffragio, *Director* seditiosorum electus, in caput ej9 cõjurâsset: Præfectus etiam militiæ, qui tunc Exercitui seditioso præerat (nã *Zeronscius* cum omnibus gubernationis peritis, Vilnam concesserat) milites quoq; Vilnam deputati, æquè ac in castris residui, divisi in factiones, firmi consilii expertes, tanquam in diverso æstu, extremis fluctibus iactarentur.

Origo seditio- num.

Constabat CORVINO, jam excitari contra se tumultum, ideòq; hæc ad Supremum Cancellarium, Leopolim, manu propriâ scripsit, Vilnâ die 8. Oct: 1662 *Hinc incessanter Kobryniam, inde viceversâ Vilnam veniant literæ. Quæ hinc, plerùmq; ad incitandum, inde modestiûs, hinc falsa multa, quasi â nobis quæratur Commissionis solutio, inde urgetur conclusio. Uno verbo*

Literæ Gosievii manu propriâ scriptæ.

verbo inter tot ſenſus de neceſſitate ſequentur incon-
venientia. Spes boni in ambiguo. Cauſa malorum o-
mnium, Director cum aliquot aſſeclis, cui compoſitis
rebus, nulla ſpes prædominandi Reipublicæ: omne in
turbido conſilium. Veluti ob bona ſibi eripienda in-
fenſus, & iratus, literis ad Exercitum datis, noſtra
Præſaga *facta criminari non diſiſtit. Hic menſis aliquid de-*
mali *monſtrabit, utinam non extremum! quando innocens*
mens. *cum ſonte, ſine diſcrimine patietur. Tunc fortè a-*
gnoſcemus mala, quando modus reparandi deerit. Fi-
at quod Divinæ Majeſtati placet. Ego paratus ſum
fieri victima pro bono publico, nihilominùs publicæ
res, proximum ſpectant interitum. Ago quantum
poſſum. Doleo, quòd me implicaverim præſentibus
malis. Vtinam me abſente continuâſſent dementias,
quas me abſente inchoârunt.

Nec vanum id erat CORVINI præſagi-
um: nã Præfect9 militiæ (cum ſint diverſæ Ducis
ac militis artes) nec compeſcere, nec diſſimula-
re armati populi fremitus gnarus, impulſ9 e-
piſtolis â Directore miſſis, Wołpam caſtra mo-
vit. Hîc cinctâ Eccleſiâ peditatu, Militem ad
ſecre

ſecretum juramento firmandum cogit. COR-
VINVM proditionis, correſpondentiæ cum
Rege, Aula, Extraneis, venundati Smolenſci,
reum incuſat: literas Directoris Vilnâ allatas
pro documento monſtrat: invitandum ad ca-
ſtra cenſet. Conſentientibus, nec penſantibus
qui, & â quo rationem eſſent exacturi, porre-
xit ſcriptum, quo comprehenſio violenta COR-
VINI includebatur: id nonnulli conſuetâ in-
ſolentiâ militari abrepti, nonnulli coacti ſub-
ſcripſerunt. Inſeſſis primùm viis, ne nuntius
præveniret; 800 equites Vilnam mittit. Qui
demandatũ ſub noctẽ proſequẽtes iter, citato
curſu ponè ſequẽtia urgebãt fata, quò celeriùs
Ducis ruinæ inſtarent. Vnum jam Vilnã mili-
are ſupererat: proinde ſubſiſtere miles iube-
tur: huic hactenus ignaro, quò iret, quem peteret,
poſt præſtitum corporale juramentũ, de tenẽdo
ſecreto, ſcriptũ cõjurationis aperitur. CORVI-
NVS factorum integritate tutus, metu vacuus,
ſuo ordinario ſecurus præſidio, non vanos
rumores contemnebat: cùm nil opinionis, omnia

 con-

conſcientiæ cauſâ faceret. Interea præmiſſæ ad Directorē Vilnā literæ, denuntiabant: 1mó. *Mitti Equitatum Vilnam*. 2do: *Committi rem ejus iudicio his verbis: ſi tibi videbitur*. 3tio. *Rationes & modos, quibus aggredi opus deberet ſubmiſſ9 miles, ab illo ſuggeri oportere*. 4to. *Si forté rem ad effectum deduci non videretur, ſub ſigillo ſecreti conſervandam*. 5tó. *Non temeré procederet, monebatur, ne & ſua, & Exercitûs hoc facto læderetur conſcientia*. Lectæ in conclavi literæ noctu, approbatæ, perinde quaſi citatus, aut jure & legitimè convictus eſſet, ferale decretum dictum. Signo interim Vilnā recepto, Miles movet: diluculo invadit Vrbem CORVINI palatium petit & obſidet, per ſubmiſſos in cubiculum, ad caſtra abducendum invitat quieſcentem adhuc: violenter è cubiculo productum, ZERONSCIVM verò ē medio templo raptum (fruſtra reclamantibus Monachis, immunitateſq; Eccleſiaſticas & excommunicationes opponentibus) Wolpam abducunt. Ac ut magis conſideres inſanos; non deerant inter furentes milites, qui iacta-

Ex literis ſubſtituti ad Directorem.

Goſievi9 comprehenditur à ſeditioſo milite

15. Nov:

iactarent: malè proviſum eſſe huic Reip: in qua ſapientes & potentes pollerent vitâ & regimine. Non latebat (uti memoravi) CORVINVM, has, quib9 tenebatur, ſibi ſtrui inſidias, ſed conſcia mens recti, fatis ſic volentibus, nullas circùm ſe habebat excubias; hinc reputantibus haud proſperū vulgi favorem, breves & infauſtos populi armati amores, monentibuſq; de periculo reſpondebat: *ire ad Exercitum rationemq; factorum ſuorum reddere, ſibi eſſe conſtitutum. Si à milite deduci, DEO ſic volente, (uti jam præmonebant amici) in caſtra contigerit, diluere ſe velle omnia obiicienda*. Sed diſcretam hominis & rationabilem intentionem, prævertit malèpoti convivii impetus: quippe inter illas epulas allato nuntio rerum Vilnæ geſtarum, ob metum aliquando vindictæ intentandæ, concluſum eſt: CORVINVM humanam victimam fore. De convivio ſeſe proripientes noctu, in proximum pagum deſertum divertunt malèpoti Hîc quod denſæ noctis tenebræ omnem præriperent viſum, accenſus manipulus ſignum

gnum

gnum commilitonibus ebriis (qui è convivio errabundi per campos redibant) extenſum. Ibiq; ſchedula his verbis inſcripta *Ioanni Nowoſzynſki. Accepi adduci Vilnâ Captivos, quod verò hucuſque vivi adducantur, tibi do mandatum ut prædictos Captivos, abſq; ulla mora, ſub pœna tui capitis, facias mori.*

Crudeliter primùm ZERONSCIVS interemptus. Aberat tunc à caſtris CORVINVS ſex miliaribus, in Patria hoſtilibus cinctus excubiis. Hûc efferato animo cum aſſeclis ebriis *Nowoſzyńſki* advenit;Ducẽq;ocyus ad caſtra primùm properare, mox in campis Oſtrinenſibus, rhedâ deſcendere iubet: illîcq; decretũ mortis pronuntiat. *Ille Sua in Patriam merita, communeſq; cum Exercitu pro ea exanthlatos labores & ſumptus, aliam poſtulare mercedem; aut ſi quid culpæ contra ſe compertum eſt, perduci in caſtra, iudicio damnari publico, vel abſolvi petit.* Nowoſzynſki *DEVM vindicem fore, Ejus ſanguinis, ſe pœna capitis cogi, ad exequendum decretum, reſpondit.* Iterum CORVINVS

Cædes Goſievii 29. Nov: 1662.

Gregarium quemq; militem, nunquàm à ſe abſq; prævio iudicio damnatum memorabat; præſtarent milites Duci ſuo, ut non decederet iniudicatus. Cùm etiam id negaretur; *conſcientiam liceret ſibi confeſſione expiari,* petiit. Data poteſtas confeſſionis ibidem in agro peragendæ. Poſt abſolutionem petenti P. *Samueli Kuderowſki Soc: IESV,* num ignoſceret inimicis? reſpondit: ignoſcere ſe omnibus, æquê parricidis, ac parricidii authoribus. Iterum petenti num ignoſceret? eo modo ſe ignoſcere, quo Salvator in Cruce pendens, Iudæ traditori ſuo ignovit, ingeminavit. Moræ impatientes lictores illi, pios actus elicienti, auriculæ dextræ glandem è ſclopeto allidunt. Vnicus ille ictus tot calamitatibus pro Patria toleratis infractum virum proſtravit: nihilominùs tanti ruina Ducis non ſtitit impetum ſanguinariæ crudelitatis, in omne nefas effrenatæ: ſanguine viſo generoſæ ſolent miteſcere feræ, ſciunt parcere ſubiectis.

Corpora magnanimo ſatis eſt proſtrâſſe leoni,
Ira ſuum finem cum jacet hoſtis, habet.

At

At illos immanes animos (quod ignobilibus solenne belluis) innocuus sanguis efferavit, crudelibus cruoreque innoxio infectis manibus scrutabantur artus, cordisque palpitationem, num obtuso halitu animam non occultaret? alterâ itaq; cordi admoto sclopeto, tertiâq; subtus umbilicum trajectus glande. Insolenti clamore dilaniandum corpus, frameisq; discerpendum ab omnibus ebriis petebatur, ne patrati criminis superessent vestigia: sed, licet ægrè, ab ea insania discessum. Multis deinde conviciis exanime cadaver, nocte integrâ in diversorio impetitum: postridie Vilnam devehi ægrè permissum est. Quo eodem tempore Præfectus Militiæ literas revocatorias ad *Nowoszyńscium* expediverat; sed scena peracta est priùs, quàm ille crapulam edormivisset. Exanimis itaq; Dux Vilnã plaustro invectus, â consternato populo, pro tunc absq; ulla pompâ delatus ad Basilicam D. Casimiri. Ibidem incorruptus diu, cultui honorifico publicè exhibitus: tandem sarcophago inclusus, funebri pompæ reser-

servatus.

Is fuit exitus VINCENTII CORVINI GOSIEWSKI: nascendi gloriâ (etenim Romanos Consules, Hungariæ Reges, in serie Avorum recensebat) animi magnitudine, (nil enim humile, abjectum, animo & verbis volvebat) gestis magistratibus, belli & pacis gloriâ, Viri inæstimabilis. Proprio ductu cum hostibus Kozacis conflixit ad Dimir, Irpien: ad Pultoviam, Prostki, Filipow, Radziwiliszki, Wolmir, Caunam, Verki, cum Moschis & Suecis. Alienis autem auspiciis ad Łoiow, Pińsk, Mozyr, Białocerkwiam, Mohiloviam. Ex his ad Filipoviam & Verki, adversam sibi fortunam expertus, belli & pacis artibus, quantum valeret, demonstravit: cùm tenui Reip: ærario, decem millium Exercitum conscripsisset, cùm hinc Moschis Lithuaniam, inde Livoniam & Prussiam Suecis occupantibus, Samogitiam illæsam conservaverit: cùm ad littus Curonicum in Samogitia, hactenus non practicato exemplo, ex Hollandia bellica requisita exposuerit: ibi- *Breve Elogiũ.*

ibidem novum Samogitis portum, Caſtello imponendo erecturus. Cùm in acie formanda, in oculis totius Poloniæ ad Varſaviam, extemporaneum, cùm in præliis ſemper ſe præſentiſſimum & animoſiſſimum, præſtiterit. Artes pacis & conſilii, in ſiſtendis victricibus Moſchorum armis, avertendis Sueticis, in colenda externorum Principum amicitia, in affabilitate, civilitate, quàm propè calleret, novit Patria & ipſe invidus fatebitur livor. In conſilio promptum, in ſententia dicenda extemporaneum & ſuccinctum; in adinveniendis rerumq; gerendarum mediis, facundum: Humanum, Civilem erga omnes quidem, at maximè erga extraneos, bellicæ aut Oeconomicæ Architecturæ peritos, vidimus. Ad nullã rem ardentiùs quàm ad liberalitatis decus anhelabat: libertas illi toto pretioſior orbe. Vultus illi omniſq; ſenſuum ſymeſtria ad venerationem & gravitatem compoſita: cùm tamen parem fortunæ, corporis præferret Majeſtatē arrogantiæ vitium effugit. Auſteritas ſemper altiſ-

altiſſimo nixa conſilio, neminem iratus punivit, ne puniviſſe doleret, cùm furor receſſiſſet. Publicum bonum totum quodam modo illum occupaverat, adeò, ut per ſuam ruinam Patriām ſtare oportere dictitaret. Pace partâ de conſenſu Reip: Quarcianum militem, ne iuventus otio torpeſceret, in Lithuania inſtituendum cenſebat: qui repentinis Lithuaniæ caſibus, Tartaricis arcendis in Vkrainam excurſionibus, armorumq; publico exercitio deſerviret. In caſtris, vigiliis & labore cum ultimis militum certabat, nec quicquam in Exercitu, præter honorem & militare imperium habebat. Maximis honoribus eminens, animum illibatum avaritiâ, & rigidæ integritatis geſſit.

Moſcuæ tres illos annos pietati & eruditioni conceſſit. Sacramentis crebriùs uſus. Faſciculū myrrhæ, aliaq; pia opuſcula, quotidiano ſuo uſui addixit. Diu noctuq; lectioni librorum invigilabat. Magnorum Principum exēplo, aſſuetã gladio manū, calamo admovit ad conſcribendos libellos: quorum unus proſtat in typis.

Reliquũ vitæ tẽp9, Moſcuæ Architecturæ bellicæ & Oeconomicæ, conquirendo clandeſtino literarum commercio, ac præcautionibus in Patriam clám deportandis, impendit. Integro illo triennio, modico potu, ad ſitim duntaxat extinguendam, non ad voluptatem uſus, cæteris liberale epulum exhibere ſolebat.

Vim verò animi ingeniiq; tantam in eo fuiſſe, conſtat, ut *quamvis infimo loco natus fuiſſet, fortunam ſibi paráſſet.* Nulla ars liberalis, nulla ſcientia ſacra, profanaq; Ei defuit. Iuris, Eloquentiæ, Mathematicæ, Architecturæ bellicæ & Oeconomicæ, Philoſophiæ quoq; & Theologiæ non ignarus, artes callebat. Linguas peregrinas præter Patriam, Latinam, Italicam, Germanicam, Moſchoviticam ſcivit exactiſſimè: Gallicæ uſum Moſcuæ contraxit. Armorum, equorum, picturæ, Architecturæ, Muſicæ, omniſq; elegantiæ, avidus ſpectator & auditor. Ad omnia hæc adeò illi fuit ingenium verſatile, & expeditum: ut natum ad id unum diceres, quòd cœpiſſet. Cæterùm Fortunam par-

Livius de Catone.

partam cunctatione corrumpens, & celeritatem belli, nonnunquàm extinxit conſiliis. Cunctatione ſibi noxius, quâ bis ex libertate excidit.

Exercitum populumq; omnem, brevi (poſtquàm innocentia Ejus prodiiſſet in apertum conſtitiſſetq; jam, nullum ab eo Patriæ periculum fuiſſe intentatum,) ſubiit virtutis, clarèque pro Patria geſtorum memoria, boniq; amiſſi inane deſiderium. Dignus CORVINI nomine: *quod ſi primùm ab eo inciperet,* proveхiſſet ille quantumvis exilia Stirpis ſuæ initia ad eam magnitudinem, quæ hodie orbis vaſtitatem implet: quod in vita fortia agendo & patiendo, in morte ſtrenuè occumbendo probavit. Dignus ſi Africani exemplo, ingratæ Patriæ ſuos negaviſſet Cineres.

CAPVT X.

Captivati ſontes, nexus militaris reſolutus, deq; ſontibus judicium Anno 1663 & 4.

ATrox & immane, dignum quod æternâ Anali-

nalium memoriâ profcriberetur facinus,non Gẽtem modò CORVINORVM,PACIORVMque, fed infenfiffimos etiam CORVINO hoftes diu altiffimâ admiratione fufpẽfos tenuit. Senatus militari tumultui fuã dignitatẽ expofitã;Cives,oppreffã Rẽp: *Miles longo Imperatorũ facramento imbutus, arte & impulfu alieno, quàm fuo ingenio* traduct9, Duces infolenter à milite plecti,ne iudicio quidẽ prævio, ingemifcebat: nihilominùs cedendum tempori cuncti, moremq; gerendum exiftimabant, fub armis invalido legum iuriumq; præfidio. Magiftratus ille militaris, expeditis ad Archiep: Gneznenfem uti primum Principem, ad Generaliffimos Regni Exercituum, aliofque Proceres, (quorum authoritatem effe fũmam in Rep: & Regia conftabat,) Legatis, fuum facinus non excufabat, fed fupprimens errorem extollebat: Proditoris morte Remp: ab interitu vindicatam: fecretiffimas cum externis factiones, Regi & Reip: hucufq; ignotas, in Comitiis demonftrandas, per fe fuppreffas. Legati nusquam fcelefti facinoris patrono reperto,

Tacitus.

to, rediêre. Ne unicum quidem Civem ita in communi Patria, in æquali Rep: eminere, ut legibus interrogari non poffit: nec minimùm libertati præjudicari, potentiffimum quemque, poffe dicere caufam, unanimiter refcripferunt. Archiepifcopus infuper, poftquam præcipitem furorem incufâffet; precabatur à DEO in fuo refcripto, ut innocuus ille cruor, electuarii loco, medendis Patriæ vulneribus deferviret, nihilominùs vindictam (iufti Abel fanguine implorante) Patriæ imminere vaticinatus.

Tunc primùm caufas cædis conquirunt.

Tunc primum caufæ cædis dudum peractæ, conquiri cœperunt. Infamiâ intactum, invidiâ quâ poffunt urgent. Gefti honores curæq; CORVINO pro crimine: toleratus carcer, exanthlati labores pro fimulatione cenfebantur: *ob virtutes certiffimum exitium.* Literæ per ordinariam poftam ab Aula, arithmetico Charactere ad GOSIEVIUM fcriptæ, etiam tunc necdum ab illis nimis intellectæ, manifefti criminis & proditionis loco, palàm â Subftituto,militi in caftris: & Vilnæ â Directore

re oſtentantur: in his Patriam vendi, Smolenſco Moſchis decedi (cùm tamen *Smolenſcum* armis & præſidio firmiſſimo Moſchorum etiam nunc inſideatur) corpus ſibi a Moſchis redditum, animum ipſos habere: in his Suecorum arma introduci: per Sueticam potentiam, libertatem ſuam & Regnum Gallis venundari; Exercitûs ſalutem periclitari, prædicant. Indicto univerſali Procerum, Nobilitatis, Exercitûs conventu Olitam, omnes ad juramentum ſeditioſæ confæderationis adigere nituntur, cujus ſancitis, atq; armis impotenter ſumptis, vindicta ſibi impendens coërceri, Majeſtas Principis, legum vis convelli, atrocitas patratæ cædis approbari poſſe, putabatur. Nobilitatem, militemq; GOSIEVIANVM, ſciſcitantem de cauſa novæ (uti vocabant) confæderationis, ad Senatum, Senatus verò ſe inſcium profeſſus, ad ſeditioſos remiſit. Iam tunc non obſcurè, pænitebat inſaniæ. Seditioſæ factionis militaris capita, viciſſim in ſe culpam cædis, factæ coniiciebant. Indignati nam-

Conventum univerſalē ordinibꝰ M.D.L. indicunt Olitam: & quâ intentione.

namq; GOSIEVIANI ſe inſciis, ſe inconſultis, nonnullis ad ſubſcribendum decretum coactis, abſq; iudicio, foro incompetenti, ſibi ereptum præſtantiſſimum Ducem, arma corripiebant. Vix manibus inter Exercitum temperatum. Nec ullam aliam rationem pro ſui defenſione opponebant ſeditioſi, niſi illos Characteres toto illo conventu ſibi ignotos & inexplicabiles. Nullâq; re ibi geſtâ, præter novas introductas ſubſcriptiones, colendumq; fœdus cum Exercitu Regni ſancitum, in ſtativa miles dimiſſus. Dextra ala Breſtiam & in Poleſiam, ſiniſtra verò (ii ſunt GOSIEVIANI) in Samogitiam deductæ. Ipſe Præfectus Militiæ, Szadoviæ in Samogitia, Artigleriæ & peditatûs præſidio ſecurus, ſibi ſedē præfixit: munitionēq;ibidē erexit: ad Exercitū Regni Legatos firmandi fœderis cauſâ expedivit, indeq; miſſos ſolenniter excepit. Scilicet hæc ſcelerum quærebantur præſidia, quamdiu difficillimis Patriæ temporibus, Regis & Reip: conniventiâ, á ſuo crimine non abſolverentur Iuri

Goſievianorum ardor pro vindicāda cæde ſui Ducis.

Iuri quoq; parando, calumniosè formare proditorias nomine GOSIEVII, & annulo signare destinârunt. In hunc usum *Samuelem Węstawski* (cui GOSIEUIVS annulum commiserat, fideléq; ejus operâ Moscuæ, & in Patria expertus est multis annis) & ipsum reum proditionis incusando, ubiq; conquirebant. Verùm ille monitus CORVINI interitu, Rigam, Regiomontum, & Leopolim profugus, Regalis obsequii gloriam & securitatem nactus est. Verùm literæ illæ characteresq; obscuri, deinde explicati, majorem, quàm dici potest, in GOSIEVIANIS ardorem pro vindicanda cæde sui Ducis concitârunt: parricidæ verò (ut plerùmq; scelesta facinora cognatione quadam inter se connectuntur) non ad pænitentiam, sed ad nova majora scelera audenda pro veteris criminis defensione processerunt. Moschorũ quẽpiã Captivũ, promissâ libertate & præmio decẽ aureorum: insuper (nî faceret, quæ suadebantur) minis coactum, venundati Smolensci, auriq; deportati Rigam, testem in iudicio futurum, reservabant.

Fraus parricidarum.

Literis lectis sublata suspicio.

Tot tantaq; scelera, simul sævire in vitam famamq; demortui, longiùs ultor non patiebatur DEVS. CHRISTOPHORVS PAC Magni Ducatûs Lithuaniæ Cancellarius, MICHAEL PAC Castrorum Generalis Metator, Fratris sui ulturi cædem, famamq; tanti Ducis mendacibus probris fere oppressam, vindicaturi, Patriam demùm præsenti malo, confæderatorumq; oppressione liberaturi, frænandam furiosorum illorum omnem rabiem, vindicandumq; immane facinus decreverunt. Cancellarius consilii sui amplitudine, Metator verò mediis immixtus periculis, opus aggreditur. Duodecim legit socios, quibus prævio juramento aperit rem, ipso initio arduam, eventu dubiam, periculo gravem. Non defuit proditor in tam exili numero: eodem die per schedulas nonnulli præmoniti: sed piis manibus, Gentiq; superstiti propitia Numina, utrinq; sustulerunt metum, postquam MICHAEL PAC in circulo *militari proposuisset:*

Vu *iactari*

iactari à nonnullis de industria, contra se rumores, quibus in diversa agere concivium, ac demùm in mutuas cædes armare possint commilitonum animos. Satis sit semel creditum, cùm quandoq; fraus fidem sibi in parvis præstruit, ut cum mercede magna fallat. Sat sanguini & cædibus datum, quæ non aliunde ortæ in tanta mala degenerârunt, nisi ex narrantium & credentium temeritate. Dictis data fides, suspiciones utcunque sublatæ, nihilominùs PACIANI incœptis desistere coacti, Vilnâ excesserunt.

Conventu Vilnæ soluto, Magistratus Militaris Szadoviam ubi pervenit fortalitium maturari iussit: quod & seditiosorum præsidium & omnium quotquot jam suspicio notabat GOSIEVIANI sanguinis vindices, mox foret carcer. Hæc effecerunt, ut generosi militum quiq; jurati, seu in ipso fortalitio, seu in militari circulo, authores cædis in potestatem redigendos, initâ conjuratione clàm susciperent. Fortè in villa natali epulo, à quopiam Officialium, Præfectus militum exceptus com-

commorabatur inde redeuntem pars equitum à PACIO expedita, confosso primùm equo capti-varûnt. Conditionem temporis, vel hinc æstimare licet, quod patrati facinoris omnium mens conscia, neq; fugientem tueretur, nec quisquam propugnaret captiuum, unoquoq; amicorum latebras sibi quærente quo privatæ salutis amore trahebatur, aut culpam cædis Gosievianæ à se amoueret. Legati quoq; militares Polonici in densiores sylvas cum cæteris fontibus profugi, latitabant. At in oppido MATHIAS GOSIEWSKI nuntio rei gestæ in villa accepto Artilleriam occupauit. Officiales & peditatum ad arma coactum, fidem Regiam iuramento firmare iussit. Moschus ille hucusq; ignotus suâ sponte adijt CASTRORVM METATOREM commentum aureos, promissa & minas hucusq; secretas aperuit. Nec mora, pro Directore expeditus leuior equitatus. Iam & is conscius sibi, dum in Prussiam apparat fugâ, inter latebras comprehenditur. Tum capita seditionum

ditionum conquisita quosdam ipsimet complices vel qui contagione insanierunt, in documentum fidei tradidêre. Omnes pariter uti & cædis ministri, VINDICE VINCENTIO, retibus quæ texuerunt diuersis locis impliciti, in bello seruatas animas, in carcere Mariemburgi reseruabant judicio & pœnæ. Communi nempe seditionum (quæ sibi confæderationum vel sacri nexûs anteactis sæculis usurpauerant vocabulum) exitu, ut earum authores, vel atroci aliquo euentu terminauerint vitam, vel tenui penu, ij qui Regum & Regnorum partiebantur reditus, dein supervixerint inglorij. Regnante SIGISMVNDO III rebus gloriosissimè gestis, urbe Moscuâ potiti, gazâ opulentissimâ Principum Moschouiæ direptâ; nacti inter se diversos Ductores, totã corruperunt victoriã. Nã victam urbem victæ genti reliquerunt in prædam, ipsi iterum iterumq; excessêre: atq; fixâ sede, (unusquisq; Ducum instar) cum suo exercitu pars Leopoli, pars Brésciæ, pars Grod-

næ

næ consederunt. Nec sufficiebat, magno illi Regi eripuisse fructum victoriæ; prodidisse Moscuam; captum duorum annorum spacio, & tot cladium precio Smolenscũ deseruisse; præsidio & commeatu destituisse, ut ex tanta præda ægrè sit retentum: sed insuper in bona mensæ Regalis, & feudalia inuolârunt: Telonia reipub: occuparũt: vias publicas & aditus Ciuitatum insederunt: Curiæ & bona nobilium invasa: Ductoribus eorum fastu & luxu omnia implentibus, ut contumaciter Regibus æquiparari contenderent. Confluebat indies multitudo, ad tam certum & sine sudore ditandi ex alieno modum: ut nec numerus certus, uniuscuiusq; exercitûs recenseri, nec quãtitas stipendiorum constare, nec prætensionum modus definiri potuerit: modo hæc, modo alia, indies tamen plura à Repub: extorquentibus. Sæuiebantq; in Patriam veluti in aliquo captiuo regno, spolia adepti, adeò ut Respub: extremis suis malis adacta, cogeretur ijs exoluere summam aureorum, quantam externi nusquam in Polonia corradi potuisse existimabant. Idem multoties contigit eidem Reip: ab ijs quos pro retinenda Liuonia conscripserat. Postquam eam Prouinciam expilâssent, torrentis instar, inde ad expilandam Samogitiam, deinde Lituaniam excedebant. Reuocati quandoq; ingenti propositâ mercede, mox leuem ob causam inde excessuri. Deniq; illud opulentum Reip: patrimonium, tanto san-

Ex literis Sigis. III Regis ad Ioan. Ca rol Chodkiewicz.

ex literis eiusdem Regis ad eundem

Piasecki. in annalibus

Heindẽsteinius lib. 12.

guine

guine & opibus nostris partum, hostibus in spolium exposuerunt. Genti quoq; æterna labes irrogata. Quantâ admiratione posteri legimus, proficiscenti VLADISLAO ad capessendum Moschouiæ Principatum, propriam ipsiusmet cohortem, denegâsse obsequium, nec secutam abeuntem Principem, in statiuis mansisse. Pacis gloriosæ & cum summo emolumento prætermissas occasiones stupet Orbis, cùm post Moschouiticas Cannas ad Konotopum, Czudnouiam, Kuszlki &c. &c. vincere, non verò uti victoriâ nos sciuisse proclamauit. Sed cùm Gentem nostram bellicæ gloriæ non pœniteat; nec nos Reip: damna, nostræ ignauiæ: nec hostes partas ex nobis prædas suæ virtuti debent, nisi prædictis seditionibus. Alia nunc mens est Genti nostræ, cuius miles, gaudet quidem fructui sibi fuisse robustiore statu Remp: nunc verò gloriam, à se defensæ, sibi vendicat, cum undiq; bellis pressam, sine stipendijs, per tot annos contra Moschos, Suecos, Turcas, Tartaros, etiamnum feliciter tuetur. Deo, esse cordi Regum & Regnorum causam credamus. Nam nec diuturna unquam illa militaris magistratûs potestas, extitit, nec stabiles opes cum vita: quippe præcipitistas, extitit lapsu, plerosq; ad incita redactos & SIGISMVNDANO sæculo audiuimus, & nostro uidimus. ZERONSCIVS, certè & hic Præfectus (à quo digressi sumus) digni meliori fato: & quidem ZERONSCIVS eò infelicior, quòd in sequẽtibus comitijs, declaratũ sit *Caput eius invidicabile*. *Vndiq; iam ad MICHAELEM PAC GOSIEVIanus*

N V S miles, redibatq; paulatim amor obsequii. Nex9 resoluti instrumentũ *Iacobum Terzbesz* simulatâ Personâ & habitu vectoris, ad Regẽ solvendi nex9, redituri ad obsequiũ militis, nũti9 expeditur. Adhibiti ad consilium gratulabantur: ii quib9 temporum momenta, secretum communicare vetabant, dolebant, occasionem sibi præreptam ad præstandum piis manibus obsequium. Imbelles verò, lividi, reiq; necis, quem vivum privatim oderant, dum sibi metuunt, publicè miris laudibus extollunt. Pleriq; sacris illis, an sacrilegis nexibus se explicatos gratulantur: cuncti generoso spiritu opibusq; valentes, soluti seditioso imperio, jam inde futuri liberi, PAVLVM SAPIEHA & MICHAELEM PAC sibi redditos, militiæ Imperatores, lætis animis exceperunt.

Gosievianus miles resolvit militarem seditionẽ.

Ab Exercitu Legati ad Regem profecti, *fidem & obsequium dedicârunt: pugnando cum hostibus, Regis & Reip: se quæsituros libertatem: asperrima queq;, laborem, periculumq; deposcebant; ut quod ab authoribus factum est, obliterarent; quandoqui-*

Legatio ab Exercitu ad Regem.

doquidem quidquid vixerant in Nexu, id omne in ſuam ignominiam verſum, execrarentur. Cæterùm ne aliquot Perſonarum inſolentia toti Genti adſcriberetur, publico ſcripto typis vulgato, ſunt proteſtati: ſuâ quemq; inſaniâ furere.

Partâ libertate, redditoq; Regi Exercitu, reſtitutâ legum dignitate, exuſto publicè Nexu, reſtabat non levis difficultas; *unde promenda eſſent militi ſtipendia, ærario ad præſens tenui? Quo ſponſore miles, ea ſibi certo ſolutum iri crederet?* Non alia viſa certior ratio, quàm ſi primariâ authoritate, non ludificari ſe miles comprobaretur. Boni publici cupidus GEORGIVS BIAŁŁOZOR Vilnenſis Præſul, caſtra invectus, militem primùm oratione delinivit, tum ſtipendiorum exolutionem intra annum promiſſam, (ad præſens verò ſexcentorum florenorum millium donativum â Rege pollicitus) juramento comprobavit. Fauſtis acclamationibus, tormentorum, tubarum, lituorumq; ſono, geſtientium animis, actæ Regi, Præſuliq; gratiæ:

Stipendia proviſa.

tiæ; devota obſequia: iidē Ductoribus clamore extemplò ominati felix fauſtumq; imperium. Hæc acta ſunt in Samogitia.

Hoc modo VINCENTII CORVINI inclyta virtus in poſtremo vitæ termino, magnitudine Nominis, amplitudine clarè factorū, immane illud ſeditionis monſtrum obruit & oppreſſit.

Interea Leopoli, Exercitus Regni, incomparabilem Regis ſui ſolertiam, miris eludebat artibus. Iam ille vocabulo *Sacer Nexus*, re ipſâ rebellis, Lithuanorum adhuc auctus fœdere, Leopolim iturus ad arma concurrebat. Rex quanquam Majeſtate, conſilio, Ducum experientiâ, militumq; robore, eſſet ſuperior: nihilominùs ut ſine ſanguine, vinceret metu rebelles, Tartarorum arma ad confinia Vkrainæ & Podoliæ evocata, oſtentavit. Sed poſteaquàm allatum eſt, Lithuanorum Exercitum ingens ſeditioſi belli ſubſidium deceſſiſſe, publicè in templis privatimq; manibus CORVINI, ſuo ſanguine reſtinguentis Civile incendium

Nexus Regni reſolutus

dium, habebatur honos. Exercitus ille GOSIEVIANVS omni fortunâ Duci & Patriæ fidus, extollebatur; commune PACIORVM Nomen, tum maximè MICHAEL PAC, author tantæ felicitatis, in publico per sacra profanaq; ora, honorificè dilatus, Castrorum Metator appellari desiit; sed cunctis, (qui tunc â Rege deferri poterant) honoribus auctus est. Palatinatus Smolenscensis, & in Exercitu Imperatoriá potestas data. Rex productis in aciem copiis, datâ veniâ, sine cædib9 & sanguine, armorum & animorum simul civilium, de seditiosis victor evasit.

Rex Poloniæ movet in Vkrainâ & in Moscuam.

Positis undiq; Civilibus armis, IOANNES CASIMIRVS, domi exitiosa Polonorum arma recenter expertus, adversus Moschoviæ M. Ducem copias movit in Vkrainâ illã nimirũ rebellionis Patriam, Officinam cladium, Regnum Schismatis; quo stante sui juris, Regis authoritas stare non poterat; eratque alienæ potestatis, Poloniæ tranquillitas. Toties rebelles Kozacorum animos, Regali obtu-

obtutus Majestate devictos flexit in subjectionem. Hucusq; Vkrainâ exules Cives, in Patriam reduxit: auctus deinde Kozacorum & Tartarorum subsidiis, antiquis Regibus indomitum Boristhenem edomuit. Oppida Woronkow, Baryszpol, Ostrz, Sosnica, Dewica, Krolewieć; dextrâ parte per Legatos IOANNEM SOBIESKI: cui assistebant Principes Tartarorum, & PAVLVM TETERA, vi & clementiâ, in deditionem accepit: nonnulla contumaciora diripi permisit, non tam ira & odio, motus, quàm ut miles coërcitus in tot integré Captivatis oppidis, aliquo loco fructum victoriæ perciperet. Lithuani parte sinistra adventabant, longè lateq; Rossaviam, Swińsco, Brańsco, igni ferroq; vastantes. Supremo loco Rex, Moschorum ingressus terras, locis infinitas, multitudine populorum innumerabiles: collatisq; ad Karaczeviam feliciter contra *Prozorowscium*; ad Nowogrodecum Severiæ contra *Romadanowscium* signis, excisis extemporaneis hostium fortalitiis, Bołchoviam usq; infesta

Boristhenē traiicit ad Rzyszow.

Res gestæ.

 pro-

promovit arma. M. Moschorum Princeps Exercitum omnem per Civitates dimisit, ut se ipsos muris, & muros se ipsis tutarentur: cæterùm populationum damno servare uuiversa, statuit, quamdiu Exercitus contraheret. Rex ubi animadvertit dissipatum bellum, hostes cædibus & incendiis ad pugnam eliciebat, nec pacis prætermittebat media. *Samuelem Węsławski* Notarium & Cubicularium suum, Moscuam expedivit Ablegatum, cùmque jam imminente cum vere hyemis resolutione, periculosum esset in hostico versare arma, Moschi quoq; simul Legatos obiicerent, & validis copiis instarent, hinc *Czerkascius*, inde in Alba Russia jam igne & ferro grassaretur *Chowańscius*, ê paludosis illis & sylvestribus Provinciis, Polonicus miles in Vkrainam retrò, Lithuanicus non sine gravi equorum inter sylvas & paludes strage, in Albam Russiam, reductus. Rex, maximum celeritatis impedimentum Lithuanis, & ipse non sine gravi fastidio superatis sylvis, Mohiloviam, deinde Vilnam concessit.

cessit. Hinc ultra Boristhenem Vkraina rediit ad ingenium, ubique Nostris ejectis præsidiis.

Omnia damna nostra numerosis Moschorum cladibus affatim persolvit *Chowańscius*. Nam cùm Lithuani Hyberno, Vernoq; tempore domi feriantur, ille ferox, & anteacti decoris avidus, Lithuaniam invasurus, ad Witebscum consedit. Martiæ suæ fortunæ & virtuti confisus MICHAEL PAC, castris *Chowańscii* duorum millium opposuit castra. Primùm ille negabat sibi licere absq; consensu Principis, (dum positis utrinq; armis, in faciem pacis per Legatos venitur) manus conserere; sed postquàm per transfugam rescivisset, moveri retrò Lithuanorum castra, magno impetu advolat insperatus: egregiè decertantibus Lithuanis, accurrit peditatus (qui jam retrò præcesserat) perfractisq; Moschorum alis, *Chowańscius* vinci assuetus, aciem, peditatum, castra, impedimentaq; deseruit. Peditatus omnis in campis circumventus, internecione deletus; eques tum in acie, tum in fuga

Michaël Pac profligat Chowańscium ad Witebscum.

ga cæſus, ipſe Dux fugiendi peritiſſimus Vitebſcum evaſit. Signa capta triginta ſeptem, tormenta æenea quinq;, caſtra demùm, & Suburbia Witebſcenſia direpta: lætis animis, quòd adverſa hyemis, expeditione proſpera penſaviſſent.

1664. Rex natalem ſuum Vilnæ celebravit, lætitiam Majeſtatis, recente victoria & triumpho promovente.

Tractatus ſub clypeo. Inter Moſchoviam & Lithuaniam, pacis tractatus, cruentus ſeſe obtulit. *Dolgorukius* non tam paci conficiendæ idoneus, quam bello reſuſcitando, vir faſtuoſiſſimè loquax, Legationi adhibitus, nil aliud niſi *vires, potentiam, opes, fortunam, ſuorum extollit. Polonorum obterit ſeneſcentem cum viribus Majeſtatem: omnem eorum ferociam in verbis, non in factis eſſe: eamq; in Comitiis magis, quàm in bellis apparere. Iam maria, terras, inani ſono verborum implevit. Ex Anglia ſuccurſum adduci: peditum innumerabilem vim ex Sibiria cum Kaſſimovienſi Regulo adventare, â quibus nil ſarti tecti ſit* (paulò poſt Kaſſimovienſis

ſis adduxit duo tantùm millia.) *Ex Aſtrachaniæ Regno, Victores fugâ, Parthorumq; more pugnantes populos Kałmykos, æquè viros ac fæminas, Gentem armis validam adventare, vaniloquus iactabat. Scire ſe inſuper quantum in Polonia diſcordiarum. Contrà: Principi ſuo, immotam pacem ubiq;, & unum id bellum eſſe. Czerkaſcius* interea ſeptuaginta millibus Moſchorum ferox, tormentis centum ſeptuaginta (terrore tamen magis bellum geſturus, quàm cupiditate proferendi Imperii, aut dignum ob præmium) Szkloviam aggreditur: illam dum fruſtra oppugnat, brevi Moſcuam revocatur, copiis iiſdē *Dołgorukius* ex Legato, belli Dux, conſtituitur. MICHAEL PAC non numero ſed animo par, cum quinq; millibus ſuorum ad Mohiloviam conſedit: indeq; totius Lithuaniæ ſalutem, contra advenientes Moſchos & Szkłoviam oppugnantes, propugnavit. Totis quidem viribus decertatum non eſt, ſed creberrimis per varia ſtratagemmata cladibus, hoſtis ab oppugnanda Szkłovia ſubmotus, Kopyſiam

Michaël Pac Moſchorum potentiæ reſiſtit.

ſiam cinxit obſidione. Illûc Campi Marſchalcus Lithuaniæ, per medias Moſchorum ſtationes, peditatum & commeatum nocturno tempore introduxit, ipſeq; ad ſuos evaſit. *Dolgorukius* vanâ oſtentatione armorum ad Kopyſiam nil proficiens; inſuper mandatum M. Ducis Moſchoviæ interceptum, miſſum ſibi ab oppidanis accepit, in quo aſſultus cum iactura hominum ei interdicebatur: Tartarorum quoq; ex Vkraina confluentium PACIO in ſuccurſum, de induſtria ſparſo rumore, territus; jamq; milite & equis imminutis, campo diffidens, intra vallum diruti oppidi Dubrowna, caſtra ſua contraxit; nec ullâ re clarè geſtâ, cladibus attritus, equis ut plurimùm privatus (nam furto ê paſcuis ſublatorum equorum hinnitu, provocatus numeroſiſſimus grex equorum, prædatores, Szkłoviam uſq; ſequebatur) menſe Novembri, retrò, Smolenſcum verſùs movit.

Literas interceptas Moſchis mittit ne audeat vi attentare aſſultum.

Pari furore Moſchi ê Ruſſia Polocenſi, Vilnæ Samogitiæq; minitabantur excidium. Scilicet

licet ut militem ad propria tuenda Mohiloviâ diſtraherent: ſed mira DEI providentia, â CZARNIAWSCIO primùm equitatus, deinde peditatus ad Łuſzki deletus eſt: reliqui Dunæ vorticibus impulſi, hauſtiq; per errorem â ſuiſmet; ex adverſo littore tormentorum ictibus, luctantes cum aquis occubuêre.

Poſito undiq; bello, Provinciæ feroci impoſitis Białocerkwiæ, Korſuni, Czehryni, præſidiis: profligatis ad Białocerkwiam rebellibus, edomitis rebellium oppidis â CZARNECCIO Palatino Ruſſiæ, generalia Regni & M. D. L. Comitia, Varſaviam indicta. Septuaginta hoſtium ſigna capta CZARNECCIVS; PACIVS ſeptuaginta duo per Legatos, Regi in Comitiis publicè in Senatu pro Majeſtate ſedenti, præſentârunt: erant ſanè glorioſa illa Regni Poloniæ conſilia, quæ tot in hoſtico lectis laureis coronata, tot trophæis, ad parem maximis imperiis gloriam ſublimabantur.

Comitia Regni Pol. 26. Novĕbr: 1664.

Hucuſq; in Caſtro Margemburgenſi Captivi autho

authores GOSIEVIANÆ cædis, ſub arcta conſervati cuſtodia, compedibus vincti, Varſaviam in locum iudicii, & ſupplicii adducuntur. *Nowoſzyńſki* in Moſchoviam profugus, ibidem meritas ſceleri ſuo invenit pœnas, nam catenis vinctus, primùm in carcerem Smolenſci conjectus, deinde ad ſolvendas in Patria pœnas redditus, diu in carcere conſervatus: complures in Valachiam vel in monaſteria profugerunt: cæteri, quorum approbatione, CORVINVS ſublatus eſt, ad Comitia ducenti ſeptuaginta citati.

Iudiciũ de ſontibus. Iudicium in generalibus Regni Comitiis (non quòd dubium ſcelus eſſet, ſed quò luculentiùs CORVINI integritas & gloria pateret orbi) publicè inſtitutum, arrectis omnibus Ordinibus, Externorumq; Legatis, quanta pietas Poloniæ, quæ fides amicis CORVINI, quæ fiducia ſontibus ſuperviveret.

Magna CORVINI merita & illi in Senatu recitabant, dignaq; meliori fato & gratitudine apud Concives, confeſſi ſunt. Omnium

um factorum Ejus conſcios ſe fuiſſe, Moſcuæ & in Patria, agnoſcebant: deteſtabantur necis atrocitatem: culpam tamen unuſquiſq; â ſe in alium, quàm longiſſimè mutuó retorquebant.

Rex in præſentia frequentiſſimi Senatûs, conceſſis omnibus juris beneficiis, auditoque ſcrutinio, quinquaginta octo Iudicum ſententiis, haud aliàs intentiore populo ſuper eventu cauſæ, pronuntiavit decretum contra ſontes, in pœnam infamiæ, amiſſionis vitæ, & bonorum ad Fiſcum redigendorum. Quinq; cædis authores & duos cædis miniſtros pœnâ capitis, damnavit: reſidui cædis conſcii perpetuâ infamiâ notati. Poſtquàm præviâ executione in foro Varſavienſi, cædis ſuæ extitiſſet vindex CORVINVS, (quanquam omnem funeris pompam, teſtamento Moſcuæ ſcripto abdicaverit) funebris triumphus eidem decretus eſt, peractuſq; Vilnæ in monumento Majorum, omnibus ſacris profaniſq; congeſtis honoribus 12. Febr: in Baſilica D. Caſimiri: ampliſſima celſoq; faſtigio moles erecta, tholum

Basilicæ attingebat, quam ê virgine cera quâquâ versûs frequens cingebat lumen. Complura militaria signa, hostibus, variis bellis erepta, cingebant molem, aderant circûmlata omnibus bellis CORVINORVM Gentis insignia. Iam peractis sacris, elatoq; funere, imperatoriæ in Exercitu potestatis insigne, Clava, gladius, hasta, â circûmstantibus, fastigio allisa & confracta: alteram armatus eques, intra Basilicam solutis equo habenis, portæ: tertiamq; ê publico foro eques decurrens, pari impetu, muro Basilicæ allisit, in frustaq; redegit hastam. Murales machinæ, & peditatus, festivâ explosione detonuerunt. Equorum militaris pompa, Equitum instructus ordo, supremum CORVINO præstiterunt obsequium. Oratione sacrâ profanâq;, pietas, belli gloria, in Rempublicam merita, recensita. Non defuit officio Vniversitas Vilnensis, quæ se obstrictam ejus beneficiis gerens, funebrem Panegyrim sparsit in populum. CHRISTOPHORVS PAC M. D. Lith: Cancellarius ad perennem memoriam Herois meritissimi, in loco cædis, marmoream posuit columnam. Pro qua exornanda certaverunt scriptis, viri elevati ingenii: sed nos pro coronide hujus operis VICTORIS & VICTI gesta, nostro elogio ad memoriam scribamus posteritati.

CAPVT XI.

Elogium Historicum, Natales, honores, gesta in Patria & extra illam, calamitates & obitum VINCENTII CORVINI GOSIEWSKI complectens.

D. O. M.

Subsiste Viator.
VINCENTIVM CORVINVM GOSIEWSKI
Supremum M. D. L. Thesaurarium,
Fortunæ exemplum,
Sui sæculi Bellisarium:
CORVINORVM
in Rep: Romana Consulum,
in Hungaria Regum,

in Lithuania Senatoriam,
intuere progeniem.
Pater Ei
ALEXANDER CORVINVS GOSIEWSKI
Palatinus Smolenſcenſis,
ſeptem Moſchoviæ Ducum,Exercituumq; victoriis,
Vrbis Moſcuæ excidio & gubernatione,
Sueticis inſuper trophæis celeberrimus;
Mater E V A P A C O W N A,
Illuſtriſſimâ in Italia olim,
nunc in Lithuania, oriunda proſapiâ,
Omnem CORVINORVM, & PACIORVM
cum ſanguine in Eum transfuderunt
prudentiam, fortitudinem, magnanimitatem.
Auſpicia ſui Nominis
ex victoria ad Zelburgum de Suecis parta,
antèquàm naſceretur, ſortitus,
prævio quaſi omine;
quòd Victoriæ filius, D. V I N C E N T I O Tutelari,
multorum hoſtium futurus eſſet
VICTOR VINCENTIVS.
Annorum quatuordecim, exteras adiit nationes.
VR-

VRBANO VIII, FERDINANDO III
Italiæ Germaniæq; Principibus,
ob indolem gratiſſimus.
Inde, è natali ſcilicet CORVINORVM ſolo,
poſt fata Patris redux in Patriam,
intumeſcentis Rheni cohibetur undis.
Quaſi eò reditum prohibere conarentur,
ubi cum hæreditate Civium erant odia poſſidenda.
In Patria florentiſſimam V L A D I S L A I Aulam,
Ipſe gloriâ, favore Principis, opibus florentiſſimus
Dapifer Lithuaniæ incoluit.
IOANNI CASIMIRO Sueciæ Regi
non minùs adipiſcendi Poloniæ Regni,
quàm Frater ejus CHRISTOPHORVS, in Galliã Legat9
ê carcere Gallico, Eidem libertatis,
quàm deniq; Pater utriuſq;
SIGISMVNDO III, VLADISLAO IV,
obtinendi Moſchoviæ ſceptri
Author fuit.
Vidiſſes Gentem CORVINORVM
Avita olim ſua decora; nunc IAGELLONIIS deferre,
ſcilicet & libertatem, & Regna.
ad

Ad Łoiow promotâ ſtrenuè de rebellibus Victoriâ;
ad Mozyr, Bobroyſk, Pinſk,
auxiliariâ Duci ſuo iunctâ manu,
ad Irpien cæſis decem rebellium millibus:
ad Dimir profligatis triginta Kozacorum millibus:
ad Białocerkwiam glorioſè cum Tartaris compoſitâ pace:
privatis ſuis opibus ibidem in obſequio Reip:exutus,
cùm ingentem nonniſi gloriæ meritorumq́;
coacervâſſet theſaurum,
Magni Ducatus Lithuaniæ agere iuſſus eſt Theſaurariū.
Sumptâ deinde M. D.L. clavâ,
multa raraq́; Ducum, ad Mohiloviam, Vilnam,
(excidii ejus tempore) præbuit exempla:
ſimul ingentem fatorum in ſe concitavit invidiam.
Primùm
Libertate exutus, Suecorum Regi traditus,
Digna tanto Victore præda.
Sic namq́; Poloniæ fata ferebant,
ut Captivus Dux ſolveret nexum
Suecorum & Moſchorum contra Poloniam,
& direptores Poloniæ olim ſocios,
in mutuam armaret direptionem.

Liber

Liber jam inde,
lætus malis ſuis, major & clarior in reſtaurando bello,
damniſq́; ſuis redditus terribilior:
proprio ære inexpugnabilem, ſuoq́; Nomini
omni fortunâ fidum contraxit Exercitum:
cujus virtute
ad Proſtki nobilem copiarum Sueticarum,
& Brandenburgicarum edidit ſtragem:
Birże totamq́; Samogitiam Suecis eripuit;
& Balthici ſupremo prohibuit dominio
Brandenburgico pacem ineundam cum Regno Poloniæ,
perſuaſit armatus.
Arces Livoniæ, Moſchorum armis impervias,
Wendā, Wolmir, Rombork, Armeth, Helmeth, Felin,
Treydan, Oberpal, attribuit Lithuaniæ.
Contra Moſchorum potentiam, ſuo ævo inſuperabilem
(alter Fabius) cunctando reſtituit rem.
Ad Caunam belli Dux de Moſchis Victor,
ad Werki pro pace ſancienda,
cum magno Moſchoviæ Duce Cōmiſſarius,
poſt acerrimum ſex horarum cum mille equitibus
contra 30000. certamen,

Bello

Bello aliàs & Legatione felix, circumventus,
Captivus Dux & Legatus,
Moſcuã, aſſervandus in malorum remedium, deducitur.
In Moſchovia
Paternos exegit annos tres, menſes ſex:
diverſâ ſorte, æquali merito,
ille Prorex, hic Captivus.
Intereà Moſchi, memorandas, ad Konotop, Połonkam,
Baſiam, Druck, Kuſzliki, accepêre â Polonis clades,
dum ſibi ingentes Provincias
datum iri pro Eo pollicentur.
Tum velut jam moniti Superis arbitris,
velut quadriennali ejus carcere, ſibi eſſet ſatisfactum,
velut ſuorum Majorum Manibus,
ab ejus Patre cæſorum eſſet parentatum;
repentinâ animorum mutatione,
in Captivi converſi miſericordiam,
non ſine metu & cunctatione,
Liberum pronuntiaverunt.
Pretium libertatis, non lytrum,
nam Heros tantæ gloriæ tantiq; Nominis,
etiam Moſchorum iudicio, omne exceſſit pretium,
ſed

ſed quinq; Moſchorum Generaliſſimi Duces,
Principes Boiary fuêre.
Prodeunti ê Moſchovia
ruebant in occurſum, Patria, Exercitus, Amici, Affines;
plauſus ubiq;, ubiq; ſeditioſis comes invidia:
imò,
ſi dimittentium hoſtium, & acceptantium
ſeditioſorum ſpectes animos,
Hoſti avido ad detinendum, quàm ſeditioſis in Patria,
deſideratior hoſpes.
Hoſtes eum dimiſerant;
quia ferè moribundum, â ſuiſmet deſperatum,
diutiùs detinere non poterant:
ſeditioſi acceptârunt triumphaliter,
quia Patriâ arcere non licuit.
Hoſtes magnitudinem ejus admirati,
ne ſibi noceret, ſtringendum carcere,
ſeditioſi, ne ſeditioni obeſſet
vitâ exuendum cenſuerunt.
Ab hoſte adempta libertas, ſed non vita:
â concivibus utrumq;.
Multorum Victor Exercituum, â Civico Exercitu,

â cõ

â concivibus, â plebe armata, rebelli tumultu,
Civis inclytus, Senator integerrimus,
Dux Patriæ fidissimus,
Patriæ concidit Victima.
Causa cædis,
res atrox, mira, & inaudita:
non nisi post peractam cædem,
ab ipsismet parricidis, quæsita; nec inventa.
Major quippe Ejus erat virtutis & animi Majestas,
quàm ut reatui cuipiam subjaceret.
Pretium Viri obitus ostendit:
cùm foris, externorum judicio,
dignior vitâ Heros, pro suis meritis censeretur,
domi, omnium, atq; adeò ipsorummet parricidarum
votis, resuscitandus optaretur.
Mors Ejus nulli, nisi hostibus Patriæ extitit proficua:
cùm Gentem CORVINORVM,
excidiis Moscuæ & Livoniæ natam,
in Eo ruere, sibi gratularentur.
Patria tantum facinus abominata,
Vindicans ejus sanguinem,
pro Eo,

quem cõmutatione quinq; Ducũ Principumq; redemerat,
quinq; seditionis reos, Comitiali decreto,
capite plecti jussit:
pro Eo,
cujus merita & famam, cordi habuerat,
reliquos cædis complices, infames pronuntiavit.
Habes ô Patria in VINCENTIO CORVINO
Tui ævi Scipionem Africanum,
etiam funeri suo exilium indicentem,
ne in ingrata Patria moreretur, sepelireturque.
Repræsentâstis ô Parricidæ,
novum in Lithuania Belisarium:
excessistis in cultissima Patria barbaricam tyrannidẽ.
Abi Viator,
ac illud sæpiùs ingemina:
Infelices illi animi magni,
qui labentibus jam Monarchis nascuntur.
Quia.
aut ad munera non adhibentur, *Saavedra in symbolis*
aut ruinæ obsistere nequeunt;
aut eidem impliciti,
Miserè unà corruunt, sine Honore & Fama

CAPVT XII.

COROLLARIVM HISTORIÆ seu ÆTAS REGNORVM Poloniæ, M. D. Lithuaniæ, & Moschoviæ, per annos distincta.

In flosc. Hist. HAbent etiam Regna suas ætates temporũque vicissitudines, habent natalem, quâ oriuntur, habent supremam quâ occidunt & deficiunt, diem. Hinc, *quemadmodum ex solis Colosso Rhodio, multæ statuæ fusæ sunt, ita ex Romano Imperio multa fundata Regna.* Proscripti olim Româ populi, multis incognitis Gentibus è Septemtrione, vel à mari Caspio, vel Mæoti Palude devolutis, nomina dedêre & originem: Gotthi, Vandali, Venedi, Sclavi, Hunni, Alani, Longobardi, Regnorum extitêre progenitores. Certitudo tamen temporum & originis in ambiguo, apud gentes illas, quibus major ad præsens cura, armis propagandi imperii, quâm calamo proferendæ ad posteros, rerum gestarum memoriæ.

Ex ea ratione Moschorum quoq; origo & Nomen, antiquis scriptoribus, fuit incognitum; idcircò non abs re videtur annectere, quando, & quâ ratione M. Moschoviæ Duces, ad tantam amplitudinem, quantam nunc videmus, sint evecti. Iam primùm omnium constat, Moschos à Monarchis Kioviensibus, quibus olim parebant, Imperium Russiæ derivâsse, (verâne successione, an simulatâ? causas procul habeo) ex quo *Swatoslaus* Kioviæ *Iedynowładca*, (id est Monarcha) à *Gedimino* M. Lithu: Duce Regno pulsus, Karaczeviam, Branscum, Wołodimiriam profugit: indeq; successores ejus, seu in vetustam coloniam, seu recenter à se conditam (obscuram tamen, Tartaris ignobiliter servientem) Moscuam transtulerunt domicilium. Multâ deinde annorum serie exactâ, Nomen primùm, deinde Monarchia Moschorum crescere cœpit, maximè CASIMIRI III Pol: Regis conniventiâ. Senio ipse gravis, intentusq; evehendis filiis suis in Regnorum fastigia, VLADISLAO in Bohemicum, CASIMIRO seu IOANNE ALBERTO in Hungaricum, residuis in Polonicum, eripi sibi passus

Ma-

Magnam Novagardiam (quæ VITOLDO centum millia aureorum tributi Nomine quotannis pendebat) cæteroſq; Principatus â IOANNE BASILIDE Moſchoviæ Duce, recenter libero à Tartarico iugo, ac deinceps creſcentem potentiam IOANNIS diſſimulavit. Quâ ille cum ſuis poſteris innixus, CASIMIRO ipſi, filiis, eorumq; ſucceſſoribus gravis eſſe cœpit: ſenſimq; ſuos fines & potentiam, in tantum auxerunt Moſchi, ut Supremus Turcarum Wezyrius, STEPHANO Regi Pol: ſuſcepti belli Moſchovitici precatus felicem exitum, non diſſimulanter coram Legato faſſus ſit, poſt Cæſaris Turcarum potentiam, primam M. Ducis Moſchoviæ ſe agnoſcere.

Heindē. ſtein.

Placet itaq; per annos ætatem Regnorũ recēſere; eorũq; incunabula, incrementa, cognataſq; Regnis creſcendi & decreſcendi vices, (quibus Poloniæ Lithuaniæ, Moſchoviæ Principatus exagitati,) è variis Authoribꝰ ſubnectere, quos vel maximè in illo pluſquàm triennali otio Moſchovitico, inter lectionē aliorũ complurium librorũ evol-

evolui Duce & auſpice ipſo CORVINO, cui meritò & hoc ipſum opuſculum meum debeo. Anno.
POLONI LECHO ſuam debent originem - - 550.
LITVANI PALÆMONEM ſuum Conditorem recognoſcunt - - - - - - 900.
Ruſſia Kyg, Sczek, Korew, Libedam, colit Conditores - - - - - 861.

Romulum & Remum, anguſtus non capiebat ager: quid mirum ſi uno compendio ſæculorum, nata, hæc tria vaſtiſſima Regna, per multas ætates, usq; ad exterminium certabunt.

POLONI ſub MIECZYSKO Chriſtiani - - 964.
LITVANI ſub MENDOGO Cruciferis rei Chriſtianæ adminiſtris, quibꝰ Samogitiā cedere coacti 1230.
ſed MENDOGVS ob ereptam ſibi Samogitiā intuitu adminiſtrati Chriſtianiſmi & Coronationis, rediit ad ſuos ritus; documentum præbens poſteris, coactam religionem non fore ſtabilem.
Itaq; ſub IAGELLONE ſecuta univerſalis Litvaniæ converſio - - - - 1386.

Ruſ-

RVSSI sub WOŁODIMIRO Christiani - 971.

Aemula Regna in aeternas itura simultates, iam tunc quo magis inter se dissiderent, diversos ritus & mores assumpserunt.

CRACOVIA condita à Craco. Vrbs muro cincta 1496. Arx à IAGELLONE hucusq; lignea, lapide cocto munita 1393. Palatium SIGISMVNDVS I. condidit. SIGISM. III restaurauit & ornauit.

VILNA condita à GEDIMINO 1306. muro cincta sub ALEXANDRO - - 1506.

KIOVIÆ fundamenta jecit KYG circa annum- 806.

MOSCVA & SMOLENSCVM muro cinctum - 1600.

Corona Pol: BOLESLAO collata ab OTTONE III Rom: Imp: - - - - 1001.

VLADISLAVS ŁOKIETEK, Coronam GNIEZNA transfert CRACOVIAM - - 1320.

LVDOVICVS in Hungariam 1372. IAGELLO inde reportat Cracouiam - - 1412.

Corona Lituaniæ, cum baptismo collata Mendogo ab INNOCENTIO IV. - - 1230

Vitol-

VITOLDO à SIGISMVNDO Imperatore - 1429.

DANIEL Russiæ Rex coronatur Drohiczyni ab Opisone & Prandota Crac: Ep: - - 1246

IWAN WASILEWICZ M. Dux Mosc: Coronã & Titulos Regales petit à MAXIMILIANO Imp. in præmium rupti fœderis cum SIGIS: I R. P. - - 1513.

BASILIVS IWANOWICZ petit Coronam à CLEMENTE VII. obstat SIG: AVGV: - 1552.

Academiæ Crac: iecit fundamenta CASIMIRVS MAGNVS approbante VRBANO V. ubi nunc Ciuitas Iudæorum - - 1361.

IAGELLO transtulit intra Vrbis mænia - 1400.

Academia Vilnensis à VALERIANO PROTASOWICZ SZVSZKOWSKI sub SIGISM: AVGVSTO inducta: à STEPHANO REGE Priuilegio donata & à Successoribus confirmata, approbante GREGORIO XIII. - - 1579. 1570.

DANIEL Russiæ Rex & ritum & linguam latinam exterminare conatur. - - 1250.

Mirum illas duas gentes innotuisse

 Orbi,

Orbi, eruditione; hanc velle clarescere barbarie.
Kiouiæ totiusq; Monarchiæ Russiæ diuisio, in uarios Principatus inter filios WOLODIMIRI. 1000.
Quibus dissentientibus, -
BOLESLAVS CHROBRI, R. Pol. Kiouiam Victor ingrediens, Portam auream scidit gladio in signum Victoriæ.
Scilicet hac claui Regibus, non Vrbium solùm aureæ, sed Regnorum portæ ferreæ sponte patescunt.
BOLESLAVS quoq; AVDAX Victor Kiouiā 1060.
ingressus, eandem portam geminatis vicibus scidit. *Fortunata audacia, nisi Victorem gladium à porta Kiouiensi, in cædes suorum, deinde STANISLAI Epi: Crac: convertisset.*
Hinc Chrobreo gladio Victore, conquisita Corona; nimiùm Audaci gladio adempta - - 1061.
Adempto per summos Pontifices, Diademate, Polonia diuisa post mortem BOLESLAI KRZYWOVSTY, in Principatus CRACOVIÆ 1140
Poznaniæ: Sendom: Siradiæ, Łanciciæ, Cuiauiæ, Masouiæ, Plociæ, &c. omnem sui formidinem amisit.
Tunc

Tunc nobis Boleslai periêre labores
Ruperunt nostrum regna subacta iugum.
Kiouiæ templum Sophiæ condidit *Iaroslaus* Monarcha, & laminis deauratas contexit. 1034.
Pium & splendidum opus, dum culmine gerit delubrum, barbaras gentes allexit in prædam. Splendor namq; deaurati Capitolij euocauit usq; ex Africa & Septemtrione prædatores.
Lituani olim incogniti Russos edomant - 1205.
Lituani graues vicini, Polonis in uarios principatus diuisis *Opatow*, *Sendomiriam*, invadunt 1242. *Cuiauiam* 1243 *Lublinum* 1273. 1282 Ducem *Masouiæ* captiuant 1262. *Mendogus Masouiam*, *Plociam*, *Prussiam*, spoliat 1260 *Łanciciam* 1278. Witenes *Ducem Łanciciæ profligat & cædit* 1294. *Dobrzyniā populatur. Siradiam, Kalissiam, &c. tunc* 1307.
exitialibus inter se certarûnt odijs hæc duo Regna, in unam compagem arctiùs coalitura.
In remedium tot malorum *Gedimini* M. Ducis Lit. filia expetita dataq; in connubium *Casimi-*

 ri

ro Magno Regi P. *Vladislao* eius; patre super- 1325.
ftite. *Felix connubium, cui innexa* 25000. *ca-*
ptiuorum dotis nomine, simul gratulati sunt & Spon-
sis felix faustumq; imperium, & sibi libertatem.
Iagello ex Lituania vocatus ad Regnum Pol. ba- 1386.
ptizatus & coronatus fœdus Lituanum cum Po-
lonis instituit 1401. & - - 1413.
Idem fœdus, *Vladislaus III* filius *Iagellonis*
confirmat, quod tamen sub *Casimiro III* parùm 1438.
abfuit, quin abrumperetur multoties à Litua-
nis repetentibus *Podoliam & Wołyniam.*
Idem fœdus confirmant *Ioann. Albertus* & *Ale-*
xander M. D. L. - - 1499.
Terra *Betzensis* Regno adscribitur - 1462.
Drohiciensis iuri polonico adjicitur 1516. *Bielscē-*
s 1547. *Kiouia Podolia Wołynia* per pacta unio-
nis, regno incorporatur; - - 1569.
Iagello & Vitoldus 140. millia Cruciferorũ profligãt
ad Grunevaldum - - 1410.
Obijt Vladislaus Iagello Anno 1434. *Regni* 48. *ætatis* 80.
Russia interim à Polonorum armis li-
bera

bera diuisa in Principatus (quamvis hi omnes utcunq; parebant supremo *Kiouiæ* Monarchæ & Polonorum Principum bellis auxiliarij immisce-bantur) internis tamen grauiter laborabat dis-sidijs, eò faciliùs exceptura, suum per Tartaros exterminium.

Pereunt plerumq; felicia Regna, virium & ma-gnitudinis suæ diuisione & Roma facilè patet Alarico, Attilæ, Totilæ; dum Bizantinus diuisum imperium cum Roma Cæsar habet. Tu quoq; Palæologe, diuide in Bizantij; Trapezunti, & Peloponesi orientale imperium, cum domo Lascari & Angela: ipse in tuis posteris, per turrim Angeli amissurus vitam cum imperio: illi tua fata sequentur. Constantinopolim capit Mahometes 29. *maj* - - 1453.
Trapezuntum 1450. *Peloponesum* - 1470.
Idem Cafam in Taurica Chersoneso vulgò Krym ca-pit - - - - 1475.
Ægypti Mamaluchorum subuertit imperium Se-limus, ipsumq; Tomumbeium suspendi iubet in porta Cairi. - - - 1517.

Vladislaus ad Warnam cæsus 1444. *Solymanus Budam occupat* 1541. *Viennam obsidet* 1541. *Rhodū capit* 1522 *Selimus II Regnum Cypri* 1570. eius clades ad Naupactum 1571. Ad *Russos* redeo.

Tartari ex Asia primum effusi inuadunt *Polowcos*: ij nunc sunt campi deserti inter *Vkrainam* & *Tauricam* alluunturque fluminibus *Wolgâ Tanai Boristhene*, *Hypani* vulgò *Boh*, & *Tyrâ*, *Dniestr*. Hinc *Russi* à *Polowcis* in societatem communis belli inuitati, profligantur à *Tart.* primùm dein *à Polowcis*. 1211.

Inde victores *Tartari* impune populantur *Kiouiam*, uniuersamq; *Albam*, *Rubram*, *Nigram Russiam* (quo colore vexillorum ituri ad bellum distinguebantur) illaq; inundatio populorum *à Mari Caspio* devoluta, involuit *Poloniam*, *Hungariam*, *Morauiam*, *Silesiam*.

Polonis ad Chmielnik magno bello non prælio victis; (namq; censentur nouem sacci auricularum repleti) *Cracouia* ternis vicibus capta.

Lublinum, *Sandomiria*, *Masouia Lancicia* cum exterminio expilata 1212. 1240. 124. 1242. 1260. 1267. 1287. &c. &c.

Witoldus ad Azonum superato *Tanai* victor confligit cum *Tamerlane*,ad *Worsklam* vincitur *sic fatis volentibus ut uterq; magnus bellator*, *euaderet & victor & victus* 1397. 1399.

Tamerlanes natus *Sarmacandiæ*, dicitur ex utero matris manum plenam sanguine protulisse. Duces suos *Kaydan*, *Peta*, *Perepet cum* 500000. militum, (nonulli tradunt 1200000.) in bella produxit: *Baiazethem Turc.* Imperatorem captiuauit, aureisq; compedibus uinctum in cauea ferrea circumduxit: equum ascensurus scabelli loco usus. *Hungariam* triennio insedit. Obijt *Sarmacandiæ*. 1399.

Tartari à Vitoldo suos Principes accipiunt - 1419.

Moritur Vitoldus Trocis sepelitur Vilnæ - 1430.

ei Bona Sfortia Regina Pol. *Vilnæ* posuit eiusmodi marmoreum Epitaphium *Alexandro Vitoldo Magno Duci Lituaniæ optimè de sua Patria merito posuit*

posuit Bona Sfortia sed incendio *Moschouitico* lapis corruptus

Casimirum III. Principes *Tartarorum* venerantur. Ab eodem *Adzygerey* in Principem *Tartarorum* inauguratur præsentibus legatis *Tart.* & *à Radziwilio in Tauricanum* principatum deducitur - - - 1443.

Russia dum premitur bello *Tartarico*
Gediminus M. D. Litu. 70. Principes *Russiæ* profligat ad *Wołodimiriam, Łuck, Chełm, Bełz,* capit, - - 1303.
ipsamq; *Kiouiam* caput Monarchiæ: *Swatoslao* Monarchâ profugiente *Wołodimiriam* in *Moschouiam* usq;. Hinc apud *Moschos* nobilitatis *Wołodimiricæ* nunc cumprimis celebre nomen. *Scilicet inter Polonos & Russos, tertius diremit ueterem partium fortunam. Ite nunc opulenti Kiouiæ Duces extra portas auro tectas; imò extra fines totius vestri imperij; cùm Princeps armis quàm auro validior, Vestra deaurata subit mœnia*

Casimirus Magnus Pol. Rex capit *Leopolim, Przemyśl, Trębowl* - - 1340.

Lituanis quoq; eripit *Brestiam, Łuck, Chełm, Bełz, Kiouiâ* permanente sub poteſtate *Lituanorum.* 1366.

Kiouia à Tartarorum Principe *Ediga* ultimò capta & exusta sub *Iagellone*, ut nunquam postea restitui potuerit suo splendori. 1416.

Kiouiam in poteſtate *Lituanorum Olelkovicij* Duces inter se partiuntur. 1455.

Olelkowicijs pro Ducatu *Kiouiensi* datur ducatus *Kopylensis & Slucensis.* 1455.

Kiouia in formam Palatinatûs redacta *à Casimiro III.* primusq; Palatinus creatus *Gastoldus. Sic illa uasti Septemtrionis Domina, effecta alieni dominij tenuis portio.* 1455.

Per pacta unionis, cum M. D. L. cessit in ius Regni, - - - - 1569.

Grandis precij inseritur unio Coronæ Polonicæ, cùm omnem gazam Ducum Litu:, vetustas Domos, & Kiouiam, Podoliam, Wołyniam, Bracłauiam, Czernihouiam, Podlachiam, Prouincias Regni instar, in splendorem Coronæ Pol. contraxit.

Exindequè *Polonæ* gentis legati, cum *Lituanis*

 Mos-

Moscuam adire cœperunt primi *Raphaël Lesz-czynski & Ioannes Krotoszynski* - - - 1569.
Kiouia nostro æuo per rebelles *Kozacos* dedita M. *Mosc*: Duci, nunc *à Moschis* possidetur. - 1655.

Russi Papam pro Capite Ecclesiæ agnoscunt sub *Casimiro III*. - - - 1476.
Russorum unitorum legatio *Romam* sub *Sigismundo III*. - - 1595.
Russiæ totius Pontificem se gerens *Harasimus à Switrigellone* Duce exuritur. *Et qui Russis lumen se inferre iactabat, ipse factus, magna lux mūdi.* 1433.
Isidorus Metropolita *Kiou: cum Sbigneo* Ep. *Crac*: simul creati Cardinales *Romæ* . 1439.
Idem *Moscuæ* captiuatus, profugit. *Scilicet in tam profundo Septemtrione, ubi nox mentis prævalet, Sacra Purpura non resplenduit.* 1440.

Mutato, euersoq; primum per *Polonos*, deinde *Tartaros* deniq; per *Lituanos*, Monarchiæ *Kiouiensis* statu, *Moscouiæ* quoq; Duces, *Tartarorum* tributarij vixêre. Longè post *Iwan Wasilewicz* excusso *Tartarorum* iugo se legitimum successorem totius *Russicæ* Monarchiæ, nonnunquàm *Augusti & Iulij* Cæsarum hæredem proclamabat.

bat. *Martinus Cromerus* eam partem *Russiæ* paruam & obscuram, quam *Moscua* fluuius alluit, affirmat paruisse *Ioanni* cuidam *Danielis* filio, cuius operâ ac successorum eius, ad eam deuenit vastitatem quam nunc conspicimus, his successibus.

Olgerdus M. *Lituaniæ* Dux *Demetrio Semeczka Mosc*: Duci bellum denuntianti in æstatem, prior bellum ante Pascha intulit, *Moscuæ* copias admouit, ovumq; paschale ex pacto Duci tradidit: portæ verò hastam illisit. - 1328.
Moschi Neihausum in *Liuonia* dum oppugnant, occiso M. Duce diffugiunt. - - - 1381.

Moschi Tartarorum iugum excutiunt. - - 1427.
Magnâ Nouagardiâ potiuntur quæ *Vitoldo* pendebat tributi nomine centum millia aureorū annuatim. - - 1478.
Tueriam de Lituanis capiunt. - 1485.
Moschorum potentia crescit *Casimiro III*. dissimulante. - - 1490.
Seueriæ Duces offensi compressione digiti à Regio ianitore, ab *Alexandro* deficiunt ad *Ioannē Wasilewicz*. - - 1491.

Alexander M. Dux *Litu*: in spem pacis, filiam *Ioannis Helenam* ducit. - *n* 1494.
Sed spem fortuna elusit. Nam cùm credit se per connubium pacem patriæ intulisse, causas æternorum bellorum, intulit.
Iuangorod in finibus *Liuoniæ* ex opposito *Naruæ* statuunt. - - 1492.
M. Dux *Mosc*: Duces *Mozaysci*, *Bialæ*, *Wiazmæ*, *Osiemietczycenses*, *Bransci*, *Czernihouiæ*, *Starodubenses*, *Rylscenses*, *Putiwliæ*, *Rezaniæ*, *Toropec*, *à Lituanis* auellit, & genero suo *Alexandro* bellum indicit. - - 1499.
Moschi ad Wedrussam Ducem *Constant*: in *Ostrog* captiuant. - - 1499.
á Pletembergio Magistro Cruciferorum 130. *mil.* ad *Pskow* profligantur. - 1500.
Iwan Wasilewicz ambit eligi in M. Ducem *Lit.* post obitum *Alexandri*. - - 1506.
Basilius Iwanowicz occupat & munit *Ieżierzyszcze*, *Wieliżelc Plescouiam* capit *Lituanis* subjectam: diadema & titulos Regales totius *Russiæ* petit *à Maximiliano* Imp: in prœmium rupti fœderis cum *Sigism*: *I.* Rege Pol. Idem quid 1506. 1509. 1513.

quid agendum sit cum Rege Pol. mox capiendo, consulit *Maximilianum*. - 1514.
Const: Dux in *Ostrog* redux è *Mosc*: 1507. *Moschos* profligat, idem ad *Kropiwnam* victor cc 80. *millibus Moscorum* - 8. Sept. - 1508. 1514.
Moschi oppugnant *Smolenscum* 1499. 1500. 1501. 1502. tandem potiuntur proditione - 30. Iulij. 1514.
Moschi dum obsident *Polociam*, cœlitùs apparẽte *S. Casimiro Lituani Dunam* superant, & *Moschos* profligant Duce *Gastoldo* - 1518.
S. Casimirus nascitur Crac: 1458. 3. *Oct. moritur* 1484. *Vilnæ. In Regnum Hung*: *vocatus* 1472. *in numerum SS. relatus* 1521.
M. Dux *Mosch*: *Kazaniam* expugnat. - 1522.
Astrachaniæ Regno potitur *Basilius*. - 1554.
Ditatus opibus alienæ potentiæ, Russos & Tartaros quasi terram & inferos contra Reges Pol. armauit.
Ita Roma crescit Albæ ruinis; deinde euersione Carthaginis, deniq; spolijs Asiaticis: potentiã & luxũ sparsit per Orbem.
tantâ validus potentiâ *Basilius à Clemente VII* petit insignia Regni: sed obstante *Sigism*: *August*: non impetrat. Idem titulum *Car* usurpat, *Sigism*: negat 1549. 1551. 1553. &c. 1552.

Mos-

Moschorum & Suecorum bellum biennale 1555.
& idem *Basilius Liuoniam* deditam *Sigismundo* 1556.
Augusto inuadit, Derpatum expugnat, monetq; *Augustum* ne se immisceat rebus *Liu: Sigismundo Augusto* stante pro *Liuonia*, *Basilius Polociam* intercipit - - 1558. 1562.
Moschi ad Czasniki victi. - 1567.
Validissima sed irrita expeditio *Sigismundi Augusti ad Radoszkowice*, ideoq; dicta *bellū gallinaceū* 1568.
Basilius Duci *Holsatiæ & Piltinensi Magno* ad se confugienti auxiliatur, eum Regem *Liuoniæ* creaturus. Cumq; uidet *Liuones* ad eum conuolare, ipsemet pro se *Liuoniam* occupat, 1569. cum exterminio *Liuonicæ* nobilitatis in *Asckarad & Vendæ &c. & arcium demolitione quarum nunc plurima extant rudera.*

Tartari urbem *Moscuam* totam incendunt, præter *Kremlgorod* hinc sequenti anno superbè 1571. per legatos tributum postulantes 300 capite percuti iussit securi. Principes verò legationis, labijs naso & auribus truncatos, donatosq; securi, dimisit. *Tanti ille cladem & ignominiam*

niam suæ gentis æstimabat, ut à uiolandis legatis, qui iure gentium sancti sunt, non temperauerit.
Moschi Turcas à coniungendo per fossam *Wolgâ & Tanai* cum clade rejiciunt. Validissima 1559
sed irrita *Moschorum* expeditio in *Tauricam Krimeam* - - 1689.

Stephanus Rex *Polociam* expugnat - 1579.
Łuki, Toropec, Wieliż, Newel, Vświat, Plescouiam obsidet, *Liuoniam liberat* - 1580. 1582.
Stephanus coronatus 1575. 5. *Martij bellum gerit contra Gedanenses* 1577. *Ketlerum Ducem Curlandiæ inuestiuit, Dźisnæ* 1579. *Rigæ Liuoniam ordinat* 1582. *à Zborouijs impetitur* 1584. *Rigensium insolentiam coercendam destinat* 1586. *iudicia tribunalitia instituit* 1578. *moritur Grodnæ* - 1586.

Demetrius M. Dux *Mosch:* coronatus & occisus à *Moschis*. Mox alter *Demetrius*; an idem 1607. incertum *Moscuam* obsidet biennio -

Sigismundus III. ob communem Regum causā, ob iura gentium violata legatos cæsos, magna parte detentos bellum *Moschis* intulit - 1609.
Smolenscum expugnauit - 13 Iunij - 1611.
Stanislaus Żołkiewski 80. *mil. Moschorū & Suecorū* 12. millia profligauit

profligauit ad *Kłuszynum*. *Moscuam* urbem in deditionem accepit. *Moschos* coëgit ad fidē coram se præstandam *Vladislao* Pol. Principi electo M. *Mosc:* Duci. Idem *Szuyscium* M. *Mosch:* 1610.
Ducem in comitijs *Varsauiæ* victum produxit· 1611.
Moschi rebelles *Vladislao*, dum *Moscuam* recuperant pro *Michaële Fiedorowicz*, tota *Moschouia* à *Polonis* victorijs peragrata, usq; ad *Auream*: *anum* 1612. *Vladislaus* Princeps *Moscu-* 1613.
am obsidet. Iam verò Rex *Smolensci* obsidio- 1618.
nem victor soluit. - - 1634.

ALEXIUS MICHAYŁOWICZ *Kozacos*, rebelles in clientelam suscipit. *Kiouiam*, *Vkrainam*, *Czernihouiam*, *Smolenscum*, *Dabrownam*, *Mohilouiam*, *Boryssow*, *Połock*, *Witebsk*, deditione capit, religionis & sui honoris prætextu, *ut DEUM hominesq; in partem victoriosæ prædæ vocâsse uideretur.* 1654.
Vilnam, *Caunam*, *Grodnam*, *victor occupat.* - 1655.
Moschi ad Brestiam victi *à Paulo Sapieha*: *ad Wierzchowice* victores, utrobiq; pro victoria stante desperatione - - 1655.
Rigam Liuonum irrito eventu obsidet *Alexius*. 1656.
ad *Werki Moschi* victores 1658. 21 Oct. sed dū for-

fortunæ & suæ potentiæ præfidunt, ad *Konotop* cæduntur. 1659.
Ad *Czudnow* deditio *Szeremethii Stanislao Potocki & Geor. Lubomirski. Ad Połonkā & Basiam* cæsi à 1660.
Paulo Sapieha & Steph. Czarniecki 1660. *ad Kuszliki à Zeronscio.* - - 1661.
Armistitium coaluit post bellum annorum 13. 1667.
Sieńko Razin rebellis *Astrachaniam Moschis* eripuit, mox captus, manibus, pedibus, & capite truncatus *Moscuæ*, *dulce Moschis exhibuit spectaculum palo suffixus.* - - 1670.

Vnio M. D. Litu: cum Regno Pol. coaluit aduitente Sigismundo Augusto Lublini. - 1569.

Nuntiorum Terrestrium ordo, (Patrio nomine *Poselska izba*) sumpsit initia sub *Casimiro III. Wisliciæ, potestas ad præsidium libertatis nata.* 1468.
Tribunalis semina jacta in comitijs à *Stephano Bathorio* Rege *Poloniæ* - - 1577.

Artis tormentariæ & pulveris pyrij usus inventus. 1376.
Ars Typographica adinventa. - 1440.
Ars conficiendi serici ex bombycibus à duobus monachis ex *Indijs* illata. - - 1565.
Mirùm tam atrociter naturam conspirâsse in excidium generis humani, ut priùs formaverit artes, in eius

eius perniciem, quàm in culturàm ingeniorum & corporis ornamenta.
Artis musicæ incrementa promota à *Guidone Aretino*. - - 1024.
Sal primùm Bochnæ reperitur. - 1252.
Indiarum prima detectio authore *Columbo* 1462. 1492.
America Vesputio 1492. *Aluaro Capralo Brasilia* detecta. - - 1500.
Acus nautica adinventa. - 1283.
Hollandi in Noua Zemla lustrant mare glaciale uersùs *Chinam*, sed glacies eos reuerti cöegit. 1595.
Nam 30. *Augu*: glacie constricti commorati sunt in eo mari ad 1. *Iunij*: solis cursum 1597.
intra duos menses & dies 20. nusquam conspicientes. Inde binis scaphis residuis, nexi reversi sunt in *Hollandiam* -
Liuonia quamvis nunc alienas auxit opes, nihilominùs cùm nostro sanguine parta sit, ac diu defensa, præstat attingere, quâ ratione in nostras devenit manus & contra *Moschos* propugnata. In *Liuoniam* Christianismus inuectus per *Lubecenses & Meinhardum* Epis: *Kirzholmiam*, *Rigaq;* condita - 1200.
Cruciferi

Cruciferi *Theuthonici* ab *Archiepo Rig*: in *Liuoniam* introducti: ijdem Cruciferi Archiepiscopis *Liuoniam* eripiunt, defensi à *Rigensibus* sequentibus annis. 1234.
Cruciferi *Liuonici* ab obedientia Magistri *Prus*. pecuniâ se redimunt. 1513.
Pletemberg inductus ab *Alexandro* Rege Pol. spe communis belli suscipit expeditionem contra *Moschos*, eorumq; 130000profligat ad *Pskow*, suorum 12000. 1500.
Moschi Liuoniam invadunt, *Derpatum* expugnant. 1558.
Liuonia in comitijs *Augustæ Vindelicorum à Ferdinando I. per Georgium Ziberg* in suo miserabili statu implorat opem contra *Moschos*. 1559.
Idem actum Spiræ. Cumq; *Ferd*: nomine S. R. I obtulisset 100. aureorum millia in subsidium, *Liuones* potiùs nihil, quàm tantillum accipere maluerunt, protestatique sunt. 1560. *Krăcius*
Sigismundi Augusti expeditio in *Liuoniam* cũ 110 mil. pro *Vilhelmo Brand.* suo sororio *Archiepiscopo Rigensi* incarcerato contra *Firsztembergium* magistrum ordinis *Theuthonici*. Primumq; fœdus ad *Poswoliam* cum *Liuonia*. 1557.
Firsztemberg Felini expugnatus, captus, *Moscuæ* interijt. Inde *Liuonijs* implorantibus opem, *Lit*: 1558.

uani

uani ſoli ſuſcipiunt defenſionem *Liuoniæ* con-
tra *Moſchos*, tuenturq́; uſq́; ad tempora *Stephani.* 1558.
Liuonia à Principibus S. R. I. deſerta , ſuſce-
pta in clientelam *Sigiſmundi Auguſti* quatenus
Magni Ducis *Litvaniæ*. 1560.
Livonum tertium fœdus cum *Sigiſ: Aug:* firma-
tum ſubſcriptione Senatorum *Litv:* 36. Mareſ-
cha lcorum 7. Notariorum 4. cuius vigore ordo
Cruciferorum ſublatus ; ſigillum & privilegia
Cæſarum, ipſo conſentiente Cæſare reſignata
Nicolao Radźiwil Nigro in Archiuo M. D. L. *David*
reſervanda in arce Rigenſi. Poſtridieq; *Gothar-* *Chytræ-*
dus Kethler in foro *Rigenſi* creatus *Livoniæ* Gu- *us.*
bernator, depoſito Magiſtri Inſigni. Stemma 1567.
Livoniæ Sigiſmundus Auguſtus eſſe iuſſit Gry-
phem album in area rubra gladium vibrantē,
pectore complexum literas S & A Regij nomi-
nis ſibi implexas, Coronatas conſervaturus a-
pud poſteros ſui memoriam, & *Ioannis Chodkie-
wicz* Adminiſtratoris *Livoniæ;* quo miniſtro in
tales leges convenêre. Atq; eius parens *Hiero-
nymus* à *Rom:* Cæſare titulum Comitis S. R. I.
collatum & Gryphem pro inſigni gerebat. *Si-*
giſmundus

giſmundus Auguſtus Gothardum Ketler Vilnæ cre- 1568.
avit *Curlandiæ* Ducem.
Stephanus Dźiſnæ 1579. *Vladiſlaus IV. Iacobū
Vilnæ* 1639. *Fridericum Caſimirum Ioannes III.*
Reualia cum *Eſthonia prodita Erico* Regi *Sve-
ciæ* à Duce *Mechelburgenſi Wilhelmo* Coadiuto- 1567.
re Archiep. *Rigenſis;* qui pro hac proditione *Lucas*
Vilnæ ſub cuſtodia habitûs; ad inſtantiam Prin- *Gornie-*
cipum S. R. I. dimiſſus. *ki*
Ad *Baſilium* M. *Moſch.* Ducem confugit *Alſatiæ*
Dux & *Piltinenſis* Adminiſtrator *Magnus* indu-
ctus ſpe connubij cum ſorore *Baſilij,* & ſpe
Regni *Liuoniæ* ad inſtar Ducis *Pruſſiæ* à *Pol.* 1569.
Rege creati. *Livones* læti, quaſi vetere Rep.
ad *Magnum* confluunt, ſed *per quem libertatem
ſperant, per eundem nanciſcuntur ſervitium & ex-* *Heindē-*
cidium Vendæ, Aſcheradi , Pernauiæ &c. *ſtein*
Magnus Vendam Reualiam ſui iuris facit. 1670.

Sigiſmundus Auguſtus natus 1520. *Crac.* 1. *Augu.
Coronatus in M. Ducem Litv: Vilnæ* 1529. *in
Regem Pol.* 1530. *Ad Remp: admovetur* 1538. *Lit-
vaniam adminiſtrare incipit* 1541. *Eliſabetham
Auſtriacam ducit* 1543. *Barbaram Radźiwiliam*
1546.

Coro-

Coronatâ 1551. *Quarcianum militem instituit* 1551. *Vpitensem Districtum erigit* 1542. *Moritur Knyszyni* 1572. 12. *Iulij. Primus Regum literas & diplomata propriâ manu subscribere cœpit. Cùm antea subscriptione Notarij & sigillo Regio tantùm signarentur.*

Stephani Regis contra *Moschos* expeditio pro vindicanda *Livonia* viribus Regni & *Litvaniæ*: 1679. quam vindicatam prudentissimus Rex qualiter in Ordinem redegerit, dignus scitu *Heindensteinius*. *Stephanus Rex obijt Grodnæ* 12. *Dec*: 1586.

Sigismundi III. expeditio *in Livoniam* contra *Carolum Sudermaniæ*. - - 1600.

Ioanne Zamoyski in Livonia 1660. & abhinc 1601. iterum devoluta defensio *Livoniæ* ad *Litvanos*.

Ioannes Carolus Chodkiewicz per plurimos felices conflictus administrat *Livoniam*, ad *Kirchelmum* 14. millia *Svecorum* profligat. - 1605.

Gustavus Adolphus Rigâ potitus per Ciuium proditionem. 27. Sept. 1621.

Fusiorem rerum variarum *Elenchum* per annos distinctum connotandi esset animus; sed quia pleræq; excedunt breuitatis compendium, & propositum opusculi nostri, studio supersedeo.

Smolenscum paulisper cum Lectore diuertamus. Vel potiùs, Heus tu *Smolenscum*? sepulchrum dealbatum, quid superbis turribus, & muro enormi, cùm sis magnorum bellorum causa & clades gentium? citaris ad cognitionem nostram. *Smolenscenses* Duces progenitos se esse à *Wołodimiro Kioviæ* universæq; *Russiæ* Monarcha ferebant, uti & omnes alij *Russiæ* Principes scilicet *Pereaslaviæ*, *Magnæ Novagardiæ*, *Plescoviæ*, *Czernihoviæ*, *Starodubi*, *Severiæ*, *Mscislaviæ*, *Wiazmæ*, *Mozayski*, *Tveriæ*, *Rezaniæ*, *Susdaliæ*, *Polociæ*, *Witebsciæ*, *Odrucenses* ijq; multifariam diuisi in *Hory*, *Sokolnia*, *Lubecz*, *Podberezie*, cæteriq; plurimi, quos vel vetustas obliteravit, vel domiciliorum vix restant rudera. Ad eundem *Wołodimirum* Magni quoq; *Moschoviæ* Duces se revocant *Svatoslaum Kioviâ* profugum in suam trahentes lineam: & exinde successionem hæreditariam *Smolensciæ & Kioviæ* sibi vendicare, contendũt. Omnibusq; in illa Prouincia Privilegijs hunc titulum præfigunt. *Ex patrimonio Magni Principis ac Domini &c. &c. Smolenscensi, datur in feudum*

dum ager denominatus N. N. Kuźmæ, Iwani, vel Mikitæ Hryszkonis filio &c &c. Smolenscum itaq; *Vitoldus* M. Dux *Litv: de Vasilone* Duce *Smolenscensi capit.* Qui *ad Sigismundum* Imperatorem profugus perijt in *Hungaria.* 1396.

Georgius Vasilonis frater *Smolenscum* occupat: *Vitoldus* eodem anno recuperat. - 1403.

Roboribus munitum *Smolenscum* sub *Litvanis*, *Moschi* oppugnant, *Litvani* strenuè defendunt 1499. 1500. 1501. - - - 1502.

Iwan Wasilewicz M. *Mosch*: Dux per proditionē *Glinsci*; eapit 30. Iulij. - - 1514.

Boris Godienow lapidibus sectis & muro munit. 1600.

Sigismundus III. capit à viva forza 13. Junij. 1611.

Vladislaus IV. de *Schehino* oppugnatore victor, 1634.

eundem obsidet,& ad deditionem armorū cogit. 1654.

Alexius Michayłowicz Smolensco potitus deditione

Principatus tot gentium armis, nunquam extremè edomitus, nunc tandem Moschorum servit imperio.

Sed nos à conspectu *Moschoviæ*, ipsiusq; *Smolensci* iam tandem oculis ac mente recedamus. Cùm verò & in Patria & in *Moschovia*.

Iam satis invalidos calamo lassavimus artus, Ovidius
Et manus officium longius ægra negat,
Tu Lector benevole,
Felix (dicas) quem sua terra tenet. Ovidius

F I N I S.

PROCESSVS IVDICIARIVS,

In causa cædis VINCENTII CORVINI GOSIEWSKI.

ANte omnia auditi Legati ab Exercitu. Hi crimen horrendum, velatum titulo suæ Communitatis, contra Ducem magnorum meritorum; simul ejus magnitudinem recensuerunt: utq; in sontes inquireretur, & severè animadverteretur, supplicârunt.

Forma totius processûs iudiciarii.

Tum Instigator M. D. Lith: rem exorsus enumeravit magnitudinē, virtutes, merita CORVINI contra Directorem circuli, quem fuisse cōcitatorem omnium seditionum, probavit ejusmet manu scriptis & sigillo signatis literis. Lectæ publicè literæ ad Præfectum, quem Substitutum vocabant ZERONSCII, & ad Exercitum scriptæ: in quibus innuit, venditum esse Smolenscum; septuaginta naves Rigam transmissas cum auro & gemmis: frivolè agere GOSIEVIVM cum Exercitu, Nexum seditionis militaris ab eo dissolvi. Aliæ literæ innuebant cum Externis literarum commercium,

scilicet

scilicet cum Succis; eorum copias adduci ad Patriam opprimendam, Gallis libertatem vendi. Tertiæ literæ post captivationem G O S I E V I I scriptæ, præmonebant, ne admitteretur in castra Episcopus Vilnensis, homo infensus seditioni & sacro nexui. Tandem aliis literis, post peractam cædem scriptis, nuntiat â se diligenter conquiri documenta contra G O S I E V I V M, nec posse se conquirere, fatetur: hinc inconsultò actum esse arguit, quòd scripta ejus simul non sint intercepta. Præcavet denique aliis literis, P A C I V M moliri, resolutionem *Nexûs*. Monet ne se Præfectus obruat potu nimio: Exercitum & potentiam manu teneat: cum Exercitu Regni seditioso, conjunctionem armorum & animorum firmet per Legatos: commercium literarùm omnibus præscindat: suis rebus attendat, easq; in futurum firmet. Lecta insuper copia literarum Præfecti militaris (quorum authenticum eâdem die, ipsemet fato suo Director ille produxit) quæ probabant militem Vilnam

Vilnam missum, ab ejus consensu dependisse: quandoquidem noctu ad eum transmissæ literæ, & illius ab Vrbe expectabatur consensus in campis: illo consentiente, iubente per internuntios, in forum factam irruptionem. Literæ hæ Præfecti fusissimè scriptæ, hæc quinque continebant puncta. Primò. *Mitto ad te directè equitatum pro comprehendendo ZERONSCIO &c.* 2dò. *Pro G O S I E V I O, si tibi videbitur.* 3tiò. *Inibis modos, & aperies ei, quibus hoc opus aggredi debeat.* 4tò. *Si tibi non videbitur, non secuto effectu, obligaris ad secretum.* 5tò. *Ac in his eâ ratione procedas, ne & tuam & totius Exercitûs lædas conscientiam.*

Ex scriptis & supra dictis, idem Instigator, reum esse perduellionis, Directorem circuli deduxit.

Instigator autem Regni, ex iisdem dictis probavit, sontes nec locum standi habere, nec vocem justificativam: unicum restare ad deliberandum, quo genere mortis pro tam atroci crimine, essent interimendi, adductis exemplis pœna-

pœnarum contra seditiosos, tam in Patria, quàm extra eam practicatarum.

A parte citati responsum. Meritò Rempublicam indolere fatis GOSIEVII: citatum verò non fuisse authorem ejus interitûs, his probavit rationibus. Quòd nec ratione ullâ, nec se motore, exacerbatæ mentes Exercitûs contra GOSIEVIUM: quidquid verò actum est, id proprio motu egisse Exercitum & Præfectum. In cujus rei fidem produxit Kobrinense decretum, in quo exprimitur, displicuisse Exercitui, datam directionem commissionis GOSIEVIO Vilnæ.

17. Dec. Rationes eius pro sua defensione.

Produxit literas Præfecti ad se scriptas in quibus objurgatur ob neglectum literarum commercium; pluraque se scire aliunde de rebus Vilnæ gestis, quàm ab illo.

Militem nullàtenùs se iubente aut consentiente, irruisse Vilnam affirmabat: nihilominùs non negabat duos ad se delegatos vespere venisse, nil tamen voluisse sibi tunc præsentibus aliis & videntibus aperire, donec mediâ nocte sclopetis eosdem munitos suum cubiculum introiisse: tum excepto juramento super non evulgando secreto, rem eventuram summo manè aperuisse. Territum se & attonitum, invitum insuper, permisisse totum illorummet arbitrio, illorum consilium nec laudâsse, nec reprehendisse præ metu: literisq; Præfecti pro tunc non lectis, mæstum se obdormivisse ajebat: interea factam in Vrbem irruptionem. Captivationem GOSIEVII, per literas Præfecto se exprobrâsse. Sed is ibidem publicè negavit, se ullas vidisse ab illo hac de re literas, imò testes adduxit, ab eo factum captivationis summoperè collaudatum: literasq; illi non noctu, sed vesperi oblatas, lectas, approbatas.

Intulit Instigator, sibi minimè esse satisfactum: immo propriis literis, insuper testimoniis Præfecti & concaptivorum, ad oculum convictum esse citatum: utq; causam perduellionis GOSIEVIO & Cancellario producerent, probarent, quam in suis scriptis & dictis

ctis antèhac injuriosè divulgaverunt, iterum iterumq; requirebat. Naves illas fuisse mercatorum Rigensium, non Moschoviticas deduxit. Easdem revisas ab ipsismet militibus, demonstrâsse merces canabi, lini, non gemmas. Smolenscum vi captum ante annos decem, etiam nunc post fata GOSIEVII, insideri forti præsidio, nec egere Moschos ejus mercaturâ; cum suæ præfidant potentiæ.

Suecos (quos jactabant adduci contra se opprimendos) nullibi comparuisse hucusque. Hinc constat mera ejus hæc commenta ad concitanda odia fuisse adinventa. Nihil ad hæc: solùmmodô literas illas de nocte latas se non legisse, & totum arbitrio armatorum permisisse respondebat citatus. Reliquas omnes objectiones & scripta, solâ negatione & retorsione in Præfectum Militiæ eludebat.

Acta cõtra Præfectum militiæ.

Talia ad sui defensionem Directore allegante, Præfectumq; Militiæ, omnium quæ sibi obiiciebantur reum incusante, non potuit suprema de sontis capite ferri sententia; quin Præfectus

fectus militiæ audiretur. *Itaque à parte læsa hæc ei objecta.*

Primò. Conjuratio per vim cum Exercitu instituta.

Secundò. Proceres Militiæ ad subscribendum decretum coacti.

Tertiò. Literæ datæ *Nowoszynscio*, quibus cædes GOSIEVII imperabatur.

Quartò. Violatum jus postæ.

Quintò. Exercitus deductus in bona cæsi.

Sextò. Ibidem habita consilia, innovatæ cõjurationes; erectum fortalitium.

Septimò. Arrogatum jus Regibus proprium, convocandi Proceres & Nobilitatem.

Octavò. Lectum insuper decretum mortis post cædem scriptum, in hæc verba: *compertâ manifestâ proditione tam transmissis navibus Rigam, quàm in correspondendo cum Aula & Supremo Cancellario &c.* Hinc arrogatum jus proprium officio Thesaurarii, revidendi merces, transmittendi impediendiq; naves Dunâ Rigam, indeq; defluentes. Deduxit idem Instigator naves

 illas

illas fuisse Rigensium, quibus ex vi pactorum Olivensium, transitus liber: qua de re Gubernatoris Suetici ibidem præsentatæ literæ. Deinde naves illas deportâsse merces canabi, lini, nilq; aliud præterea: cùm tamen adversarii calumniatores sparsissent (ad excitanda odia) septuaginta illis navibus, deportatam â Moschis pecuniam & gemmas, aliquando tormenta bellica, quandoq; salem, & his similia deliria confingebant. Insuper publici ærarii debitum eas persolvisse, in cujus rei fidem, lectæ literæ passûs, â GOSIEVIO datæ Rigensibus, quæ specificè mercatores, merces deportandas, & telonium persolvendum recensebant. Hîc calumniæ exaggeratæ, tyrannis, mortis series recensita, illata illi homini, cui debebamus tot res gloriosè gestas; cujus prudentiâ res restitutæ &c. &c.

A parte Præfecti responsum

Rationes Præfecti militia.

1mò. Quidquid actum est, id se egisse ex mandato totius Exercitûs: idcircò omnes literæ â se

â se subscriptæ *Nomine Exercitûs*, ubi omnium vox libera, omnium regimen; se verò similem idolo fuisse.

Secundò. Seditiones nullas per se concitatas asseverabat, nec scivisse quidnam rerum Vilnæ gereretur. Vilnæ seditionem ortã & in castra allatã: se verò præstolando exolutionem stipendiorum, liberaliter cum commilitonibus bibisse.

Tertiò. Idcircò cùm cogeretur ab Exercitu, expedire Equitatum pro captivando GOSIEVIO, rem totam permisisse arbitrio Directoris circuli militaris, illis verbis: *si videbitur. Cave ne lædas tuam, & Exercitûs conscientiam.*

Quartò. Constare & inde ajebat, ex mente communitatis totius missum equitatum: quòd si proprio misisset arbitrio, potuisset Exercitus inire rationes eliberandi GOSIEVII.

Quintò. Negabat se dedisse vel minimum mandatum ad peragendam cædem.

Sextò. Imò scripsisse literas securitatis, quæ non

non suâ culpâ, post peractam cædem, allatæ.

Septimò. Ratione navium, similiter omnia per negationem expediebat.

Octavò. Decretum mortis negabat se subscripsisse, nisi ultimo loco, idq; â tota communitate coactum.

Nonò. Testimoniis militum & sontium objecit invaliditatem; cùm quisq; reus â se avertendo culpam, in eum coniiciat.

Decimò. Querebatur, documenta sibi ablata, per quæ posset deducere suam innocentiam.

Vndecimò. Amnestiam (uti vocant) Comitiorum anni 1662 Exercitui concessam, pro sua defensione trahebat.

Duodecimò. Poscebat scrutinium, non Varsaviæ, non inter sontes, non ex carcere peragendum; illud allegans: *neminem captivabimus, nisi iure victum.*

E contra Instigatoris officium

Contra eundem Præfectū Ad primum produxit manifestationes factas ab Exercitu contra Præfectum ratione vis sibi illatæ.

Ad

Ad 2dum. 3. & 4. Literas Præfecti protulit, missionem militum omnibus insciis; infessas vias præsidiis; sparsum variò Exercitum, ne quid pro cautela vel defensione cæsi attentaret.

Ad 6tum. & 7. Exposcebat (prout & antèhac) ut proditionem, quam toties in suis literis jactabat, deduceret.

Ad 11mum. Amnestiam in Comitiis concessã esse factorum ante Comitia, non faciendorum. Insuper criminales actiones, expressè in illa exclusas.

Ad 12mum. In tam evidentibus documentis, nullum requiri scrutinium. Insuper requisivit, ubinam vellet scrutinium institui? hîc adesse per Legatos Exercitum: hîc omnes cædis complices: hîc scripta omnia &c.

Instigator Regni legẽ Patriã produxit circa restitutionẽ famæ; utq; ei satisfieret, poscebat; dum proditionẽ toties scriptis & dictis vulgatã, deducere renuunt: interest quippe ut per eã honori cæsi & superstitum, Posteritatisq; consulatur.

Subiunxit alius; ex dictis inferri utrumque inno-

innocentem, crimen mutuò retorqueri, cùm unus asserat se ab Exercitu, alter Vilnâ absuisse, hic Exercitum non concitâsse, ille mandatum cædi peragendæ non dedisse, hic Vilnâ scriptas literas cædis, ille equitatum non misisse: uterq; factum vel mutuò, vel in communitatem retorqueat: nihilominùs, ex una parte scribitur, *Smolenscum venditum, innuit molimina, sat sapienti &c.* Ex altera, *mitto equitatum, si videbitur tibi: compertâ manifestâ proditione &c.* Nullum itaq; restare dubium, nullum locum scrutinio; suis rationibus & scriptis, sontes mutuò convinci.

24. *Dec:* Prævio juramento â parte læsa, super statuendis incorruptis testibus, deducebatur scrutinium.

30. *Dec.* Tum quò ampliora sontibus beneficia concederētur; tum in gratiam plurium recenter ad comitia confluentium, ab Instigatore M. D. L. nuper productæ rationes, hodie contra sontem utrumque ornatissimâ eloquentiâ iteratæ. Quas oppugnavit fusissimè Director militaris circuli negando objecta, retorquendo crimen in alios, literas Vilnâ scriptas, se subscripsisse, non tanquam privatum, sed tanquam Directorem, in quibus tametsi tangitur honor GOSIEVII; se tamen mente diversum sensisse: privato suo nomine nil, nisi coactum scripsisse vel dixisse, imò se commilitonem, concaptivum, ubiq; conscium integritatis GOSIEVIANÆ, non potuisse atomum etiam ei obijcere, testatus: qui biennio decubuit æger, nil unquam tractavit, nil transegit cum Moschis; cujus facta, dicta, intentiones, rectitudinem & integritatem ubiq; spirabant.

Instigator contra.

Conscius rectitudinis GOSIEVIANÆ, & concaptivus, obligabaris negare subscriptionem, tuâq; hac negatione & testimonio tanquam Director, malesanos dirigere: conscius rectè factorum ejus, tueri integritatem, non verò annuere insanientibus, apponere manum, subscribēdo condemnationem cæsi, confirmare insanorum judicium.

Iterum Director. Se Nomini & Honori GOSIEVII semper fuisse addictum: se ejus beneficiarium ob ingentes ejus virtutes, dotes, gratias, famam, & similia iactabat; idcircò damnabat semetipsum, uxorem, filios, totamq; domũ mille periuriis. Post multa, facto iuramento, cum aliis viginti, evasionem poscebat.

Reliqui tres incarcerati, ministri cædis, & instrumenta seditionum, facilè convicti: cum pro sua defensione solam negationem, amnestiam, libertatem, illamq; legem, *Neminem captivabimus nisi Iure victum*, adducerent.

31. *Dec.* Semotis arbitris, in Senatu lectum Scrutinium partis utriusque, secutæ Iudicum quinquaginta octo sententiæ, inq; seram noctem protractæ. Tandem, haud aliàs intentiore populo, super eventu causæ; â Rege, (postquàm citatos suismet rationibus & literis convinci; tum literas eorundem manu & sigillis munitas, vidit negari; jamque omnia beneficia iuris, quæcunque indulgeri poterant, indulsit) parti læsæ victoria iuris eo die est adiudicata & promulgata. Quâ præviâ, Rex frequentissimo Senatu 2 *Ian*: per Marschalcum Curiæ Regni, *ob conjurationem initam contra Senatorem, Supremum Thesaurarium & Exercitûs Ducem, Commissionis Marschalcum: ob irruptionem factam modo guerrico in Civitatem metropolitanam: ob violatam securitatem publicam Cõmissionis & postæ, ob captivationem cædemq; prædicti Senatoris: ob usurpatas universales scribendi literas ad Palatinatus, ob initas Legationes, quibus atrocis facti improbitatem comprobabant: ob proditionis notam scriptis & dictis irrogatam, (ad quam probandam nullatenùs elici potuerunt) ob erectũ fortalitium Szadoviæ &c. &c. Decretum infamiæ, amissionis vitæ, & bonorum ad fiscum redigendorum*, pronuntiavit. *Tres quidem cædis authores capite plecti, in quatuor partes dissecari, edixit; duos cædis ministros, in pœnam capitis condemnavit. Cæteri cædis conscij perpetuâ infamiâ aliisque pœnis Civilibus notati. In profugos pœna capitis & infamiæ edicta.* Decretũ

3. *Ianuarij* in foro Varsaviensi executio secuta: scripta quoque omnia, quibus illi gloriam Executio decreti.

riam CORVINI magnaque alia Nomina læserunt, carnificis manu publicè exusta, ut posteri.

Discant justitiam moniti, & non temnere Reges.

Folio E[RR]ATA.

Folio			
28.	antecedere p[edita]tum Lege		peditatum
29.	De la Isola		del Isola
44.	rei ferendæ		rei gerendæ
75.	observamus		observavimus
126.	secreto consilio		secretum consilium
138.	*Moscho*		*Moschi*
152.	neo		nec
153.	De la umbres Lege		Del umbres
158.	vetustissimorum familiarium		vetustissimarum familiarum
159.	conservatur		conservari dicitur
166.	eqvorum vi	L.	aqvarum vel æqvorum
171.	tinas	L.	tonnas
182.	quos hac tenus	L.	habenis
182.	ut quid interiora		quid inter se loqv
201.	Fæminæ Principes		fæminæ Principis
207.	reservati		reservari
207.	hos præsenti		hâc præsenti
230.	propè	L.	probè.
233.	is validis		ijs validis
246.	Pelingam		Pekingam
246.	qvos par est		qvo par est
253.	allapso		allapsa
158.	selenniter	L.	solenniter

274.	equis in gyros actu[illegible]	[illegible]	[illegible] gyrū actis
276.	continetur	L.	continentur.
302.	in *Moschovia*	*L.*	*Moschoviam*
79.	ſeviori	L.	ſæviori
310.	Tanti conſiſtit	*L.*	conſtitit
321.	audiviſſes	L.	vidiſſes
335.	propè	L.	probè
364.	Rheni	L.	Eni
393.	13000 profl:	L.	130000.

Hist. Polon.
6. Spec.

47.